

ඡියලුරුමයෙහි ඡිය මත්න.

කොස්ටල් අරියවිමල හිමි.

මුද්‍රණය

අංක 103/A, තුවර පාර, යක්කල.

දුර: 033-2239662 / 077-8829705

විද්‍යුත් තැපෑල: dimuthupub@yahoo.com

දහම් පොත් කියවීම සඳහා පිවිසෙන්න.

වෙබ්: www.dhammadanabooks.com

ඩර්මසානය පිණිසයි.
අමුව කිරීම පිණිස නො වේ.

පියලුරුමයෙහි පිය මැන.

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2017

© කොස්ටවත්තේ අරියවිමල හිමි.

ISBN 978-955-95963-3-2

මුද්‍රණය: දිමුනු මුද්‍රණාලය.
103/ ඒ, නුවර පාර, යක්කල.

ප්‍රකාශනය: කර්තා ප්‍රකාශනය,
ආර්යනිකේතනය,
261/1, ඩී, පරකන්දෙණිය,
ඉඩුල්ගොඩ.

ବ୍ୟାପକ

ସର୍ବଦାଶୀଳେଣ୍ଠ

ସ୍ଵପ୍ନିତିତଥି

କୁଳଧୂନାଥ

କୋଷତନେ ଅର୍ଥାତ୍ ମିଳ.

පෙරමුද්‍රා

“යේ ගො සිකිලිලි, නවා අස්ථිජලඩ -
නීතා අදුනාගතා ඉලං දහුවැනයෝ ගො
ලො සිකිලිලි, සිකුණු සිංහලයා සාක්ෂිපිටිය-
නායා සාම්භාය ප්‍රතිඵ්‍යුත්තිලි, එවිතය-
නිති, තකියිපෙන්තිලි”.

“බාසේනි, අදුන යුතුද්‍රි ලුද්ධ ම
සාම්භාය ජුලිති යො නිති සිංහලයා
මේ මේ, බාසේනි, ස්ථ සිකුණු යො එය
විභින් සිංහලින් වෙනු ජ්‍යෙෂ්ඨ සිංහල
සාම්භායයුතු බෙකි. එස්ථායුතු බෙකි.
සිංහලියුතු බෙකි.”

-පො: මි: 5(1), මාල සිංහල, 264 එව, බු: ජ.ඩ:

එම් සාම්භාය සිකුණුව චාත්‍යන්තර, එකිනෙක
නිකියින් උදුසු, මුද්‍රණයු ලැබූ යුතු
සාම්භාය හිඳිවූ සාම්භාය අභ්‍යන්තරයි.
ස්ථ දැනුවා සාම්භාය නිති, ගෞන්තය
න සිංහලුව රැස්ථානය තිලිබෙදූ බෙකු
දැනුවේ.

නිති සිංහල:

සාම්භාය, මුදුසා, සිංහල, බැංච යො

පුද්‍ර සංකාරයේ පැවත්වා එමෙන් සිටිය
 රුහුදීමූලිඟ ඉඩුව ගුණාත්මක ප්‍රතිඵල ප්‍රසාද
 සම්බන්ධතා යේ නිශ්චිත වේ අංකාරෝ
 තුළුලුලු ගුණය තැක්කා ය. (යෝග්‍ය මුද්‍රා
 ක්‍රියාව) සිය පුද්‍ර සංකාරයේ පැවත්වා
 ට මුද්‍රාව, පිටපත ප්‍රවාන ඇත්තේ (යෝග්‍ය)
 පැවත්වා යුතු යුතු නිස්සා (යෝග්‍ය)
 අනිත්‍යාකෘතිය යුතු නිස්සා යුතු නිස්සා.
 අනිත්‍යාකෘතිය යුතු නිස්සා. ~

භාෂා පිළිගුව:

පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා
 පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා
 පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා
 නිස්සා පැවත්වා නිස්සා (යෝග්‍ය)
 නිස්සා පැවත්වා. ~

ස්කිර්ත්‍රාගුව පිළිගුව:

සිය එක්සිඩු දැනු ස්කිර්ත්‍රාගුවයේ
 තුනක්දී, දැනු ස්කිර්ත්‍රාගුවයේ සියා පැවත්වා
 පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා. වේ කාය, ගැඹු,
 පැවත්වා, පැවත්වා යා පැවත්වා නිස්සා පැවත්වා.
 ට (යෝග්‍ය මුද්‍රා යා) නිස්සා

శిల్పి వ. సి.

అర్థమానఁ చూచిన్నిటి కీర్తిప్రభ-
వ కొండి నిష్ఠల అధికారులు
ప్రభుత్వమి తో పునర్నిర్మితి ప్రశ్న
మాన్యమి వ. సి.

మాన్యమానఁ ఆశిష్మితిలేదు చూ-
చ్చింది. (శ్రీకమలాయాచం.) శిఖార్థ-
మానఁ బ్రహ్మ ప్రాణి ప్రాణాంజలిక గాలి
మాన్యమి కూరించి "మాన్యమానఁ చూచిర్చిలుఁ"
మాన్యమి ఏ గ్రంథ ఉనించి సమిచ్ఛాయ
మాన్యమానఁ యెచ్చి. శిఖి ప్రథిత దైవిక-
మాన్యమి "శిఖార్థియా రామాను" మా-
న్యమానఁ సమిచ్ఛాయ కూడించి. లెచ్చి దీర్ఘ
గ్రంథమి కూరించి ఉనించి అంశమా-
ని తీవ్రిలేదు గ్రహించిన్నిటి ప్రశ్న ప్రయోగ-
ప్రాణికి కూడి స్థిరం ఉనించిన్నిటి ప్రశ్న
మాన్యమానఁ ఉనించి ఉనించి ఉనించి
మించి ఉనించి ఉనించి ఉనించి ఉనించి
ఉనించి ఉనించి ఉనించి ఉనించి. ఉనించి
అప్పిచ్చి ఉనించి ఉనించి ఉనించి. అప్పిచ్చి
కూడి ఉనించి అప్పిచ్చి ఉనించి ఉనించి ఉ-
నించి ఉనించి. అప్పిచ్చి ఉనించి ఉనించి

శ్రీ దివో భూ తిఱ - ఆణిక్కి లే
చసుల ర ప్రాంత అన్నాలు కూడి వ్యక్తిగత
ఉపాధి ప్రాంత ప్రాంతికు కిల్ల. ఇది
సమయం నొప్పటి. ఈ జ్యు గ్రామాలు
ప్రాంతికు ఉన్నాయి కిల్ల ప్రాంతికు
దివో రో జ్యులు ఆపరేషన్ కు-
శిల్పా. అప్పుడు అంతాను ఉన్నాలు
ప్రాంతికు నొప్పటి ఉన్నాడు. ఆపరే-
షన్ రో జ్యులు ఆపరేషన్ కు ఉన్నాలి.
ఇ అట్లి దివో భూపతి ఆపరేషన్ కు ఉన్నాలి. అప్పుడు
ప్రాంతికు యేదీ ఉ. ఈ రో అప్పుడు
ప్రాంతికు నొప్పటి. దీని క్రమాల్

“ මෙය මෙහේ ගෙවුදා ” සිංහල තුළ එය
“ දීම ” සාම්ප්‍රදාය තුළ දැක්වූ ඇත්තේ යයා
“ ජ්‍යෙෂ්ඨයේ පෙන් තුළ නො යුතු ” සාම්ප්‍රදාය නැංවා-
නැංවා සාම්ප්‍රදාය ඇත් දීම අඩු අඩුව තුළ නැංවා නැංවා
නැංවා සාම්ප්‍රදාය ඇත් නැංවා නැංවා නැංවා
මෙය සාම්ප්‍රදාය ඇත් නැංවා නැංවා නැංවා
නැංවා සාම්ප්‍රදාය ඇත් නැංවා නැංවා නැංවා

ప్రాంతికాలముల్లో ఇచ్చ అను యా వి.సి.
బిబియో ఎ.స. సిద్ధాంతములు
ఏ జీవులు కొని ఉన్న
అను లు నుండి విషాదములు
ఎల్లా యా ప్రాంతముల్లో
ఎల్లా యా ప్రాంతముల్లో.

ఐయ శిఖించుటకుపై ద్వారా
ఎ యోగించి, త్రిల క్రమి కుంఠు
విషాద క్రించి ఉపసా కుంఠు
ఎల్లా యోగ రిషయ, సంస్కృతు
లు క్షయించుటకు యాక కుద్దించి
అను ఒక విభిన్న సాధన విశేషములు
ను ప్రాంతిక ద్వారా ఉన్న ద్వారిలు
ఇం విషాదములు ద్వారా, అను విషాద
ద్వారా ద్వారా కుద్దించుటకు విభి
నీ నుండి నుండి ఉన్న ద్వారిలు
శిఖించుటకు ద్వారా ఉన్న ద్వారిలు
శిఖించుటకు ద్వారా ఉన్న ద్వారిలు

ప్రాంతికాలముల్లో:

ఎ) కొనియె ప్రాంత విశేషముల్లో
కుంఠులు ద్వారిలు ఉన్న ద్వారిలు ఉన్న
విషాదములు ద్వారిలు ఉన్న ద్వారిలు
విషాదములు, ఉన్న ద్వారిలు ద్వారిలు
విషాదములు ఉన్న ద్వారిలు ఉన్న ద్వారిలు

ఖలుయిద లోర్డ కల్పన వీచినక
కొరమి నిషిష్ట ఉపయోగ లేది కి
ఖాకవెంటి నిషిష్ట కుబలా

ఎందుకుణ లోర్డ బ్రిటిష్ కో-
యా లో ఎంతిసంఘాయిం భూధీ కపిల్
శ్రీ కృష్ణాజి ప్రథమ గ్రంథాల రూపు
ఏకో రామాయణ సామి. పాల. జిమ్. నిషి-
ష్ట. మానస శ్రీ లో నిషిష్ట కుబలా
ఎందుకుణ లోర్డ బ్రిటిష్ కుబలా

ఒక నిషిష్ట మానిషిలా.

ఎందుకుణ శ్రీ దివీల సామి.
శ్రీ నిషిష్ట కుబలా.
261/1, నీ, చంకలాయిల్ కుబలా
ప్రమాణి.

පටුන

1. පිචිසුම.....	13 - 22
2. රාජුල වරිතය.....	23 - 34
3. කළපුතු කරාව.....	35 - 58
4. මුසාවෙන් මිදී ප්‍රත්‍යවේශනයට.....	59 - 64
5. නිරතුරු අවවාදය	65 - 78
6 විද්‍රෝහනාව ගැබිගැන්වීම	79 - 106
7. ගෙහසින ජනරාගයෙන් මිදෙන්නට	107 - 134
8. රහල් නිමියෝ රහත් වෙති	135 - 148

1

ପିଲିକୁଳ.

“හිජ්‍යුවගේ පියලරුමය” සතර සතිපටියානයයි. එනම්: සසුන් පිළිවෙතයි. හිජ්‍යුත්වයට සුරක්ෂිත ගෝවරස්ථානය එයයි. ඉන් බැහැර වූ හිජ්‍යුත්වය අනාරක්ෂිතයි. එසේ නම් ‘පැවිද්ද දහම් මග ඇරඹීම පිණිස ම ය’. ඒ සඳහා කටයුතු ඇරඹීමට අදාළ දහම් දැක්ම කෙබදු ද යන්න පිළිබඳව මේ කානියෙහි දී සාකච්ඡා කිරීමට අප්සේශා කරමු. මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සත්හැවිරිදි වියේ පැවිද්දට පත් රාජුල හිමියන් ක්‍රමානුකූලව ඩික්ෂණයට පත්කරනු ලැබූ ආකාරය පුරුව ආදර්ශයක් වශයෙන් ගන්නට කළුපනා කළේම්. ලමා වියේ පැවිදි වීම බහුල තිසා එය වඩාත් වැදගත් වේ යයි සිතම්. එහෙත් ඔවුනට තතිව දහම් මග ඇරඹීය හැකි නො වේ. ඒ සඳහා පූද්‍යාසිම්පුපුක්ත කළයාණම්තු ස්ථ්‍රීර හිජ්‍යුන් වහන්සේලාගේ සාභාකම්පිත පුරුවාදර්ශය හා මග පෙන්වීම අත්‍යවශ්‍ය ය. රේට අවශ්‍ය අවබෝධය ද හඳුනාගතයුතුව ඇති. ජීවිතයක ඒ ඒ වයස් වලට උවිත පරිදි ක්‍රමයෙන් පූද්‍යාව පරිපාකයට යන අපුරින් පුද්ගල ඩික්ෂණය උදෙසා අනුපූර්ව ක්‍රියා පිළිවෙතක්, රහල් හිමියන් ඩික්ෂණයට පත්කළ පිළිවෙළ තුළින් හඳුනාගත හැකිව තිබේ.

ග්‍රාමයන් හික්මතීමේ බුද්ධකථනය කෙබලු ද යන්න භඳුනා ගැනීමට මින් මහගු අවස්ථාවක් උදා කරගත හැකියි. සැදැහැයෙන් පැවිච්චට පැමිණි තො බේ කල් ඇති කුලප්‍රත්‍යා තමා මැ රැකෙන්නට අවශ්‍ය ප්‍රයූවට පැමිණෙන තෙක් පිටුපස සිට් විශේෂයෙන් රකියෙනු බව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආකල්පයයි. ඒ විශේෂ රක්ම තොතක් දුරට ද යන්න මෙහි දී තේරුම් ගත යුත්තකි. දැකැන්ත භා තණකද බිමතලා (එනම්: ගිහි කටයුතු

හැරදමා) යම් කුලපුත්‍රයෙක් පැවිද්දට පැමිණේ නම්, ඒ පැවිද්දා¹ ‘සැදුහැයෙන් සපුන් වන් කුලපුත්හ’යි කියන්නට සූදුසු වෙයි.¹ එවන් කුලපුත්‍රයකු “ගුද්ධාවෙන්, හිරියෙන් (වරදට ලං්ජාවෙන්), මත්තප්පයෙන් (වරදට බයින්), වීරයෙන්, ප්‍රයාවෙන් කුගලධරමය උදෙසා කුලපුත්‍ර දැ නො කරන ලද්දේ ද එතෙක් මා විසින් ඒ පැවිද්දා රැකියාපුත්‍ර වෙයි” (අනුරක්තිබෑබා තාව මේ සො හික්බවේ හික්බූ හොති) යන බුද්ධ වචනය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වගකීම් සහගත ආකල්පය කොතෙක් දුරට ද යන්න ප්‍රකාශ වේ. ඉදින් “ප්‍රයායෙන් කුගලධරමයෙහි ලා කටයුත් දැ කරන ලද්දේ වේ ද මහණෙනි, ඒ මහණු කෙරෙහි “දැන් තෙමේ මැ රැකෙයි. ප්‍රමාදයට නො නිසි වෙති’යි නිරපේක්ෂ වෙමි” (අනපෙක්බා දානාහා හික්බවේ තස්මීම් හික්බස්මීම් හොම් ‘අත්තග්‍රත්තොදානි හික්බූ නාලං පමාදායා’යි)² යනුවෙන් ශාස්ත්‍රයන් වහන්සේගේ රක්ම කොතෙක් දුරට ද යන්න දේනා කර ඇති. මින් අදහස් කෙරෙන්නේ සෝවන් එලයෙහි සිටුනා හික්සුවයි.

ග්‍රාවකයින් හික්ම්වීම පිළිබඳ තථාගතයන් වහන්සේ තුළ පැවැති වගකීම් සහගත ආකල්පය ඉදිරියට ගෙන යනු ලැබිය යුත්තේ ස්ථ්‍රීලීඛ හික්සුන් වහන්සේලා විසිනි. ආවාර්ය උපාධ්‍යාය සම්බන්ධතාව පණවන ලද්දේ ඒ පිණිස ය. අතිත්‍යයෙහි නිත්‍ය සංයුත්වත් දුකෙහි සුඩ සංයුත්වත් අනාත්මයෙහි ආත්ම සංයුත්වත් අභ්‍යන්තරයෙහි ගුහ සංයුත්වත් සහිත බැවැන් සංසාරික වූ පුද්ගලයකු සපුන් බඩසරෙහි හික්ම්වීම පහසු කාර්යයක් නො වේ. එසේ ම නො සලකා හැරිය යුත්තක් ද නො වේ.

බුද්ධ පරිනිරවාණයෙන් පසු ධර්ම විනයෙහි සුරක්ෂිත බවත් හික්සු සංසායාගේ මනා පැවැත්මත් පිණිස මහාකාශයප මහරහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ සංස්ස්ට්‍රිටරයන් වහන්සේලා කටයුත් සම්පාදනය කළහ. දෙවැනි තෙවැනි සංගායනා වලින් ද ඒ සුරක්ෂිත බව තහවුරු කළහ. එහෙත් දැනට සියවස් ගණනක් තිස්සේ සැකසී ඇත්තේ එකී වගකීම බොහෝ සෙයින් අමතක කර ඇතැයි සිතියනැකි ආරාමික වැඩපිළිවෙළක් බව අමුත්‍රවෙන් කිවයුතු නැති

1 “අසිතව්‍යාහාගි හික්බවේ කුලපුත්තො ඔහාය අගාරස්මා අනගාරය පැබැලිනො හොති; ‘සද්ධාපවිජ්‍යතා කුලපුත්තො’යි අලං වචනාය.”
ඇං: නි: 3, කාමෙසුපලාලිත සූත්‍රය, 08 පිට, බු: ජ: ම:

2 - එම - 10 පිට.

තරම් ය. ප්‍රතිපදාව අමතක කළහොත් ක්‍රියාත්මක වන්නේ පුහුදුන් බව හා බැඳුණ තිතුසංයු සුබසංයු ආත්මසංයු ගුහසංයු වීම නො වැලුක්විය හැකි වේ. සපුරාගත සත්වයකුගේ සාමාන්‍ය ස්වභාවය එය බැවිනි. ප්‍රතිපදාව ආරම්භ කිරීමකින් තොරව කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා සංක්ලේෂනයන්ගෙන් මිදීමක් අලේස්සා කළහැකි නො වේ. ප්‍රතිපදාවට පිවිසීම ගැන අවධානයක් නොමැති නම් වචනයන් ක්‍රියාවන් ආර්ථයන් සපුන් දිවියකට උවිත ලෙස සකස් නො වේ.

හුදු ඉන්දිය සංජානනයට සීමා වූ ජ්‍යෙෂ්ඨයක ආධ්‍යාත්මික අර්ථයක් තිබිය නො හැකි ය. එහි ඇත්තේ කෙලෙස් හා සංයුත්ත වීම පමණි. මාරයාගේ කැමැත්තට ඉඩහසර විවර වීම පමණි. සපුනේ සේබයකු (හික්මෙන්නකු) වන්නේ ඩුදු සංජානන මටටම ඉක්මවාලමින් අහිජානනයට යොමු වීමෙනි. අහිජානාති යනු වෙසස් තුවත්තීන් දකිම ය. එනම්: මාරුග සම්මාදිවියෙන් සමන්විතව ප්‍රතිපදාවට අවතිරණ වීම ය. පරිජානනයෙන් පිරිපුන් බවට අවකාශ ඇත්තේ එතැනු ය.

සියවස් ගණනක් තිස්සේ ක්‍රමයෙන් ගිලිහෙමින් යන මේ පැවිදී පිළිවෙත හිසු අධ්‍යාපනය හා නැවත එක් වීම දැඩි අවශ්‍යතාවක් ලෙස පෙනෙන්නට තිබේ. එහෙත් සීල, සමාධි, ප්‍රයායන තීක්ෂණයාවහි උත්සුක වීම මුළුමනින් ම හිසු සමාජයෙන් ගිලිහි ගොස් නැතු. විරල වශයෙන් වුව දක්නට ලැබීම මද වූ හෝ අස්වැසිල්ලකට කරුණකි. එහෙත් පොදුවේ බලන කළ සතුවුදායක තත්ත්වයක් නැතු. මේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳව දැනට ඇති නිකායික සීමාවන් නො සලකා හික්ෂු සංස්යාගේ පොදු එකගතාවක් ඇති වියයුතු ම ය.

එහෙයින් හෙරණ, නවක, මධ්‍යම, පෙර සම්මතයෙහි වන කවරකු වුව ද මේ පිළිවෙත පිළිබඳව අප්‍රමාදීව වහ වහා සිතා බලන්නට උනන්දු වන්නේ නම් එය මේ යුගයේ සිදු වියයුත්තක් ම ය. නවකයන් වෙත ආධ්‍යාත්මික පුරුවාදරුයක් වියහැකි තිවුරදී තිශ්‍රුයසම්පත්තියක් සපයාලන්නට සමත් ආචාරය උපාධ්‍යය සම්බන්ධතාවක් පිණීස එය අත්‍යවශ්‍ය බැවින් නො සලකා හැරිය යුත්තක් කොට ගතයුතු නො වේ. ගහස්ථ සමාජය වෙත ද තිරවුල් ආධ්‍යාත්මික මෙහෙයක් හිසුන් වහන්සේ අතින් ඉවුවන්නේ හික්ෂුව නිසි පරිදි පියලුරුමයෙහි රදී සිටින්නේ නම් පමණි.

ଆପାର୍ଯ୍ୟ କଷାଦିଖାଯ ଲଗନୀମଃ

හිස්සුන් වහන්සේලා පිරිස් වශයෙන් බහුල වීමත් සමග බුදුරජාණන් වහන්සේ දිවමත් සමයේ දී ම සංස සාරුපුහයට නො ගැලපෙන අනාක්ල්ප සම්පන්න පුද්ගලයෝ ඇති ව්‍යුහ. ආචාර්ය උපාධ්‍යාය තනතරු පැණවීමට මුල් වූ කරුණ එයයි. එකල නිසි අවවාදය හා අනුගාසනය නො ලබන ඇතැම් හිස්සුන් නො මනා කොට හැද පෙරව, සුදුසු ආචාරයෙන් තොරව පිළි පිණිස හැසිරෙති. ආහාර ගනීමින් සිටිය දී ම බොජුන් මත ද, රසවුළු හා පියයුතු ආහාර මත ද ඉදුල් පාත්‍රය එළවති. තමා ම බත් ව්‍යක්ෂණ ඉල්ලා වළදති. මේ අසංවර ලිලාව දකින මනුෂායේ “බේජුන් හලෙහි ආහාර ගන්නා බමුණුන් මෙනැ”යි ගරහා කරති. මෙහි දී අල්පේච්ච වූ, ලද පමණින් සැහීමට පත්වනසුළු වූ, වරදෙහි ලඟ්ඡායිලි වූ, වරදෙහි කුකුස් ඇති කරන හිස්සුන් මේ බව දැන බුදුරජාණන් වහන්සේට සැලකර සිටියහ. තතු සෞයාබැඳු බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ අසංවර හිස්සුන්ට ගරහා උපාධ්‍යාය තනතරු පණ්ඩ්ව වදාලුහ. ¹

උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ:

උපාධ්‍යාය තනතුර අනුව තවක හිකුව හැදින්වෙන්නේ “සද්ධීවිහාරක” නාමයෙනි. ආධ්‍යාත්මික ගමනකට පියපුතු සබලතාවක ස්වරුපයේ යෝගතාව ලුදුරජාණන් වහන්සේ දකිනි. උපාධ්‍යායවරයා සද්ධීවිහාරකයා කෙරෙහි “පුතා” ය යන සිත එළඹවිය යුතු අතර සද්ධීවිහාරකයා උපාධ්‍යායවරයා කෙරෙහි “පියා” ය යන සිත එළඹවිය යුතු ය. මේ උපාධ්‍යාය - සද්ධීවිහාරක සම්බන්ධතාවහි තිබියපුතු, හිකුව ජ්විතයේ මතා සැකැස්මට හා පැවැත්මට වැදගත් වන මූලික ලක්ෂණ තුනක් මහාවග්ග පාලියේ දක්වා තිබේ.

1. අනෙකාන්ත ගෞරව සහිත බව. (අයුරුදුමැයුරුදු සගාරවා)
 2. අනෙකාන්ත පිහිට සහිත බව. (සපේපතිස්සා)
 3. ගැලෙපන පැවතම් සහිත බව වශයෙනි. (සභාගවත්ති)

1 "අනුපානාම් හික්බවෙ උපජ්යධායෝ"
මහාවග්‍රහපාලී 1, 94 පිට, බ: ජ: ම:

මෙ ලක්ෂණ සහිතව ක්‍රියා කරන්නේ නම් සපුළුනෙහි අහිවැද්ධිය සැලසෙන බව බුද්ධ වචනයයි.¹ කාසතික අපේක්ෂාවන් සමඟැද වීමට අවශ්‍ය ආකල්ප සම්පත්තිය මෙයයි. සපුළුන් පිළිවෙතෙහි හික්මෙන තවක හිකුවට “උපාධ්‍යායවරයකු නැතු” යනු “වැරද්ද කුමක් ද, නිවැරද්ද කුමක් ද යන්න හඳුන්වා දෙන ගුරුවරයකු නැතු” යන්නයි.²

අවවාදය හා අනුගාසනය:

මෙහි දී සද්ධිවිහාරිකයා කෙරෙහි යොමු කළයුතු අවවාදය හා අනුගාසනය කෙබඳ ද? යම් වරදකට පැමිණීමට පෙර “මෙය කරන්න, මෙය නො කරන්න” යනුවෙන් කරන ප්‍රකාශය අවවාදයයි. යම් වරදකට පැමිණීමෙන් පසු කරන ප්‍රකාශය අනුගාසනයයි.³ අවවාදයෙහි හා අනුගාසනයෙහි වෙනත් විශේෂ තේරුමක් ද තිබේ.

එනම්: “යම් වරදකට පැමිණී කළේහි හෝ නැති කළේහි හෝ පුරුම වචනය අවවාදයයි. නැවත නැවතත් කීම අනුගාසනයයි” යන්නයි.⁴ තිශ්‍යායාවාරය අසුර ඒ පිණිස ය. නිසි අවවාදය හා අනුගාසනය මගින් සද්ධිවිහාරිකයා ශික්ෂණයට පත්කිරීම උපාධ්‍යායයන් වහන්සේගේ වගකීම වන අතර තමා අවවාද අනුගාසනා නො ලැබේයුත්තක කොට සිතන දුර්වලයකු නො වන්නට තරම් සද්ධිවිහාරිකයා ද සත්පුරුෂ වියයුතු ය. එකිනෙකාට

1 “උප්පේකඩායා නික්බවෙ සද්ධිවිහාරිකමිනි පුත්තවිත්තං උපවියාපෙස්සනි. සද්ධිවිහාරිකා උප්පේකඩායම්කි පිතුවිතකං උපවියාපෙස්සනි. එහා තෙ අක්කුෂුමක්කුදා සගාරවා සජ්පතිස්සා සහාග්‍රූත්තිනෙනා විහරන්නෙනා ඉමස්ම් දම්මවිනයය වුද්ධීන් විරුද්ධීන් වෙපුල්ලං ආප්පේෂසන්නි.”
මහාචාර්ය 1, 94 පිට, බු: ජ: මු:

2 “අනුප්පේකඩායාකා”ති ව්‍යුත්තාව්‍යුත්තං උපනිශ්චඩායකෙන ගරුණා විරහිතා.”
සමන්තපාසාදිකා, 3, 729 පිට, හෝ: මු:

3 “මුවාදා”ති අනොතින්නෙන වත්පුස්ම් ඉදා කරෙහි, ඉදා මා කරිත්පාති වචන, අනුසාසනි”ති ඔතින්නෙන වත්පුස්ම්.”
සමන්තපාසාදිකා 3, 733 පිට, හෝ: මු:

4 ‘අපි ව ඔතින්නෙන වා අනොතින්නෙන වා පයමං වචන ඔවාදා, පුනර්ජ්‍යනා වචන අනුසාසනිති.’
සමන්තපාසාදිකා 3, 733 පිට, හෝ: මු:

පිහිට සහිත වන්නේ එකල්හි ය. අවවාදයේ හා අනුගාසනයේ පායෝගික ක්‍රියාකාරීත්වය මේ ආකාරයෙන් හඳුනා ගතුයුතු වේ.

ආචාර්යයන් වහන්සේ:

උපාධ්‍යායයන් වහන්සේගේ කාර්යය ඉටු නො වන විට ආචාර්ය තනතුර පනවන ආකාරය ද විනය පිටකයේ දැක්වේ. උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ බැහැර ගිය කළේහිත්, උපැවිදි වූ කළේහිත්, කළුරිය කළ කළේහිත්, අනා තීර්ථක සජ්‍යනකට ගිය කළේහිත් තවක හික්ෂණ් අනාකල්ප සම්පන්තව හැසිරෙන තීසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ආචාර්ය තනතුර පනවා වදාලන. ආචාර්යවරයාගේ ශිෂ්‍යයා හැදින්වෙන්නේ “අන්තෙවාසික” යනුවෙනි. විනය මහාවත්ගයෙහි දැක්වෙන පරිදි ආචාර්ය - අන්තෙවාසික වත් හැම අයුරින් ම උපාධ්‍යාය - සද්ධීවිහාරික වත් වලට සමාන ය.

උපාධ්‍යාය, ආචාර්ය සූදුසුකම්:

අසේඛ වූ රහතන් වහන්සේ සිඡ්‍යන් තැනීමෙහි උපරිම සූදුස්සා වෙති. සේඛ පටිපදාචට පිළිපන් උපාධ්‍යාය, ආචාර්ය වරයන් වහන්සේලාගේ සූදුසුකම් මෙහි දී හඳුනා ගනිමු.

01. ගුද්ධාවෙන් යුත්ත වීම.
02. පාපයෙහි ලේඛායිලි වීම.
03. පාපයෙහි බිඟ සහිත බව.
04. කුසල් පිළිවෙතෙහි විරෝධ අරණා තිබීම.
05. සිහියෙන් යුත්ත වීම.
06. සිල්විපත්තියෙන් තොර වීම.
07. ආචාර්යවිපත්තියෙන් තොර වීම.
08. මිල්දාදාශ්වික නො වීම.
09. දහම මග පිළිබඳ බහුජාත වීම.
10. විද්‍යාන් නුවණීන් යුතු වීම.
11. ගිලන් වූවහුට උවටැන් කිරීමට හෝ කරවීමට සමත් වීම.
12. සසුනෙහි නො ඇල්ම දුරුකිරීමට සමත් වීම.
13. ඇවතෙහි කුකුස් සහේතුකව දුරලිමට සමත් වීම.

14. ආපත්ති දැන සිටීම.
15. ඇවතින් නැගී සිටීම දැන සිටීම.
16. ආහිසමාවාරික ගිකුතාවහි හික්මවීමට සමත් වීම.
17. ආද්‍රූහ්මවරියක ගිකුතාවහි හික්මවීමට සමත් වීම.
18. අහිඛර්මයෙහි (නාමරුපපරිවර්ත්දයෙහි) හික්මවීමට සමත් වීම.
19. අහිවිනයෙහි (ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයෙහි) හික්මවීමට සමත් වීම.
20. ශිෂ්‍යයාට උපදින දාෂ්ටේගතයන් දහම් නයින් විවේචනයට සමත් වීම.
21. ආපත්ති දැන සිටීම.
22. අනාපත්ති දැන සිටීම.
23. ආපත්තින්ගේ ගරු - ලසු බව දැන සිටීම.
24. උහය ප්‍රාතිමෝක්ෂය දැන සිටීම.
25. පිරිපුන් දසවස් හෝ රට වැඩි වීම.¹

බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුදන ඇත්තේ ප්‍රතිපදාව ප්‍රමුඛ කරගත් ආචාරය, උපාධ්‍යාය සඛැදියාවක් බව මින් පෙනෙන්. මෙකි සුදුසුකම් සහිත ආචාරය උපාධ්‍යාය සඛැදියාවක් යටතේ යෝගය අවවාදය හා අනුශාසනය තවකයනට ලැබෙන්නේ නම් එය සසුන් දිවියට මහත් ලාභයකි. ඒ තනතුරු පණවන ලද්දේ ඒ පිණිස ම ය. එබැවින් තවකයින් තනන පෙරසම්මත වූවෝ යට කි ගාසනික සුදුසුකම් කෙරෙහි උනසු විය යුත්තාය.

අවවාදය, අනුශාසනය නො ඉවසන බව, එය නුහුරට ගන්නා බව සසුන් පිරිහිමට කරුණු වෙයි “අවවාද කරන, අනුශාසන කරන හිකුත්ත් නැත” යන්න සසුන් පිරිහිම පිණිස වන්නකි.² මහණු අවවාදය නො පිළිගන්නේ වෙත් නම් (දුබලව), අවවාදය නො පිළිගන්නවුන්ගේ ස්වභාවයන් දරන්නු නම් (දොවවස්සකරණයෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා), නො ඉවසනාසුලු

1 මහාච්ඡාපාලි 1, 158 - 162 පිටු, බු: ජ:මු:

2 “න සන්ති හික්බු ඔවාදකාති කස්සප පරිභානමෙනා.”
සං: නි: 2, දුතියම්වාද සුත්‍ය, 314 පිට, බු: ජ: මු:

නම (අක්බමා), අනුගාසනය නිසි ලෙස තොට නැඟුරට ගන්නහු නම (අප්පදක්වීණග්ගාහිතො අනුසාසනි) ඒ ගතිලක්ෂණ හේතුවන්නේ සපුන් අවුරුදුන් වීම පිණිසයි.

මේ පිළිබඳව කථා කිරීමේ දී සැලකිල්ලට ගතයුතු ඉතා වැදගත් වන සංවාදයක් මිලින්ද පසුභයෙහි එය. එය සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් මැත් කාලයට අයන් වන කෘතියක් වන නමුන් එයින් පැවිද්දේ පරමාර්ථය ගැන නිවැරදි නිගමනයක් ප්‍රකාශ වී තිබේ. එබැවින් කොයි කළටත් අර්ථ සම්පන්න වන ඒ මිලිදු නාගසේන සංවාදයට මෙහි දී අපගේ අවධානය යොමු කරමු. මිලිදු රජතුමා නාගසේන හිමියන්ගෙන් වීමසන ප්‍රශ්නත් නාගසේන හිමියන් එවාට දෙන පිළිතුරුත් මේ ආකාරයි.

- ම්: ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේලා පැවිදි වන්නේ කුමට ද? එහි පරමාර්ථය කුමක් ද?
- නා: මහරජ, පවතින දුක් නැතිකිරීමක් වේ ද, අනෙක් දුක් ඇති වීමක් නො වේ ද, අපගේ පැවිද්ද ඒ සඳහා ය. උපාදානයෙන් තොර පිරිනිවීම අපගේ පරමාර්ථයයි.
- ම්: ස්වාමීනි, හැම කෙනෙක් ම පැවිදි වන්නේ ඔය අරමුණෙන් ම ද?
- නා: නැත මහරජ, ඇතැමෙක් මේ අරමුණෙන් පැවිදි වෙති. ඇතැමෙක් රාජ්‍යය, සෞරජය ආදියෙන් මිදීමට පැවිදි වෙති. යමෙක් දුක් කෙළවර කරනු පිණිස නිර්වාණ පරමාර්ථයෙන් පැවිදි වේ නම් නිවැරදි අරමුණ එයයි.
- ම්: ඉතින් ඔබවහන්සේ පැවිදි වූයේ දුක් කෙළවර කර නිවන් අවබෝධ කරගන්න ද? (මේ ප්‍රශ්නය ඇසුවේ නාගසේන හිමියන් හත් අවුරුදු ලමා වියේ පැවිදි වූ බව රජතුමා දන්නා නිසා ය.)
- නා: මහරජ, මම ලමා වියේ පැවිදි වූවෙක්ම්. එකල මේ පරමාර්ථයෙන් පැවිදි වන බව මම නො දැන සිටියෙමි. එහෙත් මට “ගුමන් ගාක්ෂප්‍රත්‍යායන්” වහන්සේලා පණ්ඩිතය,

1 අං: නි: 2, සුගතවිනය සූත්‍රය, 284 පිට, මු: ජ: මු:

උන්වහන්සේලා මා හික්මවනු ඇත” යන සිතිවිල්ල විය. ඒ සිත් පරිදි ම උන්වහන්සේලා විසින් හික්මවනු ලැබූ මම ‘පැවිද්ද දුක් කෙළවර කිරීමත්, නිවන් පරමාර්ථයන් උදෙසා බව’ දැන් දතිම්. දකිම්.

පිළිතුරු දුන් ආකාරය පිළිබඳව මිලිදු රජතුමා සිය ප්‍රසාදය පළ කෙලේය.

මේ සංචාරයෙහි දැක්වෙන පරිදි නාගසේන සාමණේරයන් වහන්සේ ගුමන් කාකුපුතුයන් වහන්සේලා කෙරෙහි තැබූ විශ්වාසය උන්වහන්සේලා විසින් ආරක්ෂා කරනු ලැබේ ඇත. අමා වියේ පැවිදි වුව ද නිසි අවබෝධයට හා ආකල්ප සම්පත්තියට නාගසේන හිමියන් පත් වූයේ එබැවිනි. කවර පුගයක වුවත් නවකයින් තැනීමේ දී වැදගත් වින්තනයක් මේ සංචාරය මගින් මතුකර ගතහැකි ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහි දී අනුගමනය කරන පිළිවෙත සූත්‍ර විනය මූලාගු ඇසුරින් තේරුම් ගැනීම ඉතා වැදගත් වේ. රාජුල, සේෂ්පාක, වූලපන්පික, කුමාරකාශයප වැනි සාමණේරයන් වහන්සේලා හත්හැවිරිදි වියේ පැවිදි වූවන් වන අතර සේෂ්පාක, වූලපන්පික, දබමල්ලපුත්ත වැනි හිමිවරු ලමා වියේ දී ම රහත් එලයට පත් උතුමේ වෙති. එහෙත් රාජුල හිමියන් රහත් එලයට පැමිණියේ දිගු කාලීනව කරන ලද අවවාද අනුගාසනා මග පෙන්වීම යටතේ ය. ලමාවිය, තරුණවිය සැලකිල්ලට ගනිමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් කරන ලද ඒ මග පෙන්වීම කවර කළෙක මුත් නවක පැවිදි පිරිස් කාසනිකාරපායෙන් හික්මවීමේ දී ප්‍රයෝගනවත් වේ.

වේතිනාසික වාර්තායක්

මෝරා දේශය:

මහාග්‍රාවක වෙළතා:

හිනායන - මහායාන දෙකට ම අයත් 200 ක් පමණ හිසුන් වසන ආරාම 20 ක් ද දේවස්ථාන පසක් ද මෙහි ඇත්තාහ. අශේෂකාධිරාජයන් කරවූ ස්තූප තුනක් හා සිවූබුදුවරුන් පරිහෙළුග කළ තැන් මෙහි වෙති. ගාරුප්‍රත් - මුද්ගලපුත් - පූජීමෙනුයනීපුත්

- උපාලි - ආනන්ද - රාජුල - මක්සුග්‍රී ආදී මහරහතන්ගේ බාතු තිදත්කළ වෙතායෝද මෙහි තිබත්.

සැම මසක් පාසා පැමිණෙන පොහොසිනයන්හි දී ද හැම වර්ෂයක ම වස්සානකාලයේ දී ද බොහෝ හිසුළු මෙතැනට පැමිණ වන්දනමානන කරත්. අගනා මැණික් එඩු ධිව්තයන් ද නානාකාරයෙන් සැරසු ග්‍රෙටත්තුයන් ද ගෙනවුත් වර්ෂාවක් මෙන් මල් විසුරුවමින් සුවදුනින් අහස අදුරු කෙරෙමින් පූජා පවත්වත්. රටේ රජතුමා භා ඇමතිවරු ද නොයෙක් විට මේ පූජාවන්ට සහභාගි වෙති. මෙහි පැමිණෙන හිසුළුන් අතරෙන් අහිඛරමය පූජාණුකරන්නේ ගාරිපූත්‍රවෙතායට ද දිජාන වඩන්නේ මුද්‍රාලපූත්‍ර වෙතායට ද සූත්‍ර හඳුරන්නේ පූජාණීමෙන්තුයන්ට වෙතායට ද විනය ඉගෙනගන්නේ උපාලිසැයට ද හිසුළුන් ආනන්දස්තුපයට ද සාමණේරවරු රාජුලස්තුපයට ද මහායානිකයෝ බෝධිසත්වස්තුපයන්ට ද විශේෂ ගොරව දක්වත්.

හිසුං සියං ප්‍රමණ වෘත්තාන්තය
පොල්වත්තේ බුද්ධත්ත හිමි අනුවාදය, 137 පිට, 1961
(හිසුංසියං හිමි දේශාවනය ආරම්භ කළේ ක්‍රි:ව: 629 දී ය)

“සාමණේරවරුන් බෙහෙවින් පූජා පවත්වන්නේ රාජුල රහතන්වහන්සේට ය.”

ඉහියන්ගේ දේශාවන වාර්තාව
මහාචාර්ය විමල් ජ්‍යෙෂ්ඨ අනුචාර්ය, 55 පිට, 1999
(ඉහියන් හිමියන්ගේ දේශාවන වාර්තාව ලියුවුනේ ක්‍රි:ව: 414 දී ය)

ආදී ආජාන්ය පුරුණෝත්තමයන් පූර්වාද්‍රික කොට අහිචාදනය කිරීම අද ලුගයට ද එක් කරගැනීම යහපත් ආකාල්ප පරිවර්තනයකට හේතු කාරක වෙනවා ඇත. පාරිවේණික හිසුළු හිසුළුනය තුළ රාජුල රහතන්වහන්සේගේ පිළිරුවකට දෙනිකව අහිචාදනයට මග සලසන්නේ නම් එය හිසුළු ජීවිතය උසස් වරිතාද්‍රියකින් පෝෂණය ලැබීමක් වනු ඇත.

ରାଜ୍ୟାଳ୍ୟ ପରିଷଦ

ଶିଯୁର୍ଜମ୍ୟାନ ଶିର୍କ ପେର୍ଚମି:

අපදානපාලියෙහි රාජුලේසේරාපදානයෙහි දැක්වෙන පරිදි රාජුල හිමියන් පියලුරුමයට පෙරුම පිරීම අරඹන්නේ පදුමුත්තර බුද්ධේඛාත්පාද සමයෙහි ය. එසමයෙහි එක් කුලගෙයක ඉපිද දැනුමැති බවට පැමිණියේ, පදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් හිකුතුවක් දින්‍යාකාමීන් අතර අගතුන්හි තබනු දක තමන් ද ඒ තනතුර ලබනු රිසිට සත්මහල් සෙනසුනක කැඩිපතක් මෙන් පැහැ ඇති ඇතිරියක් අතුරා ඒ තනතුර ප්‍රාථමික කළේ ය. ඒ පිළිබඳව පියමතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ඇතිරිය අතුළ පිනින් මේ තෙමේ ගත් සම්පත්, සක්විති සම්පත් ඇතුළු බොහෝ සම්පත් ලැබු මින් කළේපලක්ෂයක් මතුයෙහි ලොව පහළ වන, මක්කාක නම් කුලයෙහි උපදින ගෞතම නම් ගාස්තාන් වහන්සේගේ මාරසපුත්‍රයා වන බව වදාලන. හෙතෙම ගිහිගෙයි විසි නම් සක්විති රජවන්නට හිමි ඇති නමුත් තාදීගුණ ඇති බැවින් ගිහිගෙයි විසිමක් නො වන බවත් මතා පැවතුම් ඇති හෙතෙම පැවිදිව රාජුල නමින් අර්හත්වයට පත් වන බවත් වදාලන.¹

පදුම්ත්තර බුද්ධොත්පාද සමයෙහි රාජුල සහ රචිතපාල දෙදෙනා ම මිතුරේය. (එවක ඔවුනගේ තම් සඳහන් තැත) හංසවතී තුවර දහනත් ගැහපතිහු ය. මුවුපියන් ඇවැමෙන් ලත් මහත් දහනය දැක මුවුපියන්ට ව ගෙන යා නො හැකි වූ දහනය අපි ගෙනයමුදි සිතා දුගී මගි යාවකාදීන්ට දත් දෙන්නට පටන් ගත්හ. මහබලුත් සැමිවරුන් දෙදෙනකුට ද ඔවුහු සන්කාර කළහ. ඒ හවයෙහි දී රාජුලයන් වෙතින් සත්කාර ලබන සැමිවරයා දිවාවිහරණයට පයිවිභයර නාරජුගේ හවනට යන සිරිතක් විය. ඒ නාරජුගේ තේජස දුටු සැමිවරයා රාජුලයන්ගෙන් උච්චුන් ලැබේ ‘පයිවිභයර නාගහවනය මෙන් වේවා’යි අනුමෝදන් කරයි. එහි සිත්

1 අපදානපාලි 1, රාජුලතේරාපදානය, 108 පිට, බ්ල: ජ: ම:

ඇල වූ රාජුල තෙමේ මරණීන් මතු නා ලොව පයිචිර වගයෙන් උපත ලැබේ ය. රටියපාලයන්ගෙන් උවටැන් ලැබූ සාම්වරයා දිවාවහරණය කරන්නේ තවුතිසාවෙහි ය. ඒ සාම්වරයා රටියපාලයන්ගේ සිත ගකුහවනෙහි සිත් ඇලෙන පරිදි අනුමෝදන් කරයි. එහි සිත් ඇල වූ රටියපාල තෙමේ එහි ගකුව උපත ලැබේ ය.

රාජුලයන්ගේ සිතහි නා ලොව උපත පිළිබඳව සතුවක් නො වී ය. වරක් හෙතෙමේ විරැපාක්ෂ නාරජ සමග සක්දෙවි උවටැනට ගියේ ය. සක්දෙවි තෙමේ දුර දී ම සිය මිතුරා භූමා ගන්නේ ය. මිතුරාගේ නො සතුට දැනගත් සක්දෙවි තෙමේ ඔහුට බුදුන් ලොව පහළ වී ඇති බැවින් පින් කොට තාවතිංසයෙහි උපදින්නට යෝජනා කළේ ය. ඒ උපදේශය අනුව පයිචිර පුදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ ලක්ෂයක් රහතන් වහන්සේලාට දනට ඇරයුම් කළේ ය. දනට වැඩි බුද්ධප්‍රමුඛ සාද්ධීමත් රහතන්වහන්සේලා අතර තථාගත ප්‍රතු උපරේවත සාමණෝයන් වහන්සේ ද විය. පයිචිර තෙමේ මෙවන් සියුම්ලි දරුවකුගේ සාද්ධීමත් භාවය ගැන බෙහෙවින් සතුවුව ඒ තථාගත ප්‍රතුයන් බව දැන සත් දිනක් මහ දන් දී සක්දෙවිදු දුන් උපදේස් අනුව තාවතිංසය පැතිම වෙනුවට “ස්වාමීනි, මම මේ ප්‍රණාකර්මයෙහි ආනුභාවයෙන් අනාගතයෙහි එක් බුදුවරයන් වහන්සේ නමකගේ ප්‍රත්රුවණක් වේවා” සි ප්‍රාර්ථනා කළේ ය. පුදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේ “අනාගතයෙහි ගොනම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රතුයා වන්නෙහි ය” සි විවරණ දී වදාළහ.

රාජුල තෙරණුවේ කාශාප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයෙහි පයිචිර යන නම ලබමින් කිකි රජුගේ වැඩිමල් ප්‍රතණණුවන් ලෙස උපත ලදහ. සෞයුරියෝ සත් දෙනෙකි. ඔවුනු කසුප් බුදුරඳුනට විහාර සතක් ඉදිකළහ. පයිචිර තෙමේ හිස්සුන් වහන්සේලා උදෙසා විහාර පන්සියයක් කරවී ය. උරග, කපි, කුම්භකාර, බණ්ඩහාල, වුල්ලසුනසේම, දද්දර, බක්නාගාර, මක්කට, මබාදේව, මහාජනක, මහාසුද්සේන, විදුරපණ්ඩිත, වෙස්සන්තර, සීහකොටුපුක, සේනක යන ජාතක කරාවල බෝධිසත්වයන් වහන්සේගේ ප්‍රතුයා හැරියට බෝසන් සිරිත හා සම්බන්ධ වී තිබේ. සිදුහත් කුමරුගේ ප්‍රතණණුවන් වීමේ පාරමිතාව

සම්පූර්ණ වූයේ ඒ ආකාරයෙනි. පුත්කුමරුගේ උපත පිළිබඳ හසුන්පත අතට පත් කෙනෙහි ම සිදුහත්කුමරුගේ සියලු ගිරිරය ම පුත්ස්නේහයෙන් කැලැඳී ගියේ ය. අහිනිශ්කමණයට සිත නැමි සිටි සිදුහත් කුමරුට “රාජුල උපන්නේ ය. බැමිමක් ඇති වුනේ ය” සි කියැවින. එය දැනගත් සූදාවුවන් රජු මුණුපුරාට “රාජුල” යන නම තැබේ ය.¹ පුත් කුමරු උපන් දින ම සිදුහත් කුමරුගේ අහිනිශ්කමණය ද සිදු විය.

රාජුල පොඩි භාමුදුරුවෙක්:

අහිනිශ්කමණයෙන් පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ සූදාවුවන් පියරජාණන්ගේ ඇරුපුමින් කිමුල්වතට පෙරලා වැඩිම කළේ සත් වසරක් පමණ ගත වූ තැන ය. ගාක්‍ය ජනපදයට වැඩිම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ කිමුල්වත් තුවර නාගෝධාරාමයෙහි වැඩිවෙශෙනි. එසමයෙහි දිනක් උන්වහන්සේ පෙරවරුයෙහි හැද පෙරව පා සිවුරු ගෙන සුද්ධේධාදන ගාක්‍යයන්ගේ නිවෙස්නට වැඩි පණවන ලද අසුනෙහි වැඩි වෙසෙනි. ඒ අවස්ථාවෙහි රාජුලමාතා යසෙස්ධරා දේවිය රාජුල කුමරු අමතා ‘රාජුල’, අර වැඩසිටින්නේ ඔබගේ පියාණන් වහන්සේ ය. යන්න. ඔබගේ උරුමය ඉල්ලාගන්නැයි කිවා ය. රාජුල කුමරු ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩසිටි තැනට ගොස් ‘ගුමණයන් වහන්ස, ඔබවහන්සේගේ සෙවනැල්ලත් මට සැපයි’ (සුඩා තෙ සමණ ඡායා) යනුවෙන් කිය. ඉක්ති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුනස්නේන් නැගී වැඩිම කළහ. රාජුල කුමාරයා ද ‘ගුමණයන් වහන්ස මට දායාදය දෙන්නැයි පවසමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුව ගමන් කළේ ය. විහාරයට වැඩි අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ සැරිපුත් තිමියන් අමතා රාජුල කුමරු පැවිදි කරන්නැයි වදාළහ.

එතෙක් වෙන ම සාමණේර පැවිද්දක් සපුනෙහි සිදු වී නො තිබූ බැවින් ‘කෙසේ පැවිදි කරන්නේදැයි’ යි තථාගතයන් වහන්සේ වෙතින් විවාරා ‘තිසරණගමනයෙන් සාමණේර පැවිද්ද අනුදනිම්’ යි

1 “රාජුලෙලා ජාතො බනිනං ජාතන්ති වුත්ත වචනං උපාදාය සුද්ධේධාදන මහාරජා රාජුලෙලාති නාමං ගැනීම්.”

ලේරගාරාවිධිකරා, රාජුලෙස්රාගාරාවන්නා, 394 පිට, නො: මු:

වදාල කළේහි සැරුයුත් හිමියෝ රාජුල කුමරුන් පැවිදී කළහ.¹ ඉක්මණීන් උපසඡන් වීමට නො සිතන තවකයන් උදෙසා සාමණේර පැවිදීද ඇරුණුන් රාජුල කුමරුන්ගේ පැවිදීදෙනි. දායාද ඉල්ලන රාජුල කුමරුන් පැවිදී කළේ ලෝකේත්තර දායාද ප්‍රතිලාභය පිණිස ය.² පසුකලෙක රාජුල හිමියෝ ශික්ෂාකාම් හික්ෂාන් අතරින් අග තනතුරු ලැබූහ. පැවිදීදෙහි මුල් අවධියේ දී ම ශික්ෂාවන් වැඩිමෙහි විශේෂ උනන්දුවක් රාජුල හිමියන් තුළ දක්නට ලැබූණි. සැරුයුත් හිමියන්ගේ ආචාරයන්වයෙන් රාජුල කුමරුන් පැවිදී වී නො බෝ කළෙකින් ම සැරුයුත් හිමියන්ගේ උපස්ථායක කුලයකින් ද කුලදරුවෙක් පැවිදී බිමට පත් විය. මේ සාමණේරයන් දෙදෙනා වහන්සේ “අපට කොතොක් ශික්ෂාපද වේද, කිනම් ශික්ෂාවන්හි හිත්මිය යුතු ද” යන ප්‍රශ්නය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙතින් විවාලහ. සාමණේරයින් උදෙසා දසසික්ඛාපද (සාමණේර දසසිලය) අනුදැන වදාලේ මේ අවස්ථාවේ දී ය.³ රාජුල පොචිහාමුදුරුවන් වහන්සේ ශික්ෂාවන් හඳුනා ගැනීමෙහින් එවා වැඩිමෙහින් දක්වන ලද උනන්දුව ඉන් පැහැදිලිව පෙනේ. මෙසේ පැවිදීදෙහි උනන්දු වන හත්හැවිරිදී රාජුල පොචිහාමුදුරුවන් වහන්සේට ලුදුර්ජාණන් වහන්සේ තිරතුරු සිදුකෙරෙන අවවාද වශයෙන් (අහිණීහාවාදවසෙන) සුත්තනිපාතයෙහි එන රාජුල සූත්‍රය⁴ දේශනා කරති.

රාජුල හිමියන්ගේ අවවාදක්ෂම බව:

ආචාරය උපාධ්‍යායයන් වහන්සේලා විසින් තමා හික්මවතු

1 මහාච්ඡලපාලි, 1, 204 පිට, බු: ජ: මු:

2 “යස්මා අයං දායැර්ං යාවති, තස්මා නං ලොකුත්තරදායජ්‍ර පටිලාභය පැබිලාගෙතිනි අපෝ.”
සමන්තපාසාදිකා 3, 753 පිට, ජේ: මු:

3 “අනුරාජනාම් හික්බවෙ සාමණේරානං ඉමානි දසසික්ඛාපදානි ඉමෙසු ව සාමණේරහි සික්බිතුනා.”
මහාච්ඡල 1, 208 පිට, බු: ජ: මු:

4 සු: නි: රාජුල සූත්‍රය, 100 , 102 පිටු, බු: ජ: මු:

ලැබීම අපේක්ෂා කරන්නේ නම ඒ නවක හිසුව අවවාදය ඉවසන්නෙකි. අවවාදක්ම බව යනු එයයි. රාජුල සාමණේරයන් වහන්සේද එබදු කිකරු ගිශා නමක් වෙති. උන්වහන්සේ සැම දින ම අප්‍රයමින් අවදිව අතින් වැළි මිටක් ගෙන උඩ දමා 'බුදුරජාණන් වහන්සේගේ' ද ආචාරය උපාධ්‍යායන් වහන්සේලාගේ ද සම්පූර්ණ මම අද මේ වැළිඳුට තරම් අවවාද ලබම්වා'යි කියති.¹ හිසු සංසයා මැද කරා ඇති වූයේ "රාජුල සාමණේරයන් වහන්සේ අවවාදක්ම ය. පියාට සුදුසු පුතෙකි." (මවදක්බමො වන රාජුල සාමණෙරා පිතු අනුවිෂ්ටිකා පුත්තො) යනුවෙති. ඒ තිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන් ශික්ෂකාම් හිසුන් අතර අගුස්ථ කොට වදාලුහ. (එතදැග්ග හික්බවෙ මම සාචකානං හික්බුනං සික්බාකාමානං යදිදී රාජුලො)² රාජුල හිමියේ ද ඒ අවස්ථාවෙහි හිසු සංසයා මැද මෙසේ සිංහනාද කළහ.

"මේ සියල්ල දැන මාගේ පිය වූ ධර්මරාජයන් වහන්සේ හිසු සංසයා හමුයෙහි මා අගතැන්හි තැබු සේක. මම ශික්ෂකාම් අතර අගු වෙමි. ධර්මරාජයන් වහන්සේ විසින් පසසනු ලැබීම්. සැදුහැයෙන් පැවිදි වූවනට උතුම සහායකයෙක්ම්. ධර්මරාජයන් ද පියපසින් ද මගේ පියා (වන්නේ) ධර්මරාජයන් වහන්සේ ය. ගාරුපුතුයන් වහන්සේ උපාධ්‍යාය වෙති. මේ සියල්ල මාගේ ජීනකාසනයයි."³

ඇතැම් විට හිසුන් වහන්සේලා රාජුල හිමියන් පරික්ෂා කරනු පිණිස උන්වහන්සේ දුර සිට එන විට ඉදලක් හෝ කසල බදුනක් පිටතින් තබා උන්වහන්සේ පැමිණී කළේහි 'කවුද මෙව'

1 "රාජුලොපි පානොව උධියා හත්මෙන වාලිකං උක්බිහිත්වා දසඛලස්ස වෙව ආවරිපුප්‍රේක්ඩායානක්ව සන්තිකා අර්ථ එස්සක් ඔවදී ලෙහෙයන්හි වදිති."
මතොරපුරසී 1, 145 පිට, හෙ: මු:

2 අං: නි: 1, එතදැග්ගපාලි, 48 පිට, මු: ජ: මු:

3 "සාධිබමෙන අනියුත්තාය දම්මරාජා පිතා මම සම්මුඩා හික්බුසඩ්ස්ස එතදැග්ග යිපෙසි මං. සික්බාකාමානහං අග්ගො දම්මරාජෙන ජෝමිතො සද්ධාපධිබෝත්තානක්ව සහායා පවත්වා මම දම්මරාජා පිතා මය්හා. දම්මරාජාව පෙන්තියො සාරුපුත්තො උප්පේකියො සඩ්බිං. මේ ජීනසාසනන්ති" පපක්වසුදාතී, 3, 92 පිට, හෙ: මු:

ඒලියට දාලා තියෙන්නේ' සි කිරීති. එහි සිටින කිසියම හිකුවක් 'රාජුල නම් මේ පැත්තෙන් ගියා' සි කි කල්හි උන්වහන්සේ, මම එය නො දතිම් සි නො කියා ම එය තැන්පත් කොට තබා 'ස්වාමීනි, සමාචන්න' සි පවසා කමා කොටගෙන යති. රාජුල හිමියන්ගේ දික්ෂාකාමිත්වය එබදු ය.¹

වරක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අලවුනුවර අග්ගාලව චේතියෙහි වැඩවෙසෙති. උපාසකවරු ද බණ ඇසීමට ආරාමයට එති. දම්දෙසුම කෙළවර සේරිටර හිකුළු තම තම විහාර වලට විති. තවත හිකුළු උපසේරානායාලාවෙහි උපාසකවරුන් ද සමග මූලා වූ සිහි ඇතිව, තුවන නැතිව, නග්නව, දොඩවමින්, ගබා නිකුත් කරමින් නිදති. උපාසකවරු මේ පිළිබඳව අප්‍රසාදය පළකරමින් කථා කරති. මේ කරුණ දැනගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එවන් අප්‍රසාදයකට අවකාශ වළක්වනු පිණිස 'යම් මහණෙක් අනුපසම්පන්නයන් සමග එක් වැ ගයනය කරන්නේ' නම් පවති ඇවැත් වේ ය'යි² සහසේයාපන්ති දික්ෂාපදය පණවා වදාලන.

තැමැති තාක් අලවුනුවර වැස බුදුරජාණන් වහන්සේ කොසඹිනුවරට වැඩ බදිරිකාරාමයෙහි වෙසෙති. හිකුළුන් වහන්සේලා සහසේයාපන්තිය පණවා ඇති බැවින් 'අන් නිදන තැනක් දැනගන්නා'යි රාජුල හෙරණුන්ට පැවසුහ. එබැවින් රාජුල හෙරණුවෝ දික්ෂාවට ගරු කොට තමාගේ පියායයි සිතා බුදුරුදුන් වෙත හෝ උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ යැයි සිතා සැරිපුත් හිමියන් වෙත හෝ ආචාර්යයන් වහන්සේ යැයි සිතා මුගලන් හිමියන් වෙත හෝ සුළුපියා යයි සිතා ආනන්ද හිමියන් වෙත හෝ නොස් වැසිකිලියෙහි සයනය කළහ. රාත්‍රී ප්‍රාග්ධිම යාමයෙහි භාගාවතුන් වහන්සේ වැසිකිලිය සම්පයට වැඩ උගුර පැදුහ. ආපුළුමත් රාජුලයෝ ද උගුර පැදුහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කවරෙකද් යි විමසුහ. ස්වාමීනි, මම රාජුල වෙම්යි පැවසුහ. කුමක් නිසා මෙහි ඩුන්නේද් යි විමසු කල්හි රාජුල හිමියන් 'ස්වාමීනි, පෙර මට හිකුළුන් වහන්සේලා සංගුහ කරති. දුන් වසන තැනක් නො දෙන්නේ

1 ජාතකටියකථා, 1, නිපල්ලන්ඩ්ල ජාතකය, 145 පිට, හේ: මු:

2 "යො පන හික්බු අනුපසම්පන්නෙන සහසේයරං කප්පෙයා පාවිත්තියා."

පාවිත්තියපාලි, සික්බුවිහාර, 56 පිට, බු: ජ: මු:

ආපත්ති හය නිසයි. ඒ මම අනායන් හා නො ගැටෙන තැනක් නිසා මෙහි නිදාගතිම්' පැවසුයේ එහි ලා අතෙකකුට වෝදනාවක් නො වනු පිණිස ය.

එහෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ කරුණෙහි ලා සංසියා රස්කරවා සපුනේ පැවිදී වන කළදරුවනට ආරක්ෂාවක් ඇති වන පරිදේදන් දිහැමි කථාකාට රාත්‍රී දෙක තුනක් නො ඉක්මවා එක්ව සයනයට අවසර දෙමින් (උත්තරිං දිරත්තතිරත්තං) අනුප්‍රයුජ්ති පණවා වදාලුහ. මේ සිද්ධියෙන් රාජුල හිමියන්ගේ අවවාදක්ෂම බව සුවච බව මැනැවින් ප්‍රකට වේ. රාජුල හෙරණුවේ තමා බුදුරඟුන්ගේ ප්‍රතායයි කියමින් සංසියා හා නො ගැටුනහ. හිසු සංසියා තමනට සංග්‍රහයිලි බව උන්වහන්සේ දනිති. නිදන තැනක් නො දුන්නේ ඇවැත් බිය නිසා බව දනිති. වැසිකිලියෙහි සිටීමෙන් සංසියාට ඇවතකට කරුණු නො වේ යයි සලකා රාජුල හිමියෙන් වැසිකිලියෙහි රෙ ගෙවුහ. දම්සහාවෙහි හිසුසංසියා අතර ද රහල් හිමියන්ගේ ගුණ විශේෂයෙන් කථාබහට ලක් වූ බව දැනගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ තිපල්ලන්ප්‍රමිග ජාතකය දේශනා කරමින් රාජුල හිමියන්ගේ ගුණ ප්‍රකට කළහ.

රාජුල හිමියන් ශික්ෂණයට පත් කරනු වස් බුදුරඟන් වඩා දේශනා:

I. සාමණෝර ප්‍රශ්න.

දම්සහෙනි සැරිපුත් හිමියන් විසින් රාජුල කුමරුන් පැවිදී කළ කළේහි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලදරු කුමාරයේ නම් යුතු දේන් අයුතු දේන් කථාකරති. අවවාද දෙමිය රාජුලයන් අමතා 'රාජුල, ගුමණයන් විසින් නම් තිරසන් කථා කියන්නට නො වේ. කථාකරන්නේ නම් මෙබදු කථා කරන්නැ'යි සියලු බුදුවරයන් වහන්සේලා විසින් බැහැර නො කළ, ප්‍රශ්න දහයක් හා විසඳුම් පණස්පහක් ඇතුළත් සාමණෝර ප්‍රශ්න හා පිළිතුරු වදාලුහ.¹ සාමණෝර ප්‍රශ්න යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ හිසුව යම් ධර්මයක්

1

"රාජුල, සාමණෝර නාම තිරවිජානකථා කලේතු. න වට්ටති. තව කථාමානෙහා එවරුළිකථා කලේයායිනි සත්‍යබුද්ධෙහි අව්‍යාපිතා දසපුවිතා පස්සුවපෙන්නාස විස්ස්ථ්‍රිතනා.....ඉමං සාමණෝරපස්සාහා කලේසි."

පපක්දවසුදනී 3, 86 පිට, හේ: මු:

గැන කළකිරීම නිසා දුක් කෙළවර කිරීමක් වේ ද, යම් ධරුම කොටසක් වැඩීම නිසා දුක් කෙළවර කළේ වේ ද, ඒ කරුණු සලකා හදුන්වා දෙන ප්‍රශ්න හා විසඳුම් කොටසකි. සපුන්මගට අවතිරෙන විම පිළිසන් එහි ඉදිරි ගමන පිළිසන් වැදගත් වන අවශ්‍යයෙන් ම දතුපුතු මූලකාරණා රසක් එහි ඇතුළත් වේ. ඒවා පිළිබඳ අවබෝධය මේ සාමණේර ප්‍රශ්න වලට අයන් පිළිතුරු වල ගැබේ වී ඇති බැවින් ඒවා පුදු වාවොද්ගත කිරීමට සීමා නො වී සවිස්තරව තේරුම් ගැනීම පැවිදි දියියක ස්ථාලවත් බව පිළිස අත්‍යවශ්‍ය වේ. සේපාක සාමණේරයන් වහන්සේට උපසම්පූව (පක්ෂ්ඨව්‍යාකරණ උපසම්පූව) සම්මත වූයේ මේ සාමණේර ප්‍රශ්න වලට තිවැරදිව පිළිතුරු දීම නිසයි. ඒවායේ වැදගත්කම එයින් ම සලකා ගතහැකි ය. සාමණේර අවධියේ මේ ප්‍රශ්න දහය විසඳීමට සමත් නම් එය මහත් වූ ප්‍රදා සම්පන්න බවති. ප්‍රව්‍යාචනට පත් වන හැම අයකුට ම අවශ්‍ය දැනුමක් වූ ගාසනය පිළිබඳ මූලකාරණා සාමණේර ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙහි ඇතුළත් ය.

2. අම්බලරියික රාජුමෙලාවාද සූත්‍රය.

මෙම සූත්‍රය ලදිරු කුමරුන් මූසාවාදයෙහි ප්‍රිය වන බැවින් එහි ආදිනව පෙන්වා හික්මවතු පිළිස සත්හැවිරිදි සාමණේර කාලයෙහි දේශනා කරන ලද්දකි. ලමා වියෙහි වූවන් යහපත් පිළිවෙතෙහි පිහිටුවීමට අවශ්‍ය කරුණු රසක් මේ සූත්‍රයෙහි අන්තර්ගත ය.

3. රාජුල සූත්‍රය.

සිවුපසයෙහි තණ්හාව බැහැර කරනු පිළිසන්, ප්‍රංචකාමගුණයෙහි ජන්දරාගය ප්‍රහිත කරනු පිළිසන්, කළණ මිතුරු ඇසුරෙහි වැදගත්කම දක්වනු පිළිසන් රාජුල සූත්‍රය දේශනා කරන ලදී. මෙය නිශ්චිත වයසකට සීමා නො කර නිරතුරු අවවාද වශයෙන් (අහින්හොවාවාදවිසෙන) දේශනා කරන ලද්දකි.

4. රාජුල සංපුන්තය.

ආ ගිය තැන භවයෙහි ජන්දරාගය දුරු කළයුතුය සි දක්වනු පිළිස රාජුල සංපුන්තය දේශනා කරන ලදී. මේ දේශනාව නිශ්චිත වයසකට සීමා වූවක් නොව හත්හැවිරිදි වියේ සිට අවස්සික හික්බු

කාලය දක්වාම දේශනා කරන ලදී. ‘අවස්සික’ යනු උපසම්පදාවෙන් අවුරුදුක් ගතවීමට පෙර කාලයයි. මේ දේශනා කොටසේ අරමුණ වූයේ රාජුල හිමියන්ගේ සිත්හි විදරුණනා ප්‍රඟාව පිළිසිද ගැන්වීමයි. (විපස්සනාගබහගහනත්ථි) විදරුණනා විෂයය ලමාවියේ සිට ම හඳුන්වා දියයුත්තක් මෙන් ම හඳුන්වා දියහැක්කක් බව සැලකිය යුතු ය.

5. මහාරාභුමෝවාද සූත්‍රය.

රාජුල හිමියන්ගේ අටලොස් වයස් සාමණේර කාලයේ දී මේ සූත්‍රය දේශනා කරන ලදී. කායික වෙනස්කම් ප්‍රකට වන්නට පටන්ගන්නා මේ වයස තම ගිරිරය පිළිබඳව තමාගේ ම අවධානය වැඩිවන කාලයයි. “මම ලස්සනයි, මගේ වරණය ප්‍රසන්නයි” යනුවෙන් තම ගිරිරය නිසා ගේහසිත ජන්දරාගය නො කළයුතුය’යි දක්වනු පිණිස මේ සූත්‍රය දේශනා කළහ. (ගේහසිතඡන්දරාග විනොදනත්ථි)

6. චුලරාභුමෝවාද සූත්‍රය.

රාජුල හිමියන්ගේ අවස්සික හිඹු කාලයෙහි විමුක්ති පරිපාවනීය ධර්ම මුහුකුරා ගිය කළේහි අර්හත්වයට පත්වනු පිණිස මේ සූත්‍රය දේශනා කළහ. කරුණු මෙසේ හෙයින් රාජුල ස්ථිරයන් වහන්සේ හිඹුසිංසයා වහන්සේ මැදි මෙසේ තරාගතයන් වහන්සේගේ ගුණ වැනුහ.

“කිකි’ව බිජ් රක්බෙයා වමර්’ව වාලමුත්තමං,
නිපකො සිලසම්පන්නො මමං රක්බි තරාගතො.”

“කිරලිය බිජ්වට රකින්නා සේ, සෙමර මුවා වලිගය රකින්නා සේ සිල්සපන් වූ පැණැති තරාගතයන් වහන්සේ මා ආරක්ෂා කළහ.”¹ යනුවෙති.

පදුමුත්තර බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ලත් විවරණය තහවුරු කරමින් ගොතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පුත් තනතුරට පත්ව අර්හත්වය සාක්ෂාත් කළ රාජුල හිමියේ අපදානයෙහි මෙසේ

1 ම: නි: අධිකරා 3, 86 - 87 පිටු, සේ: මු:

වදාරති. “මම ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය දැන සපුනෙහි ඇශ්‍රෙනෑම්. ආසුවයන් ප්‍රභාණය පිරිසිද දැන ආසුව රහිතව වෙසෙම්. සිවිපිලිසිඩියාවේ ද අෂ්ටවීමෝක්ෂයේ ද ඡ්‍යෙඩිභිජාවේ ද සාක්ෂාත් කරන ලදී. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුගාසනය කරන ලදී”.

රාභුලයෙරගාථාවේ දී තම පිළිවෙත් මග සිහිපත් කරමින් මෙසේ සඳහන් කරති. “යම සේ මම බුදුරුදුන්ගේ ප්‍රතු වූයෙම් ද, සිවිසස් දහමි ප්‍රයාආස ඇත්තේම් ද, මාගේ ආසුවයන් ක්ෂය වී ද, ප්‍රනරභවයක් නැතියෙම් ද, අරභන් දක්ෂිණාරභ වෙම් ද, ත්‍රිවිධ්‍යා ඇතියෙම් අමතය අධිගමය කළේම්. ජාතිසම්පත්ති හා ප්‍රතිපත්තිසම්පත්ති යන උහය සම්පත්තින් ඇති මා “රාභුලහඳු” යයි තුවණුත්තේ දතිති. තාශ්ණා දූලින් වැසුනු තාශ්ණාව නමැති වහලයෙන් සෙවිලි වූණ කාමයෙන් අනු වූවාහු මාරයා විසින් කෙමතෙහි මසුන් මෙන් බදනා ලදහ. මම ඒ කාමය හැරපියා මරබැදුම් සිද තාශ්ණාව මුලිනුවපා සිහිල් වූයෙම්. නිවුනෙම්.”¹ රාභුල තෙරුන් වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මික වාරිකාව එපරිදිදෙන් පිරිපුන් විය.

ඒ රාභුල මහරභතන් වහන්සේගේ පිරිනිවීම සිද වූයේ සාර්ථක්තයන් වහන්සේගේ හා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිරිනිවීමත් පෙර ය. පිරිනිවීයේ තාවතිංසයේ බව සුමඩ්ගලවිලාසිනියේත් සාර්ථක්පකාසිනියේත් සඳහන් වේ.² උන්හන්සේ දොලාලාස් වසරක් ඇදක පිට දිගහැරියේ නැති බව සුමඩ්ගලවිලාසිනියේ සඳහන් වේ.³

1 එළුරගාථාපාලි, රාභුලයෙරගාථා, 98 පිට, බු: ජ: මු:

2 “තතො රාභුලා තාවතිංසසු පරිනිබුතො”
සුමඩ්ගලවිලාසිනි, 1, 380 පිට, හේ: මු:
සාර්ථක්පකාසිනි, 3, 172 පිට, හේ: මු:

3 “.....රාභුලයෙරා ද්වාස (වස්සානි)මක්ෂ්වකෙ පිටිසිං න
පසාරසිති.”
සුමඩ්ගලවිලාසිනි, 2, 529 පිට, හේ: මු:

අවවාද කැමති රාජුල පොඩී හාමුදුරුවේ

වතාවතෙහි කැමති රාජුල පොඩි හාමුදුරුවේ

කළපුත්‍ර කථාව

දෙවන පරිවැශේදයෙහි කෙටියෙන් දක්වන ලද, බුදුරජාණන් වහන්සේ රුහුල ඩිමියන්ට දෙසූ දෙසුම් යම් පමණකින් සවිස්තරව ඉදිරි පරිවැශේද වල දී සාකච්ඡා කිරීමට බලාපොරොත්තු වෙමු. ඉන් මුළුන් ම දැක්වෙන්නේ සාමණේර ප්‍රග්‍රහයි. සපුන් පිළිවෙතෙහි දී පුද්ගලයා තුළ තිබියපුත්‍ර මුලික දැනුමට අදාළ කරුණු කොටසක් සාමණේරප්‍රග්‍රහ යටතේ සාකච්ඡා වෙයි. සියලු බුදුරජාණන් වහන්සේලා විසින් අත් නො හැර (සබඩුද්ධේහි අවිජහිතං) දේශනා කරනු ලබන මේවා “කුමාරපඳුභ” නමින් ද හැඳින්වේ. ප්‍රශ්න දහයකි. විසඳුම් පණස්පහකි. ඇතැම් කරුණු මේ ලොව දීම දුක් කෙළවර කිරීම සඳහා මැනැවීන් උකටලි වියපුත්‍ර මැනැවීන් නො ඇලියපුත්‍ර මැනැවීන් මිදියපුත්‍ර ධර්මයි. ඇතැම් කරුණු දුක් කෙළවර කිරීම සඳහා වැඩියපුත්‍ර ධර්මයි. ඒවා එකින් එක වෙන වෙන ම හඳුනා ගැනීම සපුන් ද්‍රිවිය ඇරුමුමෙහි ලා ඉතා වැදගත් වේ. මෙහි සංගහ වී තිබෙන්නේ සපුන් පිළිවෙත වඩන පැවිද්දහු විසින් මුලකාරණා වශයෙන් දාන සිටියපුත්‍ර, නිරතුරු කථාවට විෂය වියපුත්‍ර කරුණු සමුහයකි.

එක නාම කිං, සබැඩසත්තා ආහාරවිධිතිකා:

එක නම කිමෙක්ද? සියලු සත්වයන්ගේ පැවැත්මට ප්‍රත්‍යාවන ආහාරයයි. යම් යම් ආහාරයක් නිසා ඒ ඒ සත්වයන්ගේ පැවැත්ම සිදු වේ ද ඒ ඒ ආහාරය සලකා “සියලු සත්වයෝ ආහාරයෙන් පවතින්නේ ය”යි (සබඩේ සත්තා ආහාරවිධිතිකා) කියනු ලැබේ. මෙහි “ආහාරවිධිතිකා” යයි කියනුයේ සිවුවදැරුම් ආහාර සලකාගෙන ය. (වත්තාරා පන ආහාර සත්ධාය ආහාරවිධිතිකාති වුත්තා)¹ සඳහම තුළ ආහාරය ගැන වෙසෙසින්

1 බුද්ධකපායටියකථා, 49 පිට, නො: මූ:

කජ කරන්නේ ඇයි? සතර ආහාරයෙන් සහසර පැවැත්ම බලගැන්වෙන තිසා ය.

සත්වයාගේ පැවැත්මට අවශ්‍ය වන කබලිංකාර ආහාර, එස්සාහාර, මනොසක්ද්වෙතනාහාර, වික්ද්සුණාණාහාර වශයෙන් ආහාර වර්ග සතරකි. තේඛා සමුදයෙන් ආහාර සමුදය වේ. (තේඛා සමුදය)¹ පහළ වී ඇති සත්වයින්ගේ පැවැත්ම පිළිසන් හවයකට සැකසෙන සත්වයින්ට අනුග්‍රහ පිළිසන් මේ සිවුවැදැරුම් ආහාරය අවශ්‍ය ය. (භූතානං වා සත්තානං ඩිතියා සමඟවෙසිනා වා අනුරෝධාය) ගින්නක් දැල්වෙමින් පවතින්නේ ගින්නට ආහාර වශයෙන් දහනය වන්නට යම් ඉන්ධනයක් ලැබෙන තාක් කල් පමණයි. අප්‍රේතන් ඉන්ධන ආහාරය නො ලැබෙන්නේ නම් ගින්න ක්‍රමයෙන් නිවි යයි. එපරිද්දෙන්ම සත්වයා සහසර පවතින්නේ පැවැත්මට අවශ්‍ය කරන සිවුවැදැරුම් ආහාර සපයන තාක් පමණි. ජාති ජරා මරණ දුක හා බැඳුණ සහසර පැවැත්ම මැනැවයි පිළිගන්නට තරම නො වුවක් බැවින් ආර්ය අෂ්ටාඩිගික මාර්ගය දේශනා කරන්නේ ආහාර නිරෝධගාමීනි පටිපදාච් හැරියට ය.

කබලිංකාරාහාරය:

පැක්වකාමගුණය වැඩින්නේ හා කාමහවය පැනවීමට හැකි වන්නේ රඹ හෝ සියුම් හෝ පිවුකොට ගන්නා කබලිංකාරාහාරය නිසයි. අග්‍රසක්සු සූත්‍රයට අනුව ලෝකවිනාශයේ දී කාමහවය සංවාත වීමෙන් ප්‍රිතිය ආහාරකොට ගතිමින් මනෝමයකායිකව ආහාසසර සංවත්තනික වන බොහෝ සත්වයෝ දිගුකල් පැවැමෙන් ලෝකය විවෘත්ත වන සමයේ දී නැවත පාරීවි නිසුළු බවට පැමිණෙකි. ඒ සත්වයෝ ද ආකාශවාරී වෙති. ප්‍රිතිය ආහාරකොට වෙසෙනි. ස්වයං ප්‍රාහාවෙන් යුතු වෙති. මවුනට එපරිදි ම සිටීමට හැකි නො වේ. කාමහවය පැනවෙන්නට අවශ්‍ය පරිදි පෙර අනුසය වූ කෙලෙස් අවදි වීම සිදු වේ. නැවුම් පාරීවියෙහි මතු වී තිබෙන විරෝසම්පන්ත සුවද්‍රවත් පාරීවිරසය කෙරෙහි කුහුලට පත් එක් ලෝලජාතික සත්වයෙක් ‘හවත්ති මේ කිමෙක්ද’යි රසපයිවියෙහි රස බැලී ය. (අස්සුණතරා සත්තා ලොලජාතිකා ‘අම්හා කිමෙවිද් හටස්සන්’ තිරස පය්චින්)

ඇඩිගලියා සායි)¹ එහි දිවිධානුගතියට යම්න් සෙස්සේස් ද පාලීවි රසයට ගොමු වුහ. කාමහවයට අයන් මාංගකායිකාත්වය, ස්ත්‍රී පුරුෂ බව, මෙමපුළුන රාගය, දස අකුසලය මත්ත්වීමට ඇරඹුනේ කබලිකාර ආභාරයට ගොමු වී මාංගකායික වෙමින් සසර අනුසයට තිබූ කෙලෙස් කුමයෙන් අවදිවීම නිසයි. ඉතා කෙටියෙන් සූත්‍රාගත විස්තරය දැක්වූයේ මුලින් ම කබලිකාරඳාභාරයට ගොමු වූයේ කුසගින්න නිසා නොව, ලෝලත්වයන් දිවිධානුගතියන් රසතාජ්ණාවන් නිසා බව දැක්වීමට ය. සා පිපාසා දෙක ද ඇතුළුව මාංගකයකට අයන් සියලු දැක් දොමිනස් බිජි වූයේ ද කාමහවයක වියහැකි සියලු පවිකම හා භෞතික පරිහරණ කුම බිජිවූයේ ද කබලිකාරඳාභාරයට ගොමුවීම නිසා බව දැක්වීමට ය. අග්‍රගණ්‍ය සූත්‍රයට අනුව සලකා බලන විට කබලිකාරඳාභාරය පිළිබඳ ශික්ෂණයක් අවශ්‍ය වන්නේ ඇයි ද, යන්න පැහැදිලිව වටහා ගතහැකියි.

කඩලිකාරුහාරය පිළිබඳව රාගය, කැමැත්ත, තණ්ඩාව නිශේ නම් විස්දෑක්‍රාණයේ පිහිටිමත් වැඩිමත් සිදු වේ. එහි නාමරුප බැසුගැන්ම ද වේ. නාමරුප බැසුගත්තා නම් සංස්කාරයන්ගේ වැඩිම ද සිදු වේ. සංස්කාරයන්ගේ වැඩිම ඇත්ත්තම මතු ප්‍රනර්භවය වේ. ප්‍රනර්භවය ඇත්තම ජාති ජරා මරණ දුක් පවතී. ජාති ජරා මරණ දුක් ඇත්ත් නම් එය ගෝක සහිත ය.² පිඩා සහිත ය. ආයාස සහිත ය.² කාමහවය සකස් වන්නේ සක්කායදිවිධී, විවිකිව්‍යා, සිල්බිතපරාමාස, කාමරාග, පරිස යන ඕරම්භාගීය සංයෝජන ඇතිකළේහි ය. කාමහවයෙහි උපත පිණිස වන සංයෝජන ප්‍රහාණය

1 දී: නි: 3, අග්‍රසේදු සූත්‍රය, 144 පිට, බු: ජ: මු:

2 "කෙලලිකාර වෙ හික්බවේ, ආහාර අනුරිගා අනුමී නඩු අනුමී තණ්හා පතිවිධිත තත්ත්ව විස්සුයාණ විරුද්ධීහා. යනු පතිවිධිත විස්සුයාණ විරුද්ධීහා අනුමී තත්ත්ව නාමරුපස්ස අවක්කන්ති. යනු අනුමී නාමරුපස්ස අවක්කන්ති, අනුමී තත්ත්ව සංඛාරාන වූද්ධිය යනු අනුමී සංඛාරාන වූද්ධිය, අනුමී තත්ත්ව ආයතින ප්‍රනැඩ්ඩවාහිනීබ්බන්ති. යනු අනුමී ආයතින ප්‍රනැඩ්ඩවාහිනීබ්බන්ති, අනුමී තත්ත්ව ආයතින ජාතිජරාමරණ. යනු අනුමී ආයතින ජාතිජරාමරණ, සමෙකාක ත්‍ය හික්බවේ සඳරු පුද්‍යායාසන්ති ව්‍යාම්."

සං: නි: 2, අත්තීරාග සුතුය, 158 පිට, බු: ජ: ම:

වන්නට නම් පංචකාමගුණය වචවන කබලිකාරාභාරය පිරිසිද දතුපුතු ම ය. "මහණෙනි, කබලිකාර ආභාරය පිරිසිද දත් කළේහි පංචකාමගුණය පිරිසිද දන්නේ වෙයි. එකල්හි යම් සංයෝජනයකින් යුත්ත වූ ආය්සීග්‍රාවක තෙමේ නැවත මෙලොවට එන්නේ නම් ඒ සංයෝජනය නැත්තේ ය."¹ එසේ නම් කබලිකාරාභාරය ගතපුත්තේ තුවණින් යුත්තව ය. රසන්නාව නො වැඩින ආකාරයට ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහි දී උපමාවක් දෙනි. කාන්තාර මාර්ගයක අතරමග දී ගෙනගිය ආභාර නිම වූ කළේ අඩුසැම් යුවලත් තම දරුවාගේ මාංසය ඉතිරි කාන්තාර මාර්ගය තරණය පිණිස තුදෙක් දිවියකුම් වශයෙන් ආභාරයට ගන්නට සිදුවන්නේ නම් අන්න ඒ වගේ, තුදෙක් සසර කතර තරණය පිණිස පමණක් සලකා කබලිකාරාභාරය ගතපුතු බව පුත්තම්ප සූත්‍රයෙහි සඳහන් වී තිබේ. ක්‍රිඩා පිණිස, මදය පිණිස, අලංකාරය පිණිස නො වියපුතු ය.

එස්සාභාරය:

එස්සාභාරය නිසා වැඩින්නේ ඉදුරන් මගින් අරමුණු ස්ථාපිත කිරීමේ දී උපධින්නා වූ වින්දන ශේෂුයයි. සුබවේදනා දුක්ඛවේදනා අදුක්ඛවේදනා වූ වින්දන ශේෂුයයි. එස්සාභාරය පිළිබඳ තෘප්තාව ද වික්‍රේද්‍යාණයේ පිහිමෙවත් නාමරුපයේ බැසගැන්මටත් සංස්කාරයන්ගේ වැඩිමෙවත් මතු පුනර්භවයටත් ජාති ජරා මරණ දුකටත් හේතු වේ. මෙහි උපමාව මෙයයි. 'හමගිය එකදෙනක් ගිය ගිය තැන නොයෙක් සතුන්ගෙන් පහර කනවා වාගේ' යන්නයි. සාමාන්‍ය පුද්ගලයා නිරතරු සලායනයනයෙන් ස්ථාපිත ලබමින් සුබවේදනාවට රැවටෙමින් ඇලේ. එය ලේඛයට රාගයට කරුණු වේ. දුක්ඛවේදනාවට රැවටෙමින් ගැටෙ. එය ද්වේෂයට කරුණු වේ. නො දුක් නො සුව වේදනාවට රැවටේ. එය ද්වේෂයට කරුණු වේ. වින්දනයට ප්‍රත්‍යාය වන ස්ථාපිතයක් ස්ථාපිතයක් පාසා වන්නේ ද

1 කබලිකාර හික්බවේ ආහාරේ පරික්‍රේදාතෙ පස්ස්වකාමගුණීකොරාගා පරික්‍රේදාතෙනා නොති. පස්ස්වකාමගුණීකොරාගා පරික්‍රේදාතෙනා නැත්තේ තං සංයෝජනං, යෙන සංයෝජනෙන සංපුත්තෙනා අරියසාවකා පුන ඉමං ලොකං ආගවිශේෂය."

සං: නි: 2, පුත්තම්ප සූත්‍රය, 154 පිට, මු: ජ: මු:

පහර කැමක් ම ය. “මහණෙනි, ස්ථානාභාරය පිරිසිද දත් කළේහි වේදනා තුන පිරිසිද දත්තා වේ. එකල්හි ආය්සුවකයාට මත කළපුතු කිසිවක් නැතැයි කියම්.”¹

මනොසක්ද්වේතනාභාරය:

මනොසක්ද්වේතනාභාරය නිසා වැඩිහිටි තේහාවයි. මනොසක්ද්වේතනාභාරය පිළිබඳ තෘප්තිව වික්ද්‍යාණයේ පිහිටීමටත් නාමරුපයේ බැසගැන්මටත් සංස්කාරයන්ගේ වැඩිමටත් මත පුනර්භවයටත් ජාති ජරා මරණ දුකටත් හේතු වේ. ගක්තිමත් පුරුෂයින් දෙදෙනකු විසින් දිවි කැමති මරණය අකුමති පුරුෂයකු ගිනිඅගුරු වලකට ඇදගෙන යන්නා සේ, නිවන් අරමුණක් ගැන දත්තේ නැති සසරගත පුද්ගලයාගේ මනොසක්ද්වේතනාවන් නොයෙක් ලෙස්කික දේවල් කරා ම ඇදගෙන යයි. තේහාවේ වරදක් දකින්නට අසමත් නම් හසු වන්නේ මනොසක්ද්වේතනාවන්ට ම ය. මෙහි තේහාව නම් ගිනිඅගුරු වලයි. එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාරති. “මනොසක්ද්වේතනාභාරය පිරිසිද දත් කළේහි කාමතේහා හවතනේහා විභවතනේහා යන ත්‍රිවිධ තේහා පිරිසිද දත්තා වෙයි. එකල්හි ආය්සුවකයාට මත කළපුතු කිසිවක් නැතැයි කියම්”² සි වදාරති.

වික්ද්සඳාත්‍රාභාරය:

ඉඹුරන් මගින් අරමුණු පිළිබඳ දැනීම ලැබීම නම් වූ වික්ද්‍යාණාභාරය නිසා වැඩිහිටි නාමරුපයි. රාජ දණ්ඩනයට ලක් වූ මනුෂ්‍යයෙක් උදේ දවල් හවස තියුණු අවියකින් පහර සියය බැගින් දඩුවම් ලබන කළේහි මහත් වූ දුක් වේදනා විදින්නා සේ

1 “එස්සේ හික්බවෙ, ආහාර පරික්ශ්‍යාතෙ තිස්සේ වේදනා පරික්ශ්‍යාතා හොන්ති. තීපු වේදනාසු පරික්ශ්‍යාතෙසු අරියසාවකස්ස නත්ති කික්වේ උත්තරිං කරණීයන්ති වදාම්.” සං: නි: 2, පුත්තමංස සූත්‍රය, 154 පිට, මු: ජ: මු:

2 “මනොසක්ද්වේතනාය හික්බවෙ ආහාර පරික්ශ්‍යාතෙ තිස්සේ තේහා පරික්ශ්‍යාතා හොන්ති. තීපු තේහාසු පරික්ශ්‍යාතෙසු අරියසාවකස්ස නත්ති කික්වේ උත්තරිං කරණීයන්ති වදාම්.” - එම - 156 පිට.

සසරගත පුද්ගලයා විස්කේනුණයෙන් ගන්නා නාමරුප පිළිබඳ තාම්ණාවට හසු වෙයි. විදිම, හැඳිනීම, වෙතනාව, ස්පර්ශය, මනසිකාරය මස්සේ අරමුණු කරගන්නා රුප, විස්කේනුණය විසින් පිළිබඳ කරන දේ බව අගුත්වත් පාථක්ෂනයා නො දෙනියි. නො දුන නැවත නැවතත් නාමරුපය ම පුහුබඳියි. මේ තාම්ණාව විස්කේනුණයේ පිහිටිමටත් නාමරුපයේ බැසගැන්මටත් සංස්කාරයන්ගේ වැඩිමටත් නැවත නැවතත් හවයට පත් වෙමින් ජාති ජරා මරණ දුකටත් හේතු වෙයි. ඒ නිසා ගෝක සහිත වෙයි. දැඩි ආයාස සහිත වෙයි.¹ “මහණෙනි, විස්කේනුණාභාරය පිරිසිද දත් කළේහි නාමරුප පිරිසිද දත්තා වේ. එකළේහි ආයසීග්‍රාවකයාට මතු කළයුතු කිසිවක් නැතැයි කියමි.”² යනු මේ පිළිබඳ බුද්ධ වචනයයි. මේ ආහාර ඇතිතාක් සසරදුක වැඩි. මේ තතු නුවණීන් දැක ආහාරයෙහි කළකිරෝයි නම් (සමමා නිබුතින්දමානො) වෙන්වෙයි නම් (සමමා විරත්තමානො) මිදෙයි නම් (සමමා වීමුව්වමානො) එහි කෙළවර දකිනි නම් (සමමා පරියන්තදස්සාවේ) යහපත අවබෝධ කොට (සමමන්තම් අහිසමෙව්ව) මේ අත්බැවිහි දී ම දුක් කෙළවර කළ අයෙක් වෙයි. (දිටියෙව ධම්මෙ දුක්බස්සන්තකරා හොති.)³ ආර්ය අෂ්ට්වාංගික මාර්ගය යනු මේ ආහාරනිරෝධගාමීනී පටිපදාවයි.

දේවනාම කිං, නාමක්දුව රුපක්දුව:

දෙක නම් කිමෙක් ද? නාමධර්මත් රුපධර්මත් ය. ඉදුරන් මගින් අරමුණු හා සම්බන්ධ වීමේ දී විස්කේනුණයත් සමග ම උපදින වින්දන, හැඳිනීම, වෙතනා, ස්පර්ශ, මනසිකාර යන නාමධර්මත් ඉන්දිය හා අරමුණු සම්බන්ධයට මුල්වත උපාදායරුපත් මෙහි නාමරුප නම් වේ. රුප නම් සතර මහා භූතරුපත් ඒවායේ උපාදාය

1 සං: නි: 2, අන්තිරාග සූත්‍රය, 160 පිට, බු: ජ: මු:

2 “විස්කේනුණ තික්බවෙ ආහාර පරිස්කේනුතෙ නාමරුපං පරිස්කේනුතං හොති. නාමරුප පරිස්කේනුතෙ අරියසාවකස්ස නත්තී කිස්වේ උත්තරිං කරණීයන්ති වදාමි.”
සං: නි: 2, පුන්තමංස සූත්‍රය, 156 පිට, බු: ජ: මු:

3 අං: නි: 6, පයිම මහාපණ්ඩ සූත්‍රය, 92 පිට, බු: ජ: මු:

රුපත් ය. (වෙදනා සංස්කෘතා වෙතනා එස්සො මනසිකාරා, ඉදී වුව්වති නාමං. වත්තාරා ව මහාජතා වතුන්නා ව මහාජතානං උපාදායරුපං, ඉදී වුව්වති රුපං) නාමරුප සමුදයෙන් විස්කේස්කෘතා සමුදය වේ. (නාමරුප සමුදයා විස්කේස්කෘතා සමුදයෝ)¹ අරමුණු අත්දැකීම යනු සිත් පහළ වීමයි. සිතක් පහළ නො වුණා නම් අරමුණු අත්දැකීමක් සිදු වී තැන.

මේ අනුව රුපධර්ම වූ සලායතනික අරමුණු සියල්ල පුද්ගලයා අත්දැකීන්නේ ඒවායේ ඇතිසැටියෙන් ම නොව කෙලෙස් සහිතව ආරෝපණය කරන වෙදනා සංස්කෘතා දී නාමධර්ම වල ස්වභාවය අනුව ය. සලායතනික ස්පර්ශයන් මනසිකාරයන් මෙහි දී උපකාරකව පවතී. රුපධර්මයක් තිමිති නො වේ නම් නාමධර්ම ප්‍රකට නො වේ. නාමයෙහි යොමු වීම තැන්නම් රුපධර්ම ප්‍රකට නො වේ. ඇසින් අරමුණක් දැකින විට පෙනෙන්නේ වර්ණ සටහන පමණි. කනට ඇසෙන්නේ ගබා මාත්‍රය පමණි. නාසයට ආසාණය වන්නේ ගන්ධමාත්‍රය පමණි. දිවට දැනෙන්නේ රසමාත්‍රය පමණි. කයට දැනෙන්නේ ස්පර්ශමාත්‍රය පමණි. එය ද මනස පිළිසරණ කොට ය. මනසින් ගැනෙන්නේ දැනීම්මාත්‍රය පමණි. ඒ රුප තිමිති අරුත් ගැන්වෙන්නේ මනසින් ආරෝපණය කරන වින්දන සංයාදී තොරතුරු අනුව ය. එනම්: කෙලෙස් අනුව ය. පුද්ගලයා තිතා, සුඩ, ආත්ම, සුහ වශයෙන් දැකින්නේ ඇත්තවශයෙන් ම ඇති දෙය නොව නාමධර්ම ඔස්සේ අල්ලාගත් නාමමාත්‍ර රුපයයි. රුප සංයායි.

එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේ “පුද්ගලයා දැකින්නේ නාමරුප දැකියි. දැන දැකිගත්තේ ද ඒවා (නාමරුපයන්) ම ය.” (පස්සං නරා දක්වාති නාමරුපං - දිස්වාන වා ඡ්‍යෙස්සති තානිමෙව) යනුවෙන් වදාරති. ඇති දෙය එකකි. පෙනෙන ආකාරය අනෙකකි. එතැන දී පුද්ගලයා ඇලි හෝ ගැටී හෝ රවටී හෝ සිටින්නේ තමාගේ ම සංකල්පනාවට ය. දක දැනගත්තේ නාමරුප ම නම් එබදු දැකීම බොහෝ කොට වුවත් ස්වල්ප කොට වුවත් ගුද්ධියක් තැනැයි බුද්ධාදී කුඩාසම්පන්නයේ පවසති. (කාම් බහු පස්සතු

අප්පකං වා න හි තෙන සූද්ධීයෝ කුසලා වදන්ති)¹ පියලුරුමයෙහි හැසිරෙන්තවුන් විසින් මේ කරුණ වෙසසින් දතුපුතු ම ය.

පුද්ගලයාගේ කාමය යනු විවිතු වූ බාහිර දේවල් තොට ඔහුගේ ම සංකල්පනාවන්ට ඇති රාගයයි. කෙනකුට හෝ දෙයකට හෝ ඇලෙනවා යනු බාහිරට ඇලීමක් සේ බැඳු බැල්මට පෙනුනත් අවසාන වගයෙන් ඇලී තිබෙන්නේ සංකල්පනයට ය. ඒ තිසා ප්‍රයුවන්තයා විනයනය කරන්නේ ජනුරාගයයි.² “අස රුපයන්ට සංයෝජනය තොට වේ. රුප ඇසට සංයෝජන තොට වේ. ඒ දෙක තිසා යම් ජනුරාගයක් උපදිය තම් එය එහි සංයෝජනයයි.”³ සියලු ඉනුදිය අරමුණු පිළිබඳව ක්‍රියාක්මක වන්නේ මේ ස්වභාවයයි. ජනුරාගයෙන් ඇලුනේ නාමරුප වලටයි. එනම්: වික්ශ්‍යාණය විසින් මවා දුන් නාමරුපයටයි. නාමරුපයෙහි රුපය බාහිර ඇති ස්වභාවය තොට පුද්ගලයාගේ විදීම් හැදිනීම් වෙතනා ස්වභාවයට අනුව මවාගත් රුපයයි.

මෙය තිද්සුනකින් තේරුම් ගනිමු. පුරුෂයාට ස්ත්‍රී රුපය තරම් සිත මැඩගෙන සිටින අන් රුපයක් නැත. ස්ත්‍රීයට පුරුෂ රුපය තරම් සිත මැඩගෙන සිටින අන් රුපයක් නැත.⁴ ඇසට අරමුණු වන වර්ණ සටහනෙහි මේ ස්ත්‍රීරුපයක් ද, පුරුෂරුපයක් ද යන විශේෂය නැත. එයට ස්ත්‍රී පුරුෂ බව ඇතුළ සියලු ආකාර

1 සුත්තනිපාත. මහාව්‍යහ සූත්‍රය, 913 ගාථාව, 286 පිට, බු: ජ: මු:

2 “සංක්පේපරාගා පුරිසස්ස කාමෝ
නෙතෙන කාමා යානි විත්‍රානි ලොකේ,
සංක්පේපරාගා පුරිසස්ස කාමෝ
තිවියන්ති විත්‍රානි තලේව ලොකේ,
අලේප් දීරා විනයන්ති ජණු.”
සං: නි: 4, තිබෙකි සූත්‍රය, 202 පිට, බු: ජ: මු:

3 “න වක්වූ රුපානං සංක්ෂේප්‍යාර්ථනං, න රුපා වක්වූසස්ස
සංක්ෂේප්‍යාර්ථනං, යක්ෂ්‍යාව තුන්හය පරිවිච උප්පේෂ්පති ජනුරාගා තං
තත්ප සංක්ෂේප්‍යාර්ථනා.”
සං: නි: 4, සංයෝජන සූත්‍රය, 522 පිට, බු: ජ: මු:

4 “නාහං හික්බවේ අක්ක්‍යං එකරුපම්පි සමනුපස්සාමි, යං එවං ඉන්නීයා
විත්තං පරියාදාය තිවියනි යටදිදී හික්බවේ පුරිසරුපං”
අං: නි: 1, විත්තපරියාදාන වග්ග, 1 6 සූත්‍ර, 2, 4 පිටු, බු: ජ: මු:

ඇලීම් ගැටීම රටටීම ආරේපණය වන්නේ අත්දකින්නාගේ වින්දය සංයු වේතනා ස්වභාවය අනුව ය. අනෙක් අතට තමා ඇශ්‍රම් කරන යම් සේතී හෝ පුරුෂ හෝ රුපයක් වේ නම්, එම සිත් මැඩගන්නා රුපයෙහි ඇති සියලු අමුදව්‍ය වෙන් වෙන් කර සැලකුව හොත් ඒ කිසි ම අමුදව්‍යකට කෙනෙක් ඇශ්‍රම් කරවියයි කිව හැකි නො වේ.

එසේ වූව ද රුපය නිමිති වශයෙන් ඇසු ගැටෙන විට එයින් උපන් මනසිකාරයෙන් වන දාජ්ටේ මාත්‍රය එපමණකින් කෙළවර නො කොට, කාමරාග වශයෙන් සුබවිද්‍යා ගුහසංයු ඔස්සේ කාමස්වේතනා ගොඩනගම්න් වක්බුසම්ලිස්ස වශයෙන් මනෝසම්ලිස්ස වශයෙන් ස්පර්ශ කරම්න් මනසිකාරය යොදවනවා ඇත. මෙසේ අත්දකින දෙය “මගේ” වෙයි. (එතං මම) අත්දකින්නා “මම” වෙයි. (එසාහමස්ම්) මේ අත්දැකීම් ලෝකය ම “මා පිළිබඳ සැබැ වශයෙන් ඇති දේ” (එසා මේ අත්තා) වෙයි. මතු මතුත් අහින්දානය කරයි. මෙසේ අහින්දානය කරන්නේ තමාගේ ම සංකල්පනා ලෝකය ම ය. ප්‍රතිඵලය තම් හට ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොමිනස් උපායාසයයි. ආයතන සයෙන් ලබන අත්දැකීම් සියල්ල ම ගැන කියන්නට ඇත්තේ මෙයයි.

වික්ද්‍යාණ හා නාමරුප අනෙකානා ප්‍රත්‍යහාවයෙන් ක්‍රියාත්මක වන බව සියලු බුදුවරයන් වහන්සේලා අනහිසම්බුද්ධ බොසත් අවස්ථාවේ දී ගසායාගන්නේ ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පාද ධර්මන්‍යායට අනුව යෝනිසේමනසිකාරයෙන් ජරාමරණ දුකෙහි පටන් මෙනෙහි කරමිනි. අප බෝසතාණන් වහන්සේ ද මෙනෙහි කළේ ඒ ආකාරයයි. ජරාමරණ පවතින්නේ කුමක් ඇති කළේ ඇ? (කිමිහි නු බො සති ජරාමරණ හොති) එසේ නුවණින් මෙනෙහි කරන උන්වහන්සේට “ජාතිය ඇති කළේහි ජරාමරණ වේ” (ජාතිය සති ජරාමරණ හොති) යන ප්‍රයාහිසමය ඇති විය. මේ ආකාරයෙන් ජාතියට - හටයත්, හටයට - උපාදානයත්, උපාදානයට - තණ්හාවත්, තණ්හාවට - වේදනාවත්, වෙදනාවට - එස්සයත්, එස්සයට - සලායනයත්, සලායනයට - නාමරුපත්, නාමරුපයට - වික්ද්‍යාණයත් ප්‍රත්‍යහාවන වන බව දුටහන. අනෙක් අතට වික්ද්‍යාණයට ප්‍රත්‍යහාව වන්නේ නාමරුපය බව ද දුටහන.

(වික්ද්‍යාණප්‍රච්චාරය නාමරුපය, නාමරුපප්‍රච්චාරය වික්ද්‍යාණය)¹ නාමරුප වන්නේ වික්ද්‍යාණ ප්‍රත්‍යායෙන් නම් වික්ද්‍යාණය නොමැති කළේහි නාමරුප නො වේ. නාමරුපයෙන් ඔබිබට නො යන වික්ද්‍යාණයට පෙරලා එන්නට ඇත්තේ ද නාමරුප වෙත ම සි. (ප්‍රච්චාරවත්තති ඉදී වික්ද්‍යාණය, නාමරුපම්භා න පරං ගව්තති)² පුද්ගල පැවැත්ම බල ගැන්වන්නේ මේ තැනයි. මෙහි දී ඇති වූ ප්‍රයාහිසමය නම් "වික්ද්‍යාණය තැති කළේහි නාමරුප නො වේ. වික්ද්‍යාණ නිරෝධයෙන් නාමරුප නිරෝධය වේ. නාමරුප තැති කළේහි වික්ද්‍යාණ නො වේ. නාමරුප නිරෝධයෙන් වික්ද්‍යාණ නිරෝධය වේ" යන්නයි. මේ පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ දේශනා කරති. "මහණෙනි, ඒ මට, නාමරුප නිරෝධයෙන් වික්ද්‍යාණ නිරෝධය වේ. වික්ද්‍යාණ නිරෝධයෙන් නාමරුප නිරෝධය වේ. නාමරුප නිරෝධයෙන් සලායනන නිරෝධය වේ. සලායනන නිරෝධයෙන් එස්ස නිරෝධය වේ. මේ ආකාරයෙන් වේදනා තණ්හා උපාදාන හට ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදේව දුක් දොම්නාස් උපායාස තිරැදීද වේ. මෙසේ ඩුද දුක් රසේ නිරෝධය වේ යයි යමක් වේ ද සම්බෝධය පිළිස වූ මේ මාරගය මා විසින් අවබෝධ කරන ලද්දේ ම ය (අධිගතො බො මායාය විපස්සනා) මග්ගො බෝධාය) යන සිත පහළ විය"³ යනුවෙනි.

අනිත්‍යය නිත්‍ය හැටියට ද දුක් සැපත හැටියට ද අනාත්මය ආත්ම හැටියට ද අභ්‍යහය ඉහ හැටියට ද සාමාන්‍ය පුද්ගලයා සලකන්නේ නාමරුපයන්හි රට්ටී ඇති නිසයි. මෙය මිල්‍යාදාශ්විගත වීමක් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරති. අනෙක් අතට අනිත්‍යය අනිත්‍ය හැටියටන් දුක් දුක් හැටියටන් අනාත්මය අනාත්මය හැටියටන් අභ්‍යහය අභ්‍යහ හැටියටන් දැකීම සම්මාදිවිධී සමාදානය බවත් දේශනා කරති.⁴ සත්වයා පුද්ගලයා යනු ඇතිවන තැතිවන වේගයකින් යුතු මේ නාමරුප ක්‍රියාකාරිත්වය අනුව මවාගන්නා සංඛ්‍යා මාත්‍රයක් බව වටහා

1 සං: නි: 2, නගර සූත්‍රය, 162 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 2, නගර සූත්‍රය, 162 පිට, බු: ජ: මු:

3 සං: නි: 2, නගර සූත්‍රය, 164 පිට, බු: ජ: මු:

4 අං: නි: 2, විපල්ලාස සූත්‍රය, 102 පිට, බු: ජ: මු:

ගතහොත් එය සමඟදීවිධියයි. දුක් කෙලවර කිරීම පිණිස මේ නාමරුප ධර්මයන් පිළිබඳ නිරවේදය, විරාගය, මැදීම පිණිස කටයුතු කළයුතු ය.

තිනි නාම කිං, නිස්සො වෙදනා:

තුන තම් කිමෙක් ද? සූබවේදනා දුක්බවේදනා සහ අදුක්බමසුබවේදනා යන වේදනා තුන ය. සලායතනික ස්පර්ශ සමුදයෙන් වේදනා සමුදය වේ. ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වේදනා නිරෝධය වේ. (එස්ස සමුදයා වේදනා සමුදයා. එස්ස නිරාධා වෙදනාන් අභ්‍යන්තරමා)¹ මේ වේදනාවේ ප්‍රතිත්‍යාසමුත්පන්න බවයි. අයෝනිසේමනසිකාරයෙන් යුතුව ගුහනිමිති මෙනෙහි කරමින් සූබවේදනාවේ ඇලෙන කළේහි රාගානුසය වැඩේ. (රාග) අයෝනිසේමනසිකාරයෙන් යුතුව පරිසනිමිති මෙනෙහි කරමින් දුක්බවේදනාවේ ගැටෙන කළේහි පරිසානුසය වැඩේ. (දේවිඡ) ඇලුනේ තැතත් ගැටුණේ තැතත් අයෝනිසේමනසිකාරයෙන් යුතු වන කළේහි අදුක්බමසුබ වේදනාවේ රටටෙන බැවින් අවිජ්‍යානුසය වැඩයි. (මෝහ) විජ්‍යනයේ සකස්වීම එබදු තම් එමතින් උපදින්නේ දුක් ම ය. ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යායෙන් වන වේදයින සියල්ල තාශ්ණාවට ප්‍රත්‍යාය වන නිසා දුක්සහිත බැවින් විජ්‍යනයෙහි නිරෝධය තුවණීන් දැකිය යුතු ය. විජ්‍යනයේ ස්වභාවය අනුව රාග දේශ මෝහයන්ට වැට් වැට් සිතීම අනතුරක් තැති සුළු දෙයක් තම් නො වේ. සිදුවන්නේ නිරතුරු සියලු කෙලෙස් වලින් හිරහැරයට පත්වෙමින් තුවදුක සකස් වීමයි.

ප්‍රහුදුන් ප්‍රද්‍රේශලයා (කායික) දුක් වේදනාවක් ස්පර්ශ කරන විට ගෙක කරයි. ක්ලාන්ත වෙයි. වැළපෙයි. ප්‍රපුවට අත්ගසා භඩයි. මූලාවට පැමිණෙයි. කයිනුත් සිතිනුත් දුක් දෙකක් විඳියි. දුක් වේදනාව ස්පර්ශ කිරීමෙන් ම ගැටෙයි. එනිසා ම පරිසානුසය උපදියි. ඒ දුක්වේදනාවෙන් ස්පර්ශ වන උදේදේ කම්සුව පිළිගනියි. ප්‍රහුදුන් ප්‍රද්‍රේශලයා කාමසුබයෙන් තොරව දුක් වේදනාවන්ගේ නිස්සරණයක් නො දන්නා හෙයිනි. කාමසුබය කැමති වන ඔහුට සූබවේදනාවන් උපදින රාගානුසය උපදියි. ඔහු ඒ වේදනාවන්ගේ සමුදයන් අස්ථිගමයන් ආස්ථාදයන් ආදිනවයන් නිස්සරණයන්

1 සං: නි: 5 (1) සමුදය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: ම:

ඇති සැටියෙන් නො දනියි. එය නො දන්නා ඔහුට නොදුක් නොසුව වේදනාවෙන් වන අව්‍යාප්‍රකාශය උපදී. කෙලෙස් හා සංයුත්තව ම විදිම විදින පුද්ගලයා ජාති ජරාමරණාදී දුකින් යුතු වේ.

ශ්‍රීතවත් ආර්යග්‍රාවකයා (කායික) දුක් වේදනාවක් ස්ථාපිත කරන විට ගෝක නො කරයි. ක්ලාන්ත නො වෙයි. නො වැළපෙයි. පපුවට අත්ගසා නො හඩියි. මුලාවට නො පැමිණෙයි. කායිකව වේදනාව විදියි. වෙතසිකව නො විදියි. දුක් වේදනාවහි නො ගැලෙයි. ඒ නිසා පරිසානුසය නො උපදීයි. කාමසුවය නො පිළිගනියි. ඒ කාමසුබයෙන් තොරව දුක් වේදනාවන්ගේ තිස්සරණයක් දන්නා හෙයිති. කාමසුබය කැමති නො වන ඔහුට සුබවේදනාවෙන් උපදින රාගානුසය නො උපදී. ඔහු වේදනාවන්ගේ සමුදයත් අස්තඛිගමයත් ආස්ථාදයත් ආදිනවයත් තිස්සරණයත් ඇති සැටියෙන් දනියි. එය දන්නා ඔහුට නො දුක් නො සුව වේදනාවෙන් වන අව්‍යාප්‍රකාශය නො උපදී. කෙලෙස් හා සංයුත්ත නො වී විදිම විදින ආර්යග්‍රාවකයා ජාති ජරාමරණාදී සියලු දුකින් වෙන් වූයේ වෙයි.¹ මේ නො දුක් නො සුව වේදනාවත් ඉන් අව්‍යාප්‍රකාශය උපදින ආකාරයත් සීරුවෙන් තේරුම් ගතයුතු ය.

මින් අදහස් වන්නේ ඇල්ලීමක් නැතත් ගැටීමක් නැතත් සලායතනික අරමුණු වියුද්ධාණයේ පිළිබිඳු වන නාමරුප බව නො දැන, 'ඇති දේ' හැටියට ගැනීමයි. ආයතන උපදින්නේ ද, අරමුණු උපදින්නේ ද වියුද්ධාණයේ සමුදයත් සමගයි. නාමරුප අරමුණ කළින් තිබුණ දේ හැටියට නො ගතයුතුයි. පුහුදුන් මනස නාමරුප අරමුණ ඇති දෙයක් හැටියට ගතියි. මේ මොහොතේ සමුදය වූ බව නො දකියි. බුදුහම කරා කරන්නේ බාහිර ලෝකයක් ගැන නොව, පුද්ගලයා අත්දැකීම් වශයෙන් මේ මොහොතේ මවාගන්නා සලායතනික ලෝකය ගැනයි. පුහුදුන් මනස එය භාව, සංඛ්‍යාත, වෙතයිත, පරිව්වසමුජ්පන්න ධර්මයක් බව නො දකියි. සලායතනවිභාග සූත්‍රයට අනුව අරමුණ සම්පයෙහි හැසිරීම (෋පවිවරති) යනු මෙයයි. අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් යුතු තිසා

නාමරුප පිළිබඳ නො ඉක්මවීමයි. (නාතිවත්තති)¹ සූඛ වේදනාවේ දින් ඇලෙන්නා හා ඇලෙන දෙය ඇති දේ වශයෙන් ගැනීම අවධාවයි. දුක්ඛවේදනාවේ දින් ගැටෙන්නා හා ගැටෙන දෙය ඇති දේ වශයෙන් ගැනීම අවධාවයි. අදුක්ඛමසූඛ වේදනාවේ දී නො ඇළුනත් නො ගැටුනත් අත්දකින්නා හා අත්දකින දෙය ඇති දේ වශයෙන් ගැනීම අවධාවයි. එබැවින් සමුදයත්, නිරෝධයත්, අස්සාදයත්, ආදීනවයත්, නිස්සරණයත් ඇතිසැටියෙන් දුක්යුත්තේ අවධා නිරෝධය පිණිස ය.

1. **සමුදය:** එස්ස සමුදයෙන් වේදනා සමුදය වේ. සලායතනික ක්‍රියාකාරීන්වයේ දී වික්ෂ්‍යාණයේ මැවෙන නාමය ද රුපය ද ස්ථානය ප්‍රත්‍යාගෙන් වන බව දැකියුතුයි. (නාමං ව රුපං ව පරිව්‍ය එස්සා)² වේදනාවට ප්‍රත්‍යාග වන ස්ථානය එයයි.
2. **නිරෝධ:** ඒ ස්ථානයේ නිරෝධයෙන් වේදනා නිරෝධය වේ. ආර්යජ්වාංගික මාර්ගය ඒ සඳහා ප්‍රතිපදාවයි.
3. **අස්සාද:** සලායතනික වින්දුනය ප්‍රත්‍යාගෙන් යම් සුවසොමනසක් වේ ද එය වේදනාවේ ආදීවාදයයි. (යෙ වෙදනං පරිව්‍ය උප්ප්‍රේෂනි සූඛං සොමනස්සං අයෙ වේදනාය අස්සාදා) ආස්චාදය දුනගන්නවා යනු ආයතන සඛ්‍යතාවෙන් කුවරුත් දුන්නා මට්ටමින් දුනගැනීම නො වේ. මේ විදින්නේ වික්ෂ්‍යාණයෙහි පිළිබඳ වන නාම රුප ස්ථානයෙන් හටගන් වන්දනයක් බව දැන ගැනීමයි. ඇතැයි කියා ගෙන ඇත්තේ වික්ෂ්‍යාණය විසින් කෙලෙස් තුළින් මොදුන් වන්දනයක් බව දුනගැනීමයි.
4. **ආදීනව:** යම් වින්දුනයක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් විපරිණාම් නම් ඒ වේදනාවේ ආදීනවයයි. (යා වෙදනා අනිව්‍ය දුක්ඛ විපරිණාමයෙහිමතා අයෙ වේදනාය ආදීනවා) මේ අනිත්‍ය වන්නේ දුක් උපද්‍රවන්නේ විපරිණාම් වන්නේ අන් කිසිවක්

1 ම: නි: 3, සලායතනවිහඩ සූත්‍රය, 460 - 462 පිටු, මු: ජ: මු:

2 සු: නි: කළහවිචාර සූත්‍රය, 876 ගාලාව, 276 පිට, මු: ජ: මු:

නොව සංකල්පීය ලෙස මැටු විශ්දනයයි.

5. නිස්සරණ: මෙසේ යථාවතෝරූ ලබමින් යමෙක් විශ්දනය පිළිබඳ ජනරාගයෙන් වෙන්වන්නේ නම් ජනරාගය ප්‍රහාණය කරන්නේ නම් එය වෙදනාවේ නිස්සරණයයි. (යො වෙදනාය ජනරාගවිනයා ජනරාගපහානා ඉදෙනු වෙදනාය නිස්සරණය¹)

වත්තාර නාම කිං, වත්තාර අරයසවිචාරී:

සතර නම් කිමෙක් දී? වතුරායේ සත්‍යයයි. සත්‍යයා සසර සැරිසරන්නේ දුක, දුක ඇතිවීම, දුක නැතිවීම, දුක නැතිකරන මග නම් වූ වතුරායේ සත්‍යය නො දන්නා නිසා ය. “මහණෙනි, මාන් තුම්ලාත් මෙපමණ දිගු කළක් සසර සැරිසරුවේ සිවුසස් දහම නො දැන සිටි නිසාය’යි”² බුදුරජාණන් වහන්සේ හිසුන් වහන්සේලා අමතා වදාලහ. ‘මම සම්පක් සම්බෝධියට පත් වීම්’යි ප්‍රතිඵා කළේ, රුපය වෙදනාව, සංයුත්, සංස්කාරය, විදානය යන ස්කන්ධයන්හි සතරාකාර පරිවර්තය දැකිමෙන් බව, වරක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරති. ස්කන්ධත්, ස්කන්ධයන්ගේ සමුදයත්, නිරෝධයත්, ස්කන්ධනිරෝධගාමිනි පටිපදාවත් යනු වෙසසින් දත් (අභිඛ්‍යාස්‍යී) ඒ පරිවර්ත සතරයි.

රුපස්කන්ධය යනු පුද්ගලයාගේ අත්දුකීම් ක්‍රියාවලිය හා බැඳුණු, නාමධරිම පිස්සේ අරමුණු කරන නාමානු (උපාදාය) රුප බවත්, ආහාර සමුදයෙන් රුපසමුදය වන බවත්, ආහාර නිරෝධයන් රුප නිරෝධය වන බවත්, ආර්යභෑත්වාගික මාර්ගය රුප නිරෝධගාමිනී පටිපදාව බවත් දතුපුතු ය. යමෙක් මේ සතර වෙසසින් දත් (අභිඛ්‍යාස්‍යාය) රුපයෙහි ප්‍රයාසම්පූඩුක්ත කළකිරීමට විරාගයට නිරෝධයට පිළිපන්නහු නම් ඔවුනු මේ ධර්මවිනයෙහි සිහිවා සිටින්. රුපයෙහි උපාදාන රහිතව මිදුන පුද්ගලයෝ (අනුපාදා විමුත්තා) කළයුතු සියල්ල තීම කළ අය වෙති.

වෙදනාස්කන්ධය යනු වක්බුසම්ලිස්සරා වෙදනා ආදි වෙදනා සය බවත්, සංයුත්ස්කන්ධය යනු රුපසංක්‍යා ආදි සංක්‍යා

1 සං: නි: 4, සන්තක සූත්‍රය, 416 පිට, වූ: ජ: මු:

2 “වතුන්නා හික්බව අරයසවිචාරනා අනනුබාධා අප්පටිවෙධා එවමිදා දිසමදානා සංධාවිතන සසංරිතන මමක්වෙව තුම්හාක්‍රාව”
සං: නි: 5 (2), කොට්ඨාස සූත්‍රය, 286 පිට, වූ: ජ: මු:

සය බවත්, සංස්කාරස්කන්ධය යනු රුපසක්ද්වෙතනා ආදි වෙතනා සය බවත් එස්සසමුදායෙන් මේ ස්කන්ධ තුන ම සමුදාය වන බවත් එස්සනිරෝධයෙන් නිරද්ධ වන බවත්, ආරයඅෂ්ටාංගික මාරුගය මේ ස්කන්ධ තුන නිරද්ධ කරන ප්‍රතිපදාව බවත් දතුපුතු ය. යමෙක් මේ කරුණු වෙසස් තුවණීන් දැන (අහිංස්කාය) ස්කන්ධ තුනෙහි කලකිරීමට විරාගයට නිරෝධයට පිළිපත්තානු නම් ඔවුනු මේ ධර්ම විනයෙහි පිහිටා සිටිත්. ඒවායෙහි උපාදාන රහිතව මිදුන පුද්ගලයෝ (අනුපාදා ව්‍යුත්තා) කළයුතු සියලුල නිමකළ අය වෙති. වික්ද්කාණස්කන්ධය යනු වක්බුවික්ද්කාණ ආදි වික්ද්කාණ සය බවත්, නාමරුපසමුදායෙන් වික්ද්කාණසමුදාය වන බවත්, නාමරුප නිරෝධයෙන් වික්ද්කාණ නිරෝධය වන බවත්, ආරයඅෂ්ටාංගික මාරුගය වික්ද්කාණ නිරෝධගාමිනි පරිපදාව බවත් දතුපුතු ය. යමෙක් මේ සතර වෙසස් තුවණීන් දැන (අහිංස්කාය) වික්ද්කාණස්කන්ධයෙහි කළකිරීමට විරාගයට නිරෝධයට පිළිපත්තානු නම් ඔවුනු මේ ධර්මවිනයෙහි පිහිටා සිටිත්. වික්ද්කාණයෙහි උපාදාන රහිතව මිදුන පුද්ගලයෝ (අනුපාදා ව්‍යුත්තා) කළයුතු සියලුල නිම කළ අය වෙති.¹

පක්ද්ච නාම කිං, පක්ද්චුව්පාදානක්බන්ධා:

පහ නම් කිමෙක් ද? උපාදානස්කන්ධ පසයි. කෙටියෙන් දුක වශයෙන් ප්‍රකට වන්නේ 'පංචලපාදානස්කන්ධ' ධර්මය. (වතුරාරයසත්‍යය යටතේ ස්කන්ධයන්ගේ සමුදාය, නිරෝධය හා පරිපදාව පිළිබඳ දක් වූ කරුණු මෙහි දී සිහියට ගන්න) උපාදානස්කන්ධ උපදින්නේ ඉදුරන්ගෙන් අත්දැකීම් වලට ඇලෙන ගැටෙන රුවටෙන මොහොතේ ම ය. අරමුණු ලැබීම නිරතරු සිදුවෙමින් තිබේ. සලායතනික උපාදාය (ප්‍රසාද හා විෂය) රුපත් (රුප), විදිමත් (වෙදනා), හඳුනාගැනීමත් (සක්ද්කා), සිතිවිලි (වෙතෙති) හා පරිකල්පනාත් (පක්ද්චති) (සංඛාර), දැනීම් ලැබීමත් (වික්ද්කාණ) පාවස්කන්ධ වෙයි. රුපයන් වෙදනාවන් සක්ද්කාවන් සංඛාරත් වික්ද්කාණවිධිති ධර්ම (එනම්: වික්ද්කාණයේ සැකැස්මට, පිහිටීමට උපකාරක ධර්ම) හැටියට ගැනෙන බව මෙහි දී දැන සිටීම අවශ්‍ය ය.

"මහණෙනි, යමෙක් මම රුපයෙන් වේදනාවෙන් සංස්කෘතාවෙන් සංඛ්‍යාරවලින් තොරව විශ්වැකුණයේ රීමක් යාමක් වුතියක් උත්පත්තියක් වැඩිමක් අහිවංද්ධියක් විපුලත්වයක් පනවම් දි කියන්නේ නම් එවැන්නක් විද්‍යමාන නො වේ".¹ එසේ වදාරන්නේ රුපය, වේදනාව, සංස්කෘතාව, සංස්කාර යන ස්කන්ධයනට පැමිණ සිවුනා විශ්වැකුණය ඒ ස්කන්ධ පිහිට තොට සිටින නිසයි. වින්දන ක්‍රියාවලියෙහි තෘප්ත්‍යා කිරීම නිසා 'මම', 'මගේ' යන උපාදානය උපදිය. ඒ දුකෙහි සමුද්‍යයයි. තෘප්ත්‍යා නිරෝධයෙන් ම දුක්ඛ නිරෝධය වෙයි. මේ රුප, වේදනා, සංස්කෘතා, සංඛ්‍යාර, විශ්වැකුණ යන උපාදානස්කන්ධ සැකසෙන්නේ ඉතුරුය අත්දුකීම ඔස්සේ සංකල්පනය කරගැනීම වශයෙනි. ඉතුරුය අත්දුකීම ඔස්සේ පහළවන සිතක අවයව වන්නේ පංචුපාදානස්කන්ධයි. අන්ද්ල වූ සංකල්පනයන් නමැති අදුරෙන් මැයිශ්‍ය රාගාදී සිතිවිලි වල ඇශ්‍රුණ මේ උපාදානස්කන්ධ සිත් ප්‍රවාහය ම සංසාරයයි.

නිවන පිණිස මිදිය යුත්තේ සංකල්පනයන්ගෙන් ය. ප්‍රයා ඇස පහළ වීමත් සමග ම පක්ෂ උපාදානස්කන්ධයන්හි ජන්දරාය සිතින් ක්‍රමයෙන් පහවන්නේ ය. ඒ දැක්ම ඇත්තහුට මෙබදු සිතක් වන්නේ ය. "හවත්නි මම දිගුකළක් මේ සිත විසින් රවටතු ලැබීම්. වංචාකරතු ලැබීම්. පොලුවතු ලැබීම්. උපාදාන කම්ල් රුපය ම ය. වින්දනය ම ය. සංයුත ම ය. සංස්කාරය ම ය. වියුතානය ම ය. ඒ උපාදානප්‍රත්‍යායෙන් වුවයේ හව ජාති ජරාමරණ සොක පරිදේව දුක් දොමිනස් උපායාසය ම ය."² යනුවෙති. එහෙයින් මිදියයුත්තේ සංකල්පනයෙන් ය. ප්‍රහිණ කළයුත්තේ රාගාදී කෙලෙපුන් ය. උපදින්නේත් නිරුද්ධවන්නේත් අනෙකක් නොව පංචුපාදානස්කන්ධ දුක ය.

1 "යො හික්බවේ එවං වදෙයා අහමස්කෘතු රුපා....අස්කෘතු සංඛ්‍යාරහි විශ්වැකුණස්ස ආගතින් වා ගති. වා වුතින් වා උප්පත්තින් වා වුද්ධීය වා විරුද්ධීය වා වෙපුල්ලේල්. වා පස්කෘතාපෙස්සාමිති නෙතා යාන් විෂ්පති."

සං: නි: 3, උපාදාන සූත්‍රය, 102 පිට, බු: ජ: මු:

2 "දිසරත්තං වත හො අහං ඉම්නා වින්තෙන නිකතො විශ්විතො ප්‍රග්‍රැන්ධී, අහං හි රුප යෙව උපාදියමානො උපාදියි.විශ්වැකුණයෙව උපදියමානො උපාදියි. තස්ස මේ උපාදානප්‍රත්‍යාය හැවා, හවප්‍රවාහ ජාති....."

ම: නි: 2, මාගන්දිය සූත්‍රය, 302 - 304 පිට, බු: ජ: මු:

ඡ්‍රහම කිං, ජ අභ්‍යන්තරිකානී ආයතනාති:

හය නම් කිමෙක් ද? වක්බායතන, සොතායතන, සාහායතන, ජීවිතායතන, කායායතන, මනායතන යන ආයතන සයයි. දුක්බාර්යසත්‍යය වන්නේ ද අන් කිසිවක් නොව මේ ආයතන සයයි¹. මේ ආයතන මගින් ලබන අන්දැකීම් ඇතිසැට්ටෙයන් දැකීම වෙනුවට පුහුදුන් පුද්ගලයා සිතිවිලි පරිකල්පනා මස්සේ සංස්කරණය කරමින් සංස්කාරදුක්ඛය ම නිරමාණය කරන බව දක්නා පැවිද්දා විසින් ආයතනයන් පිළිබඳ විරාගයට නිරෝධයට නිවීමට කටයුතු කළයුතු ය.

“මහණෙනි, සවදැරුම එස්සායතනයන්ගේ සමුදයත් අස්ථ්‍යාධිගමයන් අස්සාදයත් ආදිනවයන් නිස්සරණයන් යම් හිකුතුවක් තතු සේ නො දන්නේ ද, ඔහු විසින් බඩසර නො වසන ලද්දේ ය. ඔහු මේ ධරුමවනයන් දුරස් වූයේ මැ වෙයි.”²

දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස මේ කරුණ දත්‍යත්තේ කෙසේ ද? අසු, කන, නැහැය, දිව, කය, මන යන ආයතන අරමුණු ගන්නා මොහොතක් මොහොතක් පාසා නාමරුප ප්‍රත්‍යායන් සමුදය වන බවත් නාමරුප නැති කල්හි තිරුද්ධවන බවත් දත්‍යතු වේ. එහෙයින් ඒ ආයතන සියල්ල ම ‘මගේ ය, මම වෙම්, මාගේ ආත්මය ය’යි නො ගන්නේ නම්, එය දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස මනා නුවණීන් දැකීමක් වේ. (යථාභ්‍යතං සම්මූහ්‍යා පුද්ධිවදෝ හවිස්සති, එසේව අන්තො දුක්බස්ස)³ ‘මගේ නො වේ, මම නො වේ, මාගේ ආත්මය නො වේ ය’යි නුවණීන් දකින්නේ නම්, මතු පුනර්භවය නො වනු පිණිස ප්‍රහිණ වූයේ වෙයි. (පහින් හවිස්සති

1 “කතමක්ව හික්බවෙ දුක්බං අරියසවිවං: ජ අභ්‍යන්තරිකානී ආයතනීතිස්ස වවතියා”
සං: නි: 5 (2), ආයතන සූත්‍රය, 278 පිට, බු: ජ: ම

2 “යො ති කොව් තික්බවෙ තික්බු ජන්නං එස්සායතනානං සමුදයක්ද්ව අන්ප්‍රමක්ද්ව අස්සාදයක්ද්ව අදිනවක්ද්ව නිස්සරණක්ද්ව යථාභ්‍යතං නප්පතනාති, අවුසිතං තෙන බුන්මලරිය, ආරකාව සො ඉම්මහා ධම්මවනයාති.”
සං: නි: 4, පයිම ජෘස්සායතන සූත්‍රය, 94 පිට, බු: ජ: මු:

3 සං: නි: 4, පයිම ජෘස්සායතන සූත්‍රය, 96 පිට, බු: ජ: මු:

සත්ත්ව නාම කිං, සත්ත්වබාදීකඩඩිගා:

හත නම් කිමෙක් දී? ධම්මානුපස්සනාවට අයත් සති, ධම්මලිවය, විරිය, පිති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඩා යන බෝධ්‍යඩිග ධර්ම හතකි. ‘අවබෝධයට පමුණුවන අංග’ යන අරැකින් බෝධ්‍යඩිග නම් වේ. නීවරණයන්ගෙන් නො මැඩුණ සිතින් මේ ධර්ම හත මැනැවීන් වඩා හිසුව මෙලොව දී ම ආසුවයන් ක්ෂය කර දුක් කෙළවර කරයි.

1. සීල සමාංධි පක්ෂයා විමුත්ති විමුත්තියාණදස්සන සම්පන්න හිකුතුන් ඇසුරෙන් ධර්මය අසා කායවේකයෙන් භාවිත්තවේ යොමු ජ්‍යෙන් එහි ධර්මය සිහිකරයි. අනුව සිතයි. (දම්මං අනුස්සරති අනුවිතක්කෙති) එකල්හි සතිසම්බොජ්කඩ්බිගය පටන් ගන්නා ලද්දේ වෙයි. (සතිසම්බොජ්කඩ්බිගා ආරද්ධෙය නොති.) වචන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.
 2. එසේ සිහියෙන් වෙසෙන හිකුතුව ඒ දහම තුවණීන් සොයයි. (පක්ෂයාය පවිචිතති) තුවණ භසුරුවයි. (පවිචිතති) විමසීමට පැමිණෙයි. (පරිචීම්ස මාප්‍රේෂනි) එකල්හි දිම්මවිචයසම්බොජ්කඩ්බිගය පටන් ගන්නා ලද්දේ වෙයි. (දම්මවිචයසම්බොජ්කඩ්බිගා ආරද්ධෙය නොති) වචන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.

1 සං: නි: 4, දුතිය ජලස්සායනන සූත්‍රය, 98 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 4, තනිය ජ්‍යෙෂ්ඨාධන සුතුය, 100 පිට, බු: ජ: ම:

3. එසේ ධර්මය ප්‍රයුවනේ විමසන කල්හි හිසුවගේ විරයය අරඹන ලද්දේ වේ. විරයය නො සැගවුතේ වෙයි. (විරයසම්බාධ්කමවිගා ආරද්ධා හොති.) වඩන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.

4. ඇරුණු විරයය ඇත්තාට නිරාමිස ප්‍රීතිය උපදිය. එසමයෙහි ප්‍රීතිසම්බාධ්කමවිගා අරඹන ලද්දේ වෙයි. (ප්‍රීතිසම්බාධ්කමවිගා ආරද්ධා හොති.) වඩන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.

5. ප්‍රීති සිත් ඇත්තහුගේ කයත් සිත් සැහැල්ල වේ. එසමයෙහි හිසුව විසින් පස්සද්ධිසම්බාධ්කමවිගා අරඹන ලද්දේ වෙයි. (පස්සද්ධිසම්බාධ්කමවිගා ආරද්ධා හොති)

වඩන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.

6. සැහැල්ල කය ඇත්තහුට සුවය වේ. සුව ඇත්තහුට සිත් එකග වේ. (පූඩිනො විත්තං සමාධියති) එකල්හි හිසුව විසින් සමාධිසම්බාධ්කමවිගා අරඹන ලද්දේ වෙයි. (සමාධිසම්-ම්බාධ්කමවිගා ආරද්ධා හොති) වඩන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.

7. සමාහිත සිත ඇති කල්හි මැනැවින් මැදහන්ව බලන්නේ වෙයි. (සාධුකං අජ්ඝුපෙක්කිතා හොති) එකල්හි හිසුව විසින් උපේක්ඛාසම්බාධ්කමවිගා අරඹන ලද්දේ වෙයි.

(උපේක්ඛාසම්බාධ්කමවිගා ආරද්ධා හොති) වඩන ලද්දේ පිරිපුන් බවට යයි.¹

මෙසේ දක්වන ලද්දේ බොධ්කමවිග සංයුත්තයේ සීල සූත්‍රය අනුව කෙටි හැඳින්වීමකි. එහි පැහැදිලි වන පරිදි කාය විත්ත විවේකයෙන් යුතුව දරණ තිවැරදි ධර්මය සිහිපත් කරමින් ඒ අනුව විතර්කනය කරන විට සතිසම්බාධි අංගය ඇරැණි. සතිය නිසා තුවණීන් විමසයි. විමසන විට විරයය ඇති වේ. විරයය නිසා ප්‍රීතිය උපදිය. ප්‍රීතිය සැහැල්ලව පිණිස වේ. සැහැල්ලව තිසා සැපය වේ. සැපය සමාධිය පිණිස වේ. සමාධිය උපේක්ෂාව පිණිස වේ. මෙසේ සැකසෙන උපේක්ෂාව විමුක්ති විමුක්තියානදරුණය පිණිස වේ. මමත්වය ඉදිරියට ගෙන කළයුත්තක් මෙහි නැතු. ප්‍රද්ගලයා විසින් කරන්නට අවශ්‍ය වන්නේ ප්‍රයුසම්ප්‍රයුක්තව සාවධාන වීමයි. ධර්මයන් ප්‍රබුදින්නේ රට අවශ්‍ය ප්‍රත්‍යයන් සකස් වී

ඇත්නම පමණි. ධරුමයේ ම ධරුමයන් පූඩුවති.

අටිඳ නාම කිං, අරෝජාටිඩ්ස්කො මග්ගේ:

අට නම් කිමෙක් ද? සම්මාදිවියි සම්මාසඩිකප්ප සම්මාවාවා සම්මාකම්මන්ත සම්මාආල්ව සම්මාවායාම සම්මාසති සම්මාසමාධියන අරි අටුගි ලගයි. මේ සේබපටිපදාවයි. සසර හා සබැදි සියලු ප්‍රත්‍ය ධරුමයන්ගේ නිරෝධය පිණිස වැඩියුතු මාරුගයයි. අවිදාව විද විදාව උපදාවා නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීමෙන් දුටුදැමියෙහි මදුක් කෙළවර කිරීමට නම් මේ ආරුය මාරුගය වැඩියුතු ය. තවත් අයුරකින් කිවහොත් සිලයන් සමාධියන් ප්‍රඟාවන් වැඩියුතු ය.

සම්මාදිවියි ආරුයමාරුගයේ පූර්වඩිගම ධරුමයයි. කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා සංකල්පනාවන්ගෙන් මිදෙන්නට නම් රේ ප්‍රමාණවත් සම්මාදිවියිය අවශ්‍ය ය. දෙනලද්දේ විපාක ඇත (අත්රිදිත්නා), යදින කළුහි දුන් දෙයෙහි විපාක ඇත (අත්රිධිවියි), පූරාවෙහි විපාක ඇත (අත්රි බුතා), හොඳ නරක ක්‍රියාවන්හි විපාක ඇත (අත්රි සුකටදුක්කවානා එලං විපාකො), පරලොව සත්වයාට මෙලොව ඇත (අත්රි අයෝ ලොකො), මෙලොව සත්වයාට පරලොව ඇත (අත්රි පරෝ ලොකො), මව කෙරෙහි පියා කෙරෙහි මනා හෝ තො මනා හෝ පැවත්මෙහි ප්‍රතිචිවාක ඇත (අත්රි මාතා, අත්රි පිතා), ව්‍යුත වී යළි උපදින සත්වයේ ඇත (අත්රි සත්තා ඔපපාතිකා), යහපත් මග ගිය, යහපත් මගට පිළිපත් මහණබූමෙන් ඇත (අත්රි ලොකො සම්මාආහ්මණා සම්මාග්ගනා සම්මා පටිපන්නා, යෙ ඉමක්ද්ව ලොකා පරක්ද්ව ලොකාම සයං අහික්ද්කා සවිපිකත්වා පවෙනෙන්ති) යනු කම්මස්සකතා සම්මාදිවියියි. මෙය ආසුව සහිතයි. (සාසවා) පින්පැන්තට නැතුරුයි. (පුක්ක්දභාගියා) උපධි විපාක සහිතයි. (උපධිවෙපක්කා) මේ සම්මාදිවියෙන් නිවන්මග ඇරුණුණා වන්නේ නැත. එහත් ආරු වූ අනාසුව වූ ලෝකේත්තර මරුගාඩිගයක් (අරෝ අනාසවා ලොකුත්තරමග්ගඩිගා) ලෙස සම්මාදිවිය වැඩින්නට නම් දස කුසලයෙහි ඇතුළත් මේ කම්මස්සකතා සම්මාදිවිය පදනම වශයෙන් තිබිය යුතු ය.

ඒ ආරය සම්මාදිවිධිය කුමක් ද? "මහණෙනි, ආරය සිත් ඇති අනාසුව සිත් ඇති ආරයමාරගයෙන් යුත්ත ආරයමාරගය වහන පුද්ගලයාගේ යම් ප්‍රයාචාරක් ප්‍රයාචාරයෙක් ප්‍රයාචාරයක් ධම්මවිචයසම්බෝජ්කඩ්ඩියෙයක් සම්මාදිවිධි මාරගාඩියෙයක් වේ නම් ලෝකෝත්තර මාරගසම්මාදිවිධිය වන්නේ එයයි."¹ සම්මාදිවිධිය ආරයමාරගයේ පුරව්චිගම ධර්මයයි. ප්‍රිතිතා සමුත්පාද රාම නායායය අනුව පුද්ගල පැවැත්ම ස්කන්ධ, ආයතන, බාතු ක්‍රියාකාරීත්වයක් හැටියට අවබෝධ කරගැනීම සියලු වැරදි දැක්ම වලින් මිදීම පිණිස වෙයි. කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා සංක්ල්පනයන්ගෙන් මිදී නිවන අරමුණු කරගෙන, නොක්ම්ම, අව්‍යාපාද, අවිහිංසා සංක්ල්පනයන් හාවනා වශයෙන් පිරිපුන් බවට පත්වන්නේ සම්මා දිවිධිය ඇති කළේ ය. (සම්මාදිවිධිස්ස සම්මාසඩ්කප්පො පහොති)

නිවැරදි ක්ල්පනය ඇති කළේහ නිවන අරමුණු කරගත් ලෝකෝත්තර මාරගාඩියෙයක් තරමට සිව්වැදැරුම වාක් දුෂ්චරිතයන්ගෙන් වෙන් වූ වාක්සුවරිතයෙහි සමත් වෙයි. (සම්මාසඩ්කප්පස්ස සම්මාවාවා පහොති) වාක්සුවරිතයෙන් සමන්විත කළේහ තෙවැදැරුම කායසුවරිතයෙහි සමත් වෙයි. (සම්මාවාවස්ස සම්මාකම්ම්මන්තො පහොති) කායසුවරිතයෙන් සමන්විත කළේහ කුහකත්වය, ලාභය පිණිස වවන කීම, ලාභය උදෙසා සලකුණු දැක්වීම, ප්‍රෝඛ්‍යාකාරී බව, ලාභයෙන් ලාභය සෞයන බව (කුහනා ලපනා නෙමිත්තකතා නිෂ්පෙසිකතා ලාභන ලාභන නිශ්ඨීංසනතා) යන මිරිජා ආර්ථවයට අයත් ස්වභාවයන්ගෙන් මිදීම නම් වූ සම්මාආර්ථවයෙහි සමත් වෙයි. (සම්මාකම්මන්තස්ස සම්මාආර්ථවා පහොති) සම්මාආර්ථවය ඇති කළේහ නිවැරදි උත්සාහයෙහි සමත් වෙයි. (සම්මාආර්ථවස්ස සම්මාවායාමො පහොති) මිරිජා පක්ෂය ප්‍රහාණය කිරීමටත් (පහානාය) සම්මාදිවිධි, සම්මාසඩ්කප්ප, සම්මාවාවා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආර්ථව යන අංග සම්පාදනය කිරීමටත් (උපසම්පදාය) ඇති වැයම මින් අදහස් කෙරේ.

1 "යා බො හික්බවෙ අරියවිත්තස්ස අනාසවවිත්තස්ස අරියමග්ග-සමඩිනො අරියමග්ග. හාවයතො පස්ස්සු පස්ස්සින්දිය-පස්ස්කාබලං ධම්මවිචයසම්බෝජ්කඩ්ඩියා සම්මාදිවිධි මග්ගඩිග-අයං ව්‍යවහි හික්බවෙ සම්මාදිවිධි අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඩිගා."

ම: නි: 3, මහාවත්තාරිසක පූත්‍රය, 214 පිට, බු: ජ: මු:

සම්බක් ව්‍යායාමයෙහි නියැලෙන පුද්ගලයාට නිවැරදි සිහියෙහි හැකියාව වෙයි. (සම්මාචායාමස්ස සම්මාසත් පහොති) සිහියෙන් යුත්තේ මිත්‍යා පස්සෙය යුරු කිරීමටත් (ප්‍රජනති) සිහියෙන් යුතුව සම්මාදිවයි, සම්මාසචිකප්ප, සම්මාචාචා, සම්මාකම්මන්ත, සම්මාආජ්ව යන අංග වලට එළඹ වාසයකිරීමටත් (උපසම්පූජ්ජ විභරති) හැකි වීම මින් අදහස් කෙරේ. සම්මාසතියෙන් යුතු පුද්ගලයාට සම්මාසමාධියෙහි හැකියාව වෙයි. (සම්මාසතිස්ස සම්මාසමාධි පහොති) මේ සම්මාසමාධියට උපනිශ්චය වන්නේ පරිවාර වන්නේ මූල්‍ය මාර්ගාධිග සතැයි. ඒ අංග සතින් සින් යම් එකගෘහවක් වන්නේ නම් ආර්ය සම්මාසමාධිය ප්‍රත්‍යා සහිත වන්නේ එයිනි.¹

නව නාම කිං, නවසන්තාචාසා:

නවය නම් කිමෙක් ද? සත්තාචාස නවයයි. කයෙහි හා සක්ෂේදාවහි සමාන බව නා වෙනස් බව අනුව සත්තාචාස නවයක් වෙයි.

1. නානත්තකායා නානත්තසක්ෂේදීනො: කය හා සක්ෂේදා දෙකම වෙනස් ස්වභාව ඇති සත්වයෝ ය. (මනුෂ්‍යයින්, අශ්‍රීම දෙව්වරුන්, අශ්‍රීම විනිපාතික සත්වයින්)
2. නානත්තකායා එකත්තසක්ෂේදීනො: කයින් වෙනස් වූ සක්ෂේදාවන් සමාන වූ සත්වයෝ ය. (ප්‍රථමධ්‍යාන තලයෙහි උපදින බුහ්මකායික දෙවියන්)
3. එකත්තකායා නානත්තසක්ෂේදීනො: කයින් සමාන වූ සක්ෂේදාවන් අසමාන සත්වයෝ ය. (ආහස්සර දෙවියන්)
4. එකත්තකායා නානත්තසක්ෂේදීනො: කය හා සක්ෂේදා දෙක ම වෙනස් සත්වයෝ ය. (සුහකිණ්ඩ දෙවියන්)
5. අසක්ෂේදා නො අප්පාවිස්සාවේදීනො: සක්ෂේදා හා ප්‍රතිසංවේදනා නැති සත්වයෝ ය. (අසංජුසත්ව දෙවියන්)
6. ආකාසානක්ච්චායනත්තුපගා: සියලු රුපසංඡා ඉක්මවා

1 "යා බො හික්බවෙ, ඉමෙහි සත්තහ' ඩිගෙහි විත්තස්ස එකග්ගතා අය පුවිවති හික්බවෙ, අරියා සම්මාසමාධි සඳපතිසා ඉතිපි, සපරික්බාරෝ ඉතිපි."

ම්: නි: 3, මහාවත්තාරිසක පූත්‍ර, 212 පිට, බු: ජ: මු:

- අරුප සංයු සහිත ආකාසනක්ද්වායනයට එළඹී සත්වයේය.
7. වික්ද්‍යාණක්ද්වායනයට එළඹී සත්වයේය.
 8. ආක්ද්වක්ද්‍යායනයට එළඹී සත්වයේය.
 9. නෙවසක්ද්‍යානාසක්ද්‍යායනයට එළඹී සත්වයේය.
- කාම රුප හා අරුප හට පැවතුම් තුන ම පිළිබඳ දැනුමක් මෙහි දී ලැබේ. නිවන යනු මේ හටයන් ඉක්මවීමයි. (හටනිරෝධා නිබ්ඩානා)

දිස නාම කිං, දිසහඩිගෙනි සමන්නාගතො අරහාති වුවිචි:

දහය නම් කිමෙක් ද? දිසඩිග සමන්නාගත අරහත්වයයි. (දිසඩිගසමන්නාගතො අරහා) යට කි ආර්ය මාර්ගයේ අංග අට සේඛ පටිපදාවයි. (අටයඩිගසමන්නාගතො සෙබා) සේඛ පටිපදාවේ අංග අටත්, සමමාක්දාණ සමමාව්මුත්ති යන අංග දෙකත් යන අංග දහය මෙහි දී අදහස් කෙරේ. මැනැවීන් දුක් කෙලවර කරන විට මේ අංග දහය ම වැඩි තිබේ. මේ සමමාක්දාණ සමමාව්මුත්ති අංග දෙක අටයකරාවේ අරුත්ගන්වා ඇති ආකාරය මෙහි දී විමසා බලමු.

සමමාක්දාණ: සමමාසමාධියෙහි සිටින පුද්ගලයාට මාරුප්‍රත්‍යාවේශ්‍යාව වූ සමමාක්දාණයෙහි හැකියාව වෙයි. (එත්ම් පන සමමාසමාධිමහි ඩිතස්ස මග්ගප්වවවෙක්බනා සමමාක්දාණ පහාති) එළසමාධියෙහි සිටින පුද්ගලයාට එළප්‍රත්‍යාවේශ්‍යාව වූ සමමාක්දාණයෙහි හැකියාව වෙයි. (එළසමාධිමහි ඩිතස්ස එළප්වවවෙක්බනා සමමාක්දාණ පහාති)

සමමාව්මුත්ති: මාරුප්‍රත්‍යාවේශ්‍යාණයෙහි සිටින පුද්ගලයාට සමමාව්මුත්තියෙහි හැකියාව වෙයි. (මග්ගප්වවවෙක්බනාක්දාණ ව ඩිතස්ස මග්ගසමාව්මුත්ති පහාති) එළප්‍රත්‍යාවේශ්‍යාණ යානයෙහි සිටින පුද්ගලයාට එළසමාව්මුත්තියෙහි හැකියාව වෙයි. (එළප්වවවෙක්බනාක්දාණ ඩිතස්ස.)¹

මේ සාමණේර ප්‍රශ්න වල ඇති වැදගත් කම නම් සියලු දුක්

1 මත්ස්කම්තිකායට්ස්ස 4, 92 පිට, හේ: මූ:

නිස්සරණය කිරීම පිණිස දැනහිටියයුතු, ප්‍රහාණය කළයුතු හා වැඩියයුතු මූලකාරණ පිළිබඳ වැටහිමක් සාමණේර පැවැද්දාව ලබා දීමයි. බුදුවරයකු පමණක් කරන පක්ෂවාකරණ උපසම්පදාවෙන් උපසපුව ලත් සෝජාක හිමියන්ගෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ විමුණුයේ මේ සාමණේර ප්‍රශ්නයි.

ශ්‍රී පිළිබඳ සෝජාක හිමියන් විසින් ම සිදු කරන ප්‍රකාශය මෙයයි. “ගදකිලි සෙවනැල්ලේ සක්මන් කරන නරෝත්තමයන් වහන්සේ දැක උන්වහන්සේ කරා එළඹ පුරුශේත්තමයන් වැන්දෙමි. සිවුර එකස් කොට පෙරවා දැන් එක්කොට ඇදිලි බැඳු සියලු සත්තට උතුම් වූ, බැහැර කළ කෙලෙස් රජස් ඇති භාගාවතුන් වහන්සේ අනුව සක්මන් කෙලෙමි. ඉක්තිත් ප්‍රශ්න ඇසිමෙහි දක්ෂ බුදුරජාණන් වහන්සේ මාගෙන් ප්‍රශ්න විවාලේ ය. තැති ගැනීම නොමැතිව බියවීම නොමැතිව මම භාගාවතුන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්න විසඳුයෙමි. පැන විසඳු කළේහ තථාගතයන් වහන්සේ ඒ අනුව සතුවූ වූහ. හිකුත් සංස්යා දෙස බලා මෙසේ වදාලහ.

මේ සෝජාක යම් කෙනකුන්ගේ වේචර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස වලඳන්නේ නම් ඒ අංග, මගධ දැනවි වැසියනට ලාභයෙකි. දැක ප්‍රශ්නයෙන් නැහිටිනු ද සාම්වි ධරුම පවත්වන්නහු ද ඔවුනට ලාභයෙකි.

සෝජාකයෙනි, අද පටන් මා දක්නා පිණිස පැමිණෙන්න. සෝජාකයෙනි, ඒ ප්‍රශ්නවාකරණය ම නුමිගේ උපසම්පදාවයි. බුදුහු වදාලහ. උපතින් සත්හැවිරිදි වූ මම උපසම්පදාව ලැබේ අන්තිම දේහය දරමි. ධරුමයෙහි සුදර්මතාව අසිරිමත් ය.”¹

මුසාවෙන් මිදී ප්‍රත්‍යාවේෂණයට

රාභුල සාමැණෝරයන් වහන්සේට වයස හතේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලේ අම්බලට්ධික රාභුලෝවාද සූත්‍රයයි.¹ රාභුල හිමියෝ වයස හතේ දී ම විවේක සෙනසුන් ඇසුරු කළහ. උන්වහන්සේ වැඩසිටි අම්බලට්ධිකා ප්‍රාසාදය ද වේල්වන විහාර ප්‍රත්‍යාවනයෙහි පධානසර කොටසේ විවේකකාමීන්ට වසනු සඳහා කරවන ලද්දකි. එහි වෙසෙමින් ගසක ඇත්තිවන කටුවක් ඇත්තිවන අවස්ථාවේ දී ම තියුණුව පවතින්නා සේ ශාසනික පිළිවෙතට පළදරු වියේ දී ම යොමු වුහ.

කුඩා දරුවේ නම් කරාබහ කිරීමේ දී බොරු කීමට ප්‍රිය වෙති. නො දුටු දේ දුටු ලෙස කියති. දුටු දේ නො දුටු ලෙස කියති. මේ බව කළුපනා කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇසින් බලා වටහා ගැනීමට යෝගා නිදුෂුන් දක්වමින් අවවාද කළ අයුරු අම්බලට්ධික රාභුලෝවාද සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ. දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සවස් වරුවෙහි එළසමවතින් නැගිට රාභුල හිමියන් වෙසෙන අම්බලට්ධිකාවට වැඩියහ. භාගාවතුන් වහන්සේ වඩිනු දුර දී ම දුටු රාභුල හිමියෝ අසුන් පැනවුහ. පා දෙනා දිය එළවුහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ අසුනෙහි වැඩහිද පා දෙවුහ. රාභුල හිමියෝ භාගාවතුන් වහන්සේට වැද එකත්පස්ව සිටියහ. අනතුරුව දිය බඳුන උපයෝගි කරගනීමින් බොරු කිමේ තියුතු පුද්ගලයාගේ ස්වභාවය පිළිබඳව මෙසේ පැහැදිලි කළහ.

1. පළමුව දිය බඳුනෙහි දිය රිකක් ඉතිරි කර 'රාභුල', දිය බඳුනේ දිය ස්වල්පයක් ඇති බව පෙනෙන්දැ'යි විමසුහ.

1 “.....ඉදක්ව අම්බලට්ධිකරාභුලෝවාද සූත්තං සන්තවස්සික සාමැණර කාල වූත්තා.”
ම: නි: අ: 3, 86 පිට, හේ: මූ:

‘එශේය ස්වාමිනි’ සි රාජුල හිමියෝ පිළිවදන් දුන්හ.

‘අන්න ඒ වගේ රාජුල දැන දැන බොරු කිමේ ලංඡා නැති පුද්ගලයාගේ ගුමණ ධර්මය ඉතා ස්වල්පය’ සි වදාලහ.

2. අනතුරුව වතුර හාජනයේ දිය ස්වල්පය ඉවත ලා ‘රාජුල, බඳුනෙන් ඉවත ලු දිය ස්වල්පය පෙනෙන්දැ’ සි විමසුහ.

‘ස්වාමිනි, එශේයැ’ සි රාජුල හිමියෝ පිළිවදන් දුන්හ.

‘අන්න ඒ වගේ රාජුල, දැන දැන බොරු කියන පුද්ගලයාගේ ගුමණ ධර්මය ඉවත දැමුවක් වේය’ සි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලහ.

3. තෙවෙනුව හිස් බඳුන යටිකුරු කර තබා ‘රාජුලයෙනි, යටිකුරු කළ දිය බඳුන පෙනෙන්දැ’ සි විමසුහ.

‘එශේ ය ස්වාමිනි’ සි රාජුල හිමියෝ පිළිවදන් දුන්හ.

‘අන්න ඒ වගේ දැන දැන බොරු කියන පුද්ගලයාගේ පැවිද්ද යටිකුරු කළ එකකු’ සි වදාලහ.

4. යලි දිය බඳුන උඩුකුරු කොට තබා ‘රාජුලයෙනි, උඩුකුරු කළ දිය බඳුන පෙනෙන්දැ’ සි විමසුහ.

‘එශේ ය ස්වාමිනි’ සි රාජුල හිමියෝ පිළිතුරු දුන්හ.

‘අන්න ඒ වගේ රාජුලයෙනි, දැන දැන බොරු කියන පුද්ගලයාගේ පැවිද්ද හිස් ව්‍යවකු’ සි වදාලහ.

ලමා වියෙහි ව්‍යවකු ශික්ෂණයට පත් කිරීම සඳහා මෙහි දැක හදුනා ගතහැකි නිදසුන් (දායාචාර හාවිතය) මගින් අවවාද

දීම බෙහෙවින් උච්ච ය. බොරු කියන පුද්ගලයාට නො කළහැකි පවත් තැනැයි තහවුරු කිරීම සඳහා යුද්ධිත් ඇතැතු උපමා කරගෙන තැවත කරුණු පැහැදිලි කරති.

ඇත් උපමාව:

යුද්ධිමට පිවිසෙන රජතුමාගේ ඇතා සෞඛ්‍ය හැර සෙසු සියලු අවයව වලින් යුද කරයි. සෞඛ්‍ය රතියි. මෙහි දී 'මේ ඇතා ජීවිතය රජතුමාට පරිත්‍යාග කර තැනැයි ඇත් ගොවිවාට සිතෙයි. ඇතා සෙසු අවයව වලින් මෙන් ම සෞඛ්‍යයෙනුත් යුද්ධියේ දී ක්‍රියා කරන්නේ' නම් 'මේ ඇතා ජීවිතය රජතුමාට පරිත්‍යාග කර ඇතැයි ඇත්ගොවිවාට සිතෙයි. එකල්හි යුද්ධිමේ දී ඇතාට නො කළහැක්කක් නැත.

එපරිදීදෙන් බොරුකීමෙහි නියැලෙන්නේ නම් එකල්හි නො කළහැකි වැරද්දක් නැත. බොරු කීම මේ තරම් ප්‍රබල වරදක් ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන්නේ මිනැ ම වරදක් සගවාලීමට යොදාගන්නේ බොරුව බැවිනි. කොතරම් සිල්ගුණ සහිත වුනත් බොරු කියන්නේ නම් ඒ සිල්ගුණ රැකගතහැකි නො වේ. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සිනා පිණීසවත් බොරු නො කියන්නෙමැයි හික්මියයුතු බව රාජුල හිමියන්ට අවධාරණය කරති.¹

කැඩපතේ උපමාව:

කය, වවනය, සිත පුද්ගලයාගේ ක්‍රියාවන් ප්‍රකට වන දොරටු තුන ය. ඒ පිළිබඳ සංවරය ඇති කරගැනීම කෙරෙහි ප්‍රමා සිතක් යොමු කරන්නට බුදුරජාණන් වහන්සේ යොදාගන්නේ කැඩපතයි. තමා ම තම වර්යාවන්ගේ හොඳ නො හොඳ හඳුනා ගතයුතු බව තෙරුම් කරදීමට එය සුදුසු තිදිසුනකි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ: රාජුලයෙනි කැඩපත පාවිච්චි කරන්නේ කුමක් පිණීස ද?

රාජුලහිමි: ස්වාමීනි. ප්‍රත්‍යාවේශ්‍යණය පිණීස ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ: අන්න ඒ වගේ රාජුල, කයින් වවනයෙන්

1 "තස්මාතිහ රාජුල හස්සාපි න මූසා හතිස්සාමාති එවං හි තෙ රාජුල සික්විතවා."

ම්: නි: 2, අම්බලටියික රාජුලොවාද සූත්‍රය, 132 විට, මු: ජ: මු:

සිතින් ක්‍රියා කරන විට කල් ඇතිව හොඳින් ප්‍රත්‍යාවේශ්‍යා කරල බලන්න. තමා තිදොරින් කරන ක්‍රියා තමන්ට අවැඩ පිණීස වේ ද, අනුන්ට අවැඩ පිණීස වේ ද, තමා හා අනුන් යන දෙපසට ම අවැඩ පිණීස වේ ද යන්න සෞයා බලන්න. අවැඩ පිණීස වූ ක්‍රියා දුක් ඇතිකරයි. අනෙක් අතට තමා තිදොරින් කරන ක්‍රියා තමාට වැඩ පිණීස වේ ද, අනුන්ට වැඩ පිණීස වේ ද, ඒ දෙපසට ම වැඩ පිණීස වේ ද යන්න සෞයා බලන්න. වැඩ පිණීස වූ ක්‍රියා සැප ඇති කරයි. එබදු වූ ක්‍රියා ම කරන්න.

මේ ආකාරයට කයින් වචනයෙන් ක්‍රියා කරන්නට පෙරත්, ක්‍රියා කරන විත්, ක්‍රියා කළ පසුත් හොඳින් ප්‍රත්‍යාවේශ්‍යා කරන්න. එකල්හි කයින් වචනයෙන් යම් අවැඩදායක, දුක්වීපාක ඇතිකරන ක්‍රියාවක් කරන්නේ නම් ඒ බව ගාස්තාන් වහන්සේට හෝ නුවණුති සුඛන්මොරින් වහන්සේ නමකට හෝ හෙදිදරවි කරන්න. ආයති සංවරයෙහි පිහිටන්න.¹ සිතින් යම් පවිච්‍ර ක්‍රියාවක් සිදුවන්නේ නම් එය දුක් ඇතිකරන බව සලකා ඒ පිළිබඳව පිචිත වෙමින්, ලජ්ඡා වෙමින්, පිළිකුල් වෙමින් නැවත සංවරයට පැමිණෙන්න.² ඔබේ තුන්දාර ක්‍රියාවන් වැඩ පිණීස වේ නම් සැප වීපාක ගෙන දේ නම් ඒ ප්‍රිති ප්‍රමෝදයෙන් දිවා ය දෙක්හි කුසලයෙහි හික්මෙමින් වාසය කරන්න.³

අතිතයෙහි යම් ගුමණ කෙනෙක් තුන්දාර ක්‍රියාවන් පිරිසිදු කළා නම් ඒ හැම මේ අයුරින් ප්‍රත්‍යාවේශ්‍යා යෙන් ම පිරිසිදු කළාපු වෙති. අනාගතයෙහි යම් පැවැදි නෙනෙක් තුන්දාර ක්‍රියාවන් පිරිසිදු කරනුයේ ද මේ ආකාරයෙන් ම ය. දැනුත් යම්

1 "එවරුපා තෙ රාජුල කායකම්මං ව්‍යිකම්මං ,.... සත්ථිර වා විස්සුසු වා සුඛන්මොරිසු දෙසෙනබිං ආයතිං සංවරං ආප්ප්‍රේතබිං."
ම: නි: 2, අම්බලටික රාජුලොවාද සුනුය, 134 - 136 පිටු, බු: ජ: මු:

2 "... එවරුපා තෙ රාජුල මනො කම්මෙ අවිධියිතබිං හරායිතබිං ජේගුවිත්තබිං. අවිධියිතවා හරායිතවා ජේගුවිත්තවා ආයතිං සංවරං ආප්ප්‍රේතතබිං."
- එම - 138 පිට.

3 "... තෙනෙව රාජුල පිනිපාමුල්පෙන විහරයාසී, අනොරත්තානුසික්වී කුසලපු ධම්මෙසු."

ஒரு மன கெனைக் கய, வலனய, சித யந திழூரின் கர்ந தியா பிரிசிடீ கரங்குயே மே ஆகாரயேந் ம ய. லீ நிஸா ராஹுல், சியலூ தியா பிலிப்பெல் புதுபவேகசுங்கயெதி தியேலேந்கா.” மே ராஹுல் சுமான்ரயந் வகுந்சேப் பூட்டுரத்தாணந் வகுந்சே கல அனுங்காணயெ.

පෙරත් මතුත් දැනුත් වයසීවන් පිරිසිදු කරන්නේ මෙසේයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කළ අවධාරණය සැලකියයුතු කරුණකි. ඒ තුළින් කවර යුගයක වුව ද සපුන් පිළිවෙත වැඩිමෙහි ලා ග්‍රාවකයාට ලැබෙන දෙයිසිය අතිවිශාල ය. හරි වැරදි තමාට ම විනිශ්චය කරගනීමට හැකි තරම් වූ ව්‍යවහාරික නුවනු සපුන් මග වැඩිමෙහි ලා ප්‍රමාණවත් බව මේ දිරිමත් කිරීම තුළින් ප්‍රකට වේ. වත්මන් හිසුම් ජ්‍යෙෂ්ඨය 'සපුන් පිළිවෙත වැඩිම' යන කරුණින් ඉවත් වී යන තරමට සමාජ ගුහණයට ලක් වී ඇති බව සතුවූ වියහැකි තනත්ත්වයක් නො වේ. අද යුගයේ ප්‍රකටව පෙනෙන්නේ සපුන් මග ප්‍රතිඵ්‍යුතු දන්වන්නේ නැතැයි සිතා සිටින සෙයකි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතා සරල ලෙසන් අවබෝධයෙහි පහසු වන ලෙසන් රාජුල හිමියන්ට දැන් අවවාදය ලදරු සාමණේර නමකට පමණක් නොව කවර වයසක සිටින අයකුට වූව ද අදාළ වන්නකි. ආත්ම ප්‍රත්‍යාචාරීයානය, යෝනිසේස්මනසිකාරය ලමා වයසට සීමා වූවක් නොව සසුන් මගෙහි ආරම්භයේ පටන් අවසානය දක්වා ම සැමට අත්‍යවශ්‍ය වන්නකි. සඳාවාරවත් සැකැස්ම ජීවිතයට බරක් නොව ජීවිතයක විධිමත් බවත් සහනයන් උදාකරන බව බොහෝ දෙනාට කළුපනා නො වේ. තම හැසිරීම් පිළිබඳව අවදියෙන් විසිම ගැටුල ඩිජි නො කරන, සැපත වඩන, ප්‍රමෝදයට හේතු වන කරුණක් බව විවේක මනසින් හඳුනා ගැනීම අවශ්‍ය ය. මූලිකත්වය දියුණු මේ කරුණ එතරම් ගණන්ගත යුත්තක් නො වේයිසි නො සිතියෙනු ය.

වර්තමානයේ පැවිසි වීම වැඩි වශයෙන් ලමා වියේ දී සිදුවන්නකි. ‘සපුහට නවක’ බව පිළිබඳව මෙන් ම ‘ලමාකම’ පිළිබඳව ද අවධියක් ආචාරය උපාධ්‍යායයන් තුළතිබෝගු බව අම්බලටියික රාජුලේවාද සූත්‍රයෙන් පැහැදිලිව පෙනේ. සූත්‍රයේම වල කියැවෙන මූලික සත්‍යයන් ව්‍යවහාරක ජීවිතය තුළ ක්‍රියාත්මක වන්නේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳ අවධියක් ද සෑමට ඇවශ්‍ය ය.

මෙහි දී හඳුනා ගතයෙනු ඉතා වැදගත් කරුණක් තිබේ.

රාජුල හිමියන්ට අවවාද කරන බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් පවිච්‍රීයාවක් කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ සිදුවන්නේ නම් එය ගාස්තාන් වහන්සේට හෝ තුවනැති සැල්හ්මවාරීන් වහන්සේ නමකට හෝ දැනුම් දියයුතු බවත් නැවත සංවරයට පත්වියයුතු බවත් දක්වනි. දිග කළක් සහසරට තුරුපුණ සිත රාගයෙන්, දේශයෙන්, මෝහයෙන් කිළිට වී ඇති බැවින් වැරදි සිදුවීමට අවකාශ වැඩි ය. වරදක් සිදු වූ විට නැවත සංවරයට ඉඩ තැබීම වැදගත් වන්නේ ඒ නිසා ය.

පවිච්‍රී ලාමක සිත් ඇති වන විට ඒ පිළිබඳ නො කැමති වියයුතු ය. (අවටියිතත්වීම) ලඟ්ඡා වියයුතු ය. (හරායිතත්වීම) පිළිකුල් ඉපිද්ධියයුතු ය. (ජ්‍යෙෂ්ඨත්වීම) එසේ කොට නැවත සංවරයට පැමිණියයුතු ය. මේ අකුශල මනාකර්මය තමාටත් අනුනටත් ඒ දෙපසටමත් අවැඩ පිණිස පවතී, මේ කුශල සහගත මනාකර්මය සැප වඩන්නේ ය, සැපවිපාක ගෙන දෙන්නේ යයි දිවා ර දෙක්හි කුසල් දහමි ප්‍රිතිප්‍රමෝදයෙන් වාසය කරන්නට ගාස්තාන් වහන්සේ රාජුල හිමියනට අනුගාසනා කළහ. කායකර්ම වාක්කර්ම මනාකර්ම ප්‍රත්‍යාවේශ්‍යනයෙන් පිරිසිදු කරන ආකාරය මෙහි ප්‍රකාශිතයි.

නිරතුරු අවවාදය

රාජුල හිමියනට නිරතුරු අවවාද වගයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාල දේශනාවක් නම් සූත්තනිපාතයේ රාජුල සූත්‍රයයි. මේ සූත්‍රය සඳහා නිශ්චිත කාලයක් දැක්වීය නො හැකි බවත් එහි අන්තර්ගත කරුණු අවවාද වගයෙන් නිරතුරුව සිහිපත් කළ බවත් සැලකියයුතු ය.¹

අවශ්‍ය මූලික වැටහිම මූහුකුරා යන තෙක් තනි මතයට හැසිරීම පැවිද්දව නො නොවා. නිගුරාවාරයයන් වහන්සේ නමකගේ ඇසුර, අවශ්‍ය ප්‍රයාවට පැමිණෙන තෙක් ම ලැබිය යුතු ය. රාජුල හිමියන් ඒ ඇසුර ලැබුයේ සැරියුත් හිමියන් යටතේ ය. සැරියුත් හිමියෝ මනුෂ්‍යයින්ගේ ප්‍රයාපුදීපය දළ්වන උතුමන් වහන්සේ නමක් වෙති. එහෙයින් උන්වහන්සේ කෙරෙහි ආවාරය ගෞරවය විමසනු පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන්ගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කරති.

“කෙසේ ද, සැරියුත් හිමියෝ තුළ විසින් නිරතුරු ප්‍රදනු ලබන් ද? කෙසේ ද? නිරතුරු සමග විසිම නිසා පණ්ඩිත වූ සැරියුත් හිමියන්ට අවමන් නො කරන්නේ ද?”² යනුවෙති.

නිතර සමග වාසය කරන විට රහන් උතුමන් කෙරෙහි වුව ද නවකයා තුළ ගෞරවය අඩු විමට අවකාශ තිබේ. ඇදුරුපාණන් ද ඒ බව දැන තුවශීන් කටයුතු කිරීම ආවාරයයන් වහන්සේ කෙරෙහි නවකයින්ගේ ගරුසරු හැසිරීම පිණිස ඉවහල් වේ. ආවාරයවරයා

1 තත් රාජුල සූත්තං ඉමස්ම් නාම කාලේ වූත්තන්ති න වත්තබා. කං හි අහිණ්ඩාවදවසෙන වූත්තං.”
ම: නි: අ: 3, 86 පිට, ජේ: මු:

2 “කවිවි අහිණ්ඩාවසා නාවත්‍රානාසි පණ්ඩිතං,
උක්කාධාරෝ මනුස්සානං කවිවි අපවිතො තයා.”
ප්‍ර: නි: රාජුල සූත්‍රය, 100 පිට, මු: ජ: මු:

අතවැසියා කෙරේහි පුත්තවිත්තය උපද්‍වා ක්‍රියා කිරීමෙනුත් අතවැසියා ආවාය්වරයා කෙරේහි පිතුවිත්තය උපද්‍වා ක්‍රියා කිරීමෙනුත් අනෙකානා ගොරවය සුරක්ෂිත වන බව මහාවග්ගපාලය ඇසුරින් යට සඳහන් කළේමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ යට කි ප්‍රශ්නය රාජුල හිමියන්ගෙන් විමසන්නේ සසුන් අරමුණක් සපුරාලන්නට තම් ඒ ගොරවතියන්වය අත්‍යවශ්‍ය බැවිනි. ඒ ප්‍රශ්නයට රාජුල හිමියෝ මෙසේ පිළිතුරු දෙනි.

“නිතර සමග වාසය කිරීමෙන් ඒ පණ්ඩිතයන් වහන්සේට මම අවමන් නො කරමි. මිනිසුනට නැණපහන දැල්වන උන්වහන්සේ මා විසින් නිරතුරු පුදන ලද්දාභු වෙති.” යනුවෙති. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන්ට මෙසේ නිරතුරු අවවාද කරති.

“පක්ද්වකාමගුණ හිත්වා පියරුපෙ මනොරමේ, සද්ධාය සරා නික්කම්ම දුක්බස්සන්තකරා හට.”

“ප්‍රිය උපද්‍වන මනරම් රුප ගබ්ද ගන්ධ රස ස්පර්ශ යන පක්ද්වකාමගුණය අතහැර සැදැහැයෙන් ගිහිගෙන් නික්ම දුක් කෙළවර කරන්නෙක් වන්න.”

“මිත්තෙහ හඡස්සූ කළුජාණ පන්තක්ව සයනාසනං, විවිත්තං අජ්පනිග්සොසං මත්තක්කූ හොඟි හොජනේ.”

“කළණමිතුරන් ඇසුරු කරන්න. ජනයාගෙන් තොර ප්‍රාන්ත සෙනසුන් ඇසුරු කරන්න. ආහාරයෙහි ප්‍රමාණය දැනැගන්න.”

“විවර පිණ්ඩපාතෙ ව පවිචය සයනාසන,

1 “නාහං අහිණීහ සංවාසා අවජානාම් පණ්ඩිනං, උක්කාධාරා මනුස්සානං නිවිච් අපවිතා මයා”
සු: නි: රාජුල සූත්‍රය, 100 පිට, බු: ජ: මු:

ඒතෙසු තණ්හං මාකාසි මා ලොකං පුනරාගම්.”

“විවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගිලන්පස යන සිව්පසයෙහි තැංශ්‍යා නො කරන්න. නැවතත් මේ ලෝකයෙහි උපතට නො පැමිණෙන්න.”

“සංඛ්‍යාතො පාතිමොක්බස්මිං ඉන්දියෙසු ව පස්ද්වසු,

සති කායගතාත්තත්ප්‍රී නිබින්දා බහුලො හට.”

“පාතිමෝක්ෂ සංචර ගිලයෙහි සංචර වන්න. පස්ද්ව ඉන්දියයන්හි සංචර වන්න. කය අනුව ගිය සිහියෙන් නිරවේද (සංචේද) බහුල කොට ඇත්තෙක් වන්න.”

“නිමිත්තං පරිව්‍යේපහි සූංහ රාගුපසංහිතං,

අසුහාය විත්තං භාවෙහි එකග්ගං සූසමාහිතං.”

“ගුහසංඛා උපදවන රාගතී:ග්‍රිත නිමිති දුරුකිරන්න. අගුහ භාවනායෙහි එකග වූ මැනැවින් පිහිටි සිත වඩන්න.”

“අනිමිත්තස්ද්ව භාවෙහි මානානුසයමුප්පේජහ,

තතො මානාහිසමයා උපසන්තො වරිස්සසීති.”

“අනිමිත්ත වූ විද්‍රෝහනා භාවනාව වඩන්න. මානානුසය රහන් මගින් දුරුකිරන්න. මානය සංසිද්ධ්‍යෙමෙන් ඉක්බිති උපභාන්තව හැසිරෙන්න.”

නිරතුරු අවවාද වගයෙන් වදාල රාභුල සූත්‍රයෙහි අන්තර්ගත කරුණු එකින් එක වෙසසින් තේරුම් ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය ය.

01.පස්ද්වකාමගුණේ හිතා..: “කුමැති වූ, සිත්ගන්නා සූල වූ, මනවඩන්නා වූ, පියයිලි වූ, කාමය භා බැඳුන, රාගයට කරුණු වූ ඇසින් දුනගන්නා රුප, කතින් දුනගන්නා ගබද, නැහැයෙන් දුනගන්නා ගන්, දිවින් දුනගන්නා රස, කයින් දුනගන්නා පහස යනු පස්ද්වකාමගුණයයි.”¹ කාමය වන්නේ මේ කාමගුණයන් පිළිබඳ

1 “පස්ද්ව බො ඉමෙ ආනජද කාමගුණා, කතමේ පස්ද්ව: වක්බුවිස්ද්ධේස්යා රුපා...සොතවිස්ද්ධේස්යා පද්දා... සානවිස්ද්ධේස්යා ගන්... ජ්වහාවිස්ද්ධේස්යා රසා... කායවිස්ද්ධේස්යා තොටියිබඳ ඉවියා කන්නා මනාපා පියරුපා කාමුපසංහිතා රජනීයා,...”

ම: නි: 2, බහුවෙදනීය සූත්‍රය, 102 පිට, වූ: ජ: මූ:

සංකල්පනා වගයෙන් ඇතිකරගන්නා රාගයයි. බැඳෙන කාමසංඝා, රුපසංඝා, අරුපසංඝාතුයෙන් ඔවුරික වන්නේ කාමසංඝා ය. හවුනය සැකසෙන්නේ රට අදාළ පරිදි විපාක ගෙනදීමට සමත් කරම වේතනාමය වගයෙන් සකස් කරන කළුහි ය. ඒ අනුව කාමහවය සකස්වන්නේ කාම හවයෙහි විපාක ගෙනදීමට සමත් කරම්වේතනා පරිපාකයට යාමක් හැරියට ය. එවිට ක්‍රියාත්මක වන්නේ කාමසංඝායි. පක්ෂවකාමගුණික රාගයයි. අතිතයේ යම් කාමගුණයක් ඇස කන තැහැය දිව කය යන පසිලුරන්ගේ අනුහව කළා නම්, ඒ තුළින් රාගානුසය පරිසානුසය අවිත්තානුසය වගයෙන් අනුසය කරගත්තා නම් දැන් අනුහව කරන්නේත් ඒ කාමගුණයන් ම නම් මතු කැමති වන්නේත් ඒ කාමගුණයන් ම නම් කාමහවය ඉක්මවීමක් සිදු නො වේ.

කාමසංඝා ඉක්මවා ධ්‍යාන සමාපත්ති මගින් රුපසංඝා අරුපසංඝා උපද්‍යා ගත්තත් ඉන් සසරදුක් නිමකිරීමක් නො වේ. එහෙත් සමාධි සුවය හදුනා ගැනීමෙන් කාමසංඝාවන්ගේ ඔවුරික බව හදුනාගත හැකියි. කැලමුන සිතේ වෙහෙසන් සංසුන් සිතේ සහනයත් අතර වෙනස හදුනාගත හැකියි. දුක සැකසෙන්නේ සංකල්පනා මැවීම් වගයෙන් බව ද අවබෝධ කරගත හැකියි. සමාජිතය යථාභ්‍යතානුදරුණනයට උපනිශ්චය වේයි. දුක් කෙළවර කිරීමේ අරමුණට යොමු වන්නේ මේ පසුවීම සකස් වන විටයි.

02. මත්තේ හඳුන්සු කළකුණේ: පූඩුන් බවහි ගැලී හවයෙහි ඇදි යන පුද්ගලයාට සසරින් මිදීමට අදහස් සකස් වන්නේ කළණම්තුරු සබඳියාවකින් ම ය. සද්ධරෘමය දැනගැනීමට අවශ්‍ය සත්පුරුෂ අසුර (සංප්‍රේරිස සංසේවා) හැරියට හැඳින්වන්නේ ද කළයාණම්තුතාව ම ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝ සතට අසභාය කළයාණ ම්ත්‍රයාණේ ය. දහම්මග ඇරඹීමෙහි ලා මුලට ම යෙදෙන අවශ්‍යතාව සත්පුරුෂ සංසසේවනය යි. සද්ධරෘමගුවණයට අවකාශ උදා වන්නේ කළණම්තුරු සබඳියාවක් ඇතොත් පමණි. වරක් අනා හිමියේ සපුන් බඩිසරහි හරි අඩක් ම කළයාණම්තුත්වය හා බැඳී ඇතැයි පැවුණු. එයට එකග නො වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ 'ආනන්ද, එසේ නො කියන්න. සකල සාසන බුහුමවරයාව

ම බැඳී ඇත්තේ කලාණමිත්තාව මත ය¹ යනුවෙනි.

යහපත් මිතුරන් යහපත් සහායකයන් ඇති හිසුව වෙසස්සින් යහපතට නැඹුරු වෙයි. එසේ වූ කල්හි 'මේ හිසුව ඒකාන්තයෙන් කලණ මිතුරන් ඇති කෙනෙක, යහපත් සහායකයන් ඇති කෙනෙක, යහපතට නැඹුරු වූ කෙනෙක' යනුවන් ස්ථ්‍යිර හිසුවු ද මධ්‍යම හිසුවු ද නවක හිසුවු ද ඒ හිසුව ව්‍යක්තයෙකු වගයෙන් අනුගාසකයෙකු වගයෙන් කළුපනා කරන්. ස්ථ්‍යිර, මධ්‍යම, නවක සැම විසින් අනුකම්පිත ඔහුට කුගලදරමයෙහි වැඩිමක් ම වෙයි. පරිභානියක් නො වේ. මෙය පැවිද්දාට පිහිට පිණිස පවතින ධර්මයකි. (ධම්මො නාමකරණෝ)²

03. පන්තක්ව සයනාසනය: පිරිස්හි ඇලීම වෙනුවට කායවිවේකය පිණිස වූ ද, ගේහසින විතර්කයන් මැවීම වෙනුවට විත්තවිවේකය පිණිස වූ ද විවේක සෙනසුන් ඇසුරු කිරීම මින් අදහස් කෙරේ. විවේකයෙහි ඇලුණ රාහුල හිමියේ සත්ඝවුරුදු වියේ සිට ම විවේකකාමින් උදෙසා වෙන් වූ අම්බලටියිකා ප්‍රාසාදයෙහි විසුහ.

04. මත්තකද්දු නොහි නොපනෙ: හිසුවගේ ආහාරයෙහි පමණ දීනිම කෙසේ වන්නේ ද: "මහණෙනි, මේ සසුනේන් හිසුව තුවණින් මෙනෙහි කොට ආහාරය වළඳයි. මේ ආහාරය ක්‍රිඩා පිණිස නො වේ. මදය පිණිස නො වෙයි. කය හැඩැගැන්වීම පිණිස නො වේ. සැරසීම පිණිස නො වේ. පුදෙක් මේ කයෙහි පැවැත්ම පිණිස ය. යැපුම පිණිස ය. කුස්තින්නෙන් වන පිඩාව සංසිදුවාලීම පිණිස ය. මෙසේ පැරණි වේදනා නසම්. අලුත් වේදනා තුපදවම්. මාගේ දිවී පැවැත්ම ද නිවැරදි බව ද පහසුවිහරණය ද වෙයි."³ යනුවෙනි. පරිහෝජනයෙහි ප්‍රමාණය දැනගතයුත්තා සේ ම පිළිගැනීමෙහි ද

1 "මා හෙවං ආනඟ මා හෙවං ආනඟ සකලමෙවහිද ආනඟ බුන්මවරය යදිද කලාණමිත්තා..."
සං: නි: 5 (1), උපධිස් සූත්‍රය, 4 පිට, බු: ජ: මු:

2 අං: නි: 6, දුතිය නාමකරණ සූත්‍රය, 50 පිට, බු: ජ: මු:

3 අං: නි: 2, අපරිභානිය සූත්‍රය, 80 පිට, බු: ජ: මු:

ප්‍රමාණය දතුපුතු වේ. සැදුහැවතුන් බොහෝකොට දෙනු කැමැති ව්‍යවත් තමනට අවශ්‍ය ප්‍රමාණය තමා දුන පිළිගතපුතු වේ. එසේ ම හෝජනය වැළඳිය යුත්තේ පුත්‍රමාංග සංඡාවෙනි. (ප්‍රත්තමංසං විය) රියසකෙහි අලවංගවට තෙල් ගල්වන්නාක් මෙනි. (අක්බ්බිහක්ජ්ජනම්ව)

05. විවර පිණ්ඩාතේ ව ප්‍රච්චරය සඟනාසනේ එනෙසු තණ්හා මාකාසි මා ලොකං පුනරාගම්:

පැවිද්දනට සිවුපසයෙහි තණ්හාව ඇති වීමට ඉඩ තිබේ. සිවුපසයෙහි තණ්හාව නිසා මිථ්‍යාආල්ටරයට වැට්මට ඉඩ තිබේ. එහෙයින් දෙනකගෙන් කිරීදාවන ගවපාලකයා දෙවියපුතු ප්‍රමාණය දුන පැවියාට ඉතිරි කොට කිරී දෙවන්නා සේ හිසුව සැදුහැවතුන් පිරිනමන සිවුපසය පිළිගත යුත්තේ ප්‍රමාණය දුනගෙන ය. (මත්තං ජානාති පරිග්‍රහණාය)¹ සිවුපසය පරිහරණය කළයුත්තේ නිතර රෝගාතුර වන අයකුට ප්‍රතිකාර කරන්නා සේ, දිරායන ගෙයක් බැඳු මේ දුබල කයට උපස්ථිතික වනු පිණීස ආදි වශයෙන් ආදිනට දැකිමින් තණ්හා නො උපදවමිනි.

ඒ සමග ම 'මා ලොකං පුනරාගම්' යනුවෙන් 'නැවත මේ ලෝකයට නො පැමිණෙන්නැ'යි දේශනා කරන්නේ සිවුපසයෙහි තණ්හා කරන පුද්ගලයා තණ්හාවෙන් අදිනු ලැබේ නැවතත් මේ ලෝකයට පැමිණෙන හෙයිනි. සුවව කුලපුත්‍රයකු සෙයින් අනුගාසනය පිළිගත් රාජුල හිමියේ,

1. භාගයවතුන් වහන්සේ මට විවරයෙහි තෘප්ත්‍රා නො කරන්නැයි වදාලහ්යි වදාලහ්යි සලකා විවරය භා බැඳුන පංගුකුලිකඩිගයත් තෙව්වරිකඩිගයත් යන ඔත්තඩිග දෙක සමාදන් වූහ.
2. පිණ්ඩාතයෙහි තෘප්ත්‍රා නො කරන්නැයි වදාලහ්යි සලකා පිණ්ඩාතය භා බැඳුන පිණ්ඩාත්තිකඩිගය (පිණ්ඩාතයෙන් ම යැපීම), ඒකාසනිකඩිගය (එක් අසුනක ම හිඳ වැළඳීම), සපදානවාරිකඩිගය (ගෙපිලිවෙළින් පිඩු පිණීස යාම), පත්තපිණ්ඩාතය (පිණ්ඩාතයට ලැබෙන

- පමණ සැලකීම), බලුපවත්හන්තිකඩිගය (වැළදු පසුව ලැබෙන ආහාර නො පිළිගැනීම) යන බුතඩිග පහ සමාදන් වූහ.
3. සෙනසුන්හි තාශ්ණා නො කරන්නැයි වදාලහ'යි සලකා සෙනසුන් හා බැදුන අරක්ෂකඩිගය (වන වාසය), අධිහොඕකාසිකඩිගය (එමුහනේ විසිම), රුක්බමුලි-කඩිගය (රුක් මුල්හි විසිම), යථාසන්තිකඩිගය (ලැබේ පරිදි ඇතිරිලි ආදිය පරිහරණය කිරීම), සොසාසනි- කඩිගය (සොහොතෙහි විසිම), නෙස්සේර්කඩිගය (හිඳුගැනීම විනා තිදාගැනීමෙන් වැළකීම) යන බුතඩිග සය සමාදන් වූහ.
 4. ගිලන්පසහි තාශ්ණා නො කරන්නැයි වදාලහ'යි සලකා සියලු ප්‍රත්‍යාගයෙහි ලැබෙන පමණට (යථාලාහ), අවශ්‍ය පමණට (යථාබල), යෝගා පරිදි (යථාසාරුප්ප) සැහීමට පත් වූහ.¹

6. සංවුතා පාතිමොක්බස්ම්: පාතිමොක්බ නම් සංවරසීලයෙහි පිහිටීමයි. මේ පිළිබඳව සඳහන් වන තැන් වල බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාරා ඇත. “මහණෙනි, මේ සස්තෙනෙහි හිකුෂුව සිල්වත් වෙයි. පාතිමොක්ස සංවරයෙන් සංවර වූයේ ආචාර ගෝවර සම්පන්නව වාසය කරයි. ස්වල්පමාතු වරදහි ද බිය දක්නාසුලුව සිකපදයන්හි සමාදන්ව හික්මෙයි.”² පාතිමොක්බ යන්නෙන් අදහස් වන්නේ මූලික වූ මුඛ්‍ය වූ ප්‍රමුඛ වූ කුළුදෘම සමාදානයයි.³

7. ඉක්ෂීයෙකු ව පක්ද්වෙකු: මූලින් සඳහන් කළ පක්ද්වකාමගුණය

1 පරම්පරාත්මක, රාජුලසුන්තවන්ණනා, 299 පිට, හේ: මු:

2 ඉඩ හික්බව හික්බ සිලවා හොති පාතිමොක්බසංවරසංවුතා විහරති අභාරගෝවර සම්පන්නා, අනුමත්තෙසු වත්පෙසු හයදසීසාවී සමාදාය සික්බති සික්බාපදෙසු.”
අං: නි: 6, පයිම නාටකරණ සූත්‍රය, 44 පිට, බු: ජ: මු:

3 “අභිමෙන් මුඛමෙන් පමුඛමෙන් කුසලාන් ධම්මාන් තෙන වුව්වති පාතිමොක්බ.”
කඩිබාවතරණී, 01 පිට, හේ: මු:

අතහරින්නට නම් ඇසේ, කන, නැහැය, දිව, කය යන පසිඳුරන්හි සංවරණය අවශ්‍ය වෙයි. සසර සැම හවයක් ම සැකසෙන්නේ ඉන්දිය අත්දීකීම් ක්‍රමයක් හැරියට බව වෙසෙසින් සැලකිල්ලට ගතයුතු ය. ඒ අනුව කාමහවය සැකසෙන්නේ කාමසංඝා විලට වැටෙමින් පසිඳුරන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය සකස් වීමක් හැරියට ය. ඇසේ සංවර කිරීම පිළිබඳව ලුද්ධ වචනය මෙහි දී සලකා බලමු. "මහණෙනි, මේ සස්නෙහි හිසුව ඇසින් රුපයක් දක නිමිති වශයෙන් නො ගන්නා සුළු වෙයි. අනුවාසයූර්තන නො ගන්නා සුළු වෙයි. යම් හෙයින් ඇසෙහි අසාවරව වෙසෙන ඒ හිසුවට ඇඟීම් ගැටීම් සංඛ්‍යාත පවිචු අකුසල් දහම් ලුහුබඳගනිත් ද, එය වළකාලනු පිණිස පිළිපැයි. ඇසේ රකියි. ඇසෙහි සංවරයට පැමිණෙයි."¹ මේ ආකාරයෙන් සෙසු ඉඹුරන් පිළිබඳව ද තේරුම් ගතයුතු ය.

3. සති කායගතාසත්‍යය: "කාගතාසතියෙන් යුත්ත වන්න" යනු මෙහි අර්ථයයි. පසිඳුරන් සහිත සවියුද්ධාණක වූ මේ කය කරම දායාදයයි. ඒ බව නො දන්නා පුහුදුන් සිත 'කය ම මම වෙමි' සිතයි. පක්වකාමයෙන් සැපත සොයයි. පස්කම්සුවය අරමුණු කරගන්නේ පුහුදුන් සිත ඉන් තොර සැපක් නො දන්නා නිසයි. සමාජිත සුවය නො දන්නා නිසයි. එහි දී සිත කය වචනය අකුළයට විවත්ත වීමේ වෙනසක් සිදු නො වේ. තුළවණ මදයා නැවත තැවතත් මවිගැබට එළුමෙයි. ප්‍රතිපදාවේ දී කායගතාසතිය වචන්නේ අප්‍රමාදී වූ කෙලෙස් තවත වැර ඇති ව නිවනට මෙහෙයු වූ සිත් ඇති ව වෙසෙන හිසුවට පස්කම්සුවය ඇසුරු කොට දිවෙන සංකල්පයන් (ගෙහසිත සරසඩ්කප්පා) ප්‍රහිණ කරනු පිණිස ය. කායගතාසතිය වැඩියුතු ආකාර කිපයකි.

ආනාපානසතිය: විවේක ස්ථානයක පළාත බැඳ කය සංශ්‍යාව

1

"ඉඩ හික්බව හික්බු වක්බුනා රුපං දිස්වා න නිමිත්තගේගාහි හොති නානුවාසූර්තනගාහි යන්වාධිකරණමතං වක්බුඩියං අසවුතං විහරන්තං අහිඹේකා දොමනස්සා පාපකා අකුසලා දම්මා අභ්‍යාස්සවයුතු, තස්ස සංවරය පටිප්‍රේර්ති. රක්බති වක්බුඩියං. වක්බුඩියෙය සංවර ආප්පේරති."

අං: නි: 2, අපරාහනාතිය සුනුය, 78 පිට, බු: ජ: මු:

තබාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෙහි සිත පිහිටුවා දීර්ස ලෙස ආශ්වාස කරන කළේහි දීර්ස ලෙස ආශ්වාස කරමියි දැනගනියි. දීර්ස ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන කළේහි දීර්ස ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමියි දැනගනියි. කෙටියෙන් ආශ්වාස කරන කළේහි කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමියි දැනගනියි. කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරන කළේහි කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමියි දැනගනියි. සියලු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කය දත්තාපුලුව ආශ්වාස කරමියි හික්මෙයි. එසේ ම ප්‍රශ්වාස කරමියි හික්මෙයි. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කායසංස්කාර සංස්දුවමින් ආශ්වාස කරමියි හික්මෙයි. එසේ ම ප්‍රශ්වාස කරමියි හික්මෙයි.

සතර ඉරියවු වල සිහිය යොමුකාට විසිම: ගමන්කිරීම, සිටීම, හිඳීම, සයනය වශයෙන් යම් යම් ආකාරයෙන් රුපකාය පවත්වන්නේ ද ඒ ඒ අයුරින් දැන වාසය කිරීම මෙහි දී අදහස් කෙරේ. සතිමත්බව දියුණුකිරීමට මෙය උපකාරී වේ.

සම්පූර්ණයෙන් විසිම: ඉදිරියට යැම, පෙරලා රැම, ඉදිරිය බැලීම, අනුදියා බැලීම, අත් පා හැකිලිම දිගහැරීම, සගල සිවුර පා සිවුර දැඩීම, ආහාරපාන ගැනීම, මල මුතු බැහැර කිරීම, යාම, සිටීම, හිඳීම, තිඳීම, අවධිව සිටීම, කරාකිරීම, නිහඩව සිටීම නුවණීන් දකිමින් ක්‍රියා කිරීම මෙහි දී අදහස් කෙරේ.

කයෙහි කුණප කොටස් නුවණීන් දැකිම: උඩ සිට පා තල දක්වාන් යට සිට කෙසේමත්ත දක්වාන් ඇති කෙසේ, ලොම්, නිය, දත්, සම, මස, තහර, ඇට, ඇටමිදුල්, වකුග්‍රී, හඳය, අක්මාව, දලුව, බඩිව, පපුමස, අතුණු, අතුණුබහන්, නො පැසුණු ආහාර, මල, පිත, සෙම, සැරව, ලේ, දහිය, තෙල්මන්ද, කදුල්, වුරුණුතෙල්, කෙළ, සෞටුවැල්, සදමිදුල්, මුතා යන කුණප කොටස් අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන් නුවණීන් දැකිමයි.

ඛාතුමනසිකාරය: කයෙහි පවතින ආකාරයෙන් පයට් ආපෝ තේඛේෂ් වායෝ යන ධාතු කොටස් නුවණීන් දැකිමයි. උපාදින්ත කයෙහි ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් පිහිටි කෙසේ ලොම් ආදි රජ වූ තද ස්වභාවයෙන් පිහිටි කොටස්, පිත සෙම ආදි දියර ස්වභාවයෙන් ඇති කොටස්, ආහාර දිරවීම් ආදියට හේතු වන උණුසුම් ස්වභාවය, උද්ධිඩිගමවාතය ආදි වංචනක්වයට මුල්වන වායෝ ස්වභාවය, තුදෙක් බාහිර පයට් ආදි ධාතුන්ගෙන් වෙනස් නො වේ. එසේ ඇති සැටියෙන් දකින කළේහි ඒවා මගේ ය, මම වෙම්, මාගේ ආත්මය යයි ගන්නා ස්වභාවය මැකි යයි.

නවසිවලීක මනසිකාරය: මියගිය ගරිරය කුණු වී නැති වී යාම අවස්ථා තමයකින් දැකිමයි. අමු සොහොනට දූම් මිය ගොස් දිනක් දෙකක් තුනක් ගත වූ ඉදිමුණ නිල් වුණ සැරව ගලන සිරුර, සතුන් විසින් කා දමනු ලබන මලසිරුර, මස් ලේ සහිත නහරින් බැඳුණ ඇටසැකිල්ල, මස් නැති ලෙසින් වැකුණ නහරින් බැඳුණ ඇටසැකිල්ල, බැඳුම් වලින් වෙන්ව විසුරුණ ඇට සම්භය, සුදුපැහැ වූ ඇට කටු, අවරුදුදක් පමණ ගත වූ ගොඩගැසුණ ඇටකටු, සුණු බවට පත් වූ දිරාගිය ඇට යන තව ආකාරයකින් කයෙහි දිරාපත් වීම නුවණීන් සලකා බැලීමයි.

තො පමාව කෙලෙස් තවන වීරයයෙන් මැනැවීන් පිහිටුවන ලද සිතින් ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙනුත් සමුදය නිරෝධ වශයෙනුත් නුවණීන් දකිමින් වාසය කරන හිකුවට පස්කම්සුවයට දුවන සංකල්ප ප්‍රහිණ වෙයි. ඒවායේ ප්‍රහාණයෙන් ආධ්‍යාත්මයෙහි සිත පිහිටයි. සන්සුන් වෙයි. එකග වෙයි. සමාධිමත් වෙයි. හිකුව කායගතාසනිය වහින්නේ මේ ආකාරයටයි.¹

09 නිබ්බූ බහුලා භව: සමාහිත සිතක් දියුණු වූ කළේ යථාභ්‍යතකුණදස්සනයට පුද්ගලයාගේ සිත පහසුවෙන් යොමු කළහැකි ය. එනම්: දේවල් සිද්ධුවන්නේ යම් ආකාරයකට ද එය නුවණීන් දක්නාසුල බවයි. තමා ඉන්දියානුසාරීව අත්දකින්නේ නාමරුප විසින් සමුදය කළ සිත් බව, තව අතකින් කිවහොත් වික්දකුණයෙහි පිළිබඳ වන නාමරුප බව දක්නා පුද්ගලයාගේ දැක්ම වන්නේ මේ යථාභ්‍යතකුණදස්සනයයි. දකින්නේ සංස්කාරයන්ගේ සමුදය හා නිරෝධයයි. තණ්හා උපාදාන වශයෙන් ලුහුදින්නේ මේ වික්දකුණයේ මායාව බව අවබෝධ වනවිට යොමුවන්නේ සියලු සංස්කාරයන් පිළිබඳ නිරවේදයටයි. (දම්මතා එසා හික්බවෙ යථාභ්‍යතං ජානං පස්සං නිබ්බූන්දත් විරෝධති)² ප්‍රදාසම්ප්‍රයක්ත කළකිරීමයි. උකටලී බවටයි. මේ

1 “තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතන්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිනා සරසංකප්පා තෙ පහියන්ති. තෙසං පහනා අප්සධන්තමෙව විනතා සන්නිවිතයි, සන්නිසිදි, එකඟ හොති, සමාධියනි. එවම්ප හික්බව හික්බූ කායගතාසනි සුනුය, 244 පිට, බු: ජ: මු;

2 අං: නි: 6, වෙනනාකරණීය සුනුය, 06 පිට, බු: ජ: මු:

කලකිරීම යන්න සාමාන්‍ය සමාජයේ ව්‍යවහාර වන අරුතින් පරාජීත දෙමිනස් සහගත ස්වභාවයක් සේ නො ගතයුතු ය. විද්‍යුත් ප්‍රායාව වැඩෙන විට ඇති වන අවබෝධය නිසා නිසරු දෙයට ඇති උනනුව නැති විමයි. ඉන් සිදුවන්නේ කාම, හව, විභව තෘප්තිකාව මැකියාමයි.

රාජුල හිමියන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුගාසනා කරන්නේ මේ නිබ්බිදාව බහුලකාට වචන ලෙස ය. බහුල කාට නිබ්බිදානුපස්සනාව වැඩිය යුත්තේ පංච උපාදානස්කන්ධ පිළිබඳව ය. රුපයෙහිත් වින්දනයෙහිත් සංක්ශ්‍යාවෙහිත් සංඛාරයන්හිත් වික්ද්‍යාණයෙහිත් නිරවද බහුලව විසිමෙන් එවා පිරිසිද දතැඟි වෙයි. (පරික්ද්‍යා) පිරිසිද දැකීමෙන් ස්කන්ධයන්ගෙන් මේදයි. එය ම ජාති ජරාමරණ සේක පරිදේව දුක් දෙමිනස් උපායාසයයන් මේදීම වෙයි.¹ දහම්මග වැඩෙන්නේ මේ අකාරයටයි.

10. නිමිත්තං පරිව්ප්පහි සූහං රාඟුපසංහිතං: සූහ වූ රාගය හා බැඳුන නිමිති දුරකරන්න. අයෝතිසෝමනසිකාරයෙන් සූහ නිමිති මෙනෙහි කිරීමෙන් වැඩෙන්නේ රාගයයි. රාගය යනු අභයකි. තුණුවන්න් මෙනෙහි කිරීමෙන් බිහිවන්නේ සංක්ශ්‍යා-විපල්ලාසයයි. දිවියේවිපල්ලාසයයි. විත්තවිපල්ලාසයයි. විපල්ලාස යනු විපරීතයයි. විපර්යාසයයි. වරක් වඩිගිස හිමියෝ රාගය නිසා සසුනේ අනහිරතියට පැමිණ ඉන් මේදීම පිණිස අනද හිමියන්ගෙන් උපමදස් පැනුහ. අනද හිමියෝ උන්වහන්සේට මෙසේ වදාලහ. "විපරීත කොටගත් සංක්ශ්‍යා මධ්‍යි සිත ද්‍රවයි. එහෙයින් සූහ වූ නිමිත්ත දුක් වශයෙන් අනාත්ම වශයෙන් බලන්න. රාඟුපසංහිත වූ නිමිත්ත දුරකරන්න. (මෙහි නිමිත්ත යනු බාහිර දෙය තොව වික්ද්‍යාණයෙහි පිළිබිඳු වන නාමරුපය බව දත්තයුතු ය.) සංස්කාර

1 "සො රුපෙසු නිබ්බිදාබහුලං විහරන්තො, වෙදනාය... සංක්ශ්‍යාය... සංඛාරසු...වික්ද්‍යාගෙන නිබ්බිදාබහුලං විහරන්තො රුපං පරිජානාති.....වික්ද්‍යාණං පරිජානාති. රුපං පරිජානං....වික්ද්‍යාණං පරිජානං පරිමුවිවිත රුපමිනා....පරිමුවිවිත වික්ද්‍යාණමිනා. පරිමුවිවිත ජාතියා ජරාමරණෙනසාකෙහි පරිදේවෙහි දාමනස්සෙහි උපායාසයති."

සං: නි: 3, නිබ්බිදාබහුල සූහය, 320 පිට, බු: ජ: මු:

අනුන් වගයෙන් අනිතය වගයෙන් දුක් වගයෙන් අනාත්ම වගයෙන් දැකින්න. මහාරාගය නිවත්ත. නැවත නැවත නො දැවත්ත. ”¹ මෙහි දී යට කි නිබිඩානුපස්සනාව යොදා ගැනීමෙන් රාගුපසංහිත වූ නිමිතිවල අසාරතාව අවබෝධ කරගත හැකියි.

11. අසුහාය විත්තං භාවහි: අසුහය වැඩය යුත්තේ රාගය ප්‍රහාණය කිරීම පිණිස ය. අසුහය දැකිය යුත්තේ කය පිළිබඳවයි. කයෙහි පිළිකුලට කරණු නො වන කිසිවක් නැත. එහෙත් පුද්ගලයා තම කයටත් මෙමුනය අරමුණු කරගෙන අන් අයගේ කයටත් ඇශ්‍රීම් කරයි. එහෙයින් නිවත් මග වචන හිසුව කයෙහි අසුහානුපස්සීව වාසය කළපුතු ය. දෙනිස් කුණුප කොටස් වෙන වෙන ම නුවණින් විමසා බැලිය යුතු ය. ඇලෙන්නට ගැවෙන්නට රවවෙන්නට එහි දෙයක් නැත. අප්‍රක්තික කයෙහි ද බාහිර කයෙහි ද එස් සසදා බැලිය යුතු ය. මෙස් කයෙහි අසුහානුපස්සීව වාසය කරන්නහුට සුඟ අරමුණෙහි යම් රාගානුසයක් වේ නම් එය ප්‍රහිණ වෙයි.²

12. අනිමත්තක්තව භාවහි: සලායතනික නිමිති පිළිබඳව අනිතය වගයෙන් දැකිම අනිමත්ත භාවනාවයි. එනම්: අරමුණු නො ගන්නා බවයි. අරමුණු මෙහෙහි නො කිරීමයි. ඉදුරන්ගෙන් ගන්නා සියලු නිමිති යනු වියුෂ්කාණයේ පිළිබිඳු වන නාමරුප ධරුමයි. නාමරුප සමුදයෙන් වියුෂ්කාණය සමුදය වේ. වියුෂ්කාණ සමුදයෙන් නාමරුප සමුදය වේ. නාමරුප නිරෝධයෙන් වියුෂ්කාණ නිරෝධය වේ. වියුෂ්කාණ නිරෝධයෙන් නාමරුප නිරෝධය වේ. මේ මොහොත් පුද්ගලයාගේ අන්දකිම් ලෝකය සමුදය වන්නේ භා නිරුද්ධ වන්නේ මේ ආකාරයයි. මෙතැන නිත්‍ය සුඟ සාර සංඛාවකට පදනමක් නැත. මෙස් නිමිති අනිතයනාවන් දැකින

1 සක්කුය විපරියෙහා විත්තං තේ පරිඛිජිති,
නිමිත්තං පරිවර්තන සුඟ රාගුපසංහිතං。
සඩ්බාර පරතො පස්ස දුක්බනා මා ව අත්තනා
නිබාපෙහි මහාරාග. මා වයිහිසේ පුන්පුනං.
සං: නි: 1, ආනන්ද සුත්‍රය, 336 පිට, බු: ජ: මු:

2 “අසුහානුපස්සීනා හික්බවෙ විහරතං යො සුහාය බාතුයා
රාගානුසයා සො පැහියති.”
බු: නි: 1, ඉතිවුත්තකපාල, අසුහානුපස්සී සුත්‍රය, 426 පිට, බු: ජ: මු:

විට සිදුවන්නේ නිමිති මැකි යාමයි. කාම, ව්‍යාපාද විහිංසා යන අකුණල විතරක ඉතිරි නො කොට නිරුද්ධ වන්නට නම්, සතර සතිපටියානයෙහි සුපිහිටි සිතින් විසිම හෝ අනිමිත්ත වේතෝසමාධිය (විද්‍රිගනා සමාධිය) හෝ වඩන්නැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුගාසනා කරති. භාවනා වශයෙන් මේ අනිමිත්ත සමාධිය වඩන්නට නිසි ව්‍යුවක්යැයි ද බහුල කොට වඩන ලද අනිමිත්ත සමාධිය මහත්ථිල මහානිජාස වේ යයි ද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරති.¹ අනිමිත්ත සමාධිය වඩන කල්හි කාය, වේදා, විත්ත, ධම්ම යන සතරෙහි ම අනිතා සංඝාව වඩන බැවින් සතිපටියානය අනිවාර්යයෙන් ම වැඩෙන බව ද අමතක නො කළයුතු ය.

13. මානානුසයමුළුප්රහ: යට කී අනිමිත්තය වැඩෙමේ ද නිමිති මැකි යන විට සිදු වන්නේ 'මම' නම්න් නෙසර්ගිකව ඇත්තා වූ ධර්මයක් නො වන බව වැඩහෙමින් මානානුසය කුමයෙන් දුරුවීමයි. 'අස්මීමානය උදුරාලීම සඳහා අනිතාසංඝාව වැඩිය යුතු ය' (අනිව්‍යසක්දේශා භාවේතබ්බා අස්මීමාන සමුශ්සාතාය) යන බුදුවදී මෙහි දී සිහියට ගැනීම මැතැවී. 'මම, මගේ' යන මැන ගැනීමට පසුව වන්නේ මේ සවික්දේශාණක කයත් බාහිර නිමිතින් බව හොඳින් තේරුම ගැනීම ප්‍රතිපදාව වැඩෙමේ ද අත්‍යවශ්‍ය ය. වරක් රාජුල හිමියෝ "ස්වාමීනි, කෙසේ දන්නඟුට කෙසේ දක්නඟුට මේ සවික්දේශාණක කයෙහින් බාහිර සියලු නිමිත්තයන්හින් අහිඩිකාර (මම යන දාජ්විය) ද, මැමිකාර (මගේ යන තාජ්ණාව) ද මානානුසය ද නො වෙත්ද"යි, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විවාහ. එහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ "රාජුල, අතිත හෝ අනාගත හෝ වර්තමාන හෝ ආධ්‍යාත්මික වූ හෝ බාහිර වූ හෝ රාජ වූ හෝ සිදුම් වූ හෝ හින වූ හෝ ප්‍රණීත වූ හෝ දුර වූ හෝ ලග වූ හෝ යම්

1 "නයා මේ හික්බවේ අකුසල විතක්කා. කාමවිතක්කා ව්‍යාපාදවිතක්කා විහිංසාවිතක්කා. ඉමෙ ව බො හික්බවේ, නයා අකුසල විතක්කා තං කු අපරිසසා නිරුශ්කිත්ති: වතුපු වා සතිපටියානෙසු පුපතිවිධිවිතස්ස විහරනා අනිමිත්ත වා සමාධි භාවයනා. යාවක්දිද හික්බවේ අලමේව අනිමිත්තනා සමාධි භාවනා. අනිමිත්තනා හික්බවේ, සමාධි භාවනා බහුලිකනා මහජ්ඡලා හොති මහානිසාගෝ."

සං: නි: 3, පිශ්චොලු සූත්‍රය, 158 පිට, බු: ජ: මු:

රුපයක් වේ ද, යම් වේදනාවක් වේ ද, යම් සංයුත්‍යාවක් වේ ද, යම් සංස්කාරයක් වේ ද, යම් විශ්වැක්‍යාණයක් වේ ද, ඒ භැම 'මෙය මගේ නො වේ, මේ මම නො වෙමි, මේ මාගේ ආත්මය නො වේ ය'යි මෙසේ ඇතිසුටියෙන් මනා තුවණීන් දකිනි ද, රාජුලය මෙසේ දත්තහුට මෙසේ දක්නහුට සවිශ්වැක්‍යාණක වූ මේ කයෙහින් බාහිර සියලු නිමිත්තයන්හින් මම මගේ යන මානානුසය නො වේ"යි වදාලුහ.¹

මෙසේ මනා තුවණීන් දක් උපාදාන රහිතව මිදුනේ වේ ද (ඡ්‍යවමෙත් යථාභ්‍යතා සම්ම්පන්දිශ්වාය දිස්වා අනුපාදා විමුත්තොහාති) මෙසේ දත්තහුගේ මෙසේ දක්නහුගේ සිත මේ සවිශ්වැක්‍යාණක කයෙහින් බාහිර සියලු නිමිත්තයන්හින් මම ය, මගේ ය යන මානයන් පහවුදෝ (මානාපගත) නොයෙක් ආකාර මානයන් මැනැවින් ඉක්මවුදෝ ගාන්ත සුවිමුක්ත මනසින් යුක්ත වෙයි.² රාජුල හිමියන්ට අහිණේහෝවාද වශයෙන් දේශනා කළ රාජුල සූත්‍රය කෙළවර වන්නේ "තතො මානාහිසමයා උපසන්තො වරිස්සසි" යන ආකාරයටයි. 'මානානුසය දුරු කරමින් මැනැවින් පහ වූ මාන ඇතිව උපාන්තව හැසිරෙන්න' යනු එහි අර්ථයටයි. ඒ අනුව රාජුල සූත්‍රය කෙටි සූත්‍රයක් වුවත් අරහතවය දක්වා ම මානය පිළිබඳ භැම ස්වභාවයක් ම දස්සනාහිසමය හා පහානාහිසමය වශයෙන් අවබෝධ කිරීම අවධාරණය කර ඇත.

1. "යං කිණ්වී රාජුල රුපං...යා කාවි වේදනා...යා කාවි සක්ෂාත්...යෙ කෙවි සබ්බාරා... යං කිණ්වී විශ්වැක්‍යාණ අතිනානාගත පවිච්ච්පත්තන්... අත්කෙත්තන් වා බහිදා වා මිලාරිකං වා සුබුමං වා හිනං වා යං දුරෝ සන්නිකෙ වා සබ්බං රුපං...සබ්බා වේදනා...සබ්බා සක්ෂාත්...සබ්බේ සංබාරා...සබ්බා. විශ්වැක්‍යාණ... 'තතො මම, නෙසෙළාහමස්මේ, න මෙසා අත්තා'යි එවමෙත් යථාභ්‍යතා. සම්ම්පන්දිශ්වාය පස්සති. එවං බො රාජුල, ජානතො එවං පස්සතො ඉමස්මිස්ව සවිශ්වැක්‍යාණකෙ කාය බිඳීධා ව සබ්බනිමින්තෙසු අහිඩිකාරම්විකාරමානානුසය ය හොත්ති."

සං: නි: 2, මානානුසය සූත්‍රය, 386 පිට, බු: ජ: මු:

2. "එවං බො රාජුල ජානතො එවං පස්සතො ඉමස්මිස්ව සවිශ්වැක්‍යාණකෙ කාය, බහිදා ව සබ්බනිමින්තෙසු අහිඩිකාරම්විකාරමානාපගත මානසං නොති විභාසම්වික්තන්ති. සන්නා සුවිමුත්තන්."

සං : නි: 2, මානාපගත සූත්‍රය, 388 පිට, බු: ජ: මු:

විදුරග්‍රනාට ගැබේගැන්වීම.

රහල් හිමියන්ගේ හත් අවුරුදු වියේ පටන් උපසුපුයෙන් වසක් නො ඉක්ම වූ හිසු කාලය දක්වා ම වදාරණ ලද දහම් කොටසක් වන්නේ රාජුල සංයුත්තයයි.¹ මෙහි එන දහම් විවරණ වලින් බලාපොරොත්තු වී ඇත්තේ රාජුල හිමියන්ගේ සිත්හි විදුරග්‍රනාට ගැබී ගැනීමේයි.² සුව, දුක්, නො දුක් නො සුව වින්දන අත්දැකීම අනුහව කරන්නෙක් හැටියට 'මම' යන හැඟීම මස්සේ පුද්ගල පැවතුම් සකස් වේ. මෙය දිව්‍යමය අධිකාරිත්වයක කාර්යයක් හෝ ඉබේ වුවක් හෝ නො වේ. මේ පැවැත්මේ ඇති ධර්ම ත්‍යායය නම් 'මෙය ඇති කළේහි මෙය වෙයි' (ඉමස්ම් සති ඉදා හොති) 'මෙය උපන් කළේහි කළේහි මෙය උපදියි' (ඉමස්ස උප්පාදා ඉදා උප්පාදිති) 'මෙය තැති කළේහි මෙය නො වෙයි' (ඉමස්ම් අසති ඉදා න හොති) 'මෙය නිරුද්ධ වූ කළේහි මෙය නිරුද්ධ වෙයි' (ඉමස්සනිරෝධා ඉදා නිරුප්පකිති) යන්නයි.

මේ ධර්ම ත්‍යායය තුළ සිද්ධුවන්නේ යමකින් යමක් ඇති වීම නො වේ. යමක් සමුදය වන්නේ රේට සාපේශ්ස ධර්මයක සමුදය වීමත් සමගයි. යමක් නිරුද්ධ වීම යනු රේට සාපේශ්ස වූ ධර්මයේ ද තිරේර්ධයයි. ජරාමරණ පවතින්නේ ඉපදීම (ඡාති) සමග ම ය. ඉපදීම ඇත්තේ කාම හෝ රුප හෝ අරුප හෝ භව සැකැස්මක් ඇති ක්ළහි ය. භව සැකැස්ම වන්නේ උපාදානය හෙවත් අල්ලා ගැනීම ඇති කළේහි ය. අල්ලා ගන්නේ තණ්ඩාව ඇති කළේහි ය. තණ්ඩා කරන්නේ වින්දනය ඇති කළේහි ය. වින්දනය ඇත්තේ

1 "රාජුල සංයුත්තං සත්තවස්සිකකාලනා පටියාය යාව අවස්සික හික්කුකාලේ වුත්තං."
ම: නි: අවියකරා 3, 86 පිට, හේ: මු:

2 "රාජුලසංයුත්තං පෙරස්ස විපස්සනාගබඩහනත්ථ.."
- එම-

ස්පර්යය ඇති කළේහි ය. ස්පර්යය වන්නේ සලායනන සකස් වීම ඇති කළේහි ය. සලායනන වන්නේ විදිම හැඳිනීම් වෙතනා ස්පර්ය මනසිකාර යන නාමධරම ඔස්සේ නිමිති වන රුපධරම ඇති කළේහි ය. මේ නාමරුප වන්නේ දැනීම (වික්‍රේද්‍යාණ) ඇති කළේහි ය. මේ දැනීම කියාවලිය වන්නේ ආශ්චර්යා ප්‍රශ්නාස යන කායසංඛාරයන්, විතක්ක විවාර යන ව්‍යිසංඛාරයන්, සංයු වෙදනා යන විතක්සංඛාරයන් ඇති කළේහි ය. මේ සංස්කාර වන්නේ 'මේ සකස්වන්නේ දුක ය'යි තො දන්නා කළේහි ය. දුකෙහි සමුදයන් නිරෝධයන් නිරෝධයට පිළිවෙතන් තො දන්නා කළේහි ය. (අවිශ්චා) මේ සකස් වන්නේ මම කෙනෙක් තොව දුක බව දතුපුතු ය. අතිතයේ සිදු වූයෙන් මතු සිදු වන්නේන් දන් සකස් වෙමින් පවත්නා නියාමය ම ය. සසුන් පිළිවෙත වැඩීම යනු මේ ප්‍රත්‍යන්ගේ නිරෝධයට කටයුතු කිරීමයි.

යට තී පටිව්‍යසමුප්පාද න්‍යායය සත්වයා පිළිබඳ පත්‍ර ධර්මයන්ගේ සංශ්ලේෂණය හැටියට ගත හොත් විශ්ලේෂණය හැටියට ගතපුතු වන්නේ සත්වයා පිළිබඳ වූ ආයතන, බාතු, ස්කන්ධ යන විශ්ලේෂණයයි. විද්‍රෝහනාවට විෂයය වියපුත්තේ මේ ආයතන, බාතු, ස්කන්ධ කියාකාරීතියයි. ආත්ම අගයක් පිරිනැමිය හැකි කිසිවක් තො වන බව අවබෝධ කළහැක්කේ එසේ විශ්ලේෂණය කොට බැලීමෙනි. රාජුල සංපුත්තයේ දී විද්‍රෝහනාවට අයන් වියපුතු මේ සමස්ත විෂයපථය ම සැලකිල්ලට ගෙන තිබේ.

ආයතන: ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, මන ඉනුදිය සයන්, රුප, ගබඳ, ගන්ධ, රස, ස්පර්ය, ධර්ම අරමුණු සයන්, වක්බුවික්‍රේද්‍යාණයි වික්‍රේද්‍යාණ සයන්, වක්බු සම්භ්ස්සාදී ස්පර්ය සයන්, වක්බුසමුප්පාදසජ්‍යාවෙදනා ආදී සලායනනික වින්දන සයන්, රුපසක්‍රේද්‍යා දී සක්‍රේද්‍යා සයන්, රුපසක්‍රේවෙතනා දී වෙතනා සයන් ආයතන යටතේ විශ්ලේෂණය වේ. මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය ම දුක්බාරයසත්‍ය හැටියට දක්වා තිබේ.¹ සලායනනය යටතේ

1 "කතමක්ව හික්බවෙ දුක්ව අරියසව්ව: ජ අංශකත්තිකානි ආයතනානිතිස්ස වෙතිය. කතමානි ජ: වක්කායතනා සෞනායතනා සානායතනා ජ්ව්‍යායතනා කායායතනා මනායතනා." සං: නි: 5 (2), ආයතන සූත්‍ර, 278 පට, බු: ජ: මු:

විශ්වෙල්පණය වන රුපත්, විජ්‍යනත් සඡක්සුත්, වෙතනාත්, වික්සුත් මම වෙම් යන මැනගැනීමට උපනීශුය වේ. මේ ආයතන සයත්,

ඛතු: පයවි, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ, ආකාස, වික්සුත් යන දානු සයත්,

ස්කත්ත්ධ: රුප වේදනා සඡක්සු සංඛාර වික්සුත් යන ස්කත්ත්ධ පසත්, විදරුණනා ප්‍රයුත්වට ගෝවර වියයුතු විෂය පථයයි.

සත්වයාගේ සැකැස්ම පිළිබඳ සියල්ල මෙහි අන්තර්ගත ය. මෙවා පුද්ගලයාගේ ප්‍රත්‍යුත්පන්න අත්දැකීම් කෙළේතුයට අයත් ප්‍රත්‍යුත් ධරුමයි. මමත්වය මැවෙන්නේ මේ අත්දැකීම් කෙළේතුය තුළයි. 'මම' වෙනමත් අත්දැකීම් වෙනමත් පවත්නා හැරියට පුහුදුන් පුද්ගලයා කළේපනා කරයි. ඒ මෙස්හය නිසයි. අවිද්‍යාව නිසයි. "මම මේ දේ අත්දැකීනවා" යනුවෙන් පුද්ගලයාට සිතුනත් සත්‍යය වන්නේ එය නොව, අත්දැකීම ම මමත්වය මවන බවයි. ඒ නිසා අනිත්‍ය සංයුතාව වැඩිය යුත්තේ මම වෙම් යන මානය උගුණුවාලීම පිණිසයි. අනිත්‍යසංයුතාව ඇත්තහුව අනාත්මසංයුතාව දැඩිව පිහිටයි. අනාත්මසංයුතාව ඇත්තහුව දිවුදුමියෙහි ම නිවන වූ අස්මාන තැංශමට පැමිණෙයි.¹ ඒ උදෙසා රාජුල සංයුත්තයෙහි කරුණු සංග්‍රහ වී ඇති ආකාරය මෙහි දිමුලිකව හඳුනා ගනිමු.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත්තුවර ජේතවනාරාමයෙහි වැඩි වෙශසන සමයෙහි ආයුෂ්මත් රාජුල හිමියෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹ "ස්වාමීනි, මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් යම් දහමක් අසා තුදෙකලාව, සමූහයාගෙන් වෙන්ව සිහියෙන් යුතුව කෙලෙස් තවන විරෝධයෙන් යුතුව නිවනට මෙහෙයු වූ සින් ඇතිව වෙශසන්නේ නම් එබඳ වූ දහමක් මට සැකෙවින් දේනා

1. “අනිච්ච්‍ය භාවෙතබා අස්මාන සමුග්‍රසාතාය. අනිච්ච්‍ය නො මෙසිය, අනත්තස්සුත් සන්යාති, අනත්තස්සුත් අස්මානසමුග්‍රසාත්. පාපණාති, දිවියෙවම්මම නිඩ්බානාන්.”

වූ: නි: 1, උදානපාලි, මේසිය සූත්‍රය, 200 පිට, බු: ජ: ම:

කරන්නේ නම් මැනැවැ”යි ප්‍රකාශ කළහ.

එහි දී බුද්ධරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාලහ. රාජුල ඔබ හිත්තන්තේ කුමක් ද? ඇස් තිතා ද අතිතා ද? (ව්‍යක්ත්වා නිවිච්ච වා අනිච්ච වාති) ස්වාමීනි, අතිතායයි. යමක් අතිතා නම් එය දුක් ද, සැප ද? (යම්පනානිච්ච තං දුක්බං වා සුබං වාති) දුකයි, ස්වාමීනි. යමක් අතිතා නම් දුක්සහගත නම් වෙනස් වන සුළු නම් “මෙය මගේ ය, මේ මම වෙමි, මේ මගේ අත්මයය”යි දකින්නට සුදුසු ද? (යම්පනානිච්ච දුක්බං විපරණාමධම්මං කල්ලන්තු තං සමනුපස්සිත්තං එතං මම, එසොහමස්මී, එසො මේ අත්තා ති) සුදුසු නො වේ, ස්වාමීනි.

මේ ආකාරයට ම කන පිළිබඳව ද, නැහැය පිළිබඳව ද, දිව පිළිබඳව ද, කය පිළිබඳව ද, මනස පිළිබඳව ද විමසුහ. මෙසේ දකින්නා වූ ග්‍රැත්වන් ආරයගාවකයා ඇසෙහි කළකිරෝයි. කනෙහි ද කළකිරෝයි. නාසයෙහි ද කළකිරෝයි. දිවෙහි ද කළකිරෝයි. කයෙහි ද කළකිරෝයි. මනසහි ද කළකිරෝයි. (නිබින්දති) කළකිරී වෙන්වෙයි. (නිබින්දු ව්‍යැංශති) වෙන් වී මිදෙයි. (විරාග ව්‍යුව්වති) මිදුන කල්හි මිදුනේ යයි දැනගනියි. (ව්‍යුත්තස්මී. ව්‍යුත්තමිති කුදාණා හොති.) ජාතිය ස්වය වූවා ය. (කිණා ජාති) බඩිසර වැස නිමවන ලදී. (ව්‍යුසිතං බුහුමවරියං) කළයුත්ත කරන ලදී. (කතං කරණීයං) මේ බැවි පිණීස අන් කළයුත්තක් නැතැයි දැනගනියි. (නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාති)¹

මෙහි දී තේරුම් ගතයුතු විශේෂ කරුණක් තිබේ. ලෝකසම්මතය අනුව කෙසේ වූවන් ආරයධරමය අනුව ඇස් ආයතනයක් වන්නේ රුප අරමුණු වන මොහොතේ බව සැලකිය යුතු ය. එනම්: දැකීම කෘත්‍යය සමගම ය. පුරාණ කරුමයෙන් සැකසුන ඇස් නමැති මස්ගවුවක් ඇති බව ඇත්ත ය. එහෙත් ඇස් ආයතනයක් වන්නේ දැකීම නමැති කෘත්‍යය ඉටු කරන මේ මොහොතේ ය. එනම් වක්බුවිස්ස්දාණය උපදින විටයි. කවිචායන හද්දෙදකරන්ත සූත්‍රයට අනුව යම් ඇසක් යම් රුපයක් වේ නම් ඒ දෙක ම උපදින්නේ ඒ එකිනෙකට ප්‍රත්‍යාව්‍ය විශයෙනි. (යක්දාවාවසො වක්ත්වා යෙ ව රුපා උහයමෙන් පව්‍යුපන්නං) මේ මොහොතේ ඇසන් රුපයන් වෙන් කොට දැනගන්නා විස්ස්දාණය

1 සං: නි: 2, වක්බුජාදී සූත්‍රය, 374 පිට, බු: ජ: මු:

ඒහි ජනරාගයෙන් බැඳේ. (තස්මීන් පව්චුප්පන්නේ ජනරාගපිබඳ්ධ හොති වික්ද්‍යාණය)¹ මේ ආකාරයට සෙසු ඉන්දියයන් පිළිබඳව ද සලකාගැනීම අවශ්‍ය ය. ඇසුන් රුපයත්, කනත් ගබ්දයත්, නාසයත් ගන්ධයත්, දිවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් ධර්මත් සම්බන්ධ වීම යනු ඒ ඒ ආයතනයන්ගේ සමුදයයි. “නාමරුප ප්‍රත්‍යාගයන් සලායතනය වේ” (නාමරුප පව්චුයා සලායතනය) යන්න සලකා බලන විට මෙය වඩාත් පැහැදිලි වේ.

අතිතයේ දුටුවේ ඒ ඒ මොහොතේ නාමරුප සම්බන්ධතාවෙන් සමුදය වූ වක්බායතනයෙනි. මේ මොහොතේ දැකීම යනු මේ මොහොතේ සැකසෙන නාමරුප සම්බන්ධතාව තුළින් වක්බායතනයේ සමුදය වීමයි. මතු දකින්නට කැමති වන දේ සම්බන්ධයෙන් වන්නේ අනාගත වක්බායතනයයි. ප්‍රතිපදා මාරුගය වැඩිම යනු අතිත ඇස එනම්: අතිතයේ රුප අරමුණු කිරීමේ දී සමුදය වී තිරුදේද වී ගිය ඇස පිළිබඳව අනෙකුම් වීමයි. (අතිතසස්මීන් වක්බුස්මීන් අනාපෙක්බො) අනාගත ඇස කැමති නො වීමයි. (අනාගතසස්මීන් වක්බුස්මීන් නාහිනන්දති) ප්‍රත්‍යාගයන්න ඇස පිළිබඳව නිබැඳුව විරාගය මිදීම පිණිස පිළිපන්නෙක් වීමයි. (පව්චුප්පන්නසස්මීන් වක්බුස්මීන් නිබැඳුය විරාගය නිරෝධාය පටිපන්නෙනා හොති)² මේ ආකාරයෙන් ඉන්දියයන් සියලුල ම පිළිබඳව අතිත ඉදුරන් පිළිබඳව අතිතය ඇසුරු කොට ඇතිවන අපේක්ෂණයන් අතහරයි. අනාගත අහිනන්දනයන් අතහරයි. ප්‍රත්‍යාගයන් වශයෙන් මේ මොහොතේ ඉදුරන්හි ද නො ඇලි සලායතන සමුදයහි ප්‍රත්‍යාගය සම්බන්ධතාව තුවණීන් දකින විට ඇතිවන්නේ ප්‍රයාසම්පුළුක්ත කළකිරීමයි. සලායතන මැකී යාමයි. තිරුදේද වීමයි. මේ ප්‍රතිපදාවට එළඹ සිටීමයි.

මේ ආකාරයට ම රුප ගබ්දාදී අරමුණු සය පිළිබඳවත්, වක්බුවික්ද්‍යාණාදී වික්ද්‍යාණ සය පිළිබඳවත්. වක්බුසම්ථස්සාදී සයාකාර එස්සය පිළිබඳවත්, වක්බුසම්ථස්සාදීයෙන් උපදින වින්දන සය පිළිබඳවත්, රුපසක්ද්‍යාදී සක්ද්‍යා සය පිළිබඳවත්. රුපසක්දීවෙන්නා දී වෙතනා සය පිළිබඳවත්, රුපත්න්හා දී

1 ම: නි: 3, මහාකච්ඡාන්තභාදේකරත්ත සූත්‍රය, 420 පිට, බු: ජ: මු:

2 ස: නි: 4, දුතියඅ්ස්සත්තානිච්ච සූත්‍රය, 08 පිට, බු: ජ: මු:

සයාකාර තණ්ඩාව පිළිබඳවත්, පයටි ආපෝ තේශේ වායෝ ආකාස විශ්දේශාණ යන ධාතු සය පිළිබඳවත්, රුප වේදනා සංඛ්‍යාණ විශ්දේශාණ යන උපාදානස්කන්ද පහ පිළිබඳවත් අනිතය, දුක්ඛ, අනාත්ම වශයෙන් නුවණීන් දැකිය යුතු ය. ‘මගේ නො වේ.’, ‘මම නො වේ.’, ‘මාගේ ආත්මය නො වේ.’ යන්න නුවණීන් දැකිය යුතු ය. මෙසේ දකින්නේ තමා පිළිබඳ ආත්ම හැඟීමට පදනම් වන ආයතන, ධාතු හා ස්කන්ධ ධර්ම පිළිබඳයි.

පුද්ගල සංඛ්‍යාව නිසා ආත්ම හැඟීම වර්ධනය වීමට අවකාශ නො ලැබෙන පරිදි බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්වය ධර්ම විශ්ලේෂණයකට භාජනය කරති. මෙසේ විශ්ලේෂණයට භාජනය කර බලන්නේ අප සාමාන්‍යයෙන් අත්දකින තත්ත්වය හා සැබැ තත්ත්වය එක හා සමාන නො වන නිසා ය. අරමුණු සංජානනය වන්නේ විද්‍යාන්නා ආකාරය අනුවයි. වෙතනා ගොඩනැගීම රට අනුරුපව සිදු වේ. තැවත තැවතත් අරමුණු ස්පර්ශ කරමින් මනසිකාරයට ලක් කරන්නේ මේ ස්වභාවයයි. විදීම, හැදිනීම, වෙතනාව, ස්පර්ශය, මනසිකාරය යන නාමධර්ම ඔස්සේ සලායනනිකව අරමුණු කරන්නේ බාහිර ලෝකයේ ඇති සැටිය නොව විශ්දේශාණයේ පිළිබඳ වන නාමමාතු රුපයි. සලායනනික අරමුණු සියල්ල ම අවසාන වශයෙන් පුද්ගලයා වෙතනසික වශයෙන් අහිසංස්කරණය කරගත් ස්වභාවයකි.

පුද්ගලයා සංඛ්‍යාණක කයින් බාහිර නිමිති වශයෙන් අත්දකින්නේ ඇති තතු ම නො වන බවත් පුද්ගලයා ම වෙතනාමය වශයෙන් අහිසංස්කරණය කරගත් ස්වභාවය බවත් විශ්ෂයෙන් තේරුම ගෙන සිටීම අත්‍යවශ්‍ය ය. මේ නාමරුපය හා විශ්දේශාණය පිළිබඳ වැටහිම සපුන් පිළිවෙතේ දී කේත්තිය විටනාකමක් උස්ලන්නකි. පුද්ගලයා අත්දැකීම ලබන්නේ නාමරුප හා විශ්දේශාණ යන අවයවයන්ගෙන් යුත් එකක් පසු එකක් වශයෙන් සමුදයවන හා නිරෝධවන ක්‍රියාවලියක් වූ සිත් ප්‍රචාරකිනි. නිරෝධය නො දකින විට සමුදය පස්සය ම අල්ලාගෙන සිතන්නේ එක ම පැවැත්මක් ලෙස ය. මේ සත්‍යය හෙළි කරන්නේ සම්පක් සම්බුද්‍යවරයන් වහන්සේ නමක් ම ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ නාමරුප ලෝකය විද්‍යානාවට විෂයය කරගන්නැයි වදාරන්නේ මේ අහිසංඛ්‍යා ලෝකය ඇත්තක් හැටියට වරදවා ගැනීමේ පුහුදුන් මුළාවෙන් මිදෙනු පිණිස ය.

පුද්ගලයා වරෙක ගරීරය තමාගේ යයි සිතයි. (එතං මම) වරෙක ගරීරය ම තමා යයි සිතයි. (එසොහමස්ම්) තවත් වරෙක තමා පිළිබඳ සාරවත් ම දෙය හැටියට සිතයි. (එසා මේ අත්තා) එහෙත් මේ කය විස්කුදාණ ගක්තිය විසින් කරම්විපාක වශයෙන් සඳාගත් රුපකලාප ගොඩකි. ආරම්භක බිජය මචිය සබඳතාවෙනි. මචිය වැඩුනේ මචියෙන් ම පෝෂණය වෙමිනි. ඉපදී මද කලක් පෝෂණය මචි කිරෙනි. කුමයෙන් දළ හොතික ආහාරයට ද ඩුරු වේ. ආහාරයෙන් කය ද දළ වෙමින් වැඩේ. කය ඉලීම් පිරිමැදීම් වශයෙන් ප්‍රච්චත්වාගත පුත්තකි. එහෙත් අනිත්‍ය වූ බිංදු විසින් යන්නකි. යථාපටිපන්න ග්‍රාවකයේ මගේ මේ විස්කුදාණ ගක්තිය මේ කයෙහි බැස එහි ප්‍රතිබද්ධව ඇතැයි දනිති.¹ මේ සවිස්කුදාණක කයේ බාහිර නිමිතිත් තුළ සාපේෂු ප්‍රත්‍යංශ සම්බන්ධතාවක් විනා මම සහ මගේ වශයෙන් ගතහැකි නෙසර්ගික පරම සත්ත්‍යතාවක් නැතු.

රාජුල සංයුත්තයෙහි දෙවන වග්ගයෙහි ද ආයතන ධාතු ස්කන්ධ පිළිබඳව සඳහන් වන්නේ පළමු වග්ගයට සමාන ආකාරයට ම ය. එහෙත් දෙවන වග්ගයෙහි අවසන්ව මානානුසය සූත්‍රය හා මානාපගත සූත්‍රය නමින් සූත්‍ර දෙකක් එක් වී තිබේ. ඉන් පළමු සූත්‍රයෙහි දී රාජුල හිමියේ හාගාවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹ මෙසේ විමසනි. “ස්වාමීනි, කෙසේ දත්තභාව කෙසේ දක්නභාව මේ සවිස්කුදාණක කයෙහිත් බාහිර සියලු නිමිති වලත් අහංකාර මමෙකාර මානානුසය නො වෙත දී?” මේ ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පිළිතුරු දෙති.

“රාජුල, අතිත වූ හෝ අනාගත වූ හෝ වර්තමාන වූ හෝ ආධ්‍යාත්මික වූ හෝ බාහිර වූ හෝ රූ වූ හෝ සියුම් වූ හෝ හින වූ හෝ ප්‍රණීත වූ හෝ දුර වූ හෝ ලැඟ වූ හෝ යම් රුපයක් වේ ද, ඒ සියලු රුපය” මෙය මගේ නො වේ, මෙය මම නො වෙමි, මෙය මාගේ ආත්මය නො වේ යනුවෙන් දකියි. මේ ආකාරයෙන් ම

1 "ප්‍රන ව පරං උදායි, අක්බාතා මයා සාවකානං පටිපදා යථා පටිපන්නා මේ සාවකා එවං පජානන්ති. අයං බො මේ කායෙ වානුම්මනාභාතිකො මානාපෙන්තිකසම්භවවා ඔද්නකුම්මාසුපවියා අනිවිව්වාදනපරිමදනහේදන විද්ධංසනයිමේ, ඉදා ව පන මේ විස්කුදාණ එන් සිතං එන් පටිබද්ධ...”

ම: නි: 2, මහාසකුලදායි සූත්‍රය, 356 පිට, මු: ජ: මු:

වෙදනාව , සංස්කෘතිව , සංස්කාර , විද්‍යුත්කාණය පිළිබඳව ද දකිනි.
රාජුල , මෙසේ දත්තභාව මෙසේ දක්තභාව සවිද්‍යුතාණක
වූ මේ කයෙනින් බාහිර සියලු නිමිත්තයන්හින්
අභ්‍යිකාරමමඩිකාරමානානුස්ථයෝ නො වෙත්.”¹

මෙයින් අනතුරු අවස්ථාවක රාජුල නීමියන් විසින් විදුරගෙනා විෂයයෙහි තවදුරටත් ගැඹුරට යමින් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විමසනු ලබන ප්‍රශ්නය මානාපගත සූත්‍රයේ සඳහන් වන්නේ මේ ආකාරයටයි. “ස්වාමීන්, කෙසේ දන්නහුට කෙසේ දක්නහුට මේ සවික්ද්‍යාණක කයෙහින් බාහිර සියලු නීමින් වලන් අභජාර මමංකාර මානානුසය පහ වුයේ මැනැවීන් ඉක්මවුයේ මනාකොට මිදුනේ වේද?” යනුවෙති. මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිළිතුර වුයේ යට කි නයින් මගේ නො වේ, මම නො වෙමි, මාගේ ආත්මය නො වේ යයි මනා නුවණීන් දක, උපාදාන රහිතව මිදිමෙන් (අනුපාදා විමුත්තෙනා හොති) මානය මැනැවීන් දුරු කළා වේ යන්නයි.

මේ අනුව රාජුල සංයුත්තයේ එන කරුණු ඇසුරෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන්ට නිතර නිතර අනුගාසනා සිදුකර ඇති. මෙහි දී අපගේ අවධානය යොමු කළයුතු විශේෂ කරුණක් වෙයි. අනුපාදා විමුක්තිය අරමුණු කරගෙන ඇති මේ දහම් කොට්ඨාසය පුද්ගලයකු තුළ වැඩෙන්නට ඇරැණින්නේ කොපමෙකින් ද යන්නයි, ඒ. ඒ සඳහා සසුන් ලා බාල ම පුද්ගලයින් දෙදෙනා වන සද්ධානුසාරී හා ධම්මානුසාරී දෙදෙනා එනම්: සේතාපත්තිලස විෂකිරියාය පටිපන්න පුද්ගලයින් පිළිබඳව දනගැනීම පයෝජනවත් ය.

සද්ධානුසාර ධම්මානුසාර පුද්ගලයෝ:

මෙතෙක් දක්වන ලද්දේ විද්‍රොහා ප්‍රඟාවට ගෝවර වියයුතු විෂය පරියයි. රාජුල සංස්ක්තයට අයත් මේ කරුණු දෙස

1 "යා කිස්ස්වී රුහුල, රැං අතිතානාගතප්‍රව්‍යූප්තන්න අජ්ඝත්ත්තං වා බහිදා වා මා මිලරිකං වා සුබම් වා හිනා වා පණිතං වා යා දුර සන්නිකෙක වා සට්ටිං රැං නෙතං මම, නෙසොහමස්ම්, නා මෙසේ අත්තා'ති එවමෙනා යටුහුතං සම්මුළුපස්සූය පස්සති. යා කාවි වෙදනා... යා කාවි සස්සූයා... යෙ කෙකි සංඛාරා... යා කිස්ස්වී විස්සූයාත්..."

සං: නි: 2, මානානුසය සූත්‍රය, 386 පිට, බු: ජ: ම:

බලන විට සේතාපත්ති එලය සාක්ෂාත් කිරීමේ ප්‍රතිපදාවට බැසගත් (සේතාපත්ති එලසවිජ්‍යකිරියාය පටිපන්න) අවස්ථාව ගැන කියුවෙන දේශනා වල දැක්වෙන්නේ ද ඒ විෂය පරාය ම බව පෙනේ. සංයුත්ත නිකායේ මක්කන්ති සංයුත්තය සම්පූර්ණයෙන් ම රාජුල සංයුත්තයේ විෂයපථය සමරුළි ය. අවධිකලාව ද දක්වන පරිදි රාජුලසංයුත්තය රහල් හිමියන්ගේ සිත්ති විපස්සනාව ගැබැගැන්වීම පිණිස දෙසු දහම් කරුණු වලින් සමන්විත ය. සේතාපත්තිලල සාක්ෂාත් කරන ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් පුද්ගලයා අෂේර්ය පුද්ගලයින් අතරින් පළමුවැන්නා ය. ප්‍රතිපදාව වැඩිමේ ස්වභාවය අනුව (ඉඩිය වෙමත්තනාව අනුව) සද්ධානුසාරී හා ධම්මානුසාරී යනුවෙන් පුද්ගල ප්‍රහේද දෙකක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරති.

ල් අනුව ගුද්ධා ඉන්දිය අධිමාත්‍ර වූ පුද්ගලයා සද්ධානුසාරී ය. ප්‍රඟාත්‍රන්දිය අධිමාත්‍ර වූ පුද්ගලයා ධම්මානුසාරී ය. දහම්මග ප්‍රායෝගිකව වැඩිමේ දී මේ කරුණ තේරුම් ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ. අද යුගයෙහි පුහුදුන් බවහි ම රඳේමින් පරලොවට පිනක් දහමක් කරගන්නවා හැරෙන්නට වෙන කළයුත්තක් තැනැයි බොහෝ දෙනා කළුපනා කරති. වැඩියෙන් අනුගාසනා ලැබෙන්නේ ඒ අදහසට අනුබල ලැබෙන පිළිවෙළට ය. බොහෝ කළක සිට ම ආරාමික හිසුළු දිස්කූන වැඩ පිළිවෙළ ද ප්‍රතිපදාවෙන් දුරස් වී තිබේ. එහෙත් බුද්ධ වෘනය ස්වක්ඛාත ය. සන්දිච්චික ය. අකාලික ය. එව බලවැයි කියන්නට නිසි ය. වැඩුණ ධර්මය ම ඉදිරි ධර්මයන්ට එළඹවන සුඛ ය. තම තම තැනීන් දැනගන්නට නිසි ය. දහම් මග කොයි කළටත් වලංගු ය. ධර්මයේ ගුණ දක්වා ඇත්තේ සන්දිච්චික ගුණය ම අවධාරණය වන පරිද්දෙනි. එබැවින් සසුන් මගයින් මුල් පියවර පිළිබඳව අපි තේරුම් ගතයුතු වෙමු. විපස්සනාව ගැබැගැන්වීම සඳහා ඒ අවබෝධය අත්‍යවශ්‍ය ය.

පුද්ගලයා ගුද්ධාවෙන් ප්‍රති ගෙන පිරිපුන් ප්‍රඟාව කරා පැමිණිවීමේ විවිධ අවස්ථා අනුව සසුනට අයන් පුද්ගලයෝ සත්දෙනෙක් වෙති. උහනොහාගැවීමුන්ත, පස්ස්ක්‍රාවීමුන්ත, කායසක්ඩී, දිවියප්පත්ත, සද්ධාවීමුන්ත, ධම්මානුසාරී හා සද්ධානුසාරී වශයෙනි.¹ පුහුදුන් බව ඉක්මවූ මූලික ම අවස්ථාව

1 ම: නි: 2, කීටාතිරි සූත්‍රය, 242 පිට, බු: ජ: මු:

සද්ධානුසාරී හා ධමමානුසාරී සැකැස්මයි. මේ සේතාපත්ති එලසාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් අවස්ථාවයි. මේ අවස්ථාව සකස් වන්නේ කවර අයුරින් ද යන්න දේශනා ඇසුරින් පළමුව වටහා ගැනීම අවශ්‍ය ය.

මේ දෙදෙනාගේ උර්වලකම්:

1. සද්ධානුසාරී ධමමානුසාරී දෙදෙනා රුපාවචර ධඟාන ඉක්මවා අරුපාවචර සමාපත්තිලාභී අය නො වෙති. (ඉඩ හික්බවේ එකවිවෝ පුග්ගලෝ යේ තේ සන්තා විමොක්ඛා අතික්කම් රුපේ ආරුප්පා තේ න කායෙන එස්සිත්වා විහරති....”¹)
2. මේ දෙදෙනා නුවණීන් දැක කෙලෙස් බැහැර කර නැත. (පක්ෂීකායවස්ස දිස්වා ආසවා අපරික්වීණා)²
3. බුදුරජාණන් වහන්සේ, ධර්මය, ආයුෂී සංසයා පිළිබඳව එකාන්ත නිෂ්ටාවට ගිය ප්‍රසාදයක් නැත. (“.....නහෙව බො බුද්ධේ එකන්තගතිකා හොති අනිප්පසන්නො. න ධමමේ... න සංසේ....”)³
4. ධර්මය පිළිබඳව සිනාමුසුව ඇති කරගත් ප්‍රයාවක් නැත. (න හාසුපක්ෂීයෙකු)
5. ධර්මය පිළිබඳව වේගවත්ව ඇති කරගත් ප්‍රයාවක් නැත. (න ජවනපක්ෂීයෙකු)
6. විමුක්තියෙන් සමන්විත ද නො වේ. (න ව විමුක්තියා සමන්නාගතො)⁴

මේ අඩුපාඩිකම් ඇතන්....:

යට කි දුර්වලකම් තිබුණන් පුද්ගලයෙක් දහම්මගට අයන් වන්නට නම් රට අදාළ විශේෂ සුදුසුකම් කොටසක් තිබියපුතු ම ය. මේ සද්ධානුසාරී ධමමානුසාරී දෙදෙනා පුහුදුන් බවට අයන් නො වී ප්‍රතිපදාවට පිළිපන් අය හැටියට දක්වන්නට පදනම් වී ඇත්තේ යම්

1 ම: නි: 2, කිවාගිරි සූත්‍රය, 246 පිට, මු: ජ: ම:

2 - එම -

3 සං: නි: 5 (2), සරකානි සූත්‍රය, 198 පිට, මු: ජ: ම:

4 - එම -

පමණකින් හෝ සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පක්ෂීකා යන ඉන්දිය ධරුමයන්ගෙන් සමන්විත වීම ය. (අපිචස්ස ඉමෙධම්මා හොන්ති. සෙයා රේඛා: සද්ධින්දිය විරිහින්දිය සතින්දිය සමාධින්දිය පක්ෂීන්දිය)¹ මේවා ඉන්දිය හැරියට හදුන්වන්නේ නිර්වාණ මාරුගයෙහි ලා අධිපතිවයෙන් ක්‍රියාත්මක වන ධරුම බැවිති. මේ ඉන්දිය ධරුම පිළිබඳව වෙන වෙන ම කෙටියෙන් මූලික කරුණු වශයෙන් හෝ හැඳින්මක් ඇතිකර ගැනීම නිවන්මග වඩනු කැමැති පුද්ගලයාට විශේෂයෙන් ප්‍රයෝගනවත් ය.

I. සද්ධා:

ගුද්ධා යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ ප්‍රයාවේ මුල් පියවර වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගාස්තෘත්වය පිළිබඳව ඇතිවන පිළිගැනීමයි. උන්වහන්සේ අරහත් බවත්, සමාජ්‍ය සම්බුද්ධ බවත්, කෙලෙස් ඉක්ම වූ බැවින් සුගත බවත්, නාමරුප ලෝකයේ සමුදය නිරෝධය දත් බවත්, අනුත්තරපුරුස්දම්මසාරථී බවත්, දෙවිමිනිසුනට ගාස්තා බවත්, අනායන් අවබෝධයට පමුණුවන බවත්, භාග්‍යවත් බවත් අදහනසුළු බවට පැමිණීමයි. (... සද්ධා හොති සද්ධාහති තථාගතස්ස බොධි, ඉතිපි සො හගවා අරහං සමමාසම්බුද්ධයා.....බුද්ධා හගවා'ති.)² තමාට ද ලෝ තතු සසර තතු දැනගැනීමට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගාස්තෘප්‍රමාණන්වයෙන් ගැනීම ගුද්ධාවයි.

තවත් අපුරකින් කිවහොත් 'ගුද්ධාව' යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ අවබෝධයෙන් ප්‍රයාවක් බවට පත්කරගතපුතු හා පත්කරගතහැකි කරුණක් පිළිබඳව මූලික වශයෙන් ඇතිකරගන්නා පිළිගැනීමයි. හේතු යුක්ති සහිතව කරුණු දා ගුද්ධාව තහවුරු කරගන්නට හැකි වීම සෝතාපන්ති වීමයි. 'අවෙච්චපසාද' යනුවෙන් හැඳින්වන්නේ මේ අවස්ථාවයි. ගුද්ධා ඉන්දියය දතුපුත්තේ සිවිචැරුම් සෝතාපත්ති අංග පිළිබඳව ය. (කන් ව හික්බවේ සද්ධින්දිය ද්වියනිඛන: වතුසු සෝතාපත්ති අංගසු) සද්ධානුසාරී ධමමානුසාරී අය එසේ ගුද්ධාව තහවුරු වූ අය නොවෙති. එහෙත් ඔවුන් තුළ ගුද්ධා ඉන්දියය ආරම්භ වී ඇත.

1 ම: නි: 2, කිටාගිරි සූත්‍රය, 246 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 5 (1), දුතිය විහාර සූත්‍රය, 352 පිට, බු: ජ: මු:

2. විරය:

විරය ඉන්දියය දතුපුත්තේ කුමක් පිළිබඳව ද? සතර සමාක් ප්‍රධානයන් පිළිබඳවයි. (කත් ව හික්බලෙව විරයින්දිය ද්‍රියිබිබං: වත්සු සම්මෝපධානෙසු) තුළන් අකුසල් තුළ පද්ධීමටත් උපන් අකුසල් ප්‍රහාණයටත් තුළන් කුසල් උපද්ධීමටත් උපන් කුසල් වැඩීමටත් ඇති විරයය මින් අදහස් වේ. මූලික වගයෙන් අකුසලය වන්නේ කායික අකුසල් තුනත්, වාවසික අකුසල් හතරත්, අනිජ්කා, ව්‍යාපාද, මිවිජාදිවියී (දශවස්තුක) යන මානසික අකුසල් තුනත් යන දසාකුසලයයි. අකුසලමුල වන්නේ ලේඛයන් ද්වේෂයන් මේඛයන් ය. දසාකුසලයෙන් මේම කුසලයයි. කුසලමුල වන්නේ අලොංගයන් අද්වේෂයන් අමේංගයන් ය. පුද්ගලයෙක් නිවන්මගට ආරාධිත වන්නේ දසාකුසලය සකස් වී ඇත් විටයි. නිවන්මගට අවශ්‍ය ලෙස සිලයන් සමාධියන් ප්‍රශ්‍යාවත් වැඩින්නේ එතැන් සිටයි. මෙහි දී ආර්යපුද්ගලයා අකුසලධර්ම ප්‍රහාණයටත් කුසලධර්ම සම්පාදනයටත් අරඹන ලද විරයය ඇතිව, දුඩී උත්සාහ ඇතිව, උත්සාහය නො අතහැර වාසය කරයි. (ඉඩ හික්බලෙව, අරියසාචකො ආරද්ධවිරයා විහරති, අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය එමතා දළ්හපරක්කමා අනික්ඩිත්තඩුරෝ කුසලෙසු ධම්මෙසු. ඉදී වුවවති හික්බලෙව, විරයින්දිය...)¹

3. සති:

සති ඉන්දියය දතුපුත්තේ කුමක් පිළිබඳව ද? සතර සතිපට්ඨානය පිළිබඳවයි. (කත්ප ව හික්බලෙව, සතින්දිය ද්‍රියිබිබං: වත්සු සති පටියානෙසු) එනම්: කායාතුපස්සනා, වෙදනාතුපස්සනා, විත්තාතුපස්සනා, ධම්මාතුපස්සනා යන සතරයි. කාය, වෙදනා, විත්ත, ධම්ම යතු හවය සැකසෙන ක්‍රියාකාරිත්ව සතරකි. එනිසා හවනිරෝධය සැලසෙන ආකාරයෙන් අනුපස්සනා වගයෙන් සිහිය පිහිටුවිය යුත්තේ ද මේ කරුණු සතරහි ම ය. හවය සැකසෙන ධර්මයන් වෙනුවට හවනිරෝධයට අදාළ කුළුධර්මයන් වැඩින ආකාරයට සතිය

වඩින්නේ කෙසේ ද, යන්න පිළිබඳ තරාගත අනුගාසනය මෙහි දී තේරුම් ගතයුතු ය.

”මහණෙනි, සතර සතිපටියානයන්ගේ සමුදයත් නිරෝධයත් දේශනා කරමි. එය අසන්නැ”යි, (වතුන්නං හික්බවේ සතිපටියානානා සමුදයක්ව අප්‍රගමනක්ව දෙකිස්සාමි. තං සුරූණාථ.) දක්වා වදාල කරුණු මෙහි දී හඳුනා ගනිමු.

1. කයෙහි සමුදය කුමක් ද? ආහාරසමුදයෙන් කයෙහි හටගැනීම වේ. කයෙහි අස්තඩිගමය වන්නේ ආහාරනිරෝධයෙනි. (ආහාරසමුදයා කායස්ස සමුදයා, ආහාරනිරෝධයා කායස්ස අන්තර්ගමො) හික්ෂුව කායානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන කළේහි පංචකාමගුණීක අරමුණු වල සුභවිපල්ලාසය ඇතිකර ගන්නේ නැතු. කබලිංකාරාභාරය පිරිසිද දැනගනියි. එනිසා කාමය පිළිබඳව උපාදානය නැති වෙයි.
2. වෙදනාවේ සමුදය කුමක් ද? ස්පර්ශයේ සමුදයෙන් වෙදනාවේ හටගැනීම වේ. ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් වෙදනාවේ අස්තඩිගමය වේ. (එස්සසමුදයා වෙදනානං සමුදයා, එස්සනිරෝධයා වෙදනානං අන්තර්ගමො) හික්ෂුව වෙදනානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන කළේහි දුකෙහි සුභවිපල්ලාස ඇතිකරගන්නේ නැතු. එස්සාභාරය පිරිසිද දැනගනියි. එනිසා හටය පිළිබඳ උපාදානය නැති වෙයි.
3. සිතේ සමුදය කුමක් ද? නාමරුපසමුදයෙන් සිතේ හටගැනීම වේ. නාමරුපනිරෝධයෙන් සිතේ අස්තඩිගමය වේ. (නාමරුපසමුදයා විත්තස්සසමුදයා, නාමරුපනිරෝධයා විත්තස්ස අන්තර්ගමො) හික්ෂුව විත්තනුපස්සනාවෙන් වාසය කරන කළේහි අනිත්‍යයෙහි නිත්‍යය යන විපල්ලාසය ඇති නො වේ. වික්ෂුණාභාරය පිරිසිද දැනගනියි. එනිසා දාන්තේ උපාදානය නැති වෙයි.
4. ධරමයන්ගේ (සංකල්පවල) සමුදය කුමක් ද? මනසිකාරසමුදයෙන් සංකල්පයන්ගේ හටගැනීම වේ. මනසිකාරනිරෝධයෙන් සංකල්පයන්ගේ අස්තඩිගමය

වේ. (මනසිකාරසමුදයා ධමමානං සමුදයා, මනසිකාරනිරෝධා ධමමානං අත්ප්‍රගමො)¹ හිකුෂුව ධමමානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන කල්හි අනාත්මයෙහි ආත්මය යන විපල්ලාසය ඇති නො වේ. මතොසක්වෙතනාහාරය පිරිසිද දැනගනියි. ඒ නිසා අත්තවාදපාදානය නැති වෙයි.

ඉන්දිය ක්‍රියාකාරීත්වයේ දී පුද්ගලයා අත්ද්කින්නේ වික්ද්‍යාණයෙහි පිළිබූ වන නාමරුප බව යට සාකච්ඡා කළුමු. ඒ පතිචිතියින වික්ද්‍යාණයයි. වික්ද්‍යාණය නාමරුපයෙහි නො පිහිට්වන්නේ රහතන් වහන්සේගේ අර්හත්ථිල සමාපත්තියෙහි දී ය. වික්ද්‍යාණය උපදින්නේ රුපයන් වේදනාවන් සයක්ද්‍යාවන් සංඛාරන් ඇසුරු කරගෙනයි. ඒ නිසා ඒවා වික්ද්‍යාණවිධි ධර්ම හැටියට හැඳින්වේ.

රුප, වේදනා, සයක්ද්‍යා, සංඛාර යනස්කන්ද වික්ද්‍යාණයට වාසස්ථානයන් ය. කායානුපස්සනාවෙන් රුපස්කන්ධය ද වේදනානුපස්සනාවෙන් වේදනාස්කන්ධය ද විත්තානුපස්සනාවෙන් සයක්ද්‍යාස්කන්ධය ද ධමමානුපස්සනාවෙන් සයක්ද්‍යාස්කන්ධය ද ප්‍රහිණ වන විට වික්ද්‍යාණයට පිහිට්වන්නට ආධාරකයක් නැති. ඒ අප්පතිචිතියින වික්ද්‍යාණයට හවය තැනිය හැකි නො වේ. සතර සතිපට්ඨානය වඩින්නේ හවතිරෝධය වූ නිවන පිණිස ය.

හිකුෂුවගේ පියලරුමය වන්නේ (පෙන්තිකදායේජ) මේ සතර සතිපට්ඨානයයි. මින් බැහැර පරවිෂයයෙහි හැසිරීම මාර වශයට පත් වීම පිණිස වේ. එහෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ අනුගාසනා කරති. “මහණෙනි, අලුත පැවිදී වූ ලග දී මේ සස්නට පැමිණි යම් නවක හිකුෂු වෙන් නම් මහණෙනි, ඒ හිකුෂු ඔබලා විසින් සිවසිවවන් වඩනු පිණිස සමාදන් කරවිය යුතු වෙති. වාසය කරවියුතු වෙති. පිහිටුවියුතු වෙති.”²

සිවසිවටන් වඩන හිකුෂුවක ගේ සතිය ලෝකයේ අහිජ්සඩා

1 සං: නි: 5 (1), සමුදය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

2 “යෙ තෙ හික්බලේ, හික්බූ තවා අවර්පබලපිතා අධුනාගතා ඉම් ධමමීනය, තෙ වො හික්බලේ, හික්බූ වතුන්න සතිපට්ඨානය, භාවනාය සමාදපෙනබා, නිවෙසෙනබා, පතිචිතාපෙනබා.”

සං: නි: 5 (1), සාලා සූත්‍රය, 264 පිට, බු: ජ: මු:

දොමනස්සයන් උපාදාන නොවන පමණට වැඩෙන ආකාරය පිළිබඳව බුදුවදන මෙහි දී හඳුනාගතයුතු ය.

“මහණනි, සතින්දිය කවරේ ද? මහණනි, මෙහි ආරයුගාචකයා සිහි ඇත්තේ උතුම් ප්‍රයාසම්පූජක්ත සිහියෙන් යුතු වුයේ ඉතා පෙර කියන ලද දේ ද, කරනලද දේ ද සිහි කරනුයේ නැවත නැවතත් සිහි කරනුයේ වෙයි.”¹ මෙයින් අදහස් කරන්නේ අතිත සංස්කාර සටහන් නැවත නැවත සිහිකරමින් අනුසය වැඩිම වෙනුවට අනිතා වශයෙන් දුක් වශයෙන් අනාත්ම වශයෙන් තුවණින් දුකීම ය. අතිතය අනපේක්ෂිත වීම ය. අනාගතයේ කුමති නො වීම ය. ප්‍රත්‍යුත්පන්නයෙහි එනම්: මේ මොහොතෙහි තිබිබිදාව විරාගය තිරෝධය පිණිස පිළිවෙත ඇරුණිම ය.

4. සමාධි:

සමාධින්දිය දතුයුත්තේ කුමක් පිළිබඳව ද? (කතු වහික්බවෙ සමාධිනියං දුටියාබාං: වතුසු සඩානෙසු) රුපාවචන ද්‍රානසින් සතර මින් අදහස් කෙරේ. ආරය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ සම්මාදිවිධියේ සිට සම්මාසති දක්වා ඇති අංග සත ම සමාධියට උපතිෂ්ටය වන බව මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයේ දක්වා තිබේ. (සත්තිමේ ධම්මා සමාධි සපරික්ඛාරා සලුපනිසා) සමාහිත ගුණය විදුසුන් මගෙහි යථාභ්‍යතයාණදස්සනය සඳහා අවශ්‍ය ය. (සමාධුපනිසං යථාභ්‍යතයාණදස්සනං)² කාමවිෂන්ද, ව්‍යපාද, ඒනම්දේද, උද්ධිවචකක්කුව්ව, විවිකිවිණා යන නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් සිත නීඩහස් වන පමණට සිත්ත සමාධි ගක්තිය වැඩේ. දළමාංග කය ඇසුරු කොටගෙන ලබන පක්ෂවකාමගුණික අත්දුකීම වලට යට වූ සිතට දේවල් ඇති වන, නැති වන ආකාරය ඇතිසැරියෙන් දුකීම උප්තකර ය. එහෙයින් සමාහිතය හඳුනා ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ.

1 “කතමස්ව හික්බවෙ සතින්දියං: ඉද හික්බවෙ අරියසාවකො සතිමා හොහි පරමෙන සතිනෙපක්කෙන සමන්නාගනො විරකනම්පි විරහිසිනම්පි සරිතා අනුස්සුරිතා.”
සං: නි: 5 (1), වහාග සූත්‍රය, 352 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 2, උපනිස සූත්‍රය, 50 පිට, බු: ජ: මු:

බුද්ධානුස්සති, අසුභානුස්සති, මෙත්තාවේතොට්ටිමුත්ති, ආනාපානසති වැනි සමඟ කරමස්ථානයකින් සමාහිතය කුමයෙන් දියුණු කරගත හැකි වේ. එමගින් කාමයෙන් අකුගලයෙන් වෙන් විම නිසා උපදින ප්‍රිතිසුබය (විවෙකජං ප්‍රිතිසුබං) හඳුනා ගතහැකි ය. විතරක විවාර සංසිදුවීමෙන් සමාධිය නිසා උපදින ප්‍රිති සුවය හඳුනා ගතහැකි ය. (සමාධිජං ප්‍රිතිසුබං) ප්‍රිතිය සංසිදුවීමෙන් ආරයයන් විසින් උපේක්ෂා සහගත සතිමත් සුබ විහරණය හඳුනා ගතහැකි ය. (සුබඡ්ච්ච කායෙන එස්සින්වා විහරති, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති සතිමා සුබවිහාරිති) සුබය ද දුක්ඛය ද සංසිදුවීමෙන් සොම්නස් දොම්නස් අස්තයට යමින් නො දුක් නො සුව වූ නෙක්ඩම්සිහි උපේක්ෂාවට එළඹ වාසය කළහැකි ය.

සද්ධානුසාරී හා ධම්මානුසාරී අවස්ථාවන් විස්තර කරන කීටාගිරි සුත්‍රය ඒ පුද්ගල දෙදෙනාට රුපාවචර සමාපත්ති ඉක්මවා අරුප සමාපත්ති නැති බව සඳහන් වේ. (ඉඩ හික්බවේ එකවිවෝ ප්‍රග්ගලො යෙ තේ සන්තා විමොක්බා අතික්කම්ම රුපා ආරුප්පා තෙ න කාය එස්සින්වා විහරති)¹ ඉන් අදහස් වන්නේ සසුනට අයන් වීමට අරුපාවචර සමාපත්ති අවශ්‍ය නො වන බවයි.

එහෙත් රුපාවචර සමාපත්ති සතර දුක්වා ඇත්තේ අවශ්‍ය සමාහිතයේ උපරිමය දැක්වීමක් හැරියට ය. අරුපනා සමාධි තත්ත්වයක් ලැබෙන තුරු කෙනෙකුට නිවන් මග වඩන්නට නො හැකියයි නො සිතිය යුතු ය. ආනාපානසති, මෙමත්, අනුස්සුති භාවනා ආදි යම් සමඟ නිමිත්තක් වැඩිමෙන් සමාහිතයට යොමු වී කායපස්සද්ධිය, විත්තපස්සද්ධිය හඳුනාගන්නා විට විද්‍යුත් නුවන වැඩිමට පහසුවක් ඇති වෙයි. නිවන අරමුණු කරගෙන සිතේ එකග බවක් වැඩින්නේ නම් එය අයන් වන්නේ ද සමාධින්දියයයි. "මහණෙනි, මෙහි ආරයුගාවකයා නිවන අරමුණු කොට සමාධි ලබයි ද, එකගබව ලබයි ද, ඒ සමාධින්දියයයි."²

1 ම: නි: 2, කීටාගිරි සුත්‍රය, 246 පිට, බු: ජ: මු:

2 "ඉඩ හික්බවේ, අරියසාවකො වොස්සග්ගාරම්මනා. කරිඩා ලහනි සමාධිං, ලහනි විත්තස්ස එකග්ගතං. ඉදා ව්‍යවති හික්බවේ සමාධින්දියයේ."

සං: නි: 5, (1) විහඩි සුත්‍රය, 352 පිට, බු: ජ: මු:

මෙ පුද්ගල දෙදෙනා ගැන කරාකරන සේතාපත්ති සංයුත්තයේ සරකානී සූත්‍රයෙහි සමාධින්දියේ අවශ්‍යතාව පෙන්නුම් කර ඇත් දහම්මග ඇරුණීමට බෝන මට්ටම් දක්වා වැඩුණ සමාජිතයක් පිළිබඳව අනිවාරය අවධාරණය කිරීමක් දක්වා තැත. ගුත්තත් ආරෝග්‍යාවක පුද්ගලයා දුක්ඛවේදනාවන් ඉදිරියේ පාඨකාම ගුණයෙහි පිළිසරණ සොයන්නේ නැත. එසේ වන්නේ යම් තරමකින් හෝ ලබන සමාජිත සුවය තුළින් දුක්ඛවේදනාවන්ගෙන් අත්මිදීමක් භුද්‍යනන නිසයි. (ප්‍රානාති හි සික්ඩවේ සූත්‍රවා අරියසාවකා අක්ෂේත්‍ර කාමසුඩා දුක්ඛාය වෙදනාය නිස්සරණය)¹ සිලයන් සමාධිත් ප්‍රයාවත් එකිනෙකට අනුග්‍රහ පූර්වක ධර්මයන් බව කිවුතු ය.

5. ප්‍රඹු:

පක්ෂීක්ෂින්දිය දතුයුත්තේ කුමක් පිළිබඳව ද? (කත්ම ව හික්ඩවේ පක්ෂීක්ෂින්දිය ද්වියනිබං: වත්සු අරියසාවලෙසු)² පක්ෂීක්ෂින්දිය දතුයුත්තේ දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග යන වතුරාරය සත්‍යය පිළිබඳවයි. අවිෂ්ථා, සංඛාර, වික්ෂාණ, නාමරුප, සළායතන, එස්ස, වෙදනා, තණ්හා, උපාදාන, හව, ජාති, ජරාමරණ යනු දුකයි. ඒ දුක පිරිසිද දතුයුත්තකි. (පරික්ෂේක්ෂායයං) ඒ දුක සමුදය වන්නේ 'මෙය ඇති කළුහි මෙය වේ' (ඉමස්මිං සති ඉදා හොති) යන ධර්මන්‍යායයට අනුව ය. ඒ දුක්ඛසමුදය ප්‍රහාණය කළයුත්තකි. (පහාතනිබං) දුක නිරැද්ධ වන්නේ 'මෙය නැති කළුහි මෙය නො වේ' (ඉමස්මිං අසති ඉදා න හොති) යන ධර්මන්‍යායයට අනුව ය. ඒ දුක්ඛනිරෝධය සාක්ෂාත් කළයුත්තකි. (සවිෂ්ඨකාතනිබං) දුක නිරැද්ධ කළහැකීකේ ආරය අෂ්වාගික මාර්ගයෙනි. ඒ දුක්ඛනිරෝධතානී පරිපදාව වැඩිය යුත්තකි. (භාවතනිබං) මේ බව ධම්මලක්කප්පවත්තන සූත්‍රයෙහි දී පැහැදිලි කර ඇත. මේ වතුරාරය සත්‍යය ඇති සැටියෙන් දකින්නේ කවරෙක් ද? මැනැවීන් දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස වූ ආරය වූ නිබැඩික පක්ෂාවන්

1 සං: නි: 4, සල්ල සූත්‍රය, 396 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 5 (1), ද්වියනිබ සූත්‍රය, 350 පිට, බු: ජ: මු:

සමන්විත, සමුදය නිරෝධ දක්නා තුවණීන් පුක්ත ආරෝග්‍යවකයා වතුරාර්ය සත්‍යය අති සැටියෙන් දකින්නා ය.¹ මේ පස්ද්‍රිල ඉන්දියයන් යම් තරමකින් හෝ පුද්ගලයා තුළ වැබෙන්නට පටන් ගැනීම ශාසන ප්‍රතිපදාවට බැසැගැන්මට අවශ්‍ය වේයි.

මේ ඉන්දියයර්මයන් සමාජ්‍යත වගයෙන් පිරිපුන්ව වැඩි ඇත්තේ රහතන් වහන්සේට ය. අරහත් එල සාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් පුද්ගලයාට රට අඩු ය. රට වඩා අඩු වූ පුද්ගලයා අනාගාමී ය. රට වඩා අඩු පුද්ගලයා අනාගාමීලිලය සාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් අයෙකි. රට වඩා අඩු පුද්ගලයා සකඟාගාමී ය. රට වඩා අඩු පුද්ගලයා සකඟාගාමීලිලය සාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් අයෙකි. රට වඩා අඩු පුද්ගලයා සේත්තාපන්න් ය. රට වඩා අඩු පුද්ගලයා සේත්තාපන්තිලිල සාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් අයෙකි. යම් කෙනකුට මේ ඉන්දිය පහ හැම අයුරන් ම නැත්තම ඔහු බාහිර පුහුදුන් පසෙහි සිටියේ යයි මම කියම් සි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරති.²

ඉන් පැහැදිලි වන්නේ පුහුදුන් බව ඉක්මවන්නට නම් මේ සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පස්ද්‍රිකා යන ඉන්දිය ධර්මයන් කරුණු වගයෙන් දාන සිටීම ඉක්මවා පුද්ගලයා තුළ යම් පමණකින් හෝ ඉන්දිය මට්ටමින් වැඩි තිබියයුතු බවයි. සපුන්මගේහි සේබ පුද්ගලයෙක් වන්නේ ඉන්දිය ධර්ම යම් තරමකින් හෝ විද්‍යාමාන වන්නේ නම් පමණි. 'ඉන්දිය ධර්ම නැත' යනු 'පුහුදුන් ය' යන්නයි. පියලුරුමයෙහි නැත යන්නයි.

1 "ඉධ හික්බවෙ, අරියසාවකා පස්ද්‍රිකාවා හොති උදයත්පගාමීනියා පස්ද්‍රිකාය සමන්නාගතො අරියාය නිව්බෙධිකාය සමමාදුක්බන්බය ගාමිනියා. සො ඉදා දුක්බන්ති...අයා දුක්බ සමුදායාති...අයා දුක්බන්රෝදාති... අයා දුක්බන්රෝදාගාමීනි පටිපදාති යථාභ්‍යං පජානාති."

සං: නි: 5(1), දුතියවිහෘත සූත්‍රය, 354 පිට, බු: ජ: මු:

2 "ඉමෙසං බො හික්බවෙ, පස්ද්‍රිවන්න ඉන්දියානං සමත්තා පරිපුර්වනා අරහං හොති. තතො මූදුතරේ.....තතො මූදුතරහි සෙතාපන්තිලසවිෂ්කිරියාය පටිපන්නෙනා හොති. යස්ස බො හික්බවෙ, ඉමානි පස්ද්‍රිවන්දියානි සබඳෙන සබඳං සබඳජා සබඳං නත්මී බාහිරෝ පුපුර්ජපක්බේ දීතොති වදාමි."

සං: නි :5 (1), පටිපන්න සූත්‍රය, 360 පිට, බු: ජ: මු:

සද්ධානුසාර ධම්මානුසාර පුද්ගලයින් අතර වෙනස:

පුද්ගලයින්ගේ වෙනස (වෙමත්තතාව) ඉන්දියයන්ගේ වැඩිමේ ප්‍රමාණය අනුව තීරණය වේ. සෝචන් එලය පිළිස පිළිවෙතට බැස සිටින ධම්මානුසාරි සද්ධානුසාරි දෙදෙනාගේ ද සද්ධා, විරය, සති, සමාධි, පක්ෂීයා යන ඉන්දියයන්ගේ වෙනසක් තිබේ. ඉන්දිය වෙමත්තතා නම්න් හැඳින්වෙන්නේ එයයි. සෝචනාපන්ත පුද්ගලයාට වඩා ධම්මානුසාර පුද්ගලයාගේත් (තතො මුදුතරෙහි ධම්මානුසාරි හොති) රට වඩා සද්ධානුසාරියාගේත් (තතො මුදුතරෙහි සද්ධානුසාරි හොති)¹ ඉන්දිය මඟ බවත් සැලකිය යුතු ය. මෙහි මඟ යනුවෙන් කියැවෙන්නේ ප්‍රබලක්‍රියෙන් අඩු යන්නයි.

සද්ධානුසාර පුද්ගලයා:

“කවර පුද්ගලයෙක් සද්ධානුසාරි නම් වේ ද; සෝචනාපන්ති එලය සාක්ෂාත් කරනු පිළිස පිළිපන් යම් පුද්ගලයක්ගේ ගුද්ධාඉන්දිය බලගතු වේ ද, ගුද්ධාව එලවන සූල වූ ගුද්ධාපූර්වඩිගම වූ ආරයමාර්ගය වඩා ද මේ පුද්ගලයා ‘සද්ධානුසාරි’ යය කියනු ලැබේ. සෝචන් එලය සාක්ෂාත් කරනු පිළිස පිළිපන් පුද්ගලයා ‘සද්ධානුසාරි’ වෙයි. සෝචනාපන්ති එලයෙහි සිටි කළේ ‘සද්ධාවිමුත්ත’ නම් වේ.”² සද්ධානුසාරි පුද්ගලයාගේ විශේෂතාව නම් තරාගතයන් වහන්සේ පිළිබඳ ගුද්ධාමාත්‍රයකින් ප්‍රේමමාත්‍රයකින් යුතුක්ත වීමයි.³ ඔහුගේ ගුද්ධාඉන්දිය සෙසු ඉන්දියයන්ට වඩා ප්‍රබල ය. ඔහුගේ විරයය, සතිය, සමාධිය හා ප්‍රයුව වැඩ්ඩෙන්නේ ගුද්ධාවට අනුවයි. මෙහි දී අපට වැදගත්

1 සං: නි: 5 (1), දුතිය සංඛීත සූත්‍රය, 356 පිට, බු: ජ: මු:

2 “කතමොව පුර්ගලා සද්ධානුසාරි: යස්ස පුර්ගලස්ස සොනාපන්තිලසංව්‍යිකිරියාය පරිපන්තනස්ස සද්ධාඉන්දිය. අධිමත්තං හොති සද්ධාවාති සද්ධාපූබ්‍රව්‍යඩිගමං ආරියම්ග හාවෙති. අයා වූවිවති පුර්ගලා සද්ධානුසාරි, සොනාගත්තිලසංව්‍යිකිරියාය පරිපන්තො පුර්ගලා සද්ධානුසාරි, එලෙ දීමො සද්ධාවිමුත්තො.” පුර්ගලපක්ෂති, 272 පිට, බු: ජ: මු:

3 “තරාගත සද්ධාමතත්ත්ව හොති පෙමෙතත්ත්”
සං: නි: 5 (2), පරකානි සූත්‍රය, 198 පිට, බු: ජ: මු:
ම: නි: 2, කීවාතිර සූත්‍රය, 246 පිට, බු: ජ: මු:

වන්නේ ගුද්ධාව පෙරටු කරගෙන ප්‍රඟාව වැඩින ආකාරය විමසා බැලීමයි. ප්‍රඟාවට ගෝවර වන්නේ ආයතන, බාතු හා ස්කන්ධ බව යට සඳහන් කළේමු. ප්‍රඟාවට ගුද්ධාවේ සම්බන්ධතාවය තේරුම් ගැනීමේ දී මක්කන්ති සංයුත්තය ඉතා වැදගත් වේ. විද්‍රිනාවට අයත් විෂයයෙහි අනිතා බව පිළිබඳව සද්ධානුසාරී පුද්ගලයාට ඇත්තේ ගුද්ධාවයි. එනම්: අනිතා බව පිළිගන්නා සූළ බවයි. ඒ අනුව ගුද්ධාව යන්න ප්‍රඟාව අරමුණු කරගත්තක් බව සැලකියයුතු ය. ගුද්ධාව ඇති වියයුත්තේ වෙසේසින් ක්වර දහම් කොටසක් පිළිබඳව ද, යන්න අනුරුදුව තේරුම් ගතිමු.

ඇය, කන ආදී ඉංග්‍රෙස් අංශකත්තික ආයතන සය), ඉංග්‍රෙස්ගෙන් ලැබෙන අරමුණුත් (බාහිර ආයතන සය), ඉංග්‍රීස් හා අරමුණු වෙන්කර දානගැනීමත් (වක්බුවික්ස්කුජාණාදී වික්ස්කුජාණ සය), අරමුණු පිළිබඳ නාමරුප ස්පර්ශයන් (වක්බුසම්ඩස්ස ආදී ස්පර්ශ සය), ඒ ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යෙන් වන විදීමත් (වක්බුසම්ඩස්ජාවේදනා ආදී වෙදනා සය), විජුනය හා බැඳුණු හැඳිනීමත් (රුපසක්ස්කුජා ආදී සක්ස්කුජා සය), සක්ස්කුජා හා බැඳුණ වෙනතනාත් (රුපසක්ස්වෙනතනා ආදීවෙනතනා සය), අරමුණුවල ඇලීම ගැටීම රචීම වශයෙන් ඇති වන තණ්හාවන් (රුපතණ්හා දී තණ්හා සය), පයවි, ආපෝ, තේරෝ, වායෝ, ආකාස, වික්ස්කුජාණ යන ධාතු සයන්, රුප, වෙදනා, සක්ස්කුජා, සංඛාර, වික්ස්කුජාණ යන ස්කන්ධ පසන් අනිතා බව වෙනස් වන බව අන් අයුරකට පත්වන බව (අනිවිවා විපරණාම් අක්ස්කුජාහාවී) පිළිබඳව සද්ධානුසාරී පුද්ගලයාට ඇත්තේ අධහන සූළ බවයි. අනිතා බව ස්ථීර ලෙස සිතා ගැනීමයි. (සද්ධනකි අධිමුවති)¹

ධම්මානුසාර පුද්ගලයා:

“ක්වර පුද්ගලයෙක් ‘ධම්මානුසාරී’ වේ ද: සේත්තාපත්ති එලය සාක්ෂාත් කරනු පිණිස වූ පිළිවෙතට පිළිපත් යම් පුද්ගලයකුගේ ප්‍රඟාඉණියය බලවත් වේ ද, ප්‍රඟාව එලවන සූළ, ප්‍රඟාව පෙරටුව ගමන් කරන්නා වූ ආර්යමාර්ගය වඩා ද මේ පුද්ගලයා ‘ධම්මානුසාරී’ යයි කියනු ලැබේ. සේත්වන් එලය සාක්ෂාත්

1 “යො හික්බවේ ඉමෙ දම්මේ එවං සද්ධනකි අධිමුවති, අය වුවවති සද්ධානුසාරී.”

සං: නි: 3, වක්බු සූනය, 442 පිට, බු: ජ: මු:

කරනු පිණිස පිළිපන් ‘ධම්මානුසාරී’ පුද්ගලයා සේතාපත්ති එලයෙහි සිටි කළේහි ‘දිවියිජ්පත්ත’ නම් වේ.¹ මෙසේ කියවෙන්නේ දම්මානුසාරී පුද්ගලයාගේ ප්‍රයාවේ අධිකත්වයයි. සද්ධානුසාරී පුද්ගලයාට වඩා දම්මානුසාරී පුද්ගලයාගේ ඉඩියයන් මූහුකරා යාමක් ඇති බව පෙර සඳහන් කළෙමු. දම්මානුසාරී පුද්ගලයාගේ විශේෂතාව නම් තපාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද ධර්මය මාත්‍ර වශයෙන් නුවණින් වටහන සුලු බවයි.² ඔහුගේ සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි ඉඩිය භතර වැඩෙන්නේ ප්‍රයා ඉඩියට අනුවයි. දම්මානුසාරී පුද්ගලයා සම්බන්ධයන් ද ප්‍රයාවට විෂයය වන්නේ යට සඳහන් කළ ආයතන, බාතු, ස්කන්ධ යන ධර්මයි.

මේ දෙදෙනා පුහුදනන් හා සම තො වන බව:

ඛුදුරජාණන් වහන්සේ වූලගේපාල සූත්‍රයේ දී මේ දෙනොගේ විශේෂත්වය පිළිබඳව මෙසේ සඳහන් කරති. “වරක් මගරට වැසි නුවණුනී ගොපල්ලෙක් සුදුසු කළ සුදුසු තොටකින් තම ගවර්න ගඩිගානදියෙන් එතර කරවී ය. ලොකු ගවයින් පලමුව ද, අනතුරුව දුමුණු ගක්මිමත් ගවයින් ද, වස්සන් වැස්සියන් ද, දුබල ගවයින් ද පිළිවෙළින් එතර කරවී ය. ඒ සියල්ලෝ ම ගග සැඩිපහර සිද සුව සේ එතෙරට ගියාඹු ය. එද්වස උපන් මවිදෙනොගේ හඩින් ගෙනයනු ලබන (මාතුගොවකෙන වුයේහමානො) වහුපැටියෙක් ද විය. ඒ අද උපන් වසුපැටියා ද ගඩිගාවේ සැඩිපහර සිද සුව සේ එතෙරට ගියේ ය. අන්න ඒ වගේ මෙලොව පරලොව පිළිබඳ දක්ෂ, මාරයාට අයන් විෂයය, මාරයාට අයන් නැති විෂයය, මාරයාට අයන් දෙය, මාරයාට අයන් නැති දෙය, පිළිබඳ දක්ෂ මහණ බමුණන්ගේ වචනය ඇසියපුතු ය, ඇදහියපුතු

1 “කතමො ව පුර්ගලලා දම්මානුසාරී: යස්ස පුර්ගලස්ස සෞතාපත්තිල්ලසවිෂ්කිරියාය පරිපන්නස්ස පක්ෂුක්ෂිනිය අධිමතන් නොති. පක්ෂුක්ෂාවාහි පක්ෂුක්ෂුප්‍රඩිබඩිගමං අරියමගේ හාවෙති. අයං වුව්වති පුර්ගලලා දම්මානුසාරී. සෞතාපත්තිල්ලසවිෂ්කිරියාය පරිපන්නො පුර්ගලලා දම්මානුසාරී. එලෙ තිවියනා දිවියිජ්පත්තිනො.” පුර්ගලපක්ෂුක්ෂන්ති, 270 පිට, බු: ජ: මු:

2 “තපාගතජ්පත්වෙදිනා වස්ස දම්මා පක්ෂුක්ෂාය මත්තසා නිජ්සඩානා බමන්ති”
ම: නි, 2, කිටාතිර සූත්‍රය, 246 පිට, බු: ජ: මු:

යයි යමෙක් සිතන් ද, එය ඔවුනට බොහෝ කල් හිත සුව පිණිස වන්නේ ය.

මේ සපුළු කෙලෙස් නැසු රහත්තු ද (අරහත්තො බීජාසවා), ඔරමහාගිය සංයෝජන සිද ලූ අනාගාමීතු ද (පක්ෂවන්නා ඔරමහාගියානා සංයෝජනානා පරිකාබයා), ත්‍රිවිධ සංයෝජනයන් සිද රාග දේස මෝහ තුනී කළ සකදාගාමීතු ද (තින්නා සක්ෂේදාජනනානා පරික්ඛා රාගදෙශසමාභානා තත්ත්වා), සංයෝජන තුන ප්‍රහිණ කළ දුගතියට නො වැටෙන සේවාපන්නයේ ද (තින්නා සක්ෂේදාජනනානා පරික්ඛා) මාරයගේ සැඩිපහර සිද සුව සේ සසරින් එතෙර වන්නාහ. මහණෙනි, යම් සේ එ ද්‍රව්‍ය ම උපන් මවිදෙනගේ හඩින් ගෙනයනු ලබන ලදරු ව්‍යුපැටියා ගඩානදීයේ සැඩිපහර සිද සුව සේ එතෙරට ගියේ ද, මහණෙනි, එපරිදේදෙන් ම ධම්මානුසාරී සද්ධානුසාරී යම් හිකුතු කෙනෙක් වෙත් ද ඔහු ද මාරයාගේ සැඩිපහර සිද සුව සේ සසරින් එතෙරට යන්නාහ.¹ වූලගෝපාල සූත්‍ර දේශනාවසානයේ ද වූදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ වදාරති.

”මාරයා විසින් පැමිණෙන ලද යම් ධර්මයක් වේ ද, නො පැමිණෙන ලද යම් ධර්මයක් වේ ද එ සියලු ලෝකය වෙසස් නුවණීන් දානගත්තා වූ වූදුරජාණන් වහන්සේ විසින් නිවනට පැමිණීම සඳහා තීර්ඝය වූ අමාදෙර විවර කරන ලදී. මාරයාගේ කෙලෙස් සැඩිපහර සිදින ලදී. නසන ලදී. මානය නමැති සුළග දුරුකරන ලදී. එහෙයින් මහණෙනි, ප්‍රමෝද බහුල වන්න. නිවන පතන්න.”² යනුවෙනි. දහම්මග ඇරඹීමට මේ වූලගෝපාල සූත්‍රය උත්කෘෂ්ට දිරිමත් බවක් සපයාලයි.

1 “යය තො හික්බූ ධම්මානුසාරනො සද්ධානුසාරනො, තෙපි තිරියා මාරස්ස සොනා ජේත්තා සොහිනා පාරං ගම්සන්ති.”
ම්: නි: 1, වූලගෝපාල සූත්‍රය, 540 පිට, වූ: ජ: ම:

2 ”අය ලොකා පලරා ලොකා ජාතනා සුප්පකාසිතා, යක්ව මාරෙන සම්පත්තා අප්පත්තා යක්ව මවුවනා, සබඩ ලොකං අහික්කුය සම්බුද්ධෙන පජනතා, විවටං අමතද්වාරං බෙමං නිබ්බානපතනිය. ජීතනා පාමිමතා සොතා විද්ධීස්තා විත්තිකතා, පාමුණ්ඩ්බහුලා හොට් බෙමං පනෙවා හික්බවා.”
-එම -

සසුන්මගට බැසගැන්මක් හා ඉදිරි ගමනක් ඇති නිසා ම ධර්මය ස්වාක්ඛාත ගුණයෙන් පුක්ත ය. ම: නි: කිටාගිරි සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ උහතෝභාගවිමුත්ත, පස්ද්‍යාවිමුත්ත, කායසක්ඩි, දිවියප්පත්ත, සද්ධාවිමුත්ත, ධම්මානුසාරී, සද්ධානුසාරී සද්ධානුසාරී පුද්ගල සැකැස්ම වදාලේ පිළිවෙතෙහි නො හික්මුණ කිටාගිරි වාසි හික්ෂුන් අරමුණු කරගෙන ය. ආරම්භයේදී ම පිරිපුන් බව එනම්: අරහත්වය ලැබීමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය නො කරති. (නාහං හික්බවේ අදිකෙනෙව අස්ද්‍යාරාධනං වදාම්) සසුන් පිළිවෙත අනුපුරුව ශික්ෂාවකි. අනුපුරුව ක්‍රියාවකි. අනුපුරුව පිළිවෙතකි. (අනුපුබිභිසික්ඛා අනුපුබිකිරියා අනුපුබිබ පටිපදා) මේ සද්ධානුසාරී ධම්මානුසාරී මට්ටමේ සරල ආරම්භයවත් නො තිබුණ කිටාගිරි හික්ෂුන් අරබය බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ “මේ හිස් පුරුෂයේ මේ ධර්මවිනයෙන් කොතරම් දුරස්ථ ව්‍යුවානු ද”¹ යන්නයි. මේ සුගත් වචනය අද යුගයේ වෙසස් අවධානයට ලක්විය යුත්තකි. සද්ධානුසාරී හෝ ධම්මානුසාරී හෝ පුද්ගලයා ආරය පුද්ගලයින් අවදෙනාගෙන් ප්‍රථම සේඛ පුද්ගලයා බව දතුපුතු ය. මහු තිරයට නො යයි. තිරිසන් හවයට නො යයි. ප්‍රේතවිෂයයට නො යයි. සැපයෙන් පිරිහුණ දුක් ඇති පැවතුම් වලට නො යයි.² එකි දුගති වලට වැටෙන්නට තරම් බලගතු පවිකම් කරන්නට මහු අභවය ය.³ යහපත් ස්වහාව වූ ආරයමාරුගයට බැස සත්පුරුෂ භුමියට බැස පුහුදුන් භුමිය ඉක්මවූයේ වෙයි.

සේෂාපත්ති එලයට පැවැත්තෙන්න තෙක් මියයන්නට සුදුසු

-
- 1 “කිවදුරෝවීමේ මාසපුරිසා අපක්කන්තා ඉමස්මා ධම්මවිනයා.”
ම: නි: 2, කිටාගිරි සූත්‍රය, 248 පිට, බු: ජ: මු:
- 2 “....අගන්තා නිරයං, අගන්තා තිරවිජානයෙනිං, අගන්තා පෙන්තිවිසයං, අගන්තා අපායුදුගැනීවිනිපාතං.”
ස: නි: 5 (2), දුතිය සරකානි සූත්‍රය, 198 පිට, බු: ජ: මු:
- 3 “අභබිබා තං කම්මං කාතුං යං කම්මං කක්ඩා නිරයං වං තිරවිජානයෙනිං වා පෙන්තිවිසයං වා උපපර්ශයෙන”
ස: නි: 3, වක්බු සූත්‍රය, 442 පිට, බු: ජ: මු:
- 4 “.....මක්කන්තො සම්මත්තනයාමං සප්පුරිසහුම්. මක්කන්තො විතිවත්තො පුදුර්ජනහමිෂී.”
ස: නි: 3, වක්බු සූත්‍රය, 442 පිට, බු: ජ: මු:

නො වෙයි.¹ ධම්මානුසාරී සහ සද්ධානුසාරී සියල්ලේ ම සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇත්තාභු ය.²

මෙහි දී සැලකිල්ලට ගතයුතු විශේෂ කරුණක් මක්කන්ති සංයුත්තයේ සැම සූත්‍රයක ම අවසානයේ දක්වා තිබේ. "යමෙක් එහි ධම්මානුසාරී සද්ධානුසාරී පුද්ගල දෙදෙනා පිළිබඳව දක්වා ඇති කරුණු මේ ආකාරයෙන් දත්තවා නම් දකිනවා නම්, මේ පුද්ගලයා සෙය්තාපන්න ය. සතර අපායෙහි නො හෙන සූලු ය. ගති නියත ය. සම්බෝධිය පිහිට කොට ඇත්තේ යයි කියනු ලැබේ."³ යන්නයි.

එසේ වුවත්...:

එසේ වුවත්... කියා මෙහි දී ඇරුණුයේ යම් එලසාක්ෂාත් කරණයක් පිණිස පිළිවෙතට පිළිපන් පුද්ගලයා ප්‍රමාද විහරණයකට වැළෙන්නට ඇති ඉඩකඩ පිළිබඳ අවදානම පැහැදිලි කරීම පිණිස ය. මේ කරුණ ද මෙහි දී සාකච්ඡා නො කර බැරි ය. අරහත්තථීල සාක්ෂාත්කරණ පිළිවෙතට බැස සිටින අනාගම් පුද්ගලයා වුව ද ප්‍රතිපදාවේ ප්‍රමාදයට පත්වන්නට පිළිවන. එහෙත් අනාගම් එලය පිරිහිමක් සිදු නො වේ. ධම්මානුසාරී සද්ධානුසාරී දෙදෙනා සෙය්තාපන්ති එලසාක්ෂාත් කරණය පිණිස පිළිවෙතට පිළිපන් අයයි. ඔවුන් නිවත පිහිට කොට ඇත්තවුන් (සම්බෝධිපරායනා) ලෙස හැඳින්වුත්, නිරයගම් නො වන අය (අගන්තානිරය) ලෙස හැඳින්වුත්, නිවත නියත වූ අය (නියතා සම්බෝධිපරායනා) ලෙසත්, නිරයෙන් හාන්පසින් මිදුණ අය (පරිමුන්තා නිරය) ලෙසත් දක්වා නැත. ප්‍රතිපදාවේ පළමු සේබ පුද්ගලයා ප්‍රමාද විහරණය නිසා සේබ පරිපදාවෙන් ගිලිහෙන්නට ඉඩ ඇති බැවිති. එසේ වන්නේ ප්‍රයාවෙන් දුක කිසිදු ආසුව කොටසක් ප්‍රහාණය කර නැති නිසාවෙති.

1 "අහඛ්‍යා ව තාව කාලං කාතුං යාව න සෞතාපන්තිල්ලං සව්‍යීකරාති."

-එම -

2 "...යෙ තෙහික්බූ ධම්මානුසාරිනො සද්ධානුසාරිනො සබැබ තෙ සම්බෝධිපරායනා."

ම: නි: 1, අලග්දුපම සූත්‍රය, 354 පිට, මු: ජ: මු:

3 "යො තික්බවේ, ඉමෙ ධම්මාත්වා එව්‍ය ජානාති, එව්‍ය පස්සති අයං වුව්වති සෞතාපන්තා අව්‍යාත්‍යම්මා නියතා සම්බෝධිපරායනාති."

සං: නි: 3, බජ සූත්‍රය, 448 පිට, මු: ජ: මු:

උදකුපමපුග්ගල සූත්‍රයෙන්...:

උදකුපමපුග්ගල සූත්‍රයෙහි ජලායයක ගිලි සිටීම, මතු වී යළි ගිලිම, මතු වී නො ගිලි සිටීම, වටපිට බැඳීම, එය තරණය කිරීම, මතු වී පිහිටක් ලැබීම, එතරේ වීම යන අවස්ථා හත උපමා කොට ගනිමින් සසරේ ගිලි සිටීමේ සිට ඉන් එතරේ වීම දක්වා අවස්ථා හතක් ඔස්සේ විස්තර කරයි. ඒ අනුව ලෝකයේ විද්‍යාමාන පුද්ගලයින් සත් දෙනකු පිළිබඳව විස්තර වේ. මේ එක් එක් පුද්ගලයා පිළිබඳව වෙනු වෙනු ම කෙටියෙන් තේරුම් ගනිමු.

1. ජලායයේ වරක් ගිලි දිගට ම ගිලිසිටින පුද්ගලයා: (සකිං නිමුශ්ගාව හොති) මින් අදහස් කරන්නේ ඒකාන්ත පවිචු අකුශලයන්ගෙන් සමන්විත පුද්ගලයා ය. (සමන්තාගතො හොති එකන්ත කාළකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි) කුශලය උදෙසා සද්ධා, හිරි, ඔත්තප්ප, විරිය, පක්ෂ්‍යා යන සේබ ධර්මයන්ගෙන් කළපුත්තක් ඔහු නො දිනිය. මේ දහම්මග හා සඛ්‍යතාවක් නැති පුද්ගලයා ය.

2. මතු වී යළි ගිලෙන පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ඡනා නිමුජ්ඡති) ඇතැම් කෙනෙක් කුශලධර්මයෙහි ගුද්ධාව, අකුශලයෙහි ලජ්ජාව, අකුශලයෙහි බිය, කුශලයෙහි විරෝය, ප්‍රයුව යහපතැයි ගැනීම, මතු වීමයි. එහෙත් ඒ කුශලධර්මය නො රඟයි. නො වැඩෙයි. පිරිහිමට යයි. (නෙව තිවියති, නො වඩ්‍යති, හායතොව) මේ දහම්මග ට යොමු වුවත් ඉන් ගිලිහුණ පුද්ගලයා ය.

3. මතු වී සිටින පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ඡනා දීතො හොති) ඇතැම් කෙනෙක් කුශලධර්මය මැනැවැයි ගෙන මතු වෙයි. කුශලය නො පිරිහෙයි. වැඩෙන්නේ ද නැත. සිටියේ ම වෙයි. (නෙව හායති, නො වඩ්‍යති, දීතා හොති.) දහම්මගට බැස ඉදිරි ගමනක් නැතිව රඳි සිටින පුද්ගලයා ය.

4. මතු වී වටපිට බලන පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ඡනා විපස්සති, විලොකති) ඇතැම් කෙනෙක් කුශලධර්මය මැනැවැයි ගෙන මතු වෙයි. මතු වී වෙසේස් නුවණීන් බලයි. හාත්පස බලයි. එනම් විදුරුගනාව වඩයි. වඩා සක්කායදිවයි, විවිකිවිතා, සිලබිත පරාමාස යන සංයෝජන තුන සිද දුක් පැවතුම් වලට නොවැවෙන ස්වභාව ඇති තිවනට තියත සේතාපන්ත පුද්ගලයෙක් වෙයි. (සෞ තිණීණං සංයෝජනානං පරික්ඛා සෞතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මා තියතො සම්බාධිපරායනො) දහම්මගහි

පුද්ගලයා ස්ථීර වන්නේ සෝතාපන්න අවස්ථාවෙන් ය.

5. මතු වී යා යුතු මං බලා තරණය කරන පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ජ්‍යා පතරති) ඇතැම් කෙනෙක් කුගලධිරුමය මැනැවැයි ගෙන මතු වෙයි. හෙතෙම සංයෝජන තුන ක්ෂය කර රාග ද්‍රේව්‍ය මේහ තුනි කිරීමෙන් සකදාගාමි වෙයි. වරක් මේ ලොවට පැමිණ දුක් කෙළවර කරයි. (සො තිණේණ සංයෝජනානා පරික්බයා රාගධාසමොහානා තනුත්තා සකදාගාමි හොති. සකිදෙව ඉම් ලොකං ආගන්තා දුක්බස්සන්තං කරොති.)

6. මතු වී පිහිටක් ලැබූ පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ජ්‍යාව පතිගාධපේපත්තො) කුගලයෙහි ලා සේබධරුමයන් වැඩිම මැනැවැයි පිළිගැනීම යනු මතු වීමයි. මතු වී සක්කායදිවයි, විවිකිව්‍යා, සිල්බිබතපරාමාස, කාමරාග, පරිස පස්වැදැරුම ඕරම්හායිය සංයෝජන ක්ෂය කර සුද්ධාවාස බඹලොවින් පෙරලා නො එන, එහි ම පිරිනිවෙන සුළුව මිපපාතික වීම පිහිටක් ලැබේමයි. (සො පණ්ඩ්වන්නා ඔරම්හාගියානා සංයෝජනානා පරික්බයා මිපපාතිකො හොති තත් පරිනිබ්ලායි අනාවත්තියෙමා තස්මා ලොකො)

7. මතු වී පරතෙරට ගොස් සිටින පුද්ගලයා: (අම්මුජ්ජ්‍යා තිණේණා හොති පාරගතො එලෙ තිවියිති බ්‍රාහ්මණො) කුගලයෙහි ලා සේබධරුමයන් වැඩිම මැනැවැයි පිළිගැනීම මතු වීමයි. මතු වී ආසුවයන් ක්ෂය කර අනාසුව වෙශේර්විමුත්ති යත් පණ්ඩ්කුවිමුත්තියත් මේ දිවියෙහි දී ම, තමා වෙසස් තුවණීන් දැන සාක්ෂාත් කොට එයට එළඟ වාසය කරයි. (සො ආසවානා බයා අනාසවා වෙතොවිමුත්තිං පණ්ඩ්කුවිමුත්තිං දිවියෙව ධම්මේ සයං අහිජ්ජ්ජා සවිජ්ජකවා උපසම්පත්ත විහරති)¹ මේ සඳහන් වන්නේ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව ය.

මේ සූත්‍රයෙහි ධම්මානුසාරී, සද්ධානුසාරී පුද්ගලයින්ගේ

නම් සඳහන්ව නැතත් සතරවැන්නාගේ පටන් සෝතාපන්න, සකදාගාමි, අතාගාමි, අරහත් පුද්ගලයින් දක්වන බැවින් දෙවන, තුන්වන අවස්ථා දෙකේ කරාකරන්නේ සෝතාපන්තිල්ල සාක්ෂාත් කිරීමේ පිළිවෙතට පිළිපන් ධම්මානුසාරියකු හෝ සද්ධානුසාරියකු හෝ බව සැලකිය හැකි ය. දෙවන අංකයට සඳහන් වන්නේ දුගතියට නො යන සූෂ්‍ර සම්බෝධිපරායන බව ආරක්ෂා කරගැනීමට අසමත් වන පුද්ගලයා ය. ඔහු මතු වී යළි ගිලුනෙකි. තෙවැනි පුද්ගලයා ප්‍රමාද විහරණය නිසා ප්‍රතිපදාවේ ඉදිරියට නො වැඩුණත් නො පිරිහි සිටින අයෙකි. සෝතාපන්ති එලයට නො පැමිණෙන තාක් මියයන්ට අභව්‍ය පුද්ගලයා වන්නේ නො පිරිහි සිටින බැවිනි. නො පිරිහි සිටින පුද්ගලයා මරණ කාලයේ දී හෝ එලාවබෝධයට පැමිණෙන බව ඔක්තන්තිසංයුත්තයේ දැක්වෙන බව යට සඳහන් කළේමු.

නො පිරිහි සිටින්නට නම්...:

දහම්මගෙහි හික්මෙන සේබ හික්ෂුවක් නො පිරිහෙන්නට නම් කවර ධර්මයන්හි නො ඇලියයුතු ද යන්න ද තේරුම් ගතයුත්තකි. මෙහි දී වැදුගත් වන කාරණා අටක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරති.

01. අළුත් අළුත් ව්‍යාපෘති ආරම්භ කර එහි නිරත නො වී සිටීම (න කම්මාරාමතා),
02. අල්ලාප සල්ලාපයේ නිරත නො වී සිටීම (න භස්සාරාමතා),
03. සයනසුවයට, ස්පර්ශ සුබයට, අලසසුවයට, තිදුවට ඇලි නො සිටීම (න නිද්දාරාමතා),
04. ගිහි පැවිදි ස්ථි පරුෂ පිරිස්ථි නො ඇලි සිටීම (න සඩ්ජාණිකාරාමතා),
05. ඉඩියයන්හි වසන ලද දොරටු ඇති බව (ඉඩියෙසු ගුත්තද්වාරතා)
06. පමණ දැන ආහාර වැළඳීම (හොඨනේ මත්තස්සුකුතා)
07. පුද්ගල හා පිරිස් සමාගමයෙහි නිරත නො වන බව (අසංස්ග්‍රාරාමතා),
08. නොයෙක් නිමිති ඇසුරෙන් ඉහවහා ගිය සංකල්පනා

ලෝක වල නිරත නො වීම (නිප්පපක්වාරාමතා)

මෙකි කරුණු කෙරෙහි සැලකිලිමත් වන්නේ නම්
සේඛිකුව පිරිහිමට නො පැමිණේ. (අපරිභානාය සංචත්තති)¹

ශැබුගත් විපස්සනාව ඉදිරියට වැඩෙන්නට නම්:

අරඹන ලද විද්‍යාගනාවේ වැඩීම උදෙසා අවශ්‍ය වන කරුණු පිළිබඳව කිවාගිරි සූත්‍රයේ දී සාකච්ඡා වී ඇත. කායසක්ඩී දිවයිප්පත්ත සද්ධාවිමුත්ත පුද්ගලයින් ට ද සාධාරණ වන පරිදී ධම්මානුසාරී සද්ධානුසාරී දෙදෙනා ද අප්‍රමාදීව කටයුතු කළයුතු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරති. (අප්‍රමාදෙන කරණීයන්ති වදාම්) බුදුරජාණන් වහන්සේ අප්‍රමාදීව කටයුතු කරන්නැයි ග්‍රාවකයාට පවසන්නේ “මේ ආපුෂ්මත් තෙමේ විවේකයට යෝග්‍ය සෙනසුත් ඇසුරු කරමින් (අනුලාමිකානී සේනාසනානී පරිසේවමානෙනා), කලණමිතුරු ඇසුරු කරමින් (කලුණාණමිත්තෙන හඳුමානෙනා) ගුද්ධාදී ඉංඩියයන් සමතාවෙන් වඩුමින් (ඉංඩියානං සමන්නානයමානෙනා) කුලපුත්‍රයේ යමක් සඳහා මැනැවීන් ගිහිගෙන් නික්ම සහ්නෙහි පැවැවි වෙත් ද, බණ්ඩර කෙළවර කර ඇති අනුත්තර වූ අර්ථත් එලය මේ අත්බැවිහි ම වෙසස් නුවුණීන් දැන ප්‍රත්‍යාග්‍ය කොට උපද්‍රවා වෙසන්නේ නම් මැනැවී යන කළුපනාවෙනි.”² සකල රාජුලසංයුත්තය ම කථාකරන්නේ විමුත්තිපරිපාවනීය ධර්ම ගැනයි.³ එහි සද්ධානුසාරී ධම්මානුසාරී දෙදෙනා පිළිබඳව සඳහන්ව නැතත් ඒ පිළිබඳව මෙහි දී වෙසසින් පැහැදිලි කළේ විද්‍යාගනාව ගැබැන්වීමෙහි ලා එහි ඇති වැදගත්කම සලකාගෙන ය.

1 අං: නි: 5, සේඛිපරිභානීය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

2 “.....යස්සත්‍යාය කුලපුත්තෙනා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියා පත්‍රපත්ති, තදනුත්තරං බුහුම්වරියපරියෝගානං දීවියේව ධම්මෙ සය අනියුත්කා සවිෂ්ක්ෂණා උපසම්පර්ශ විහරයාති.”
ම: නි: 2, කිවාගිරි සූත්‍රය, 246 පිට, බු: ජ: මු:

3 “සකලේ පන රාජුලසංයුත්තෙන පෙරස්ස විමුත්තිපරිපාවනීය ධම්මාව කළේනා”
සාරජප්පකාසිනී 2, 159 පිට, ජේ: මු:

ගෙහසිත ජ්‍යෙෂ්ඨරාගයෙන් මිදෙන්නට

මහාරාභුලෝවාද සූත්‍රය දේශනා කලේ රාභුල හිමියන්ට වසර දහඅටක් වූ සාමණේරකාලයේ දී ය.¹ මේ කෙනෙක් තමාගේ කාසික තාරුණ්‍යය පිළිබඳව සැලකිලිමත් වන කාලයයි. ‘මම ගෝභාසම්පන්න වෙමි, මාගේ වර්ණයනය ප්‍රසන්න ය’ යනුවෙන් තමාගේ කය නිසා ගෙහසිත ජ්‍යෙෂ්ඨරාගය නො කළයුතු යයි, දැක්වීම පිළිස මහාරාභුලෝවාදය දේශනා කළහ.² ඒ අනුව මහාරාභුලෝවාදය ගෙහසිත ජ්‍යෙෂ්ඨරාගය විනයනය කිරීම පිළිස දේශිත ය.³ මේ අරමුණ යටතේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන කරුණු මෙහි දී පැහැදිලි කර ගතයුතු ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දිනක් පෙරවරුයෙහි හැද පෙරව පා සිවුරු ගෙන දෙවිරම වෙහෙර සිට සැවැත් නුවරට පිළු පිළිස වැඩිය. ආයුෂ්මත් රාභුලයන් වහන්සේ ද හැද පෙරව පා සිවුරු ගෙන භාගුවතුන් වහන්සේ පිටුපසින් වචිති. එසේ වචින අතර මදක් නතර වී රාභුල හිමියන් දෙස බැශු බුදුරජාණන් වහන්සේ රාභුල හිමියන් අමතා,

“රාභුලයෙනි, ආධ්‍යාත්මික වේවා, බාහිර වේවා, මිළාරික වේවා, සියුම වේවා, හිණ වේවා, ප්‍රණීත වේවා, දුර වේවා, ලග වේවා අතිත හෝ අනාගත හෝ මේ මොහොතේ හෝ උපන් යම් රුපයක් වේ ද ඒ සියලු රුප මගේ නො වේ, මම නො වෙමි, මාගේ ආත්මය නො වේ ය’යි මතා නුවණීන් ඇති සැවියෙන් දැකියයුතු

1 “මහාරාභුලෝවාද සූත්‍රන්තං අවධාරණවස්ස සාමණේරකාල වුත්ත.” පපක්වසුදනී, 3, 86 පිට, හේ: මූ:

2 “අහං සොභාම් මම වණ්ණායනනං පසන්නනත්ති අත්තහාවං නිස්සාය ගෙහසිතජ්‍යෙෂ්ඨරාගා න කත්තබොති මහාරාභුලෝවාද සූත්‍රන්තං කලෙසි.”
- එම -

3 “මහාරාභුලෝවාද ගෙහසිතජ්‍යෙෂ්ඨරාගවීනොදනයා.”
- එම -

ය’සි වදාලහ.

භාගතවතුන් වහන්ස, සුගතයන් වහන්ස, එසේ දැකිය යුත්තේ රුපය ම ද, රාජුල හිමියෙළ පෙරලා වීමසුහ.

රාජුලයෙනි, රුපය ද, වේදතාව ද, සංඝාව ද, සංස්කාර ද, විජානය ද එසේ දැක්කයුතු ය’සි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙරලා වදාලහ.

පිළු පිණිස වචින ගමන මදකට නවතා රාජුල හිමියන්ට හඳුසියේ මෙවත් අනුගාසනයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් සිදු කරන ලද්දේ කවර හෙයින් ද, යන්න මෙහි දී සිතා බැලියයුතු ය. මේ පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන අවශ්‍යකමාව පිළු පිණිස වචින අතර බුදුරජාණන් වහන්සේ ‘රාජුලහදයන් දන් කවර සිතකින් වෙසන්නේදු’යි විමසා බලන කළේ රාජුල හිමියන්ගේ සිත දැකින උන්වහන්සේ ‘රාජුල මා පිටුපසින් එමින් මම ගෝභාමත් වෙමි, මගේ පැහැය ප්‍රසන්න ය, යනුවෙන් කය ඇසුරු කරගෙන ගේහසිත ජන්දරාගය උපද්‍රවාගත්තේ ය’යි, දැක මේ අනුගාසනය කළබව සඳහන් කරයි.

ගිහි පස්කම් සූවයට අයත් ජන්දරාගය උපද්‍රවීම යායුතු දිගාව වරදවා ගැනීමකි. තො යා යුතු දිගාවකට යාමකි. මේ ක්ලේඥය අභ්‍යන්තරයෙහි වැඩෙන විට ආත්මාර්ථය ද පරාර්ථය ද උහයාර්ථය ද දැකින්නට අසමත් වෙයි. එයින් නිරයෙහි ද, තිරිසන් යෝනියෙහි ද, ප්‍රේත විෂයයෙහි ද, අසුර කායයෙහි ද, හිරිහැර සහිත තැන්හි ද, මව්කුසේහි ද උපත ගෙනදෙමින් අනන්ත සසර හෙළන්නේ ය. ඒ බව සලකා සියලු කය ම හරවා නාගාලෝකනයෙන් රාජුල හිමියන් දෙස බලා යට කි අනුගාසනය කළබව අවශ්‍යකමාවේ සඳහන් වේ.

සම්සක් සමබුදුවරයන් වහන්සේලා උපදින්නේන්, ලෝකයට සද්ධර්මය දේශනා කරන්නේන් සසර දුගතින්ට වැටීමත්, ජරාමරණ දුකත් නිම කරනු පිණිස ම ය. ඒ නිසා ගාස්තාන් වහන්සේ පැවිදි දිවිය ගේහසිත ජන්දරාගයට තො වැටීම පිණිස සානුකම්පිත අවධානය රාජුල හිමියන් වෙත යොමු කළ අකාරය මින් පෙනේ. කොයි කළවත් නවක පැවිදි දිවියට ඒ වැඩිහිටි අවධානය අවශ්‍ය ය. පැවිදි දිවියක පරමාර්ථය මෙලාව ජීවිතයේ හෙළුතිකව ලබන සාර්ථකත්ත්වයකට පවුකර සිතියයුතු තො වේ.

ගාස්තා ගෞරවයෙන් භා ආචාර්ය උපාධ්‍යාය

ගෞරවයෙන් යුතුව නිරතුරු වැඩිහිටි අවවාදය අනුගාසනය අපේක්ෂා කරන රාජුල හිමියන් මෙහි දී ක්‍රියා කළේ කිකරු අවවාදක්ෂම ශිෂ්‍යයකු නැවියටයි. අවවාදය ලැබුණේ පිළු පිණිස වචින අතරතුරයි. එහි දී රාජුල හිමියන් කළේපනා කළේ මේ ආකාරයටයි. “අද හාගාවතුන් වහන්සේ විසින් සම්මුඛයෙහි අවවාදයෙන් අවවාද කරනු ලැබූ කළේහි ගමට පිළු පිණිස පිවිසෙන්නේ කවු ද”¹ යනුවෙනි. පිළු පිණිස යාම වෙනුවට උන්වහන්සේ කළේපනා කළේ තරාගත අවවාදයක් ලැබූ කළේහි එකතෙනෙහි ම වීරයය ආරම්භ කිරීමයි. උන්වහන්සේට සිතුන්නේ පිණ්ඩාතෙන් පසුවට බවුන් වැඩිම කළදුම්ම තරාගත අවවාදයට නො සැලකිල්ලක් දක්වීමක් බවයි.

රාජුල හිමියෝ පිළු පිණිස නො වැඩි එකතරා රුක් මූලෙක පලග බැඳ සංපුරු වූ කියින් කමටහන්හි සිහි එළවා වැඩි ඩුන්හ. ආයුෂ්මත් ශාරිප්‍රතුයන් වහන්සේ ද පිළු පිණිස වචින්නේ එසේ බවුන් වචන රාජුලදුයන් දක්, අමතා, “රාජුලයෙනි, ආනාපානසති හාවනාව වචන්න. බහුල කොට වචන ලද ආනාපානසතිය මහන්ථිල වෙයි. මහානිංස වෙයි” යනුවෙන් වදාළහ.

ශාස්ත්‍රාන් වහන්සේ රුප කරමස්ථානය වදාරා වැඩියහ. ඒ ගේහසිත ජන්දරාගය දුරලනු පිණිස ය. උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ ආනාපානසතිය වදාරා වැඩියහ. ඒ දිනාන පාදක විද්‍යාගනාව සලකාගෙන ය. දන් කරමස්ථාන දෙකකි. එදින රාජුල හිමියනට පිණ්ඩාහාරය තැත. ගෙන දුන් කෙනෙක් ද තැත. ඒ ගැන උන්වහන්සේට නො සතුවක් ද තැත. පසුබත් කාලය වන තුරු ම රුපයෙහි අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, අශුහය වැෂ්පිහ.

සවස් කාලයෙහි රාජුල හිමියනට මෙසේ කළේපනාවක් ඇති විය. “මට උපාධ්‍යායයන් වහන්සේ වදාලේ ආනාපානසතිය වචන්නට ය. එහෙත් මා වැඩියේ ආනාපානසතිය නො වේ. ආවාරය උපාධ්‍යායයන්ගේ වචනය නො කරන්නා දුර්වලයෙක් වෙයි. ඉන් ඇතිවන ගරහාවට වැඩි තවත් පිඩාවක් තැත.” එසේ

සිතා මේ පිළිබඳව විමසනු පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට ගියහ. "ස්වාමීනි, කෙසේ වඩා ලද ආනාපානසනිය මහත්ථාල මහානිජාස වේදු'යි විවාහය. ආනාපානසනිය පිළිබඳව විමසන ලද කල්හි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ ආනාපානසනිය පිළිබඳව නොව රැපකර්මස්ථානය පිළිබඳව ම ය. ඒ රැපයෙහි ජනරාගය දුරුකිරනු පිණිස ය. කිලින් රැපකර්මස්ථානය වදාලේ කෙටියෙනි. දැන් කායගතාසනිය සවිස්තරව ම වදාරති.

උපාදින්න කයෙහි බාහුමනසිකාරය:

පධ්‍යවානුව:

රාජුලයෙනි, කෙස් ය, ලොම ය, නිය ය, දත් ය, සම ය, මස් ය, නහර ය, ඇට ය, ඇටමිදුල ය, වකුගේවුව ය, හඳුයමාග ය, අක්මාව ය, දලුව ය, බවදිව ය, පෙනහලු ය, අතුණු ය, අතුණුහැන් ය, නො පැසුණ අහර ය, අසුව් ය, අනෙක් කිසිවක් ය යනුවෙන් තමා පිළිබඳකාට ගන්නා ලද, තමාට විශේෂ වූ රඹ තද යම් පය්චිඛාතු කොටසක් වේ නම් ඒ ආධ්‍යාත්මික පය්චිඛාතුවයි. යම් ආධ්‍යාත්මික පය්චිඛාතුවක් වේ ද, යම් බාහිර පය්චිඛාතුවක් වේ ද ඒවා පය්චිඛාතු ම වෙයි. ඒවා මගේ නො වේ, මම නො වෙමි, මාගේ ආත්මය නො වේ යයි ඇතිසැරියෙන් මනා තුවණීන් දතුපුතු ය. මෙසේ ඇති සැටියෙන් මනා තුවණීන් දක පය්චිඛාතුවහි කළකිරයි. පය්චිඛාතුවහි සිත නො අලවයි.¹

බාහිරව ඇත්තේත් උපාදින්න කයෙහි ඇත්තේත්ත් එක ම පය්චිඛාතුවයි. එහෙත් පුද්ගලයා උපාදින්න කයෙහි පය්චිඛාතුවට 'කය ම මම වෙම්'යි සිතෙන තරමට ම මමත්වයෙන් බැඳී සිටියි. අත්ස්ථත්තික පය්චිඛාතුවත් බාහිර පය්චිඛාතුවත් එකක් ම බව තේරුම් ගන්නා විට ඒවා මගේවත් මමත්ත් මාගේ ආත්මයවත් නො

1 "කෙසා ලොමා නඩා දන්නා තවෙන මංසය නහාරු අවිධි අවිධිමික්ද්‍රා වක්කං හදයා යකනා කිලොමක් පිහක් පළ්පාසං අන්තරුණා උදිරියං කරිසං ය. වා පනක්ස්ක්වුල්පි කියුව් අත්ස්ථත්තා පවිච්චතා කක්බලං බරිගතං උපාදින්නං, අය වූවිති රාජුල අත්ස්ථත්තිකා පය්චිඛාතු යා වෙව බො පන අත්ස්ථත්තිකා පය්චිඛාතු යා ව බාහිර පය්චිඛාතු පය්චිඛාතුරෙවසා. තං නෙතං මම, නොසොහමස්ම්, න මෙසේ අත්තා'ති එවමෙතං යථාභ්‍යතං සම්ම්පැස්ක්ස්ඩාය දිස්වා පය්චිඛාතුය නිවිශ්චිති. පය්චිඛාතුය වින්තන විරාජනි."

ම්: නි: 2, මහාරඟලොවාද සූත්‍රය, 142 පිට, මු: ජ: මු:

වන බව පහසුවෙන් තේරුම් ගතහැකියි. මෙසේ දැකීමේ දී තණ්ඩාවටත් මානයටත් දිවිධියටත් පදනමක් නැති වේ.

ආපෝඛාතුව:

රාජුලයෙනි, ආපෝඛාතුව කවරේ ද? ආපෝඛාතුව අංශකත්තික හා බාහිර වශයෙන් දේ ආකාර ය. ආධ්‍යාත්මික ආපෝඛාතුව කවරේ ද? පිත ය, සෙම ය, සැරව ය, ලේ ය, දහදිය ය, තෙල්මත්ත ය, කුදා ය, වුරුණු තෙල් ය, කෙළ ය, සොවුවැල් ය, සඳලිදුල ය, මුත්‍රා ය, අනෙක් කිසියම් ආපෝඛාතුවක් ය යන යම් උපාධින්න ආපෝඛාතුවක් වේ ද ඒ ආධ්‍යාත්මික වූ තමා පිළිබඳ වූ ආපෝඛාතුව ය. යම් ආධ්‍යාත්මික ආපෝඛාතුවක් වේ නම් යම් බාහිර ආපෝඛාතුවක් වේ නම් ඒ ආපෝඛාතුව ම ය. එය මගේ නො වේ, මම නො වෙමි, මාගේ ආත්මය නො වේ යයි ඇතිසැරියෙන් මනාතුවණීන් දතුසුතු ය. මෙසේ ඇති සැරියෙන් මනා තුවණීන් දැක ආපෝඛාතුවහි කළකිරීයි. ආපෝඛාතුවහි සිත නො අලවයි.¹

තේශෝඛාතුව:

තේශෘංඛාතුවත් ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර වශයෙන් දේ ආකාරයි. ආධ්‍යාත්මික තේශෘංඛාතුව කුමක් ද? යම් තේශෘංඛාතුවක් නිසා කය තැවේ ද, කය දිරාපත් වේ ද, කය දුවේ ද, බුදින ලද බොන ලද කන ලද රසවිදින ලද යම් ආභාරපානයක් මැනැවීන් ජ්‍රණ වේ ද, තමා පිළිබඳ වූ අනෙක් කිසියම් උපාධින්න තේශෘංඛාතුවක් වේ ද ඒ ආධ්‍යාත්මික තේශෘංඛාතුවයි. යම් ආධ්‍යාත්මික තේශෘංඛාතුවක් වේ ද බාහිර තේශෘංඛාතුවක් වේ ද ඒ තේශෘංඛාතුව ම ය. 'එය මගේ නො වේ. මම නො වෙමි. මාගේ

1 "....යෝ ආංශකත්තං ප්‍රචිචන්තං ආපො ආපොගතං උපාධින්නං, සෙයාවේදා: වින්තං සෙමිහං ප්‍රබැඩා ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා බෙලා සිඩිසානිකා ලසිකා මුන්තං, යං වා පනක්කුම්පි කිස්වේ අංශකත්තං ප්‍රචිචන්තං ආපො ආපොගතං උපාධින්නං , අයං වුව්වති රාජුල ආංශකත්තිකා ආපොඛාතු."
ම්: නි: 2, මහාරජුලාවාද සූත්‍රය, 144 පිට, වූ: ජ: ම:

ආත්මය නො වේ' යනුවෙන් ඇතිසැරියෙන් මනා තුවණීන් දතුපුතු ය. මෙසේ ඇති සැරියෙන් මනා තුවණීන් දක තේරේධාතුවහි කළකිරේයි. තේරේධාතුවහි සිත නො අලවයි.¹

වායෝධාතුව:

වායෝධාතුව ද ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර වගයෙන් දේ ආකාරයි. ආධ්‍යාත්මික වායෝධාතුව කුමක් ද? උච්ච නැගෙන වාතය, යටට බස්නා වාතය, අතුණු වලින් පිටත පවත්නා වාතය, අතුණු තුළ පවත්නා වාතය, අගපසග අනුව ක්‍රියාත්මක වන වාතය, ආශ්ච්චාස ප්‍රශ්ච්චාස වාතය, තමා පිළිබඳ අනෙක් කිසියම් උපාදිත්තන වායෝධාතුවක් වේ ද, ඒ ආධ්‍යාත්මික වායෝධාතුවයි. යම් ආධ්‍යාත්මික වායෝධාතුවක් වේ ද බාහිර වායෝධාතුවක් වේ ද ඒ වායෝධාතුව ම ය. 'එය මගේ නො වේ. මම නො වෙමි. මාගේ ආත්මය නො වේ.' යනුවෙන් ඇති සැරියෙන් මනා තුවණීන් දතුපුතු ය. මෙසේ ඇතිසැරියෙන් මනා තුවණීන් දක ආපේධාතුවහි කළකිරේයි. ආපේධාතුවහි සිත නො අලවයි.²

ආකාසධාතුව:

ආකාසධාතුව ද ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර වගයෙන් දේ ආකාර ය. ආධ්‍යාත්මික ආකාශධාතුව කවරේ ද? කන්සිදුරු ය, නාසිසිදුරු ය, යමකින් කන ලොන ආහාරයක් අතුළට ගන්නේ ද ඒ මුවදාර ය, යම් තැනෙක ඒ කන ලොන ආහාර පිහිටන්නේ ද, අධේෂාගයේ යම් තැනෙකින් ඒ ආහාර පිටවන්නේ ද, අනෙක් කිසියම් උපාදිත්තන ආකාශධාතුවක් වේ ද, තමා පිළිබඳ වූ තමා අයන් වූ ඒ අකාශධාතුව අර්ක්කන්තික ආකාශධාතුවයි. යම් අනෙක් ආධ්‍යාත්මික ආකාශධාතුවක් වේ ද, බාහිර ආකාශධාතුවක් වේ ද ඒ

1 ".....යෙන ව සන්තප්පති, යෙන ව ජීරියති, යෙන ව පරිඛියති, යෙන ව අසිතිතබාධිතසායින්. සම්මා පරිණාමං ගව්ශති, යං වා පනැස්සුම්මි කිස්වේ අර්ක්කන්තාං ප්‍රව්‍යිත්තාං තෙලේ තෙලේගතං උපාදිත්තනං, අයං වුව්‍යිවති රාභුල අර්ක්කන්තිකා තෙපේධාතු."
ම්: නි: 2, මහාරාජුලාවාද සූත්‍රය, 144 පිට, බු: ජ: මු:

2 "අද්ධ්‍යිගමා වාතා අධ්‍යාගමා වාතා කුවිෂ්සයා වාතා කොටධාසයා වාතා අඩ්ච්චම්චියනුසාරෙනා වාතා අස්සාසේ පස්සාසේ ඉතිනි. යං වා පනැස්සුම්මි කිස්වේ අර්ක්කන්තාං ප්‍රව්‍යිත්තාං වායෝ වායෝගතං උපාදිත්තනං, අයං වුව්‍යිවති රාභුල අර්ක්කන්තිකා වායෝධාතු."
එම -

ଆକୁଣଦାତ୍ରୀର ମାତ୍ରା ପରିମା ଏହି ଅନେକ କଣ୍ଠରେ ଉପରେ ଥିଲା । ଆକୁଣଦାତ୍ରୀର ମାତ୍ରା ଏହି ଅନେକ କଣ୍ଠରେ ଉପରେ ଥିଲା ।

සද්ධීරමය දුනගනන්නා තුරු හැම අයෙක් ම සිතනන්නේ කය තමා හැටියට ය. කය තමාගේ හැටියට ය. තමා පිළිබඳ සාරය හැටියට ය. බාහිර පයිවි, ආපෝ, තේලෝ, වායෝ, ආකාශ ධාතුන් ම උපාදින්න කය සම්බන්ධ වන විට මමත්වයෙන් ගනියි. මේ අවිද්‍යාවයි. මෝහයයි. කය ඇසුරු කොටගත් මහිර සූච විෂ්නායන්හි ඇලෙන සත්වයා දුක්ඛ විෂ්නායෙහි ගැටෙයි. දුකක් ලැබුණ කළේහි අපේක්ෂා කරන්නේ කාමරුණයන් ඇසුරින් දුක මගහරවා ගැනීමට ය. සැපය වුව ද නියත සැපයක් තොව දුක හා බැඳී ඇත්තක් බව තො දකියි. පූහුදුන් මතසට මේ ස්වභාවයෙහි කළකිරී සිත් තො ඇල්වීමට තරම වරදක් පෙනෙනන්නේ නැතු. එහෙයින් සසර වැඩුවේ අභ්‍යන්තරයෙහි ඉහස්‍යාවයි. මේ තණ්ඩාවයි. එහෙයින් බුදරජාණන් වහනසේ මෙසේ වදාරති.

"මහණෙන්, යම් අවිද්‍යාවකින් වැසුනු යම් තාප්ත්‍රාවකින් යුත්ත වූ බාලයාගේ මේ කය ඩටගත්තේද, බාලයාගේ ඒ අවිද්‍යාවත් ප්‍රහිණ නො වුවා ය. ඒ තාප්ත්‍රාවත් ස්ථය නො වුවා ය. (යාය ව හික්බලේ, අවිජ්‍යාය නිවුතස්ස බාලස්ස යාය ව තණ්හාය සම්පූද්‍යන්තස්ස අයං කායේ සම්බාගතා) කවර හෙයින් ද යන්: මහණෙන් බාලතෙම මැනැවීන් දුක් ස්යාවීම පිණිස බහිසර නො හැසුරුනේ ය. (න හි හික්බලේ බාලෙ අවරි බුජ්මලරියං සම්මාදුක්බක්බයාය) එහෙයින් බාලතෙම කය නිදිමෙන් (අනෙක්) කයකට පැමිණියේ වේ. අන් කයකට පැමිණි හේ ප්‍රති ජරාමරණ සෝක පරිදෙව දුක් දොමනස් උපායාසයෙන් නො මිදෙයි. දැකින්

1 "කෙන්ඹවිජේදාන නාසිවිජේදාන මුදල්වාර, යෙන ව අසිතපිතබායිත-
භායිත අර්ථයාහරති යස් ව අසිතපිතබායිතසායිත සන්තිවිචිත,
යෙන ව පැහැදිලිතායිතසායිත අධ්‍යාපන නිකුත්මති. ය වා
පනසුසුම් කිසුවේ අර්කන්තන ප්‍රවිත්තන ආකාසං ආකාසගතන
දැඩින්නං අය වුව්වති රාහුල අශ්වන්තිකා ආකාසගතාතු."
ම: නි: 2, මහාරූපලාවාස සුත්‍ය, 144 - 146 පිට, බු: ජ්: ම:

හාත්පසින් නො මිදේ සි කියම්.”¹

නුවණැති පුද්ගලයා කයෙහි හටගැනීමට කරුණු වන අවිද්‍යාත්වරණයන් තාප්ත්‍යා සංයෝජනයන් සූය කළ අයකු වන්නේ මැනැවින් දුක් සූය කිරීම පිණිස බඩසර හැසිරුණ බැවිනි. මහු කය බිඳීමෙන් අනෙක් කයකට නො පැමිණේ. එහෙයින් ජාති ජරාමරණ සේක පරිදේව දුක් දෙම්නය් මිහුට නැත.

සේබ පුද්ගලයා ධාතුමහසිකාරය වැඩිමෙන් කරන්නේ නැවත නැවතන් කයකට පැමිණීමේ දුක නිම කිරීම ය. අජ්ධනත්තික ධාතුත බාහිර ධාතුන් එකක් ම හැටියට අවබෝධ කරගන්නා විට කය පිළිබඳ ආත්මය හැඟීම ක්‍රමයෙන් වියැකෙයි. අජ්ධනත්තික බවට පත්කරගෙන ඇත්තේ බාහිර ධාතු කොටස් ම බව දක්නා කල්හි ත්‍රිධිස්වාව පිරිපුන් කිරීමට ඉන් ලැබෙන්නේ නො මද පහසුවකි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන ධාතුවිග්‍රහය විශ්වයේ මූලද්‍රව්‍ය විශ්ලේෂණයක් ලෙස ගතයුතු නැත. එය පුද්ගලයාගේ අත්දැකීම සීමාවට අදාළව කරන ලද්දකි. තදගතිය, තෙතගතිය, උණුසුමගතිය, සැලෙනගතිය, හිස්ගතිය පුද්ගලයාගේ සළායතනික අත්දැකීම සීමාවට වැඩි දෙයක් නො වේ. ද්‍රව්‍යයේ රසායනික සංයුතිය කෙබඳ ද යන්න ප්‍රතිපදාවට වැදගත් නැත. ප්‍රතිපදාමාර්ගය වඩන්නහුට වැදගත් වන්නේ ස්පර්ශයෙන් මනසිකාරයෙන් ජන්දරාගයෙන් උපාදින්න වූ හෙවත් තමාගේ බවට පත්කරගත් රුපදර්ම සීමාවයි.

මනාප අමනාප ස්පර්ශයෙන් නො මැබෙන භාවනාව:

යට කි ධාතුමහසිකාරයෙන් අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන්ගේ අවධානය ගොමු කරන්නේ මනාප අමනාප ස්පර්ශයන්ගෙන් නො මැඩි සිටීමට අවශ්‍ය භාවනා පිළිවෙත කෙරෙහි ය. පුද්ගලයාගේ අත්දැකීම විෂයයට අයන් හැම ධර්මයක් ම සමුද්‍ය වන්නේ සළායතනික ස්පර්ශයෙනි. (එස්සසමුද්‍යා සබැඩම්මා) එස්සය ප්‍රත්‍යා වන්නේ වින්දනයට ය. (එස්සපවිචා වෙදනා) වින්දනය ප්‍රත්‍යා වන්නේ තණ්ඩාවට ය. (වෙදනාපවිචා තණ්ඩා) තණ්ඩාව උපාදානයට ප්‍රත්‍යා වේ.

1 සං: නි: 2, බාලපණ්ඩිත පූරුෂ, 36 පිට, බු: ජ: ම:

(තණ්ඩාපවිචාර උපාදානය) උපාදානය හට ජාති ජරාමරණ සේකු පරිදෙව දුක් දෙශීමිනස් උපායාස යන සමස්ත දුකෙහි ම සමූද්‍යට ප්‍රත්‍යාය වේ. සමස්ත දුකෙහි ම සකස්වීමට ප්‍රත්‍යාය සම්බන්ධතාව උපාකිරීමට මුල් වූයේ මේ එස්සය වනවිට එහි සමූද්‍යට ප්‍රත්‍යාය වූයේ සළායතනයි. සළායතනික සම්බන්ධතාවේ දී එස්සයට ප්‍රත්‍යාය වන්නේ නාම හා රුප සම්බන්ධතාවයි. (නාමක්ව රුපක්ව පටිච්ච එස්සා)¹ මේ නාමරුප පිළිබිඳු වන්නේ වික්ද්‍යාණයෙහි ය. මෙහි රුපය, විද්‍යා, සක්ද්‍යා, වෙතතා, එස්ස, මනසිකාර යන නාමධර්ම ඔස්සේ වික්ද්‍යාණයේ මැවෙන නාමමාත්‍ර රුපයි. නාමමාත්‍ර රුප පයිවි ආපේර් ආදි ඕලාරික රුප ඇසුරින් ගන්නා රුපසංඛ්‍යා යි. පයිවි, ආපේර්, තේරේර්, වායෝ, ආකාස යන ධාතු ඕලාරික මට්ටමෙන් පොලොව, ජලය, ගින්න, වාතය, අනස හැරියට ගෙන අවේතනික වූ ඒවායේ ස්වභාවය අනුව සහඳුම්න් සළායතනික ස්පර්ශයෙහි ප්‍රයාසම්පූරුක්ත උපේක්ෂාව වඩ්නට මෙහි දී උපදෙස් ලැබේ. ඒ මෙසේයි.

1. රාභුලයෙනි, පාලිවිය හා සම කොට හාවනා වඩ්නා. (පයිවිසමං රාභුල හාවනා හාවෙහි)
2. රාභුලයෙනි, ආපය සම කොට හාවනා වඩ්නා. (ආපේසමං රාභුල හාවනා හාවෙහි)
3. රාභුලයෙනි, තේරස් සම කොට හාවනා වඩ්නා. (තේරොසමං රාභුල හාවනා හාවෙහි)
4. රාභුලයෙනි, වායු සම කොට හාවනා වඩ්නා. (වායෝසමං රාභුල හාවනා හාවෙහි)
5. රාභුලයෙනි, ආකාශය සම කොට හාවනා වඩ්නා. (ආකාශසමං රාභුල හාවනා හාවෙහි)

“රාභුලයෙනි, යම් සේ පොලොවෙහි පවිත්‍ර දේත් දමත් ද, අපවිත්‍ර දේත් දමත් ද, අසුව් ද දමත් ද, මුත්‍රා ද දමත් ද, කෙළගසත් ද, සැරව දමත් ද, ලේ දමත් ද පොලොව ඉන් පිඩාවට ලඟ්ඡාවට පිළිකුල් වීමට පත්වන්නේ තැත. අන්න එපරිද්දෙන් රාභුල,

1 සුත්තනිපාත, කළහවිවාද සූත්‍රය, 276 පිට, බු: ජ: මු:

පොලාව සම කොට භාවනා වඩින්න. පයිවිසම කොට භාවනා වඩින ඔබගේ සිත මනාප අමනාප ස්පර්ශයේ මැඩගෙන නො සිටින්.”¹

මේ ආකාරයෙන් පිරිසිදු අපිරිසිදු දේ, මල, මුතු, කෙල, සැරව, ලේ සේදන ජලයත්, එබදු දේ ද්වන ගින්නත්, එබදු දේ කරා හමා යන සූළගත් පිඩාවට ලේඟාට පිළිකුල් වීමට පත්වන්නේන් නැත. පොලාවට, දියට, ගින්නට, සූළගට පිරිසිදු අපිරිසිදු නොයෙක් දේ එක් වුවත් වෙනසක් පළ නො වේ. එපරිදේදෙන් සළායතනික වශයෙන් ඉටු අතිටු කවර අරමුණක් ස්පර්ශ වුවත් විජ්‍යන ත්‍යෝහා උපාදාන වශයෙන් ස්පර්ශයට යටත් නො වන්නේ නම් හව ජාති ජරාමරණ සේක් පරිදේව දුක් දොමිනස් උපායාස සැකසෙන්නේ නැත.

ආකාසය සමකොට භාවනා කිරීම පැහැදිලි කරන්නේ මෙයට වඩා මදක් වෙනස්ව ය. එය පැහැදිලි කර ඇති ආකාරය මෙයයි. “රාජුලයෙනි, ආකාශය සමකොට භාවනා වඩින ඔබගේ සිත, උපන් මනාප අමනාප ස්පර්ශයේ මැඩගෙන නො සිටිති. රාජුලයෙනි, යම් සේ අහස කිසි තැනෙක නො පිහිටියේ වේ ද (ආකාසො න කක්ෂී පත්විධිතො), අන්න ඒ ආකාරයෙන් ම රාජුලයෙනි, අහස සමකොට භාවනා වඩින ඔබගේ සිත, උපන් මනාප අමනාප ස්පර්ශයේ මැඩගෙන නො සිටිති.” යනුවෙනි. සුව දුක් නොදුක් නොස්ව වේදනා විදින්නකු මත පිහිටි ධරුම නො වේ. විජ්‍යනයට ප්‍රත්‍යා වන්නේ ස්පර්ශය බව දැකිය යුතුයි.

බණවිහරණය:

මහාරජුලොවාද සූත්‍රයෙහි ඊ ලග කරුණ වශයෙන් දැක්වන්නේ මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා යන

1 “සෙයරයි රාජුල, පයිවියා සුව්මියි නික්තිපන්ති, පැසුව්මියි නික්තිපන්ති, ගුරුගතම්පි නික්තිපන්ති, මුත්තගතම්පි නික්තිපන්ති, බෙලගතම්පි නික්තිපන්ති, පුබුගතම්පි නික්තිපන්ති, වොහිතගතම්පි නික්තිපන්ති. න ව තෙන පයිවි අවටියනි වා භරායනි වා ජේග්‍යිජනි වා එව්‍යෙම්ව බො ස්ව රාජුල පයිවිසම් භාවනා භාවෙහි.පයිවිසම් හි තෙ රාජුල භාවනා භාවයතා උපන්නා මනාපා’මනාපා එස්සා විත්තං න පරියාදාය තිටිති.”

ම: නි: 2, මහාරජුලොවාද සූත්‍රය, 146 පිට, මු: ජ: මු:

සිව්බඩහිරණයයි. එනමින් හැඳින්වන්නේ බුහ්මකායිකයනට ආවේණික විහරණය බැවිති. කාමහවයෙහි නැමුරුව මෙමත්‍යට නොව ව්‍යාපාදයට ය. කරුණාවට නොව විහිංසාවට ය. මුදිතාවට නොව රෝෂ්‍යාවට ය. උපේක්ෂාවට නොව ගැටීමට ය. කාමහවයේ මේ මූලික දුර්වලතා බැහැරකිරීමට නම් බුහ්මවිහාර වැඩියුතු ය. අපුරාණ සත්වයන් කෙරෙහි පැනිරවිය යුතු හෙයින් මේවා අප්පමණුකුදා නමින් ද හැඳින් වේ. සිව්බඩහිරණ වැඩිමේ දී පුද්ගල සත්තානය තුළ පිබිදෙන පායෝගික ප්‍රතිඵල කවරේ ද යන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පැහැදිලි කරති.

1. රාජුලයෙනි, මෙමත්‍යාවනා වචන ඔබගේ යම් ව්‍යාපාදයක් වේ නම් එය ප්‍රහිණ වන්නේ ය. (මෙත්තං හි තේ රාජුල හාවනා හාවයතො යො ව්‍යාපාදේ සො පහිසිස්සනි) මෙමත්‍ය යනු ‘සියලු සත්වයේ සුවපත් වෙත්වා’ යන කළුපනාවයි.
2. රාජුලයෙනි, කරුණාහාවනා වචන ඔබගේ යම් විහිංසාවක් වේ ද එය ප්‍රහිණ වන්නේ ය. (කරුණ හි තේ රාජුල හාවනා හාවයතො යා විහෙසා සා පහිසිස්සනි) කරුණා යනු ‘සියලු සත්වයේ දුකකට නො පැමිණෙන්වා’ යන කළුපනාවයි.
3. රාජුලයෙනි, මුදිතාහාවනා වචන ඔබගේ යම් අල්පේච්චත්තාවෙහි හා අධිකුෂල ධර්මයන්හි යම් උදාසීන බවක් වේ නම් එය ප්‍රහිණ වන්නේ ය. (මුදිතං හි තේ රාජුල හාවනා හාවයතො යා අරති සා පහිසිස්සනි) මුදිතා යනු පරසුපතෙහි රෝෂ්‍යා නො කර ‘සියලු සත්වයේ සැපයෙන් නො පිරිහෙන්වා’ යන ක්ලපනාවෙන් යුතු වීමයි. පර සම්පතෙහි රෝෂ්‍යාව ඇති තැන පුද්ගලයා අධිකුෂල පිළිවෙතෙහි අරතියට හෙවත් නො ඇල්මට වැවේ. මුදිතාහාවනාව ඉන් මිදීම පිණීසයි.
4. රාජුලයෙනි, උපේක්ෂාහාවනා වචන ඔබගේ යම් පරිසයක්

වේ නම් එය ප්‍රහිණ වන්නේ ය. (උපෙක්ං හි තෙ රාජුල හාවනා හාවයතො යො පටිසා සො පහිසිස්සති) මෙහි උපේක්ෂාව යොමු විය යුත්තේ අප්‍රමාණ සත්වයන් කෙරෙහි ය. පුද්ගලයින් කෙරෙහි මතාප අමතාප බවට නො වැටී සියලු සත්වයන් කර්මය දායාද කොට ඇත්තවුන් බව සලකා මැදහත් සිතින් විහරණය කිරීම උපේක්ෂා හාවනාවයි.

සතර අප්පමක්ස්සා පිළිබඳ මහාරාජුලොවාද සූත්‍රයෙහි එන කෙටි හැඳින්වීම සෙසු මුදුවදීන් ඇසුරෙන් තරමක් සවිස්තරව පැහැදිලි කර ගනිමු. ව්‍යාපාදය, විහිංසාව, අරතිය, පටිසය ප්‍රහිණ වන්නේ මේ හාවනාවන් මගින් ලබන සමාධිය ධ්‍යාන මට්ටමට දියුණු වීමෙනි. ඒ සමාධි මට්ටම මෙත්තාවෙතොවීමුත්ති, කරුණාවෙතොවීමුත්ති, මුදිතාවෙතො-වීමුත්ති, උපෙක්ංඏවෙතොවීමුත්ති යනුවෙන් හැඳින්වේ.

මෙත් වේතෝවීමුක්තිය අප්‍රමාණ සත්වයන් අරමුණු කරගෙන වැඩිය යුත්තේ කෙසේ ද? සූත්තනිපාතයේ මෙත්ත සූත්‍රයෙන් සමස්ත සත්ව සන්තතිය තේරුම් ගතහැකි ය. කිසිවෙක් අත් නො හැර තැතිගත් (තසා), තැති නො ගත් (ජාවරා), දිග (දිසා), මහත් (මහන්තා), මධ්‍යම ප්‍රමාණ (මත්ස්යිමා), කෙටි (රස්සකා), සියුම් (අණුක), ස්ථුල (ථුලා), පෙනෙන්නට සිටින (දිටියා), නො පෙනෙන්නට සිටින (අද්දිවියා), දුර සිටින (දුරෝ), සම්පයේ සිටින (අව්දුරෝ), උපන් (භාතා), උපතක් සකස් වෙමින් සිටින (සම්හවෙසී) යනුවෙන් දක්වෙන්නේ සමස්ත සත්ව සන්තතියයි.

මෙත් වේතෝවීමුක්තිය වඩා ආර්යග්‍රාවකයා මේ සියලු සත්වයේ සූච්‍යවත් වෙතවා (සබලෙසන්තා හවන්තු සූච්‍යතන්තා) යනුවෙන් සත්ව සන්තතිය අරමුණු කර ව්‍යාපාදයෙන් තොරව, නො මුලා මු සිතින්, මතා නුවණීන්, එළඹ සිටි සිහියෙන් මෙත් සහගත සිතින් එක් දිගාවක් (තමාගේ ඉදිරි දිගාව) පත්‍රරුවා වාසය කරයි. මේ ආකාරයෙන් දෙවන දිගාවත් (තමාගේ දුකුණත් දිගාව) තෙවන දිගාවත් (තමාගේ පිටුපස දිගාව) සිව්වන දිගාවත් (තමාගේ වමත් දිගාව) උඩ දිගාවත් යට දිගාවත් මෙත්සිත පත්‍රරුවා වාසය කරයි. මෙසේ උඩ යට සරස හැමතන්හි සියලු ම හැම ලොව විපුල

වූ මහත් බවට ගිය අප්‍රමාණ මූ වෙවේ නැත්තා වූ ව්‍යාපාද රහිත වූ මෙත්තී සහගත සිතින් පතුරුවා වාසය කරයි.¹ මේ ආකාරයෙන් කරුණාවේතොට්ටිනිය ද මුදිනාවේතොට්ටිනිය ද උපෙක්ඩාවේතොට්ටිනිය ද වැඩියුතු වේ.

යම් පුද්ගලයෙක් එසේ මෙත්සින පතුරුවා වෙසේ නම් මහු මෙසේ දිනගතියි. “පෙර මගේ සිත නො වඩන ලද පටු සිතක් විය. එහෙත් දන් මගේ සිත මිණුම් විරහිතයි. මැනැවින් වැඩුණ සිතක් වේ. ලෝහයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් මිණුම් කළ සිතකින් කළ යම් කර්මයක් වේ ද, එය එහි (මෙත්සිතෙහි) ඉතිරිව නැත. එහි නො සිටියි.” යනුවෙති. (ප්‍රබිබෘධ බො මේ ඉදා වින්තං පරින්තං අභාසි අභාවතං. එතරහි පන මේ ඉදා වින්තං අප්පමාණං සුභාවතං. යෝ බො පන කිසේවි පමාණකතං කම්මිං, න තං තත්‍යාවසිස්සති. න තං තත්‍යාවතිවයති.) ලෝහයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් කළ කර්මයන් පිළිබඳව පසුතැවීලි වෙමින් සිටිම වෙනුවට කළයුත්තේ දැඟකුගලයෙහි පිහිටිමින් මෙත්තී වේතොට්ටික්තිය හෝ සිව්බඩිවිහරණය ම හෝ වැඩිමයි. බුද්‍යසුන මහාකරුණා ගාසනය බව අමතක කළයුතු නො වේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කරුණ අවධාරණය කරන කරජකාය සූත්‍රය ආරම්භ කරන්නේ “මහණෙනි, මම විපාක විදිමක් නැතිව දින දින කළ, රස්කළ කර්මයන්ගේ කෙළවර වීමක් නො කියමි. විපාක විදිම ද මේ හවයෙහි හෝ වෙයි. රළුග හවයෙහි හෝ වෙයි. අන් කවර ජන්මයක දී හෝ වෙයි. මහණෙනි, මම දින දින කළ රස්කළ කර්මයන්ගේ විපාක නො විද දැක් කෙළවර කිරීමක් නො කියමි.” යන්න අවධාරණය කරමිනි.

කර්ම නියාමයේ ස්වභාවය එය වන නමුත් යම් කෙනෙක් නිසි පරිදි මෙත්තී වේතොට්ටිමුන්තිය වඩින්නේ නම් ලෝහයෙන් ද්වේෂයෙන් මෝහයෙන් කළ කර්මයන්හි විපාක මේ හවයට සිමා

1 “ස බො සො හික්බවෙ අරියසාවකා එවං විගතාහිල්කෙකා විගතව්‍යාපාදා අසම්මූල්හා සම්පර්ජනා පතිස්සතා මෙත්තාසහගතන වෙතසා එකං දිසු එරින්වා විහරති. තරා දුනිය....තරා තතිය....තරා වතුනු ඉති උද්ධමධා තිරිය. සඩුබධි සඩුබත්තනාය සඩුබවන්න ලොකං මෙත්තාසහගතන වෙතසා විපුලෙන මහගේතන අප්පමාණන අවෙරෙන අඛණ්ඩ්ප්‍රේෂන එරිනා විහරති.”

අං: නි: 6, කරජකාය සූත්‍රය, 554 පිට, මු: ජ: මු:

වේ. එය බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මේ ආකාරයටයි.

"මහජෙනි, ස්ත්‍රීයක විසින් හෝ වේවා, පුරුෂයකු විසින් හෝ වේවා මෙත්තිවේතොට්ටිමුක්තිය වැඩිය යුතු ම ය. ස්ත්‍රීයකගේ හෝ පුරුෂයකුගේ හෝ මේ කරජකාය පරලොව ගෙන යා හැකි නො වේ ම ය. මහජෙනි, මනුෂ්‍යයා ඇතුළත සිතක් ඇත්තෙකි. ඔහු මෙසේ දා ගනියි. 'මේ අත්තැවිනි දී ම විසින් මේ කරජකයින් පවිත්‍රමක් කරන ලද නම් ඒ සියල්ල මෙලොවහි දී ම වින්ද යුතු ය. එය අනුව යන්නක් නො වන්නේ ය.' සපුනෙහි සැදුහැසින් පිහිටුවන ස්ත්‍රී, පුරුෂ, ගිහි, පැවිදි කාටත් එක සේ වැදගත් වන කරුණක් හැරියට මෙය දතුයුතු ය. අධම්මවරියා විසමවරියා නම් වූ දසෘතුසලය වැඩි ප්‍රතිඵතයකින් බලගතු වී ඇති අද යුතායේ කුණලයෙහි උනත්දුවක් දක්වන ගිහි පැවිදි කවරෝක් වුවත් දිරිමත් කරවන පණිවිච්‍යක් කරජකාය සුතුයෙහි අවධාරණය වන බව සැලකිය යුතු ය. කර්මය හා විපාකය ගැනත් කර්මවිපාකය ඉක්මවීම පිණීස දශකුණුලයට ගොමු වෙමත් මෙත්තා කරුණා මූදිතා උපෙක්ඛා වේතොට්ටිමුක්තින් වඩුමින් කර්මය ක්‍රය කිරීම පිළිබඳවත් සංයුත්සාරියේ ගාමිණී සංයුත්තයේ සංඛධම සුතුයෙහි ද වැදගත් කරුණු රසක් සාකච්ඡා වේ.

යට සඳහන් කළ ආකාරයට මෙත්තිවේතොට්ටිමුක්තිය පමා කාලයේ සිට වඩුන්නේ නම් ඒ කුමාරයා පවිත්‍රමක් නම් කෙරේ දී යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් විමසනි. හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ පිළිතුර වූයේ 'ස්වාමීනි, එවැන්නක් නො වේ ම ය' යන්නයි.² සඳිසාවන්ට මෙත්සින පතුරුවා හරිමින් මෙත්තාවේතොට්ටිමුත්තිය වඩුන්නේ නම් එහි උසස් ම ප්‍රතිඵලය ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ අර්හත් එලාවබෝධයි.

1 "හාවෙතඩිබා බො පනාය හික්බවෙ මෙත්තාවේතොට්ටිමුත්ති ඉත්තිය වා හික්බවෙ පුරිසෙන වා. ඉත්තිය වා හික්බවෙ පුරිසස්ස වා නාය කායේ ආදාය ගමනීයා. වෙත්තන්තරෝ හික්බවෙ මවවෙ. සො එවං පරානාති. 'ය බො මේ ඉඩ හික්බ් පුබිබෙ ඉම්නා කරජකායෙන පාපකම්ම කතං, සතිබං තං ඉඩ වෙදුනීයං, න තං අනුගා හවිසසනි.' අං: නි: 6, කරජකාය සුතුය, 556 පිට, මු: ජ: මු:

2 "තං කිං මක්කුදා හික්බවෙ, දහරන්ගේ වේ සො අය කුමාරය මෙත්තා වේතොට්ටිමුත්ති භාවිතයා, අමි නු බො පාපකම්ම කරෙයාති? නො හෙතා හන්තේ."

අං: නි: 6, කරජකාය සුතුය, 554 පිට, මු: ජ: මු:

මතු අරහත්ව විමුක්තිය ප්‍රතිච්චී නො කරන ප්‍රයාව ඇති හිසුවට මේ ලෙවිහි දී ම අනාගාමි බව පිණිස වෙයි. (එවං හාවිතා බො හික්බවේ මෙත්තාවෙතාවිමුත්ති අනාගාමිතාය සංවත්තති, ඉඩ පක්ෂූස්ස්ස හික්බුනො උත්තරිං විමුත්තිං අප්රිවිත්කිනො.)

කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා වෙතොවිමුක්තින් සම්බන්ධයෙන් ද මෙය සාධාරණ බව සැලකිය යුතු ය.

පැහැදිලි කරගත යුත්තක්:

යට කි වෙතොවිමුක්තින් මගඹ්ල තුවනු පිණිස හේතු වන්නේ කෙසේ ද යන්න පැහැදිලි කරගත යුත්තකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ අඩිගත්තර නිකායේ වතුක්කනිපාතයේ තතියපුර්ගල සූත්‍රයෙහි මෙසේ දේශනා කරති. “මහජෙනි, මෙලාව ඇතැම් පුද්ගලයෙක් මෙත් සහගත සිතින් එක් දිකාවක් පතුරුවා වාසය කරයි. එපරිද්දෙන් දෙවන තුන්වන සිව්වන දිකා ද උඩ යට හා සරස හැම තැන සියලු සත්වයන් කෙරෙහි අප්‍රමාණ මෙත් සිත පතුරුවා වාසය කරයි. ඔහු ඒ ද්‍රාන සුඩය ආශ්වාදය කරයි. එය කැමති වෙයි. ඉන් සතුවට පැමිණෙයි. එහි සිටියේ, එහි ඇළුනේ එහි බහුලව විහරණය කරන්නේ ඉන් නො පිරිහි කළුරිය කර බ්‍රහ්මකායික දෙවියන්ගේ සහවාතාවට එළඳීයි. මහජෙනි, බ්‍රහ්මකායික දෙවියන්ගේ ආයුෂ කල්පයක් පමණ වෙයි. එහි පුහුදුන් පුද්ගලයා ආයු ඇති තාක් සිට ඒ දෙවියන්ගේ ආයුප්‍රමාණය යම්තාක් ද ඒ තාක් සිට ඒ ආයුෂය ගෙවා නිරයට වුව ද යයි. තිරිසන් ගතියට වුව ද යයි. ප්‍රේත විෂයයට වුව ද යයි.

තථාගත ගාසනයේ සේබ පුද්ගලයාගේ තත්ත්වය මෙයට වෙනස් ය. හාගාවතුන් වහන්සේගේ ග්‍රාවකයා වනාහි එහි ආයු ඇති තාක් සිට ඒ දෙවියන්ගේ ආයු ප්‍රමාණය යම්තාක් ද ඒ සැම ගෙවා ඒ හවයෙහි ම පිරිනිවෙයි. මහජෙනි, ගතිය හා උපජත්තිය ඇති තාක් අශ්‍රුතවත් පාරිග්‍රහනයාගේ හා ගැතුවත් ආර්යගාවකයාගේ වෙනස මෙයයි.”¹ ගැතුවත් ආර්යගාවකයා යනු සේබ පුද්ගලයකු හැරියට විද්‍රෝහනා ප්‍රයාව වඩන අයෙකි. දුගතිහය

විමුක්ත් වීමට අවශ්‍ය රැකවරණය වන්නේ විද්‍රෝහනා ප්‍රයුව බැවින් විද්‍යුත් වැඩ්මෙහි උත්සුක වීම මැනැවී.

”මහණෙනි, ඇතැම් පුද්ගලයෙක් මෙමත්සහගත සිතින් එක් දිගාවක් පතුරුවා වාසය කරයි. එසේ ම දෙවන තෙවන සිවිචන දිගා ද, උඩ යට සරස හැම තැන අප්‍රමාණ මෙත් සිත පතුරුවා වාසය කරයි. ඔහු ඒ සිතෙහි යම් රුපයක්, වේදනාවක්, සංඛ්‍යාවක්, සංස්කාරයක්, විද්‍යානයක් වේ ද, ඒ ධර්මයන් අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, රෝගයක් වශයෙන්, ගුවක් වශයෙන්, ව්‍යසනයක් වශයෙන්, ආබාධයක් වශයෙන් තමා පිළිබඳ නො වූවක් වශයෙන් ගුන්‍ය වශයෙන් අනාත්ම වශයෙන් නුවණීන් දකින්නේ ය. හෙතෙම කයෙහි බේදීමෙන් පසු සුද්ධාචාර දෙවියන්ගේ සහචාරයට පැමිණෙයි. මේ උත්පත්තිය පුහුදුනන් හා සාධාරණ නො වේ.”¹

මේ දේශනාවන් දෙස බලන විට පෙනෙන්නේ විද්‍රෝහනා ප්‍රයුවෙන් යුත්ත වීමේ වැදගත් කමයි. විද්‍යුත්තුවන ඇති පුද්ගලයාට මෙත්තාවේතොට්විමුත්තිය ද විද්‍යුතට ලක් කිරීමෙන් මගේ නුවණ උදා කරගත හැකි ය. මේ සියලු කාරණා කරුණා, මූදිතා, උපක්ඛා වේතොට්විමුත්තින්ට ද සාධාරණ ය.

අසුහ හාවනාව:

බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන් අමතා මෙසේ වදාරති. ”රාජුලයෙහි අසුහ හාවනාව වඩන්න. අසුහ හාවනාව වඩන ඔබට යම් රාගයක් වේ නම් එය ප්‍රහිණ වන්නේ ය.”² කාමවිෂ්දු, ව්‍යාපාද, උනමිද්ධ, උදිවිවකුක්කුක්විත, විවිකිව්‍යා යන නීවරණයන්ගෙන් මැඩුණ පුහුදුන් පුද්ගලයා කයෙහි ගුහසංයු ඇතිකර ගනියි. අයෝනිසේයුමනසිකාරයෙන් ගුහනිමිති මෙනෙහි කරන විට වැඩ්න්නේ රාගානුසයයි. රාගයට කරුණු වූ කයෙහි සමුදය වන්නේ ආහාරයෙනි. (ආහාරසමුදය කායස්ස සමුදයා)¹

1 අං: නි: 2, වතුන් පුද්ගල සුතුය, 248 පිට, බු: ජ: මු:

2 ”අසුහා රාජුල හාවනා හාවනා ගාවනි. අසුහා හි තෙ රාජුල හාවනා හාවයනා ගාව රාගා සො ප්‍රහිස්සනි.”
ම: නි: 2, මහාරාජුලවාද සුතුය, 148 පිට, බු: ජ: මු:

අග්‍රක්ෂේකු සූත්‍රයට අනුව මතෝමය කායික සත්‍රයා කබලීකාරාභාරයට යොමු වීම නිසා දැමාංග කයකට හසුවන සැටි සාමණේර ප්‍රශ්න ඇතුළත් තෙවන පරිවිෂේදයෙහි සඳහන් කළේමු. එසේ මාංගකායික වන්නේ අනුසයට තිබූ පංකාමගුණික රාගය අවදි වීමක් හැටියට ය. මතෝමය කායික වශයෙන් ඩිපපාතික වීම වෙනුවට මධ්‍යසක් මස්සේ ජලාබුජ උපතට පරිවර්තනය වන්නේ මේ පංචකාමගුණික රාගය මතුවීම නිසයි. ප්‍රයාවෙන් තොර වූ බාලයා තැවත තැවතත් මවිගැබට පැමිණේ. (ප්‍රනප්පුන් ගෙහිමුපෙත් මණ්ඩා)¹ අවිදායා තීවරණය ඇති, තෘප්තාවෙන් යුක්ත වූ බාලයාගේ කය මෙසේ හටගන්නේ ය. (අවිත්තාතීවරණස්ස හික්බවේ, බාලස්ස තණ්ඩාය සම්පූර්ණස්ස එවමයා කායෙ සමුදුගතො.)

මෙසේ හටගන්නා කයත් බාහිර නාමරුපත් යන දෙකෙහි සම්බන්ධතාවෙන් හේතු කොටගෙන ස්ථාපිතය වේ. එස්සායතන සයකි. එයින් හෝ ඉන් එකකින් ස්ථාපිතය ලබන බාලයා සුවදුක් විඳියි. (ඉති අයක්වෙව කායෙ බහිද්ධා ව නාමරුපං ඉනෙත් ද්වයං ද්වයං පටිවිව එස්සා, සළෙවායතනානි යෙහි ප්‍රේරියෙන බාලා සුබදුක්බං පටිසංවේදියත් එතෙසං වා අක්ෂේකුතරෙන.)

“මහණෙනි, යම් අවිදායාවකින් වැසුනු යම් තණ්ඩාවකින් යුක්ත වූ බාලයාගේ මේ කය හටගන්නේ ද, බාලයාගේ ඒ අවිදායාවත් ප්‍රහිණ වී තැනු. තෘප්තාවත් ස්යය වී තැනු. බාලයා මැනැවීන් දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස බඩිසරෙහි තො හැසුරුණ හෙයිනි. එහෙයින් බාලයා කය බිඳීමෙන් (අනෙක්) කයකට පැමිණියේ වේ. අන් කයකට පැමිණි හේ ජාති ජරාමරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙළුම්නස් උපායාසයෙන් තො මිදෙයි. දුකින් තො මිදේ දි කියමි.”³ කාමරාග සංයෝජනය නිසා අප මාංගකයක් උරුම කරගන්නා ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ එසේ ය. කය බිඳී යාමෙන් කරමානුරුපව තවත් කයක් සකසා ගනිමින් යන මේ

1 සං: නි 5 (1), සමුදය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 1, උදය සූත්‍රය, 310 පිට, බු: ජ: මු:

3 සං: නි: 2, බාලපණ්ඩිත සූත්‍රය, 38 පිට, බු: ජ: මු:

සසර ගමනේ හේතු එල සැකැස්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනතුරු අපි නො දතිමු. කය ම 'මම' හැටියට ද සිතමු. තමාගේ කය පිළිබඳවත් අනුත්ගේ කය පිළිබඳවත් සරාගී සංකල්ප බහුල කරගනිමු.

කෙසේ, ලොම්, නිය, දත්, සම යනු කය ඇසට අරමුණු වන විට පුද්ගලයාට හසුවන ප්‍රමාණයයි. ඒ තවපස්ක්වකය අශුහ තමුන් හැඩ කරගත් විට ඇති වන්නේ ග්‍රහසංඛ්‍යාවයි. සාමාන්‍ය සංජානන මට්ටමෙන් පුද්ගලයා කය දෙස බලන්නේ කෙලෙස් තුළිනි. කෙනකුට ප්‍රියමනාපයයි හගින රුවක් පෙනෙනවා යයි හිතමු. ඒ පෙනෙන්නේ නියම රුපය නොව වර්ණරුප මානුයයි. ස්පර්ශ කළුත් දැනෙන්නේ එළාචිඛිලරුප මානුයයි. සුබවිජ්‍යන, සුහසංඛ්‍යා ආරෝපණය කරන්නේ හා වෙතනා (සංඛාර) ගොඩනගන්නේ අත්දිකින්නා ය. ඒවා රුපයට අයිති දේ නො වේ. විශ්දේශ්‍යාණයේ මායාවයි. තණ්හා උපාදාන කරන්නේ එයයි. වක්වුසම්ජස්ස ආදී සලායනනික ස්පර්ශය ඇසුරු කරගෙන අයෝනිසේවනයිකාරයෙන් යුතුව පුද්ගලයා ගොඩනගන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධ සිත් ප්‍රවාහයයි. අත්දුටු රුප නිමිත්තෙහි කාමරුණ විනා කාමය නැත. කාමය ක්‍රියාත්මක වන්නේ පුද්ගලයාගේ සංකල්පනය තුළ ය. පුද්ගලයාගේ කාමය යනු සංකල්පනා රාගයයි. අවසාන වශයෙන් ඇලී ඇත්තේ සංකල්පනාවටයි. (සංක්පේෂරාගා පුරිසස්ස කාමො නෙතෙ කාමා යානි විත්‍යානි ලොක) ඒ නිසා පූජාවන්තයේ අරමුණු කෙරේ උපදින ජනරාගය ප්‍රහාණය කරති. (අලෙජ්‍ය ධීරා විනයන්ති ජන්දා)¹ අසුහ මනසිකාරය වචන්නේ ඒ පිණීස ය.

සාමාන්‍ය සංජානන මට්ටමේ දී පුද්ගලයා අරමුණු වල දකින්නේ තමා කුමති වන දෙයයි. එය විශ්දේශ්‍යාණයෙහි පිළිබිඳු වන නාමරුප මට්ටමයි. අහිජානන වශයෙන් විශේෂ නුවණීන් බැලිය හැකි වන්නේ, යට කී මට්ටම යනු ඇතිසැරිය නොව විශ්දේශ්‍යාණයේ නාමරුප මැවිමක් බව වටහාගන්නා විටයි. කයෙහි ග්‍රහ වශයෙන් ගන්නට කරුණු නැති බවත් ඇත්තේ අගුහය ම බවත් වැටහෙන්නේ වෙසස් නුවණීන් බලන විටයි. සම්මාදිවිධීය සසුන් පිළිවෙතේ පුර්වඩිගම ධර්මය වන්නේ ඒ නිසායි. එහෙයින් කයෙහි

සිවිය විනිවිද සියලු පයට්ධාතු හා ආපේධාතු කොටස් වගයෙන් ඇති කුණප කොටස් තුවණීන් අඟහ මනසිකාරයට ලක් කළයුතු වේ. එමගින් වන්නේ කයෙහි ඇතිසැටිය දැක්මයි. සුත්තනිපාතයේ විජය සූත්‍රය¹ තුළින් කයෙහි ඇති සැටිය පහසුවෙන් වැටහේ. වාලෝද්ගත කරගෙන අරුත් සලකමින් මෙහෙහි කිරීමට ඒ සූත්‍රය ඉතා සුදුසු යි.

1. වරං වා යදි වා තිවියා නිසින්නො උදවා සයයා,
සම්මික්ෂෙන් පසාරෙන් එසා කායස්ස ඉක්ක්තනා.
ඇවිදින්න්හේ ඩැදින්න්හේ හේ හිදින්න්හේ නිදින්න්හේ
හේ අතපය හතුවශි, දිගහරිය, කයෙහි වලනය මෙයයි.
2. අටියි නහාරු සංයුත්තො තවමංසාවලෙපනා,
ඡවියා කායා පටිවිජන්නො යථාභ්‍යතං න දිස්සති.
ඇට නහරින් බැඳුන, සම්ම් හා මසින් ආලේප වූ, හම්ම් වසා තබන
ලද බැවින් සිරුර ඇති සැටියෙන් නො දිස් වේ.
3. අන්තපුරාදරපුරා යකපෙළස්ස වන්නො,
හදයස්ස පත්ථාසස්ස වක්කස්ස පිහාස්ස ව.
4. සිඩිසාණිකාය බෙලස්ස සෙදස්ස මෙදස්ස ව,
ලොහිතස්ස ලසිකාය පිත්තස්ස ව වසාය ව.
5. අපස්ස නවහි සොතෙහි අසුවි සවති සබැදා,
අක්බ්‍රිමහා අක්බ්‍රිමහා කණ්ණමහා කණ්ණගුරුකො.
6. සිඩිසාණිකා ව නාසාතො මුබෙන වමතේ'කදා,
පිත්තං සොහක්ව වමති කායමහා සෙදුප්ල්ලිකා.
7. අපස්ස සූසිර් සීසා මතුලුවිගස්ස පූරිතං,

1 සුත්තනිපාත, විජය සූත්‍රය, 60 - 62 පිටු, මු: ජ: මු:

- සුහතොන නං මක්දැකුතී බාලො අවිජ්පාය පුරක්බතො.
හිසේ කුහරය හිස් මොළයෙන් පිටි ඇත. බාල අනුවණය අවිදායාව
පෙරටු කරගෙන එය සුහ හැඳියට කළුපනා කරයි.
8. යදා ව සො මතො සේති උද්ධුමාතො විනිලකා,
අපවිද්ධේ සුසානස්ම් අනපෙක්ඛා හොන්ති කුදාතයෝ.
යම දිනෙක ඔහු මියගියේ හොවියි. ඉදිමුණේ නිල වුනේ
සුසානයෙහි අතහරිනු ලබයි. කුදානීහු අනපේක්ෂිත වූවෝ වෙති.
 9. බාදන්ති නං සුවාණා ව සිගාලා ව වකා කිමි,
කාකා ගිඹ්කයා ව බාදන්ති යෙ වක්දැකු සන්ති පාණිනා.
බල්ලය් ද, හිවල්පු ද, වෘකයෝ ද, කාමීනු ද, කපුවෝ ද,
ගිජුලිහිණියෝ ද, අනෙක් යම් සතෙක් වෙත් නම් මුවනු ද එය කා
දමත්.
 10. සුතාන බුද්ධවචන හික්ඩු පක්දැකුණවා ඉඩ,
සො බො නං පරිජාතාති යථාදා හි පස්සති.
මෙහි බුද්ධවචනය ඇසු යම් ප්‍රයාවන්ත හිකුළුවක් වේ ද,
උන්වහන්සේ එය පිරිසිද දනියි. ඇතිසැරිය දකියි.
 11. යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං,
අල්ක්මත්තං ව බහිද්ධා ව කායේ ජනුදං විරාජයේ.
මෙ කය යම් සේ ද ඒ කයත් එසේම ය. ඒ කය යම් සේ ද මෙ කයත්
එසේ ම ය. මෙසේ ආධ්‍යාත්මික කයෙහි ද බාහිර කයෙහි ද ඇල්ම
නැති කරන්නේ ය.
 12. ජනුරාග විරත්තො සො හික්ඩු පක්දැකුණවා ඉඩ,
අල්ක්මගා අමතං සන්තිං නිබානපදමවුතා.
ජනුරාගය බැහැර කළ ඒ ප්‍රයාවන්ත හිකුළුව මෙහි දී අමෙත වූ
කාන්ත වූ වුතියක් නැත්තා වූ නිර්වාණ පදය අධිගමය කරන්නේ ය.
 13. දිපාදකා යං අසුව් දුග්ගනේධා පරිහිරති,
නානා කුණප පරිපුරා විස්සවන්තො තතො තතො.
දෙපා සහිත අපවිතු වූ, දුගඳ හමත, නා නා කුණපයන්ගෙන් හැම
අතින් ම පිරැණු, හැම අතින් ම අපවිතු දේ ගලායන මේ කය
පරිහරණය කරයි.
 14. එතාදිසෙන කායෙන යො මක්දැකු උණ්ණමෙතවෙ,
පරං වා අවජානෙයා කිමක්දැනු අදස්සනා.

මෙවන් කයකින් යුතුව යමෙක් උඩගුකමෙන් සිතන්නේද, අනුන් පහන් කොට සිතන්නේද ඇතිසැරිය නො දැක්ම විනා අන් කවරක්ද?

මේ ආකාරයෙන් කයේ යථාර්ථය තේරුම් ගැනීම මානානුසය ප්‍රහාණය කරමින් නිවන් අවබෝධයට ඉවහල් වන වැදගත් සම්මුළුණයක් බව දතුපුතු ය. ඒ ආනිඡාසය බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ අමත වූ නිවනට බැසගැන්මක් නිවන කෙළවර කර ඇත්තක් වශයෙනි. (අමතොගඩා අමතපරිජාතානා) අගුහසෘයාව බහුලව පුරුදු කරන ලද හිකුත්වගේ සිත මෙයුත්තයේ සමාපත්තියෙන් සැගවෙන බවත්, හැකිලෙන බවත්, පෙරලෙන බවත්, සාපුව නො එන බවත් උපේක්ෂාවෙහි හෝ පිළිකුල් බවහි හෝ පිහිටන බවත් වදාරති.¹

මේ අගුහ භාවනාව අයත් වන්නේ කායගතාසතියටයි. ආනාපානසතියත්, ඉරියාපථ භාවනාවත්, සම්පර්කයැසුම් භාවනාවත්, බාතු මනසිකාරයත්, අගුහ මනසිකාරයත්, නවසිවරික භාවනාවත් කායගතාසතියට අයත් වේ. ම්‍රැකිම නිකායේ උපරිප්‍රේණාසකයේ කායගතාසති සූත්‍රය හැදැරීමෙන් මේ සියල්ල පිළිබඳ විස්තර හා කායගතාසතියේ ආනිඡාස දැනගතහැකි ය. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු පැරණි කලුෂණම්තුයන් සහ ගාස්තාන් වහන්සේ නැතිව පුදෙකලා වූ ආනඳු ස්වාමීන් වහන්සේ දැන් තමන් වහන්සේට කාගතාසතිය හා සමාන මිතුයෙක් නැත, යනුවෙන් කරන ප්‍රකාශය සිහියට නගමින් මේ කොටස නිම කරන්නේ අද යුගයේ වෙසෙන හිකුත් වහන්සේටත් එමගින් සසුන් පිළිවෙතෙහි දිරීමත් බවක් සැපයෙන බැවිනි.

අඩිහතිතසභායස්ස අතිතගතසුළුනා,

නත් එතාදිසං මිත්තා යථා කායගතාසති.²

අනිතසසංඛ්‍යාව:

1 “අසුහසයයැසුම් පරිවෙන හිකුත්වෙ, හිකුත්වෙනා චෙතයා බහුල විහරතා මෙයුත්තයේ මෙයුත්තයේ මෙයුත්තයේ විත්ත පතිලියති පතිතුවති පතිවෙති න සම්පාරියති. උපේක්ඩා වා පටික්කුලුතා වා සන්ථාති.”

ඇං: නි: 4, වින්තසත්තසයයැසුම් සූත්‍රය, 352 පිට, බු: ජ: මු:

2 පේරගාථාපාලි, ආනඳුනෙවරගාථා 1040 ගාථාව, 236 පිට, බු: ජ: මු:

අනුබුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන්ට වඩන්නැයි අනුගාසනා කරන්නේ අනිවිච්ඡේකුවයි. ‘අනිවිච් යන වවනය ගමනාර්ථයෙහි ‘ර’ ධාතුවෙන් සිද්ධයි.’¹ ර + වච යනුවෙන් ගමනාර්ථයේ ‘ර’ ධාතුවට ‘චච’ ප්‍රත්‍යය යෙදීමෙන් ගමන්කරනසූලු යන අරුත දනවන ‘ඉච්ච’ යන්න ලැබේ. න + ඉච්ච = නිච්ච යන්නෙහි අර්ථය ගමන් නො කරන, ස්ථීර යනුයි. නැත යන අරුත් ඇති ‘අ’ යන උපසර්ගය යෙදීමෙන් අ + නිච්ච = අනිච්ච යන්න ලැබේ. එහි අරුත ගමන් නො කරන්නේ නැති යන්නයි. එනම්: ගමන් කරන බවයි. ඒ අනුව නිරන්තර ස්ථා වන අරුතින් ‘අනිච්ච’ නම වේ. (බයටියෙන අනිච්චව්)

අනිත්‍ය සංයුත්‍ය වැඩිය යුත්තේ අන් කිසිවක් පිළිබඳව නොව ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු පිළිබඳවයි. පුද්ගලයා අරමුණු ගුහණයේ දී රුප වශයෙන්, විජ්‍යන වශයෙන්, සංජානන වශයෙන්, සංවේතන වශයෙන්, විජානන වශයෙන් උපාදාන කරන්නේ පංච ස්කන්ධයි. අරමුණු ගුහණය කරන්නේ ඇසුත් රුපයත්, කනත් ගබ්දයත්, නාසයත් ගන්ධයත්, දිවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් ධම්මත් යන ආයතන සම්බන්ධතාව ඇසුරිනි. බාහිර නිමිති අරමුණු කිරීමට උපනිශ්චය වන සවික්‍රේද්‍යාණක කය පයිලි, ආපෝ, තේඵෝ, වායෝ, ආකාස, වික්‍රේද්‍යාණ යන ධාතු සයෙන් යුත්ත ය. ‘මම වෙම්’ යන මානය ඇතිවත්තේ මේ ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු ඇසුරිනි. එහෙයින් අනිත්‍යසංයුත්‍ය වැඩියයුත්තේ ඒවා පිළිබඳව ය. ‘රාජුලයෙනි, අනිත්‍ය සංයුත්‍ය වඩන්නා වූ ඔබට යම් අස්ම් මානයක් වේ නම් එය ප්‍රහිණ වේ’² යනුවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරන්නේ එබැවිනි. මමත්‍ය නෙසරිගික ධර්මයක් නොව, මක්‍රේකුනාවක්, භැගීමක් පමණක් බව මෙහි දී වෙසෙයින් සිහියට ගතුපුතු ය. දුක බිහිවත්තේ බාහිර දෙයකින් නොව මම, මගේ, මා පිළිබඳ හරවත් දෙය හැඳියට මක්‍රේකුනා කරගත් දේ අනාථාච්චයට යන විටයි. පුද්ගලයා සාමාන්‍යයෙන් අපේක්ෂා කරන්නේ උපාදානය කරගත් දෙය දිගින් දිගට පවත්වාගෙන යාමයි. (උපාදානප්‍රවිච්යා

1 ර ධාතුව - ගතිය, ගමන්හි, පාලි සිංහල ගබ්දකෝෂය, මධ්‍යතියවෙල සුමඩුගල හිමි., 141 පිට, 1965, ගුණස්න.

2 “අනිච්චවසක්‍රේද්‍යං නි තෙ රාජුල භාවනං භාවයතා යො අස්ම්මානො සො පැහිසිස්සති.”

ම: නි: 2, මහාරාජුලොවාද සූත්‍රය, 148 පිට, බු: ජ: මු:

හවො) පුද්ගලයා උපාධින්න ධරම අනිත්‍යයට විපරිණාමයට අනාථාන්‍යයට පත්වීම කැමති නො වේ. අනිත්‍යය දුක පිණීස වන්නේ ඒ තිසයි. මේ පිළිබඳ බුදුවදාන අපි තෝරුම් ගනිමු.

බුදු වූ අලුත බුදුරජාණන් වහන්සේ උරුවේලාවේ නේරණ්ඩුපරා නදී තෙර බෝධිමුලයෙහි සතියක් එලසමවතෙහි විමුත්තිසුබපරිසාවේදී සිට, ඉන් නැගී බුදුඇසින් ලොව බලන සේක් ලෝහයත් ද්වේෂයත් මෝහයත් තිසා නොයෙක් තැබුලින් තැවෙන, නොයෙක් දුවිලි වලින් දුවෙන සත්වයින් දුටහ. ඒ අවස්ථාවෙහි උන්වහන්සේගේ බුදුසිතින් ගලායිය උදානය තුළින් මේ කරුණ තෝරුම් ගතහැකි ය. එහි අන්තර්ගතය මෙයයි. මේ ලෝකය හටගත් සන්තාප ඇත්තකි. (අය ලොකා සන්තාපජාතා) දුක් ස්ථාපයෙන් මැයිනකි. (එස්සපරෙතා) තමාගේ යයි කියන්නේ මේ රෝගයටයි. (රෝග වුති අත්තතා) යම් යම් අයුරින් හිතාගන්නේ ද එය එයින් අන්සැරියක් ම වේ. (යෙන යෙන හි මණ්ඩුකුති තතා තං භාති අණ්ඩුජාථා) වෙනස් වන ස්වහාවය ඇති මේ හටයට ඇශ්‍රුණ ලෝකසත්වයා හටයට ම ගැනීව හටය ම කැමති වේ. (අණ්ඩුජාථාභාවී හටසත්තා ලොකා හටපරෙතා හටමෙවාහිනැනුති) යමකට සතුවූ වේ නම් එය භයකි. (යදිහිනැනුති තං හයං) මේ හය තමා සිතන සැරියෙන් අන් අයුරකට වෙනස් වීම ගැනයි. පුද්ගලයාගේ කැමැෂ්ත තමා සැපය වශයෙන් කළුපනය කරන කිසිවක් නො වෙනස්ව තබාගන්නටයි. එය ඉටුවන කැමැෂ්තක් නො වේ. ධරමතාව නම් අනිත්‍ය වීමයි. බිඟ්‍යාමි ඇත්තේ මේ වෙනස් වීම ගැනයි. යම් වෙනස් වීමකට බිඟ වේ ද, දුක වන්නේ එයයි. (යස්ස භායති තං දුක්බං)

මේ සපුන් බණ්ඩර විසිම හටය දුරලතු පිණීස ය. (හටවිප්පහානාය බො පනිදී බුජමලටරියං වුස්සති) අනිත්‍යසංඛ්‍යාව වැඩියයුත්තේ කවර විෂයයක ද යන්න දුන් පැහැදිලි ය. යම් හටයක සදාකාලික වීමෙන් හටදුකින් මැදීමක් කියන සියලු ගාස්වතවාදී අනාථතීර්ථකයේ හටයෙන් මිශ්‍රනාඩු නො වෙති'යි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරති. (ය හි කෙවි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා හටන හටස්ස විප්පමොක්බමාහංසු සබැලේ තෙ අවිප්පමුත්තා හටස්මාති වදාම්)

යම් මහණ කෙනෙක් හෝ බමුණු කෙනෙක් හෝ උච්චේද

දාජ්‍රේයෙන් හවයෙන් නික්මීම කිවාහු ද, ඒ සියල්ලේ හවයෙන් නො මිදුනාභ්‍යයයි ද වදාරති. (යෙ වා පන කෙවි සමණා වා බාජ්මණා වා විභවෙන හවස්ස නිස්සරණමාභාසු සබැනේ තෙ අනිස්සටා හවස්මාති වදාම්) හව විභව දාජ්‍රේ දෙකෙන් ම මිදෙන්නට තම්, පවතිනවා සේ පෙනෙන, නාමරුප වගයෙන් වියුෂ්කාණයෙහි පිළිවිෂු වන හැම කාමලපධියක් ම, ක්ලේංස්පධියක් ම, සේකන්ධොපධියක් ම, අහිසංස්කාරෝපධියක් ම සිදු වූ (හුතා), සකස් වූ (සංඛතා), සංකල්පනය කළ (වෙතයිතා), ප්‍රත්‍යාසම්බන්ධාවෙන් හටගත් (පටිච්චමුප්පන්නා) ධර්ම බව වටහා ගතයුතු වේ. දුක හටගත්නේ ඒ උපධි ප්‍රත්‍යායෙනි. (උපධිං පටිච්ච දුක්බමිදා සම්භාති) සියලු අල්ලා ගැනීම් අත්හළ තැන දුක බිභිවන්නේ නැත. (සබැඩානක්ඛයා නත්තේ දුක්බස්ස සම්භවා)¹

බාහිර වස්තු වගයෙන් ඇති සියල්ල අනිතා බව ඇත්ත ය. එය ද දතුයුතු ය. එහෙත් අවශ්‍යයෙන් ම අනිතා සංයුත වැඩිය යුත්තේ උපාදාන කරගත් නාමරුප ධර්ම පිළිබඳව ය. සලායතනිකව ගොඩනගාගත්තා සංකල්පීය ලෝකය පිළිබඳව ය. බාහිර දේවල් අනිතායයි කොතරම් මෙනෙහි කළත් කෙලෙස් බැහැර වන්නේ නැත. සංකල්පනයේ අනිතා බව නො දුක බාහිර දේ වල අනිතා බව පමණක් දකින පුද්ගලයාට සිතෙන්නේ එය ඉවත දමා අපුත් එකක් ලබාගැනීම ගැන විනා කෙලෙස් ප්‍රහාණයක් ගැන නො වේ. අනිච්චයක්දා සූත්‍රයෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිතාසංයුත බහුලව භාවිත වූ කළේහි සියලු කාමරාග, රුපරාග, අරුපරාග ගෙවාදමන බවත් අස්මීමානය ගෙවෙන බවත් සමුහනය වන බවත් දේශනා කරති.²

ආනාජානසත්:

1 බු: නි: 1, උදාන, ලොකවාලොකනසුතුය, 192 - 194 පිටු, බු: ජ: මූ:

2 "අනිච්චයක්දා හික්බවෙ භාවිත බහුලීකනා සබැං කාමරාග පරියාදියති. සබැං රුපරාග පරියාදියති. සබැං අරුපරාග පරියාදියති. සබැං අස්මීමාන පරියාදියති, සමුහන්ති."

සිං: නි: 3, අනිච්චයක්දා සූත්‍රය, 266 පිට, බු: ජ: මූ:

රාජුල හිමියන් ආනාපානසතිය කෙසේ වැඩීමෙන් මහත්වා මහානිංස වේ දැයි අසන ලද ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙන්නේ යට කි පරිදි කායගතාසතිය දේශනා කිරීමෙන් අනතුරුව ය. දාසය ආකාරයකින් දක්වන ආනාපානසතිය සතර බැගින් පිළිවෙළින් කායානුපස්සනා, මේදනානුපස්සනා, විත්තානුපස්සනා, බම්මානුපස්සනා යන සතර සතිපටියානයට අනුව වැඩින්නකි. පළමු සතර අයන් වන්නේ ද කායගතාසතියට ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ රාජුල හිමියන් අමතා මෙසේ වදාරති. රාජුලයෙහි, වචන ලද ආනාපානසතිය මහත්වා ය. මහානිංස ය. රාජුලයෙහි, කෙසේ වචන ලද ආනාපානසතිය මහත්වා වේ ද මහානිංස වේ ද. රාජුලයෙහි මේ සස්නේ හිකුතුව අරණයට ගියේ හෝ රැක්මුලකට ගියේ හෝ ගුනායාගාරයකට ගියේ හෝ පලක් බැඳ කය සාපු කොට තබා කමටහනට සිහි එළවා හිඳියි. හෙතෙම සිහියෙන් යුතුව ආශ්චර්ය කරයි. ප්‍රශ්නාස කරයි. (ආශ්චර්ය ප්‍රශ්නාස ක්‍රියාවලියෙහි සිහිය පිහිටුවයි.)

කායානුපස්සනා:

1. දීසං වා අස්සන්තො දීසං අස්සසාමිති පජානාති.
දීසං වා පස්සන්තො දීසං පස්සසාමිති පජානාති.
දීරසව ආශ්චර්ය කරන්නේ දීරසව ආශ්චර්ය කරමිය දැනගනියි. කෙටිව ආශ්චර්ය කරන්නේ කෙටිව ආශ්චර්ය කරමිය දැනගනියි.
2. රස්සං වා අස්සසන්තො රස්සං අස්සසාමිති පජානාති.
රස්සං වා පස්සසන්තො රස්සං පස්සසාමිති පජානාති.
කෙටිව ආශ්චර්ය කරන්නේ කෙටිව ආශ්චර්ය කරමිය දැනගනියි. කෙටිව ප්‍රශ්නාස කරන්නේ කෙටිව ප්‍රශ්නාස කරමිය දැනගනියි.
මෙහි 'පජානාති' යනුවෙන් දක්වන්නේ දික් වේවා කෙටි වේවා ආශ්චර්ය ප්‍රශ්නාස ක්‍රියාකාරිත්වය කෙරෙහි සතිමත්ව ආශ්චර්ය ප්‍රශ්නාස කරමිය දැනසිටිමයි. (සතොව අස්සසති සතොව පස්සසති) පියවර දාසයට ම මේ සතිමත් බව අවශ්‍ය ය. මෙය හිතාමතා වැයමින් කරන්නක් නොව පූරණ අවධානයෙන් සිටීමකි.
3. සබැංකායපටසංවේදී අස්සසිස්සාමිති සික්ඛති.

සභාබකායපටිසංවේදී පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

මුළු කය ම විශ්වාස කරමින් ආශ්චර්ය කරන්නෙම්යි හික්මෙයි. ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

දැනසිටයි (පජනාති) යන්න වෙනුවට මෙහි ඇත්තේ හික්මෙයි (සික්බති) යන්නයි. කායසංඛාර නමින් හැඳින්වෙන ආශ්චර්ය ප්‍රශ්නවාස දෙක්කි සාවධානව වෙශෙන විට යම් අවස්ථාවක මුළු කයට ම එහි ඇති සඟැඳියාව ප්‍රකට වේ.

4. පස්සම්හය කායසංඛාර පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

පස්සම්හය කායසංඛාර පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

කායසංඛාර සංසිදුවමින් ආශ්චර්ය කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

කායසංඛාර සංසිදුවමින් ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

වේදනානුපස්සනා:

5. පිතිපටිසංවේදී අස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

පිතිපටිසංවේදී පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

පිතිය විශ්වාස කරමින් ආශ්චර්ය කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

පිතිය විශ්වාස කරමින් ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

6. සූබපටිසංවේදී අස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

සූබපටිසංවේදී පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

සූබය විශ්වාස කරමින් ආශ්චර්ය කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

සූබය විශ්වාස කරමින් ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

කයෙහි සංසිදිම ඇතිවන විට මනසේ පිතිමත් බවත් සැපයන් පිබිදේ. පිතිය හා සැපය අයන් වන්නේ විත්තසංඛාර වලට ය.

7. විත්තසංඛාරපටිසංවේදී අස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

විත්තසංඛාරපටිසංවේදී පස්සසිස්සාම්ති සික්බති.

විත්තසංඛාර විශ්වාස කරමින් ආශ්චර්ය කරන්නෙම්යි

හික්මෙයි. විත්තසංඛාර විශ්වාස කරමින් ප්‍රශ්නවාස

කරන්නෙම්යි හික්මෙයි.

විත්තසංඛාර යනු සංයුතා විශ්වාස දෙකයි. පිතිය සැවය අයන් වන්නේ විශ්වාසයි. කායසංඛාර පස්සස්දේදිය නිසා රෝ වඩා සියුම් වූ විත්තසංඛාර පිබිදිම ස්වභාවයයි. ආනාපානසති හාවනාවේ දී ඒ විත්ත සංඛාරයන් ද සංසිදිම සිදු වේ.

8. පස්සම්හය වින්තසංඛාර අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 පස්සම්හය වින්තසංඛාර පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 වින්තසංඛාර සංසීදුවමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය හික්මෙයි. වින්තසංඛාර සංසීදුවමින් ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය හික්මෙයි.

වින්තානුපස්සනා:

9. වින්තපරේසංවේදී අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 වින්තපරේසංවේදී පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 සරාග විතරාග ආදි වශයෙන් සිතේ ස්වභාවය දැනගනීමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය ද ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය ද හික්මෙයි.
 10. අහිජපමාදය වින්තං අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 අහිජපමාදය වින්තං පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 සිතේ ඇතිවන ප්‍රමෝදය දැනුවත් වෙමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය ද ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය ද හික්මෙයි.
 11. සමාදහං වින්තං අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 සමාදහං වින්තං පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 සිත සමාධිමත් කරමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය ද ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය ද හික්මෙයි.
 12. විමෝදය වින්තං අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 විමෝදය වින්තං පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 කාමවිෂණුදී තිවරණයන්ගෙන් සිත මුදාගනීමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය ද ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය ද හික්මෙයි.

ඛම්මානුපස්සනා:

13. අනිව්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 අනිව්චානුපස්සි පස්සසිස්සාමිති සික්බති.
 සිතට එන අරමුණු අනිතා වශයෙන් බලමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමිය ද ප්‍රශ්න්චර කරන්නෙමිය ද හික්මෙයි.
 සිහියෙන් යුක්තව ආශ්චර්යාස ප්‍රශ්න්චර කරන විට එය අරමුණ වී ඇති බැවින් ඒ ආශ්චර්යාසයේ ඇතිවීම නැතිවීම ප්‍රශ්න්චරයේ ඇතිවීම නැතිවීම වශයෙන් අනිතාය දැකිය හැකි ය.

14. විරාගානුපස්සී අස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 විරාගානුපස්සී පස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 විරාගය අනුව බලමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමියි ද ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙමියි ද හික්මෙයි.
 අනිත්‍යය දකින විට අරමුණ පිළිබඳ නිරවේදයක් කළකිරීමක් ඇතිවෙන නිසා තණ්හාව අඩුවන්නට පටන් ගනියි.
15. නිරෝධානුපස්සී අස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 නිරෝධානුපස්සී පස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 නිරෝධය දකිනින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමියි ද ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙමියි ද හික්මෙයි. අරමුණෙහි තණ්හාව අඩුවන විට නිරෝධය වැඩියෙන් ප්‍රකටව වැටහේ. ආත්මසංඝාව දුරු වේ.
16. පටිනිස්සග්ගානුපස්සී අස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සී පස්සසයිස්සාමිති සික්බති.
 විද්‍යුත් තුවණීන් අතහරිමින් ආශ්චර්යාස කරන්නෙමියි ද ප්‍රශ්නවාස කරන්නෙමියි ද හික්මෙයි.
 රාජුලයෙනි, ආනාපානසතිය මෙසේ වැඩු කළේහි බහුල කළ කළේහි අන්තිම ආශ්චර්යාසයප්‍රශ්නවාසයේ අප්‍රකටව නොව ප්‍රකටව ම නිරුද්ධවෙති. (එවං භාවිතාය බො රාජුල ආනාපානසතියා එවං බහුලීකතාය යෙපි තො වරිමකා අස්සාසපස්සාසා තෙපි විදිතාව නිරුශ්ක්‍රීත්‍යාත්මක නො ඇවිදිතාව.)

රහල් හිමියේ රහන් වෙති.

මඟ්‍යක්‍රියාත්මකයේ උපරිපැණ්ණාසිකයේ දැක්වෙන වූලරාභලාවාද සූත්‍රය ඒ ආකාරයෙන් ම සංයුත්තනිකායේ වෛද්‍යාසංයුත්තයෙහි රාභලාවාද සූත්‍රය නමින් දක්නට ලැබේ. ඉන් ප්‍රකට වහන්නේ මේ සූත්‍රය මඟ්‍යක්‍රියාත්මකයින්ගේ මෙන් ම සංයුත්තහානකයින්ගේ ද විශේෂ සැලකිල්ලට එක සේ හාර්තය වී ඇති බවයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වූලරාභලාවාද සූත්‍රය දේශනා කලේ රාභුල හිමියන්ගේ අවස්ථික හිකුතු කාලයේ දී ය.¹ එනම්: උපසම්පාදාවෙන් වසරක් ගත නො කළ කාලසීමාවයි.² රාභුල හිමියන්ගේ විමුක්තිපරිපාවනීය ධර්මයන් මුහුකුරා හිය කාලයෙහි රහන් හාවය පිණිස දේශනා කරන ලදී.³ විමුක්තිපරිපාවනීය ධර්ම යනු අනිත්‍යසංයුත්ත අනිත්‍යයෙහි දුෂ්චරණය දුකෙහි අනාත්මසංයුත්ත ප්‍රහාණසංයුත්ත විරාගසංයුත්ත ය.⁴

සැවැන්නුවර ජේතවනාරාමයෙහි පුදෙකලාව වෙසෙන බුදුරජාණන් වහන්සේට “රාභුලයන්ගේ විමුක්තිය පරිපාකයට අවශ්‍ය ධර්ම මුහුකුරා ගොස් ඇත. මම රාභුලයන් මතු ආසුවයන් ක්‍රියාවෙමට අවශ්‍ය පරිදි ශික්ෂණය කරන්නේ නම් මැනැවී” යන සිතිවිල්ල පහළ විය. එකල්හි හාග්‍රවතුන් වහන්සේ පෙරවරු සමයෙහි සැවැන්නුවර පිබු පිණිස වැඩ පසුත්තේ සමයෙහි රාභුල හිමියන් අමතා “රාභුලය, හිඳිනාකඩ ගන්න. දිවාවිහරණය සඳහා

1 “වූලරාභලාවාදසූත්තන් අවස්ථිකහික්බුකාල වූත්තන්”
පපක්ද්වසූදනී, 3, 86 පිට, හේ: මු:

2 මුද්‍රයන්ත නාහිමි, පොල්වත්තේ, පාලි සිංහල අකාරදිය, 65 පිට,

3 “වූලරාභලාවාද් ටෙරස්ස පසක්ද්වසවිමුතිපරිපාවනීයධමම පරිපාකකාල අරහස්‍ය ගාහාපනස්‍ය වූත්තන්”
පපක්ද්වසූදනී, 3, 86 , 87 පිටු, හේ: මු:

4 “පසක්ද්ව විමුතිපරිපාවනීය පසක්ද්ස්දා: අනිවිවසක්ද්ස්දා, අනිවිව දුක්ඛසක්ද්ස්දා, දුක්ඛබසක්ද්ස්දා, දුක්ඛබෙ අනන්තසක්ද්ස්දා, පහානසක්ද්ස්දා, විරාගසක්ද්ස්දා.”

දී: නි: 3, සඩ්පිනි සූත්‍රය, 412 පිට, මු: ජ: මු:

අනුවත් යම්” සි වදාලහ. රාජුල හිමියෝ ද හිඳිනාකඩය ගෙන භාගාවතුන් වහන්සේ අනුව ගියහ. මේ අවස්ථාවෙහි දී නොයෙක් දහස්ගණන් දෙවිටරු ද “අද භාගාවතුන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් රාජුල හිමියන් මතු ආසුවන්සයයෙහි හික්මවන්නේ ය” සි භාගාවතුන් වහන්සේ අනුව ගියහ.

ඉක්කිනි භාගාවතුන් වහන්සේ අනුවත් යැපත්ව එක්තරා රැක් මුලෙක වැඩ සිටියහ. ආයුෂ්මත් රාජුලයෝ ද භාගාවතුන් වහන්සේ වැදේ එකත්පස්වැ පුන්හ. භාගාවතුන් වහන්සේ ආයුෂ්මත් රාජුලයන් අමතා මෙසේ වදාලහ.

රාජුලයෙනි, ඔබ එය හිතන්නේ කෙසේ ද? ඇස නිතා හෝ වේ ද, අනිතා හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි අනිතා ය.

යමක් අනිතා වේ නම් එය දුක් හෝ සැප හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, දුක ය.

යමක් අනිතා නම් දුක නම් වෙනස් වනසුළු නම් එය මාගේ ය, එය මම වෙමි, එය මාගේ ආත්මයය’දී එය අනුව ගන්නට සූදුසු වේ ද?

ස්වාමීනි, සූදුසු නො වේ ම ය.

රාජුලයෙනි, ඔබ එය හිතන්නේ කෙසේ ද? රුපය නිතා හෝ වේ ද, අනිතා හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, අනිතා ය.

යමක් අනිතා වේ නම් එය දුක් හෝ සැප හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, දුක ය.

යමක් අනිතා නම් දුක නම් වෙනස් වනසුළු නම් එය මාගේ ය, එය මම වෙමි, එය මාගේ ආත්මයය’දී එය අනුව ගන්නට සූදුසු වේ ද?

ස්වාමීනි, සූදුසු නො වේ ම ය.

රාජුලයෙනි, ඔබ එය සිතන්නේ කෙසේ ද?
වක්බුවිස්සුණය නිතා හෝ වේ ද, අනිතා හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි අනිතා ය.

යමක් අනිතා නම් එය දුක් හෝ සැප හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, දුක ය.

යමක් අනිතා නම් දුක නම් වෙනස් වනසුලු නම් එය
මාගේ ය, එය මම වෙමි, එය මාගේ ආත්මයය'යි එය අනුව ගන්නට
සුදුසු වේ ද?

ස්වාමීනි, සුදුසු නො වේ ම ය.

රාභුලයෙනි, ඔබ එය සිතන්නේ කෙසේ ද?
වක්වූසම්ජස්සය නිතා හෝ වේ ද, අනිතා හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, අනිතා ය.

යමක් අනිතා නම් එය දුක හෝ සැප හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, දුක ය.

යමක් අනිතා නම් දුක නම් වෙනස් වනසුලු නම් එය
මාගේ ය, එය මම වෙමි, එය මාගේ ආත්මයය'යි එය අනුව ගන්නට
සුදුසු වේ ද?

ස්වාමීනි, සුදුසු නො වේ ම ය.

රාභුලයෙනි, ඔබ එය සිතන්නේ කෙසේ ද?
වක්වූසම්ජස්සය ප්‍රත්‍යාග කරගෙන යම් වේදනාගතයක්
සංඛ්‍යාගතයක් සංස්කාරගතයක් විජ්‍යානගතයක් උපදී නම් එය ද
නිතා හෝ අනිතා හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, අන්තා ය.

යමක් අනිතා නම් එය දුක හෝ සැප හෝ වේ ද?

ස්වාමීනි, දුක ය.

යමක් අනිතා නම් දුක නම් වෙනස් වනසුලු නම් එය
මාගේ ය, එය මම වෙමි, එය මාගේ ආත්මයය'යි එය අනුව ගන්නට
සුදුසු වේ ද?

ස්වාමීනි, සුදුසු නො වේ ම ය.

මේ ආකාරයෙන් කනත් ගබ්දයන්, නැහැයන් ගනයන්,
දිවත් රසයන්, කයන් පහසන්, මනසන් ධම්මන් යන සෙසු
ආයතනයන් පිළිබඳව ද ප්‍රශ්න කළහ. රාභුල හිමියන්ගේ පිළිතුරු
යට කි පරිදී ම විය. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහනසේ මෙසේ
වදාලුහ.

රාභුලයෙනි, මෙසේ නුවණීන් දක්නා ගැකවත්

මේ කළකිරීම ඇතිවන්නේ නිබුද්ධානුපස්සනාවති. එනම්: සඳායතනිකව මැවත අත්දැකීම් ලෝකය සමූද්‍යවන්නේ භා තිරැදී වන්නේ යම් ආකාරයෙන්ද ඒ ආකාරය ප්‍රඟාවත් දැකීමෙනි. ඒ නිසා එහි ඇති ඇල්ම මැකි යයි. (නිබුද්ධ විරෝධති) මැකි යාමෙන් විමුක්තිය වෙයි. (විරාග විමුවවති) විමුක්ත කළේ ‘විමුක්ත ය’ යන යුතාය උපදී. (විමුක්තස්ම් විමුන්තම් යුතායේ භාවිති) ජාතිය ස්වය වූයේ ය, මාරුග බුහුම්වරයාට වැසු තිමවත ලදී, කළයුත්ත කරන ලදී, මේ බව පිණිස කළයුත්තක් තවත් නැතැයි දැනගනියි. (විණා ජාති, වූසිතං බුහුම්වරියං, කතං කරණියං, නාපරං ඉතුන්තායාති පජනාති)

ହାତ୍ୟାବଦୀରୁ କରିବାରେ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଛି

සතුට සිත් ඇති ආයුජ්මන් රාජුල තෙරණුවේ තපාගතහාමිතය පිළිගත්හ. මේ දහම් විවරණය වදාරණ කළේහි ආයුජ්මන් රාජුල තෙරණුවන් වහන්සේගේ සිත උපාදාන නො කොට ආපුවයන් කෙරෙන් මිදිණ. (ඉමස්මී. ව පන වෙයාකරණස්මී. හක්කුෂුමානෙන ආයස්මනා රාජුලස්ස අනුපාදාය ආසවෙහි විත්තං විමුවිව.) එනම්: ආයුජ්මන් රාජුල තෙරණුවන් වහන්සේ අර්හත්ථාවබෝධය කළහ. ඒ අතර නොයෙක් දහස් ගණන් දේවතාවන්ට 'යම් කිසි සමුදය ධර්මයක් ඇත් ද ඒ හැම නිරෝධ ස්වභාව සහිත ය' යන කෙලෙස් රජස් රහිත කෙලෙස් මල රහිත දහම් ඇස් උපන්නේ ය. (යෝ කික්ක්වී සමුදයධම්ම සබ්බං තං නිරෝධධම්මය) ¹

දැන් පියලරුමයෙහි පියමිණු ආයුජ්මන් රාජුල තෙරුන් වහන්සේ රහතන් වහන්සේ නමකි. මෙතැන සිදු වූයේ සලායනන නිරෝධයයි.

පැහැදිලි කරගතයුත්තක්:

රාජුල ස්වාමීන් වහන්සේ අර්හත්වයට පත්වීමේ ද විද්‍රෝහනාව පිරිප්‍රන් බවට යමින් (පරික්ෂුදා) 'මම වෙම්' යන මානය (අවිද්‍යාව) සම්පූර්ණයෙන් ම දුරු විය. බොහෝ දෙවිවරුනට දහම් ඇස් ඉහුදීමේ ද විද්‍රෝහනාප්‍රයාව ස්ථාවර වෙමින් 'සක්කායිවියි' ප්‍රහාණය විය. (අහික්ෂුදා) මෙතැන ඇති විශේෂතය කුමක් ද?

සාමාන්‍ය සංජානන මට්ටමන් (සක්ෂුදා) එය ඉක්මවීමට අවශ්‍ය වෙසෙස් තුවණත් (අහික්ෂුදා) අතර වෙනස මෙහි ද වෙසෙසින් වවහාගැනීම අවශ්‍ය ය.

සද්ධර්මය පැහැදිලි කරගන්නා තුරු පුද්ගලයෙක් සිතා සිටින්නේ පැවැත්මක් ගැන ය. පවතින දෙයක්, පවතින කෙනෙක් ගැන ය. අපේ අත්දුකීමට අනුව පවතිනවා යයි සංජානනය කරන (හඳුනාගන්නා) දේ වලට අපි නම් ගම් ආරෝපණය කරමු. බාහිර නිමිති සංජානනය කරන ආකාරය දැනටමන් අපි සාකච්ඡා කර

ඇත්තේමු. සංසාරක පුද්ගලය මනසිකාරය ඔස්සේ සලායනතිකව ස්ථාපිත වන බාහිර නීමිනි දැනගන්නේ විදිම්, හැඳිනීම් හා වෙනතාමය පිළිගැනීම් වශයෙනි. එය තමාගේ ඉඩිය අත්දැකීම් ක්‍රියාවලිය පරිස්ථා කිරීමෙන් ම තේරුම් ගැනීම වැදගත් ය. බුද්ධහම තේරුම් ගතයුත්තේ බාහිර වාස්ත්වික ලෝකය පිළිබඳ විවරණයක් වශයෙන් නොව පුද්ගලය ඉඩිය සංජානනය ඔස්සේ සකසා ගන්නා ලෝකය පිළිබඳ විවරණයක් වශයෙනි. ඉන් අදහස් වන්නේ බාහිර වාස්ත්වික තත්ත්වයක් නැත, යන්තක් නො වේ. සසර සකසා ගන්නේ ඉත්දිය සංජානන ක්‍රියාවලිය ඔස්සේ හෙයින් බුදුරජාණන් වහන්සේට වැදගත් වන්නේ වාස්ත්වික ලෝකයට වඩා සලායනතික ලෝකයයි. උන්වහන්සේ පණවන්නේ සලායනතික ලෝකයේ නිරෝධයයි.

රෝහිතස්ස නමැති සංද්ධිමත් සාම්බරයා සියවසක් අවකාශ ගමනීන් ලෝකාන්තය සෙවීමට ගොස් කෙළවර නො දක ම මියයියේ ය. මියගොස් රෝහිතස්ස නම් දිවු පුතුව ඉපිද බුදුරුද්‍යන් හමුවට පැමිණ, යම් තැනෙක නො උපදී ද, නො දිරා ද, නො මියේ ද, ව්‍යුත නො වේ ද, නො හටගනී ද, ඒ ලෝකාන්තය ගමන් කිරීමෙන් දත හැකිදිය විමසී ය. ගමන් කිරීමෙන් පැමිණිය නො හැකි යයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලහ. දිවුපුතුයා තමාගේ පැරණි අත්දැකීමත් පවසා තපාගත පිළිතුර පිළිබඳව සිය එකගතාව පළුකළේ ය. එහි ද බුදුරජාණන් වහන්සේ අමුතු ප්‍රකාශයක් කළහ.

“අවැක්නි, මම ලොව කෙළවරට නො පැමිණ දුක් කෙළවර කිරීමක් නො කියමි. තව ද මම සංයු සහිත මනස සහිත බඩුයක් පමණ වූ මේ සිරුරෙහි ම ලෝකයන්, ලෝකසමුද්‍යතන්, ලෝකනිරෝධයන්, ලෝකනිරෝධගාමීනි ප්‍රතිපදාවන් පණවමි.”¹ යනුවෙනි.

කෙළවරට යා යුතු ලෝකය අවකාශ ගමනීන් යන්තක් නො ව, සලායනතික ලෝකයයි. ‘ලෝක’ හෝ ‘ලෝකප්‍රයුජ්ති’ හෝ වන්නේ කොපමණකින්දිය විමසන සම්දේ හිමියනට වදාල

1 “න බො පනාහං ආවුසො, අප්පනවා ලොකස්ස අන්තං දුක්බස්ස අන්තකිරෝ වදාම්. අපිවාහං ආවුසො ඉමසම්ක්ෂේකුව බ්‍රාමමන්නේ කලබරර සහස්‍යාච්චීම් සමනකේ ලොකක්ව පක්ෂේකපෙම්, ලොකසමුද්‍යක්ව ලොකනිරෝධක්ව ලොකනිරෝධ- ගාමිනික්ව පටිපදන්නි.”

සං: නී: 1, රෝහිතස්ස සූත්‍රය, 120 පිට, වූ: ජ: මු:

පිළිතුර දැනගතිම්. ඇස කන නැහැය දිව කය මන ඇත්ද, රුප, ගබඳ, ගණ, රස, මෝටියෙළු, ධම්ම ඇත්ද, ඒ ආයතන සබඳතාවෙන් උපදීන වික්ෂාණය ඇත්ද, ඒ වික්ෂාණයෙන් දතුපුතු ධර්ම ඇත්ද එතැන ලෝක හෝ ලෝකප්‍රයුත්ති හෝ ඇත. ඉන්දියයනුත් නැත්තම අරමුණුත් නැත්තම වික්ෂාණයෙන් දැනගත්තා ධර්මන් නැත්තම, වික්ෂාණයෙන් දැනගත්තා ධර්මන් නැත්තම ලෝක හෝ ලෝකප්‍රයුත්තිය හෝ නැත.¹

සලායතනික සම්බන්ධතාවේ දී බාහිර නිමිති වශයෙන් ගන්නේ දේ වල ඇති සැරිය නොව, නාමධර්ම ඔස්සේ වික්ෂාණයෙහි පිළිබඳ වන නාමමාතු රුප (උපාදායරුප) බව අමතක නො කළපුතු ය. පූහුදුන් ස්වභාවය නම් අරමුණු නාමමාතු රුප බව නො දැන ‘සත්’ වශයෙන් සැබැවින් ඇත දේ වශයෙන් ගැනීමයි. ‘සත්ත්වය’ යන වචනයෙන් ලෝකයා බලාපොරොත්තු වන්නේ ‘ඇති දෙය’ යන්නයි. ‘සත්ත්වය’ යන්නෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ ‘ඇත්තා’ යන්නයි. මොජාතක් පසා සකස් වන බව නො පෙනෙන විට හිතෙන්නේ එකක් වශයෙන් දිගින් දිගට පවතින බවයි. ඒ අනුව පුද්ගලයා හිතන්නේ ‘මම පවතිනවා, දේවල් පවතිනවා’ යනුවෙනි. සලායතනික ස්ථරය ප්‍රත්‍යාය කරගෙන පවතින විජ්‍යයට තාශ්ණ කිරීම ‘මම’ යන්න මවාගැනීමට ප්‍රත්‍යාය වෙයි. (තෙස්හා ජනනී පුරිසං) අල්ලාගත්තෙක් හා අල්ලාගත්තා දෙයක් පැණවෙන්නේ මේ ආකාරයටයි. මෙස් අල්ලාගත් තැන වන්නේ ‘හවය’ යි. (උපාදාන පවිච්‍යා හමුව) කළක් එකකයක් වශයෙන් තිබේ නැතිව යන බවක් අත්දකින තැන ‘විහව’ යන ව්‍යවහාරය කෙරේ.

තමා අත්දකින්නේ වික්ෂාණයෙහි මැවෙන නාමරුප ප්‍රවාහයක් බව නො දිගට පවතින එකකයක් හැටියට දකින්නා ගාස්වත දාෂ්ටියට වැවේ. එකකයක් හැටියට තිබේ නැතිවීමක් දකින්නා උවිශේද දාෂ්ටියට වැවේ. සම්ඟක් සම්බුදුවරයන් වහන්සේ නමක් හවතිරෝධයට ධර්ම දේශනා කරන විට හවයට ඇලුණු, ගැලුණු, ඉන් සතුවු වන ගාස්වත දාෂ්ටිකයාගේ සිත එහි

1 “යනු බො සම්ද්ධී අනු වක්මු අනු වක්මුවික්ෂාණ අනු වක්මුවික්ෂාණවික්ෂාණවික්ෂාණවා ධම්ම අනු තත් ලොකා වා ලොකපසක්ෂාත්ති වා.”

සං: නි: 4, සම්ද්ධී ලොකපසක්ෂාත්ති සූත්‍රය, 88 පිට, බු: ජ: මු:

ව�ගන්නේ නැත. පහදින්නේ නැත. පිහිටන්නේ නැත. එහි ස්ථීර වන්නේ නැත. කෙනෙක් (හවතිරෝධයෙහි) පසුඩාන්නේ ඒ ආකාරයයටයි.¹

හවයෙන් පීඩාවට පත්වනු ලබන, ලංඡන වන, පිළිකුල් කරන ඇතැම්පු විහවයෙහි සතුවූ වෙත. යම් හෙයකින් කයෙහි බිඳීමෙන් පසු මේ ආන්මය සිඳේ නම් නැසේ නම් මරණින් මතු නො වේ නම් එය ම ගාන්තයි, ප්‍රණීතයි, ඇත්තත් ඒකයි, යනුවෙන් සිතත්. උච්චේද දාජ්පිකයින්ගේ අතිඩාවනකාරිත්වය එයයි.² ඔවුනු හවයෙන් මිදෙන්නට ප්‍රතිපදාවක් නො දැනිති.

සත්වයා හවදිවියි විහවදිවියි දෙකට වැවෙන්නේ මේ ආකාරයටයි. හවයට ඇලීම හවතන්හාවයි. හවයට ගැටීම විහවතන්හාවයි. මේ දාජ්පි දෙකෙන් මිදෙන්න නම් වෙශස් තුවණකින් බැලියුපු වේ. තුවණසේ ඇත්තේ ම ඇතිසැට්ටිය දකින්. (වක්බුමන්තො'ව පස්සන්ති) බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැන දී 'හව', 'විහව' යන වවන දෙක බැහැර කොට භාවිතා කරන්නේ 'හුත' යන වවනයයි. මෙය 'සිදු වූ' යන අර්ථය ඇති අතිත කෘද්ධන්ත පදනම්කි. අතිත අර්ථයක් තිබුණ ද දුර අතිතයක් ගැන සිතන්නට අවශ්‍ය නැත. සලායතනික අන්දකීම් ලැබෙන අවස්ථාවේ රුප වශයෙන්, විෂ්දන වශයෙන්, හැඳිනීම් වශයෙන්, වේතනා වශයෙන්, දුනීම් වශයෙන් පරිව්වසමුප්පන්නව සැකසෙන ස්කන්ධ ගැන කරා කරන විට යොදාන්නට වන්නේ 'හුත' යන වවනයයි. 'ඉමස්ම්' සති ඉදා භාති, ඉමස්ස උප්පාදා ඉදා උප්ප්පති' යන සමුදය ධර්මතාවත්, 'ඉමස්ම් අසති ඉදා න භාති, ඉමස්ස නිරෝධා ඉදා තිරුණ්කෙති' යන නිරෝධ ධර්මතාවත් දක්නා කළේ හව, විහව දාජ්පි බිහිවන්නේ නැත. ස්කන්ධයන් සකස් වන විට ආසුව සහිතව උපාදානයට නො වැටී සමුදය නිරෝධ ධර්මතාවට යටත් වුවක් ලෙස දැක කළකිරීම පිණිස, විරාගය පිණිස, නිරෝධය පිණිස

1 "හවරාමා හික්බවෙ දෙවමුස්සා හවරතා හවසම්මුදිනා. තෙස් හවතිරෝධය ධම්මේ දෙසියාමානා න විත්තං පක්බඳුත් න පසීදති. න සන්නිවියති නාධීමුව්වත් එව් බො හික්බවෙ මිලියන්ති එකේ." බු: නි: 1, (ඉතිවුත්තකපාලි) දිවියිගත සූත්‍රය, 374 පිට, බු: ජ: මු:

2 "හවෙනෙව බො පනෙක ඇවියෙලානා හරායලානා ජීග්‍රවිත්මානා විහව් අහිනැඳන්ති, 'යනො කිර භා අයා අන්තා කායස්ස හෙදා පරම්මරණා උච්චේෂන්ති. එව් බො හික්බවෙ අන්ධාවන්ති එකේ.'" බු: නි: 1, 376 පිට, බු: ජ: මු:

පිළිපන් නුවණුත්තේ යථාභ්‍යතය දකින්.¹

සළායතනික ක්‍රියාකාරීතියේ දී ලෝකය මැවෙන්නේ, මොහොතක් මොහොතක් පාසා පෙනෙනවා, ඇසෙනවා, ආසුෂාණ දැනෙනවා, රස දැනෙනවා, ස්පර්ශ දැනෙනවා, කල්පනා වෙනවා යන සිදුවීම හැටියයි. පෙනෙනවා, ඇසෙනවා යන්න සිදු වන්නේ සින් පහළ වීමෙනි. සින් පහළ තො වූනොත් අත්දැකීම ලෝකයක් මැවෙන්නේ නැත. සිතක් හටගන්නේ නාමරුප සමුද්‍යෙනි. (නාමරුප සමුද්‍යා විත්තස්ස සමුද්‍යා) නාමරුප නිරුද්ධ නම සිත ද නිරුද්ධ ය. ඇස, කන, නැහැය, දිව, කය, මන යන ආයතන සමුද්‍ය වන්නේ මනසිකාරය ඔස්සේ රුප බැඩා ද බාහිර ආයතන සමුද්‍ය වීමත් සමඟ ය. මේ සළායතනික ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යායෙන් වන්නේ නාමරුප සමුද්‍යයි. නාමරුප නිරෝධයෙන් සිතෙහි නිරෝධය වේ. (නාමරුප නිරෝධ විත්තස්ස අප්‍රාගමො)²

යථාභ්‍යතය දකින නුවණුස මෙයයි. සමුද්‍ය වන්නේ මනසිකාරය යෙදෙන විට ස්පර්ශය වන නාමමාත්‍ර රුප යි. (රුප) ඒ පිළිබඳ විදීම සි. (වෙදනා) හැඳිනීමයි. (සංස්කෘතා) විදීමට හැඳිනීමට අනුරුප වේතනා සි. (සංඛාර) අරමුණු වෙන්කර දැනගැනීමයි. (විජ්‍යාණ) මේ සිතක අවයවයි. ස්කන්ධ යනු ඒවායි. ආසව සහිතව අල්ලාගන්නා විට උපාදානස්කනු වේ. (සාසවං උපාදානීය)³ මේ සියලු ධර්ම මුණ්ගැසෙන්නේ මනසිකාරයට ය. (සඩ්බේධම්මා මනසිකාරසම්භවා) මේ ධර්ම සමුද්‍ය වන්නේ ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යායෙනි. (එස්සසමුද්‍යා සඩ්බේධම්මා) මේ ක්‍රියාවලියට මුල් වූයේ ජනරාගයයි. (ඡණමුලකා සඩ්බේධම්මා) එනම්: තණ්හාවයි.

තණ්හාව පුද්ගලයි උපද්‍වන බව යට සඳහන් කළෙමු. විජ්‍යනය තණ්හාවටත් තණ්හාව උපාදානයටත් ප්‍රත්‍යාය වේ. උපාදානය (අල්ලා ගැනීම) හවයට ප්‍රත්‍යාය වේ. අල්ලාගන්නේ, රුප,

1 "ඉඩ හික්බු තුනං තුනතො පස්සති, තුනං තුනතො දිස්වා තුනස්ස තිබ්බිදාය විරෝගය තිරෝධය පරිපන්තො තොති. එවං බො හික්බවේ වක්බුමනතො ව පස්සතිති."

ඩු: නි: 1, දිට්ධිගත සූත්‍රය, 376 පිට, බු: ජ: මු:

2 සං: නි: 5 (1), සමුද්‍ය සූත්‍රය, 330 පිට, බු: ජ: මු:

3 සං: නි: 3, බජය සූත්‍රය, 84 පිට, බු: ජ: මු:

විජ්‍යන, සංයු, වෙතනා (සංඛාර), දැනීම (වික්‍යුතාණ) යන සේකනයයි. 'මම' මැවෙන්නේ මේ සේකන අල්ලාගන්නා තැනයි. උපාදානය නැති කළේ 'මම වෙමි' යන්න නො නොවේ. රුපය උපාදානය කොට 'මම වෙමි' යන්න වේ. (රුප උපාදාය අස්මීති හොති) විජ්‍යනය උපාදානය කොට 'මම වෙමි' යන්න වේ. (වෙදනා උපාදාය අස්මීති හොති) සංයුව උපාදානය කොට 'මම වෙමි' යන්න වේ. (සංක්‍යාද උපාදාය අස්මීති හොති) සංස්කාර උපාදානය කොට 'මම වෙමි' යන්න වේ. (සංඛාර උපාදාය අස්මීති හොති) විජ්‍යනය උපාදානය කොට 'මම වෙමි' යන්න වේ. (වික්‍යුතාණ උපාදාය අස්මීති හොති)¹

මෙසේ 'මම' මැවෙන කළේහි නාමධර්ම ඔස්සේ සළායතනිකව විජ්‍යනයේ පිළිබිඳු වන රුපතිමිති 'මගේ ලෝකය' වෙයි. වැඳීම, හැඳිනීම, වෙතනා ගොඩනගමින් ඒවාට රුවටෙමින් ඇලේ. (ලෝහ) රුවටෙමින් ගැටෙ. (ද්වේෂ) ඇලීම ගැටීම නැතත් රුවටෙ. (මෝහ)

ඇලෙන ගැටෙන රුවටෙන රුපතිමිති වල දිගින් දිගට පැවැත්මක් අපේක්ෂා කිරීම හවය කැමති වීමයි. ඇතැමුහු හවයෙහි සතුව වෙමින් (සක්කායාහිරතියෙන් යුතුව) සදාකාලික සැපැතක් සොයති. මවුහු ගාස්වත දාජ්ටේකයෝ ය. පතන්නේ මමන්ය සදාකාලිකව පවත්වා ගතහැකි විමුක්තියකි. විහවය හොඳයයි ද, එය ම ඇත්තයයි ද සිතන අය උච්චේද දාජ්ටේකයෝ ය. සක්කායාහිරතියෙන් මිදි නැත්තාහු ය. අත්දකින සිදුවීම් මනසේ විතුණය වන පුදු නාමරුප මාත්‍ර බව නො දනිති. ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවෙන් යම් සේ සිදුවන්නේ ද ඒ ආකාරය පිළිබඳව ඇශනදාරුණයක් (යථාභ්‍යතා සූජාණදස්සනා) ඔවුනට නැත. එවන් අයට ප්‍රත්‍ය තිරෝධය පෙනෙන්නේ ද උච්චේදයක් හැටියට ය. දහම හරිහැටි දැනගන්නා තුරු හැම අයෙක් ම ඉන්නේ මේ දාජ්ටේ දෙකින් එකක බව දතුයුතු ය.

මනසේ විතුණය වන සළායතනික ලෝකය යනු වේගත්ව සමුද්‍ය වන හා තිරුද්ධ වන වික්‍යුතාණ, නාමරුප සිත්ප්‍රවාහයක් ඔස්සේ ප්‍රකට වන්නකි. අතිත්‍ය බව, යුක් බව, අනාත්ම බව, මම ය, මගේ ය, මාගේ ආත්මය යයි ගතයුත්තක් නො වන බව යථාභ්‍යතා සූජාණදස්සනයෙන් දැකින්නේ මේ මනසේ

විතුණය වන සලායනන ලෝකය පිළිබඳව ය. කළේප ගණන් සූගතී දුගති ඔස්සේ සහයා සසර ඇදී ආවේ මායාකාරී විශ්දැකාණය විසින් නාමරුපයෙහි රටටතු ලැබූ නිසා ම ය.

මාගඳිය පිරිවැළියා අමතා වදාල තරාගත උපමාවක් මෙහි දී සැකෙවින් හඳුනා ගනිමු. ජාත්‍යන්තරයකුට ඇස් ඇති පුරුෂයකු විසින් තෙල් දැමි වැකුණ වස්තුයක් දී මෙය ඉතා පිරිසිදු සුදුපැහැති වස්තුයක් යයි කියා රටටන්නේ ය. අන්ධයා ඒ වස්තුය ආගාවන් හැඳ ගනියි. ඇාතිහු ඒ අන්ධයා වෙදුදුරකු වෙත පමුණුවා ප්‍රතිකාර කොට ඇස් සුවපත් කරති. ඇස් ලැබේමත් සමග ම තමා හැදිසිරින තෙල්දැමි වැකුණ වස්තුය දක එහි ආගාව අතහරයි. අද බවින් මිදුණ මහු තමා රටටු පුරුෂයා අමිතුයකු, සතුරකු දිවි තොර කළයුත්තකු කොට සිතයි.

අන්න ඒ වගේ මාගඳිය, ආරෝග්‍යය මේ යයි, නිවන මේ යයි මම ඔබට දහම් දෙසන්නේ නම් ඔබ ආරෝග්‍යය දුනගන්නෙහි ය. නිවන දකින්නෙහි ය. ඒ නුවණුස උපදිනු සමග ම පංචපාදානස්කන්ධයන්හි යම් ජනුරාගතක් වන්නේ නම් එය පහවන්නේ ය. වැඩිදුරටත් ඔබට මෙබදු සිතක් පහළ වන්නේ ය. හවත්නි, ඒකාන්තයෙන් මම දිකුකළක් මේ සිත විසින් රටටතු ලැබූයේමි. වක්දාවා කරනු ලැබූයේමි. පොලුණවනු ලැබූයේමි. මම දැඩි කොට ගන්නේ රුපය ම දැඩි කොට ගතිමි. වෙදනාව ම දැඩි කොට ගතිමි. සංයුළුව ම, සංස්කාරයන් ම, වියානය ම දැඩි කොට ගතිමි. ඒ මට උපාදාන ප්‍රත්‍යායෙන් හටය වෙයි. හට ප්‍රත්‍යායෙන් ජාතිය වෙයි. ජාති ප්‍රත්‍යායෙන් ජරා මරණ සේක පරිදේව දුක් දොමිනස් උපායාස වෙයි. මෙසේ සියලු දුකෙහි සම්දය වේ.¹ යනුවෙති.

එසේ නම් දුකෙහි නිරෝධය පිණීස කළයුත්තේ කුමක් ද, යන්න මෙහි දී පහදා ගතයුතු ය. “හිසුවගේ පියලරුමය” කෘතියෙහිත් “පියලරුමයෙහි පියමැන” නමැති මේ කෘතියෙහිත් අන්තර්ගතය පැහැදිලි කරගන්නා විට ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයට ඇටුයි දුක්ම යම් දුරකට පැහැදිලි වෙනවා ඇති. එය සිලයෙහි

1 "....නස්ස සහවක්වූප්පාදා ගො පක්ෂවපාදානකක්බැජඩු ජනුරාගො සො පහියෙර, අපි ව තෙ එවමස්ස දිසරන්තං වත ගො අහං ඉමිනා විත්තෙන නිකතා වක්දාවතා පළුද්දේයා, අහං හි රුපං යෙව උපාදියමානා උපාදියි....."

ම්: නි: 2, මාගඳිය සුතුය, 302/304 පිටු, මු: ජ: ම:

උන්දුව පිණිස උපකාර වේ. සීලය සමාහිත සිතක පිධිමට උපකාර වේ. වතුරාරක්බා හැරියට හැදින්වෙන බුද්ධානුස්සතිය, මෙත්තාවේත්වීමුන්තිය, අස්සභානුස්සතිය, මරණානුස්සතිය සමාහිත සිතක් පූඩුදුවන අතර එය ආධ්‍යාත්මික ගමණකට ගක්තිය වේ. ආනාපානසතිය දොඩමලු සිතෙහි සංකල්ප විතරකයන්ගෙන් මිදිමට උපතිශ්චය වේ. මැදින් මධ්‍ය හෝ මේ සකස් වීම කෙරෙහි නියුලෙන අතර සාමාන්‍ය ජීවිතයේ පෙනෙන, ඇසෙන, ආස්‍යාණය වන, රසදෙනෙන, ස්පර්ශ වන, කල්පනා වන අවස්ථා වල පහළ වන සිත් පිළිබඳ හැකි තරමින් හෝ යෝතිසේමතසිකාරය යෙදිය යුතු ය. එහි දී සරල තැනින් පටන්ගෙන ක්‍රමයෙන් ගැහුරට තේරුම ගතයුත්ත මෙසේ දුක්විය හැකි ය.

1. අපට අරමුණු ලැබෙන මොඩානේ දැනෙන්නේ පෙනෙනවා, ඇහෙනවා, ආස්‍යාණය දැනෙනවා, රසදෙනෙනවා, ස්පර්ශ වෙනවා, කල්පනා වෙනවා යන්නයි.
2. පෙනෙන්නේ, ඇසෙන්නේ, ආස්‍යාණය වෙන්නේ, රසදෙනෙන්නේ, ස්පර්ශ වෙන්නේ, කල්පනා වෙන්නේ සිත් පහළ වීම නිසයි. ඉදුරන්ට නිමිති ලැබුණාට මනසිකාරය නො යෙදුනා තම අරමුණ දැනෙන්නේ නැත.
3. පෙනෙනවා, ඇසෙනවා අදිය සිදුවන විට සකස් වී ඇති සිත තමන් හැඳු එකක් නො වේ. ස්පර්ශය, මනසිකාරය මසේසේ සිදුවන්නකි.
4. සිතක් යනු හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවක ප්‍රතිඵලයකි.
5. සිතක් යනු වික්ද්‍යාණය හා නාමරුප යන අවයව සහිත ක්‍රියාවකි.
6. අත්දිකීම ගොඩනැගෙන්නේ වික්ද්‍යාණයෙහි නාමරුප පිළිබඳ වීමක් හැරියටයි.
7. විදිම, හැදිනීම, වෙතනාව යන නාම ධර්ම මසේසේ මැවෙන්නේ රුපසංඛ්‍යාවකි.
8. සංසාරික සත්‍යය සලායනතික අත්දිකීම ලෝකය හැරියට ගන්නේ මේ රුපසංඛ්‍යායි.
9. අත්දිකීම ලැබෙන්නේ එකක් පසු එකක් වශයෙන් වේගවත්ව සැකසෙන මෙවන් සමුද්‍ය වන හා නිරැද්‍ය වන සිත් ප්‍රවාහයකිනි.
10. වින්දුනයෙන් තැන්හා උපදානයට වැටෙමින් මගේ ය, මම

- ය, මාගේ ආත්මය ය යනුවෙන් ගන්නේ සිත් ප්‍රවාහයකින් අල්ලාගත්තා රුප, විජ්‍යතා, සංඝා, වේතනා (සංස්කාර), වික්ද්‍යාණ යන උපාදානස්කන්ධ ප්‍රවාහයයි.
11. අත්දිකින්නේ ඇතිව නැති වන උපාදානස්කන්ධයින් ප්‍රවාහයක් තුළ මැවෙන දේ බව තො දකින නිසා, අනිත්‍යය දේ බව තො දකින නිසා අත්දිකින්නේ ඇත්තක් හැටියට, නිත්‍ය හැටියට ගනියි. සැප හැටියට ගනියි. මම හැටියට ගනියි.
 12. සමුද්‍ය තිරේධ වන ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවකින් නිත්‍ය දෙයක් ඇති තො වේ. (අනිච්චිව)
 13. නිත්‍යයයි සිතාගත් දේ නිරද්‍යවන විට දුකට පත් වේ. (දුක්ඛ)
 14. උපාදානස්කන්ධ ලෝකය සූව වශයෙන් ගෙන ඇලෙමින් (රාග) දුක් වශයෙන් ගෙන ගැවෙමින් (ද්වේෂ) තො දුක් තො සූව වූව ද ඇති දේ වශයෙන් ගෙන රාවෙමින් (මොහ) සිටින අතර ඒවා තම වස්තරයෙහි පවත්වන්නට ද තො හැකි වෙයි. (අනත්ත)
 15. එහෙයින් සළායතනික වශයෙන් සමුද්‍ය වූ (භතා) මනසින් අහිස්ස්කරණය කරගත් (සංඛතා) සංකල්පනය කරගත් (වෙතයිතා) ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවෙන් උපත් (පරිච්චේෂ්පන්නා) සියල්ල අනිත්‍ය ය, දුක් සහිත ය, අනාත්ම ය, මගේ තො වේ, මම තො වෙමි, මාගේ ආත්මය තො වේ, මනා නුවණීන් දකිය යුතු වේ.
 16. එසේ දැකිමේ දී සිදුවන්නේ වික්ද්‍යාණයේ පිළිබඳ වන සළායතනික තීමිනි තාෂ්ණා දාෂ්ටී මාන වශයෙන් පරාමර්ශනය කිරීම වෙනුවට යෝනිසේමනසිකාරයෙන් සම්මර්ශනය කිරීමයි. ඒ සම්මර්ශනය අනුව නුවණීන් දක්නා කළේහි රුප, වේදනා දී ස්කන්ධ කෙරෙහි කළකිරෙයි. (නිබ්ඩ්ජ්‍යි) තාෂ්ණා දාෂ්ටී මාන මැකි යයි. (විර්ජ්‍යි) සිත කෙලෙසුන්ගෙන් මිදෙයි. (විමුච්චි) මිදුනේ මිදුනේ යයි දැනගනියි. (විමුත්තස්ම්) විමුත්තම්ති ක්‍රාණ හොති) බ්‍රහ්මවරිය පරියෝගානය ඒ ආකාරයි.

අප කළ යුත්තේ ආරාමක දික්ෂණය තුළ සසුන් පිළිවෙත ආරම්භ කිරීමයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමාක් සම්බුද්ධ ය. ගාස්තාවලයෙන් ගෞශ්චය ය. (සම්මාසම්බුද්ධේ හගවා) ස්වාක්ඩාත බවින් සද්ධරමය ගෞශ්චය ය. (ස්වාක්ඩාතෙනා හගවතා ධම්මා) සිවුපිරිස ගෞශ්චය වන්නේ සසුන් පිළිවෙතට මැනැවින් පිවිසීමෙනි. (සුපටිපන්නෙනා සංස්ස) සසුන් අරුත්බර වන්නේ පිළිවෙත ඇරුණීමෙන් ම ය. අද වන විට දහම ලෝකය ඉල්ලා සිටින දෙයක් වී තිබෙන්නේ, මිනිසාගේ දැක්මේ, කළුපනාවේ හා වර්යාවේ වරද ඉදිරියේ නැවින තාක්ෂණික සුවපහසුකම් වලට ලොව සනසාලන්නට නො හැකි වී ඇති නිසයි. දහමේ ප්‍රායෝගිකත්වය ලොවට දායාද කරන්නට සිටින ජ්වමාන සාධකය හිකුෂන් වහන්සේ ය. එහෙයින් හිකුෂුසංසයා තුළ පිළිවෙත පිළිබඳ පොදුවේ පිළිගත් උද්යෝගයක් ඇති වියපුතු ය. අව ම වශයෙන් දුගති හය විමුක්ත සම්බෝධිපරායන මත්සක් වත් සකසා ගන්නට අවශ්‍ය ය. තීවරණයන්ගෙන් මැවුණ සිතට කවර නම් දිවියධම්මික සුවයක් ද? කවර නම් සම්පරායික සුවයක් ද? "මේ ලොවෙහි ද පරලොවෙහි ද මේ ජනයා කෙරෙහි ගෞශ්චය වන්නේ ධර්මය ම ය."¹

1 "ධම්මෙ හි සෙවියා ජනේතස්ම්. දිවිය වෙව ධම්මෙ අහිසම්පරායෙ ව"
දී: නි: 3, අග්‍රස්ස්ස් සූත්‍රය, 164 පිට, බු: ඡ: මු:

